T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ *SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

EŞREF PAŞA DÎVÂNI
(İnceleme,Transkripsiyonlu Metin, Nesre Çeviri)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GÜLÇİN TANRIBUYURDU

ANABİLİM DALI: TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

KOCAELİ, 2006

ÖNSÖZ

On dokuzuncu yüzyıl, Osmanlı İmparatorluğu'nun içte ve dışta ciddi sorunlarla karşı karşıya geldiği bir yüzyıl olarak bilinmektedir. Başta Rusya olmak üzere Batılı devletlerin tehdidi altında bulunan imparatorluk, on sekizinci yüzyılda başlayan çöküşü de durduramamıştır. Bu çöküşe dur demeye çalışanlar, Batı'dan yararlanmanın gereğine inansalar da yeniçeriler ve medrese, yenilik hareketlerinin karşısında olmuştur. Öte yandan Fransız İhtilali'nden sonra imparatorluk içerisinde baş gösteren milliyetçilik hareketleri de bu yüzyılın en önemli sorunlarındandır.

Bir devrin edebiyatı, o devrin tarihinden ayrı düşünülemeyeceği için bu yüzyılın psikolojisi, edebiyatına da etki etmiştir. Bu dönemde, kimi aydınlar yüzlerini Batı'ya dönmeye başlasalar da Dîvân şiiri hâlâ hayattadır ve Eşref Paşa gibi şâirlerin yazdığı eski tarz şiirlerle varlığını sürdürmektedir.

Elimizde Dîvân'ından başka bir eseri bulunmayan Eşref Paşa hakkında bugüne kadar bir inceleme yapılmamış olması bizi bu çalışmayı yapmaya sevketmiştir. Çalışmamızda, tek nüshası Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphânesi'nde bulunan Dîvân'ını esas aldığımız şâirimiz hakkında tezkirelerde bilgi bulunması, çalışmamızı daha da verimli kılmıştır.

İnceleme ve *metin* olarak iki ana bölümde hazırladığımız bu çalışmanın ilk bölümünde dönemin genel özelliklerini ele aldık. Eşref Paşa'nın hayat hikâyesi ve edebî kişiliğini ortaya koyduktan sonra eserin şekil ve muhtevâ özelliklerini inceledik. İkinci bölümde, Dîvân'ın transkripsiyonlu metnini vermenin yanı sıra, şiirleri bugünkü Türkçe ile nesre çevirdik. Ayrıca orijinal metinden yararlanmak isteyen araştırmacılar için Dîvân'ın tıpkıbasımını *Ekler* bölümüne koyduk.

Bu çalışmayı yaparken; Dîvân'ın Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphânesi'nde bulunan tek nüshasının tavsîfini yapıp imlâ özelliklerini belirttik. Dîvân'ın elimizde tek yazması olması nedeniyle; vezin, anlam ve Dîvân şiiri geleneği doğrultusunda yaptığımız düzeltmeleri yani metin tamirini köşeli parantez içinde gösterdik. Dîvân'ı, nazım şekilleri doğrultusunda yeniden düzenledik.

Çalışmamızda, farkında olmadan yaptığımız hataların ve eksikliklerin hoşgörü ile karşılanacağını ümit ediyor, artık yitirilmekte olan bir dünya görüşünün görkemli geleneğinin son halkasından bir eseri gün ışığına çıkarmanın mutluluğunu yaşıyoruz.

Çalışmam sırasında, tezimin her bölümünü tek tek inceleyerek ilmî birikimiyle bana yol gösteren ve ilmî usullere uygun bir çalışma yapmama yardımcı olan saygıdeğer hocam ve tez danışmanın Doç. Dr. İ. Güven KAYA'ya, değerli yardımlarını esirgemeyen hocalarım Yrd.Doç.Dr.Gencay ZAVOTÇU, Yrd.Doç.Dr.M.Esat HARMANCI ve Yrd. Doç. Dr. Esma TORUN'a, maddi ve manevî desteğini her zaman yanımda hissettiğim eşim Mehmet TANRIBUYURDU'ya teşekkürü borç bilirim.

İZMİT, 2006

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ……...III
İÇİNDEKİLER……V
ÖZET…….....VII
ABSTRACT…….....VIII
KISALTMALAR……...IX

1. EŞREF PAŞA'NIN YAŞADIĞI DÖNEMİN GENEL ÖZELLİKLERİ…X

1.1. 19. Yüzyıl Tarihi……...X
1.2. 19. Yüzyıl Edebiyatı……..XIV

2. EŞREF PAŞA'NIN HAYATI VE EDEBÎ KİŞİLİĞİ……XVII

2.1. Hayatı……...XVII
2.2. Edebî Kişiliği……..XXIV

3. ESERLERİ……XXXVII
3.1.Dîvânı……..XXXVII

4. ŞEKİL ÖZELLİKLERİ……LII

4.1. Nazım Şekilleri…….....LII
4.2. Vezin…….....LII
4.3. Kâfiye……..LV
4.4. Dil Özellikleri……...LVII
4.5. İmlâ Özellikleri……..LVIX

5. DÎVÂN'DA ADI GEÇEN ŞAHSİYETLER……LXI

5.1. Dînî Şahsiyetler…….....LXI
5.2. Hükümdarlar ve Devlet Adamları……..LXVI
5.3. Şâirler ve İlim Adamları……..LXX
5.4. Tarihî ve Efsânevî Şahsiyetler……...LXXII
5.5. Nakkaşlar ve Hattatlar……LXXIV
5.6. Filozoflar……..LXXV

6. DÎVÂN'DA GEÇEN İSLÂMÎ KAYNAKLI SÖZLER……LXXVII

7. DÎVÂN'DA GEÇEN YER ADLARI……...LXXXV

8. NÜSHA TAVSİFİ……XCI

9. METNİN HAZIRLANMASINDA İZLENEN YOL……..XCII

10. TRANSKRİPSİYON ALFABESİ……...XCIII

11. TRANSKRİPSİYONLU METİN VE NESRE ÇEVİRİSİ…….....XCIV

11.1 KASÎDELER……1

11.2 TÂRİHLER……...109

11.3 TERCÎ'-İ BEND……...116

11.4 TERKÎB-İ BEND……..120

11.5 MÜSEDDESLER……..126

11.6 MUHAMMESLER……...139

11.7 TAHMÎSLER……142

11.8 GAZELLER……..148

11.9 KIT'ALAR……164

SONUÇ……172

DİZİN……173

KAYNAKÇA……178

ÖZGEÇMİŞ……

EŞREF PAŞA DÎVÂNI'NIN TIPKI BASIMI……

EŞREF PAŞA DÎVÂNI

Gülçin TANRIBUYURDU

Anahtar Kelimeler: Eşref Paşa Dîvânı'nın inceleme, transkripsiyonlu metin, bugünkü Türkçe ile nesre çevirisi ve tıpkıbasımı.

Özet: Bu çalışmada, 19. yüzyılda yaşamış, Türk edebiyatının yüzünü Batı'ya çevirdiği bir dönemde Dîvân şiiri ile uğraşarak eski şiir tarzını devam ettiren Eşref Paşa'nın Dîvânı'nı araştırmacıların hizmetine sunmayı hedefledik. Şâirin hayatı ve eserleri hakkında bugüne kadar hiçbir araştırma yapılmamış olması, bizi artık yitirilmekte olan bir dünya görüşünün sanat anlayışından son izleri taşıyan bu eseri çalışmaya sevketmiştir. Çalışma, devir-şahsiyet-eser ekseninde ele alınmıştır. Dîvân metni, transkripsiyon harfleriyle yeniden yazılmış ve bugünkü Türkçe ile nesre çevrilmiştir. Dîvân'ın tıpkıbasımı ise Ekler bölümünde verilmiştir.

THE DİVAN OF ESREF PASHA

Gülçin TANRIBUYURDU

Key Words: Textual analysis of the Divan, text with transcripcion alphabet, translation into prose with modern Turkish and facsimile.

Abstract: In this study, we aimed to serve the people who search the divan of Eşref Pasha, lived in 19 th century, when Turkish Literature turn into West it's face, tackle with Divan and continue old poem style. That there is no research about poet and his Works, directed us to study this work of art which is a world opinion started to lose it's value. Divan has been taken charge of period, personality and work. The text of Divan has been rewrote with the trancripcion alphabet and translated into prose with modern Turkish. The facsimile of Divan is given in additional period.

KISALTMALAR

a.g.e. : Adı geçen eser

a.g.md : Adı geçen madde

AKM : Atatürk Kültür Merkezi

B. : Beyit

Ank. : Ankara

Ansk : Ansiklopedi

Bkz. : Bakınız

Bşk : Başkanlığı

c. : Cilt

Edeb. :Edebiyat

G. : Gazel

Fak. :Fakülte

Haz. : Hazırlayan

İst. : İstanbul

K. : Kasîde

Kıt. : Kıt'a

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

Muh. : Muhammes

Müs. : Müseddes

s. : Sayfa

S. : Sayı

T. : Tarih

Tah. : Tahmîs

Tb B. : Terkîb-i Bend

Tc B. : Tercî'-i Bend

TDK : Türk Dil Kurumu

TTK : Türk Tarih Kurumu

Üniv. :Üniversite

Yay. : Yayınları

YKY : Yapı Kredi Yayınları

1.EŞREF PAŞA'NIN YAŞADIĞI DÖNEMİN GENEL ÖZELLİKLERİ

1.1 19.Yüzyıl Tarihi

Bir dönemin tarihi olaylarının, o dönemin düşünce sistemini, edebiyatını ve değer yargılarını etkileyip onları şekillendirdiği tartışılmaz bir gerçektir.

Genel hatlarıyla on dokuzuncu yüzyıl, Osmanlı İmparatorluğu'nda siyâsî, askerî ve ekonomik pek çok sorunun ve karışıklığın yaşandığı bir yüzyıl olarak bilinir. Bu yüzyılda Osmanlı birliği, her zamankinden daha ciddi dağılma tehlikesiyle karşı karşıya gelmiştir. Önceki yüzyılda başlamış olan çöküş durdurulamazken, devleti yönetenler bu kötü gidişe dur diyebilmek için çare aramışlar, Batı'nın bilim ve tekniğinden yararlanmanın gereğine inanmışlardır.

Eşref Paşa'nın yaşadığı on dokuzuncu yüzyılın ortalarında Abdülmecid (1839-1861) ve Abdülaziz (1861-1876), yüzyılın sonunda ise V. Murad (1876) ve II. Abdülhamid (1876-1909) hükümdardır. Abdülmecid'in tahta geçtiği ilk günlerde, Mısır kuvvetleri Nizip'te Osmanlı ordusunu yenmiş, Osmanlı donanması da Mehmed Ali Paşa'ya teslim edilmiştir. Yani Osmanlı devleti, ordusuz ve donanmasız kalmıştır.[1]

O sıralarda Avrupa'da bulunan Mustafa Reşid Paşa, Fransa ve İngiltere'nin meşrutiyet ile idâre olunduğunu görmüş ve Osmanlı'nın da bu düzen ile kurtarılabileceğini düşünmüştür.[2] 3 Kasım 1839'da ilan edilen Tanzimat Fermanı'nı Eşref Paşa, Sadrazam Mustafa Reşid Paşa için yazdığı bir kasîdede şu sözlerle övmektedir:

O baḫtiyār-ı mükerrem vezīr-i ā'ẓam kim
Hemīşe ḥükm-i ḳaderdir maṭbah-ı fermānı[3]

Osmanlı İmparatorluğu'nun yakın çağ tarihinde büyük yankı uyandıran Tanzîmat Fermânı, Türk cemiyetini Batı cemiyetine yaklaştırma yolunda bir başlangıç olmuş, askerlikten eğitime, ekonomiden devlet yönetimine kadar pek çok

[1] Enver Ziya Karal, **Osmanlı Tarihi**, c. V, Ank: TTK Yay. , 1988 s. 169
[2] Karal, a.g.e., s.170
[3] Bkz. Metin, K. XXI 31, s. 69

yenilik getirmiştir. Ancak eski rejime ve istibdada alışan yenilik karşıtlarınca hoş karşılanmamıştır.

Tanzîmat Fermânı'nın ilanından iki yıl sonra, 3 Temmuz 1841 senesinde Boğazlar meselesini çözmek için imzalanan ve Rusya'nın zaferi sayılabilecek Londra Antlaşması, ağır hükümleriyle dikkati çekmiştir.

Yüzyılın ikinci yarısında patlak veren Kırım Harbi ise Ömer Paşa komutasındaki Osmanlı'nın zaferi ile sonuçlanmış, Ruslar için ağır bir yenilgi olmuştur. [1]

Osmanlı'nın Kırım Harbi'nde kazandığı zafer Eşref Paşa'nın şiirlerinde de yansımasını bulmuştur. Şâir, bu zaferi şöyle dile getirmektedir:

Ḳaraḳalda yine Rūsıyayı ḳırdı İslām
Çār top ile üç esb ü üç esīr aldı tamām
Ḥaḳ mu'ammer ede serdār 'Ömer Pāşāyı
Böyle envā'-ı fütūḥāt ile tā-rūz-ı ḳıyām[2]

Oldu Mosḳov Ḳırımı Gözleve ġavġāsında
Nice Rusya Ḳırım semtine 'asker yürüdür
Pençe-i ṣavleti serdār-ı cihān-sālārıñ
Pāy-ı taḫtında daḫı imparaṭoru çürüdür[3]

Bu zaferin ardından Ali Paşa'nın ilân ettiği Islahat Fermânı, gayrimüslim halka pek çok imtiyaz tanımış, bu ferman neticesinde Hristiyan teb'adan, devletin önemli mevkilerine yükselenler olmuştur. Ancak, Ali Paşa'nın ölümü (1871) Tanzîmat'ın esaslarını bozduğu için ülke kaosa sürüklenmiştir.

[1] Osmanlı İmparatorluğu Maddesi, **Türk Ansk**, c. XXVI, Ank: , M.E.B Yay., 1977, s. 110
[2] Bkz. Metin. Kıt.III, s. 164
[3] Bkz. Metin. Kıt. VI, s.165

Bu dönemde tahta çıkan Abdülaziz Han, pek çok yatırım ve harcamalar yaparak güçlü bir donanma kurmuş ve Kırım'ı geri almak istediğini söylerken alınan dış borçlarla Türk maliyesini iflasın eşiğine getirmiştir. Bu gelişmeler sonrasında Rusya'nın kışkırttığı ajanların ortalığı karıştırmasıyla tahttan indirilmiş, yerine yeğeni V. Murad tahta geçmiştir.Ancak amcasının tahttan indirilmesi ve ölümü neticesinde dengesi bozulan padişah, doksan üç gün süren saltanatının ardından tahttan indirilecek ve yerini kardeşi II. Abdülhamid'e bırakacaktır.

Abdülhamid'in tahta çıkışı, Türkiye tarihinin dönüm noktalarından biri olmuştur. Dışarıda Rusya ile kaçınılmaz savaşın yaklaşması, milli birliğin olmayışı, Tanzimat esaslarının bozulması, meşrutiyet tartışmalarını gerekli kılmıştır. Bu nedenle II. Abdülhamid hiç inanmadığı halde Midhat Paşa'nın zorlamasıyla I. Meşrutiyet'i ilan etmiştir.[1] Ord. Prof. Enver Ziya Karal, I. Meşrutiyet'i şöyle değerlendirmektedir: *I. Meşrutiyet'in, garplılaşma hareketlerinde bir dönüm noktası teşkil ettiği görülür. Bu hareket, önceki garplılaşma teşebbüsleri gibi, padişah ve sadrazamların teşebbüsü ile meydana gelmemiştir. Aksine onların muhalefetine karşı gençlerin, ilkin fikir alanında başladıkları mücadelenin eseridir.*[2]

I. Meşrutiyet, bir yıl kadar yürürlükte kaldıktan sonra II. Abdülhamid'in otuz yıl sürecek şahsî idâresi yani istibdad dönemi başlamıştır. Böylece devlet idâresi Bâb-ı Âlî'den Yıldız'a, hükümetten padişâha geçmiştir.

[1]"Osmanlı İmparatorluğu", **Türk Ansk** ,c. XXVI, Ank: , MEB Yay., 1977, s. 111
[2] Enver Ziya Karal, **Osmanlı Tarihi**, c. VIII, Ank: TTK Yay., 1988 s. 565

Enver Ziya Karal'ın bu konudaki yorumu şöyledir:

I. Meşrutiyet de istibdad da gerçekte, Osmanlı İmparatorluğu'nun çözülüp dağılmasını durdurup önlemek maksadıyla kurulmuştu. İkisi de bu maksadı sağlayamadı. XVIII. yüzyılın ikinci yarısında başlamış olan dağılma devri, bir kılıç keskinliği ve bir rüzgâr sürati ile etkilerini göstermeye devam etti. Bu etkileri şu üç surette tespit ve tasvir etmek mümkündür. İstiklâl, işgal ve muhtariyet.[1]

[1] Karal, a.g.e., s. 570-571

1.2 19. Yüzyıl Edebiyatı

Bu yüzyıla damgasını vuran tanzimat hareketleri, siyâsî ve sosyal hayatta olduğu gibi edebî hayatta da esaslı değişikliklere neden olmuştur. Toplumda çeşitli alanlardaki yenilik hareketleri doğrultusunda edebiyatta ve edebî türlerde de yeni bir anlayış ve arayış ortaya çıkmıştır.

Ahmet Hamdi TANPINAR, "19 uncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi" adlı eserinde, bu yüzyılın ilk yarısındaki Türk şiirinin manzarasının diğer yüzyıllardan pek farklı olmadığını söyler ve sözlerini şu şekilde sürdürür: "*Nedim'den sonra ârâzı iyiden iyiye görülen, fakat başlangıcı daha evvele çıkan bir zevk bozulması ve dağılışı, ilhâmın umûmiyetle küçük ve kelime, ifade oyunlarına dayanan buluşlardan öteye geçememesinden gelen bir yoksulluk, mesnevîlerde Nâbî'den beri çalışılan fakat bir türlü sırrı bulunamayan bir yerli icat arzusu, daha ziyade nesre ait husûsiyetlerin artması, bu yarım asrın şiirinin de esas vasıflarıdır.*"[1]

On dokuzuncu yüzyılın ilk yarısında toplumun dar bir kesiminde yenileşme isteği olmasına rağmen ortaya çıkan edebiyatın eskiden tamamıyla kopamamış olması, yüzyılın alışkanlıklarının birden bire bırakılamamasından kaynaklanmaktadır. "Tanpınar'ın dediği gibi: '*Eski, yürüyen hayat karşısında son sözünü söylemesine rağmen, cemiyetin içinde, ruhlarda bütün unsurlarıyla çok derin sûrette hakimdi. Bütün hayat, onunla dolu idi.*'"[2] Bu dönemde dil, vezin ve nazım şekilleri büyük ölçüde aynıdır. Ayrıca yeni edebiyatın önde gelen isimleri eskiyi öğrenerek yetişmiş olduklarından eski tarzda yazmayı sürdürmüşlerdir.[3]

---

[1] Ahmet Hamdi Tanpınar, **19 uncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi**, İst:Çağlayan Kitabevi, 1976, s. 77
[2] **Başlangıcından Günümüze Büyük Türk Klâsikleri**, c. 8, İst: Ötüken Söğüt Yay., 1988, s.100
[3] Mine Mengi**, Eski Türk Edebiyatı Tarihi**, Ank: Akçağ Yay, 2003, s. 231

Bununla beraber, bu dönemde III. Selim dışındaki padişahların şiirle ilgilenmemelerinden doğan bir boşluk oluşmuştur. Bu dönemin bir diğer belirgin özelliği ise on sekizinci yüzyılda başlayan mahallîleşme akımını sürdürme geleneğidir.

Dîvân edebiyatının kuruluşunda olduğu gibi çöküş döneminde de dînî-tasavvufî şiire olan ilgi artmıştır. Bu dönem şâirleri arasında herhangi bir tarikata mensup olmayan şâir yok gibidir. Dolayısıyla her şâirin dîvânında tasavvufî şiire rastlanmaktadır.[1] Şeref Hanım, Leylâ Hanım, Yenişehirli Avni gibi şâirlerin şiirleri yanında çalışmamızda söz konusu ettiğimiz Eşref Paşa'nın şiirlerinde de bu öğelere rastlanmaktadır:

Erba'īni vā-pesīn devrāneden mümted olur
***Ḫalvetīler* meslekīdir inzivāsı göñlümün**[2]

Eşref Paşa'nın şiirlerini yazdığı dönem, on dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısıdır. "Şiirde eskiye dönüş, özellikle on yedinci yüzyılın büyük şâirlerini örnek alarak şiire yeniden can verme çabaları, bu yüzyılın eski şiir alanındaki en başarılı hareketidir."[3] Bu dönemde, Eşref Paşa'nın da içinde bulunduğu bir grup şâir tarafından Encümen-i Şu'arâ kurulmuş ve her hafta Hersekli Arif Hikmet'in evinde toplanarak çalışmalarını sürdürmüştür. Bu topluluktaki şâirlerin hepsinin başarılı olduğu söylenemez ama yine de bu yüzyılın en başarılı temsilcileri bu şâirler arasından çıkmıştır.

[1] Mine Mengi, **Eski Türk Edebiyatı Tarihi**, Ank: Akçağ Yay., 2003, s. 231
[2] Bkz. Metin. G. X 8, s.155
[3] **Başlangıcından Günümüze Büyük Türk Klâsikleri**, c. 8, İst: Ötüken Söğüt Yay., 1988, s.100

Eşref Paşa'nın serüveni, hem siyasî hem de edebî alanda dönüm noktalarının ve çöküşlerin yaşandığı bir döneme rastlamıştır. Şâir, yaşanılan tüm olumsuzluklara rağmen eski tarzda yazdığı şiirlerle Dîvân şiirini ayakta tutma çabasının yanında, adını da duyurma şansı yakalamıştır. Tezkirelerden edindiğimiz bilgiler de bu düşüncemizi doğrular niteliktedir.

Şâirin şiirleri, daha çok dînî nitelikli olup ehl-i beyt sevgisini terennüm etmekle beraber, onun kimi kasîdeleriyle ilk örneğini Şinâsi ve Nâmık Kemal'de gördüğümüz sosyal nitelikli kavramların yavaş yavaş şiire sızmaya başladığı görülür.

Bu çalışma ile, yedi yüz yıllık bir geçmişi olan dîvân şiirini yaşatma ve diriltme çabasıyla kurulmuş bir topluluğun, bu yönde şiirler yazan ve hikmetli söyleyişleriyle dikkat çeken bir şâirini incelemeye tabî tutacağız.

2.EŞREF PAŞA'NIN HAYATI VE EDEBÎ KİŞİLİĞİ

2.1. HAYATI

Kaynaklarda Eşref Paşa hakkında bulabildiğimiz bilgiler, çoğunlukla birbirinin aynısıdır.

Şâirin hayatı hakkında bilgi bulabildiğimiz kaynakların hepsinde "Bursalı"[1] olduğu belirtilirken, kimi kaynaklar 1819[2] kimi kaynaklar ise 1820[3] doğumlu olduğunu söylemektedir. Şâirin asıl adının ne olduğu konusuna gelindiğinde; Sicill-i Osmânî dışındaki tüm kaynaklar "Mustafa"[4] olduğu konusunda birleşirken Sicill-i Osmânî'de "Mehmed"[5] olduğu söylenmektedir.

Bursalı Ahmed Sıtkî Efendî'nin oğlu olan Eşref Paşa, Bursa'da önce ağabeyi eski Bağdat kadısı Şerif Rüşdî Efendi'den medrese usûlüne göre ders almış, ayrıca Ankaralı müftü Ebezâde Abdurrahman Efendi'den özel dersler almıştır.[6] Şâir, yazmış olduğu şiirlerde ağabeyine gönderme yaparak onu şu sözlerle över:

Ḳāḍi-i maḥkeme-i feyż-i Şerīf Rüşdī
Şehr-i Ḫarputa ḥükūmetle şeref verdi bu sāl
Eder elbette ḳudūmüyle teşerrüf Baġdād
Nıṣf-ı menzil ṭutulur pāyede fāl-i iḳbāl[7]

---

[1] İbnü'l Emin Mahmut Kemal İnal, **Son Asır Türk Şâirleri**, Haz. Müjgan Cumbur, c. I, Ank: AKM Bşk. Yay., 1999, s.496; Bursalı Mehmed Tahir, **Osmanlı Müellifleri**, Haz. A. Fikri Yavuz-İsmail Özen, c.2, İst: Meral Yay.,1972, s.92; Murat Uraz, **Türk Edip ve Şâirleri**, c.1, İst: Tefeyyüz Kitabevi, 1939, s. 91; Âlim Kahraman, "Eşref Paşa" ,**Türk Diyanet Vakfı İslam Ansk**., c.2, İst: Diyanet Vakfı Neşriyat, 1995, s.475; "Eşref Paşa", **Türk Ansiklopedisi,** c. XV, Ank: MEB Yay, 1986, s.475

[2] Uraz, a.g.e., s.91; **Türk Ansiklopedisi**, a.g.md, s.475

[3] İnal, a.g.e., s.496; **Türk Diyanet Vakfı İslam Ansk**., a.g.md., s.475

[4] İnal, a.g.e., s.496; Bursalı Mehmed Tahir, a.g.e., s.92; **Türk Diyanet Vakfı İslam Ansk**., a.g.md., s.475; **Türk Ansk**, a.g.md., s.475

[5] Mehmed Süreyyâ, **Sicill-i Osmânî Yâhud Tezkire-i Meşâhir-i Osmâniyye**, Haz. Ali Aktan-Abdülkadir Yuvalı-Mustafa Keskin, c. I, İst: Sebil Yay., 1995, s.375

[6] **Türk Diyanet Vakfı İslam Ansk**., a.g.md., s.475

[7] Bkz. Metin, Kıt. XXI, s.169

Eşref Paşa, 1253 (1837)'te Mekteb-i Harbiye'ye girmiş, buradaki öğrenimi devam ederken Kethüdâzâde Arif Efendi'den Farsça öğrenmiş, edebî ve hikemî ilimler tahsil etmiştir.[1] Harbiye Mektebi'nden mülâzım-ı evvel rütbesiyle çıkıp 1260 (1844)'da tabur kâtibi, 1270 (1853-1854)'de binbaşı olarak Serdâr-ı Ekrem Ömer Paşa'nın yâverliğine atanmıştır.[2] Şâir, binbaşı olacağı konusunda kendisine verilen sözü şu şekilde dile getirirken:

'Arż-ı ḥālim göricek işte mürüvvet ḳıldıň
Baňa binbāşılıġı va'd edip ey ṣadr-ı ricāl[3]

bir beyitinde de bu rütbeye gelişini anlatır ve aynı zamanda hocası Arif Efendi'den de bahseder:

Himmet-i bī-minnetiňle ser-hezār etdiň beni
Eyleyip 'Ārif Efendi bendeňe nā'ib menāb[4]

Bu göreve getirilmekten son derece mutlu olan şâir, bu rütbe ile övündüğünü söylerken alçakgönüllülüğü de elden bırakmaz:

Yāver-i ḥarīm saňa besdir bana bu iftiḫār
Ḥamdü'lillāh ḳuvvet-i ṭab'ım degil ol güne kim[5]

Ancak bu alçakgönüllülüğün yanında kendisini kıskananlara da sitem etmekten kendini alamaz:

Ḥaṣūda ḳarşı beni ser-hezār naṣb eyler
Ṭutuşsun āteş-i reşk ile 'araḳ 'udvānı[6]

---

[1] **Türk Diyanet Vakfı İslam Ansk**., a.g.md., s.475
[2] İnal, a.g.e., s.496
[3] Bkz. Metin, K. XVIII 50, s.47
[4] Bkz. Metin, K.XXII 33, s.77
[5] Bkz. Metin, K. XXII 32, s.77
[6] Bkz. Metin, K. XXI 86, s.73

1273 (1856-1857) yılında kâim makam, 1279 (1862-1863)'da da Üçüncü Ordu redif birinci alayına miralay olan Eşref Paşa, 1283 (1866)'te mirlivâlığa yükselmiş, üç yıl sonra ferik rütbesiyle Hassa Ordusu Kurmay Başkanlığına getirilmiştir.[1] Şâir, bu rütbeleri hak ettiği düşüncesindedir:

Ma'iyyet devletiyle mīralāy olsam baña çoḳ mu
Efendimdir velīü'n-ni'metimdir ol cihān-sālār[2]

Eşref Paşa, Hassa Ordusu'ndaki görevinin ardından Altıncı Ordu Kurmay Başkanlığına getirilmiş, bu görev nedeniyle bir yıl Bağdat'ta kaldıktan sonra Tahran elçiliğine tayin edilmiştir. Ancak bir süre sonra istifa etmiştir.[3]

Bu görevlerin ardından Selanik'te ve Trabzon'da valilik görevinde bulunan şâir, Rus Savaşı'nda Tuna cephesi komutanlığına getirilmiş ancak dört ay sonra savaşı kaybedişimizin sorumluları arasında görülerek görevinden azledilmiş ve Limni Adası'na sürülmüştür. II. Abdülhamid, birkaç ay sonra affederek onu, selamlık resmine memur etmiştir.[4] Eşref Paşa aynı yıl Mekteb-i Bahriye müdürlüğü de yapmıştır.[5]

Şâirin, Limni Adası'na sürgüne gönderilişi ve bundan duyduğu üzüntü şiirine de yansımıştır. Bu sürgünden, öncelikle kötü talihini sorumlu tutan şâirin şu beyitleri dikkat çekmektedir:

Sū-be-sū ḳaṭ'-ı ṭarīḳ etdirir ammā baḫtım
Rütbe bābında ḳomaz etmege taḥrīk-i ḳadem[6]

---

[1] **Türk Diyanet Vakfı İslam Ansk**.,a.g.md., s. 475
[2] Bkz. Metin, T.X 8, s.114
[3] İnal, a.g.e., s.497
[4] **Türk Ansiklopedisi**, a.g.md, s.475
[5] Süreyyâ, a.g.e., s.375
[6] Bkz. Metin, K.XX 20, s.57

Ḥarb ḥāliyle ṭolaşdırdı niçe büldānı
Bu seyāḥatde velīk eyledi laġzīde-ḳadem[1]

Şiirlerden edindiğimiz izlenime göre, şâirin en büyük korkusu; sürgünden dönemeyip bir daha İstanbul'u görememektir:

Görmek olsaydı müyesser vaṭan-ı me'lūfu
Böyle ṣad-güne ser-encāmla çekmezdim elem

Ḫāk-i müşkīn-i Sitanbul gözümde tüter āh
Yoḳ mu ol semtden ey bād-ı ṣabā bir peyġam

Hiç mümkin mi görem bir daḫı İstanbulı
Ṣanırım nefy-i mü'ebbed bu belā-yı mübrem[2]

Bu sırada şâir, gerek vatanına gerek eski rütbesine tekrar kavuşmak ümidiyle kaleme aldığı şiirlerde, padişahın af emrini getirecek sadrazamın ulağını beklediğini dile getirmektedir.

Emr-nāme getire müjde-i himmetle meger
Peyk-i luṭf u kerem-i ḥażret-i ṣadr'azam[3]

Yine bu meyanda yazdığı bir beytinde ise affedileceğinden emin görünen şâir, efendilerin kölelerini öksüz bırakmayacağını söylemektedir:

Efendi bendesin öksüz eder mi hīç 'ālemde
Ḳabūliyle çerāġ eyler beni bu bābda tekrār[4]

[1] Bkz.Metin, K.XX 8,20, s.56,57
[2] Bkz.Metin, K.XX 26,27,28 s.57,58
[3] Bkz.Metin, K.XX 29, s.58
[4] Bkz.Metin, T.X 9, s.114

Eşref Paşa'nın hayatı genel hatlarıyla incelendiğinde, aldığı rütbeler, getirildiği askerî ve idârî görevler neticesinde son derece başarılı bir tablo ortaya çıkmaktadır. Ancak o, şiirlerinden edindiğimiz izlenime göre hep bir beklenti içerisinde olmuş ve akranları ile kendisini kıyaslayarak,

Bī-ḳābiliyyetim derim ammā ki sū-be-sū
Aḳrānım oldu rütbe vü mesnedle kām-bīn[1]

Geldigi mevḳi'e gitdi benim emṣālim hep
Sāde ben etmedim 'avdet be Ḫudā-yı muḳsem[2]

talihinin de düşmanlık etmesi nedeniyle bulunduğu yerden memnun olmadığını dile getirmiştir:

Rūy-ı āsāyişi rü'yāda daḫı görmedim āh
Baḫt-ı ḫ ̌ābīdemi seyr etmedim aṣlā bīdār[3]

Ṭāli'im olmadı yāver banā yāverlikde
'Acabā ḳanḳı zamān yār olacaḳdır bilmem[4]

Eşref Paşa'nın hayat hikâyesinde, aldığı görevler neticesinde bulunduğu yerlerin önemli rol oynadığı görülmektedir. Şâirin, valilik ve mutasarrıflık görevi nedeniyle bulunduğu şehirleri şiirine şu şekilde yansıtırken:

Gezdim Eflāḳ ile Boġdan u Ḳırıme'l Ḳāsım
'Usr ile yüsri ṭutardım yine dā'im tev'em

Ṣonra düşdü seferim ḫıṭṭa-i Gürcistāna
Līk o demlerde cihād idi baňa emr-i āhım[5]

[1]Bkz. Metin, K.XXVI 64, s.105
[2] Bkz. Metin, K.XX 25, s.57
[3] Bkz. Metin, K.XXV 4, s.91
[4] Bkz. Metin, K.XX 6, s.56
[5] Bkz. Metin, K.XX 16,17 s.57

Bugünkü Kosova sınırlarındaki içerisindeki Niş semtinden nefretle bahseder. Öyle sanıyoruz ki Niş semti, şâirin İşkodra Alay Komutanlığı sırasındaki mutasarrıflık göreviyle bulunduğu yerdir ve beyitlerden edindiğimiz izlenime göre o, buraya sürüldüğünü düşünmektedir. Dolayısıyla şâirin mutsuzluğunun ve hayatından memnun olmayışının nedeni bu gibi görünmektedir.

Şehr-i Nīşe atıp eyyām-ı ġazādan ṣoñra
Açdı cān-gāhıma Nīş semti dürlü seḳam[1]

Niçe Nīş āb u hevāsında leṭāfet nā-būd
Ḫāk-i nā-pāk-ı zemīninde şe'āmet müdġam
……
Ḥayf dil-tengi-i 'izzetle baña bu belde
'Ayn-ı zindān görünür olsa daḫı bāġ-ı İrem[2]

Anlaşılıyor ki; daha üst mevkilerde ve daha iyi görevlerde bulunmak isteyen şâir, ülkenin içinde bulunduğu sıkıntılı durum ve uzun süren savaşlar nedeniyle bunları elde edememiş ve bulunduğu yeri kendine layık görmemiştir.

Şiirlerinden anladığımız kadarıyla; kasîdelerinde özellikle Ömer Paşa'yı ve Mütercim Mehmed Rüşdî Paşa'yı öven şâirin, bu kişilerce korunduğunu ortadadır. Bu doğrultuda şâir, diğer şâirlerin yaptığı gibi, kasîdeleri övgü amaçlı kullanmanın yanında dilek ve şikâyetlerini iletmek için bir araç olarak ta kullanmıştır.

Eşref Paşa'nın hayatı ile ilgili diğer bir ayrıntı ise şiirinde de söylediği gibi Halvetîlik tarikatına ilgi duymasıdır. Kanaatimizce, şâirin bu tutumunda kayınpederinin bu tarikata mensup oluşunun etkisi görülmektedir.

[1] Bkz.Metin, K.XX 21, s.57
[2] Bkz.Metin, K.XX 22,24 s.57

Erba‘īni vā-pesīn devrāneden mümted olur
Ḫalvetīler meslekīdir inzivāsı gönlümün[1]

Halvetîlik tarikatına olan eğilimi sadece bir gönül bağı mahiyetinde iken şâirin dini nitelikli şiirleri incelendiğinde Bektaşi olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Hz. Ali ve On İki İmam sevgisini terennüm ettiği şiirlerinde bu anlayışın izleri şu şekilde kendini göstermektedir:

El-minnetüli'llāh ki ‘Alī ‘Askerīyim ben
İşr-i şeref-i şāh-ı şehīdān benimdir[2]

Āsitan-ı Ḥaydarıň perverde-i iḥsānıyım
Ḥaḳ naṣībim vermiş ol bāb-ı muḳaddesden baňa[3]

Eşref Paşa'nın doğum tarihi konusunda olduğu gibi ölüm tarihi konusunda da kaynaklarda farklı bilgiler vardır. Bazı kaynaklarda bu tarih 1894[4] olarak verilirken, Sicill-i Osmânî'de[5] 1878, Osmanlı Müellifleri'nde[6] 1899 olarak verilmiştir. Bunun yanı sıra kaynaklarda, şâirin İstanbul'da vefat ederek Merkez Efendi Dergâhı'na defnedildiği yazılıdır.[7] Bilindiği gibi Merkez Efendi, şâirin şiirinde övgüyle söz ettiği Halvetî tarikatının şeyhidir. Dolayısıyla şâirin buraya defnedilmesi tesadüfi değildir.

[1] Bkz.Metin, G.X 8, s.155
[2] Bkz.Metin, G.VI 7, s.152
[3] Bkz.Metin, G.I 7, s.148
[4] İnal, a.g.e., s.497, **Türk Diyanet Vakfı İslam Ansk**.,a.g.md., s. 475, Uraz, a.g.e., s.91; **Türk Ansiklopedisi**, a.g.md, s.475
[5] Süreyyâ, a.g.e., s.375
[6] Bursalı Mehmed Tahir, a.g.e., s.92
[7] İnal, a.g.e., s.497, **Türk Diyanet Vakfı İslam Ansk**.,a.g.md., s. 475, Uraz, a.g.e., s.91; **Türk Ansiklopedisi,** a.g.md, s.475, Süreyyâ, a.g.e., s.375, Bursalı Mehmed Tahir, a.g.e., s.92

2.2.Edebî Kişiliği

Dîvân edebiyatı; Türklerin İslâm medeniyeti dairesine girmelerinden sonra, bu medeniyetin kaynağı olan İslâm şeriatine ve onun koyduğu hayat anlayışına bağlı olarak ortaya çıkmıştır. Şiir alanında özellikle on beş ve on altıncı yüzyıllarda en güçlü temsilcilerini yetiştirmiş, Fuzûlî, Bâkî, Nef'î, Nedim ve Şeyh Gâlib gibi ustalarla zirveye ulaşmıştır. On dokuzuncu yüzyıl, belki bir Fuzûlî ya da Şeyh Gâlib yetiştirmemiştir ama bu yüzyıldaki eski şiire hayat verme çabaları, bu yüzyılın en başarılı hareketi olmuştur. Dolayısıyla yedi yüzyıllık bir geçmişi olan Dîvân şiiri, içinde bulunulan şartlara teslim olup sessiz sedasız ortadan kalkmayarak dirilme ve yaşama imkanı aramıştır. Çünkü bu edebiyat İskender Pala'nın da belirttiği gibi "*Yüksek bir değer taşıması, yer yer duru ve muhteşem örnekler ortaya koyması, ruha hitap eden yüksek duygu ve heyecanlarıyla, ifadedeki güzellik ve sağlam diliyle, bütün güzelliğini ön plana çıkaran beyit yapısıyla, yoğun sanat gücü ve söyleyişiyle altı asrı aşkın bir zaman Osmanlı toplumundaki sanat zevkinin en seçkin ve büyük bölümünü oluşturmuştur.*"[1]

Eşref Paşa, dîvan şiiri geleneğine bağlı bir şâir olarak, aydınların yüzlerini Batı'ya döndükleri bir yüzyılda Dîvân şiiri ile uğraşarak sesini duyurmaya çalışsa da pek başarılı olamamış ancak aşağıdaki bazı beyitlerinden örnekler sunacağımız gazellerinden de anlaşılacağı gibi bazı kayda değer örnekler vermiştir:

Kişver-i dil ma'den-i sīm oldu ammā pek ḫarāb
Kim anı pā-māl eden bir şūḫ-ı sīmīn-sāḳdır[2]

[1] İskender Pala, **Divan Edebiyatı**, İst: L&M Yay., 2003, s. 19
[2] Bkz. Metin, G.IV 4, s.150

Bütün teb-lerze-i ġam ra‘şesidir nabż-ı cānımda
Bu cünbüşler ṭabībim ṣanma kim ẕevḳ ü ṣafādandır[1]

Baḳamam dīde-i bīmārıňa ey mest-i nigāh
Ḫasta-i nāzdır ol belki naẓīrden üzülür[2]

Bende ḳudret sende şefḳat yok ki ḥālim ‘arz edem
Çekmemiş sevdā beni ‘āciz seni ḫod-rā ḳılan[3]

Her ne kadar şâir, pek fazla adını duyuramamış olsa da başarısından emin bir duruş içerisinde kendisini ünlü şâirlerle eş tutmaktadır:

Ġazelde Şevket-i Rūmum ḳaṣīdede ‘Urfī
Muḫayyelāt-ı rubā‘īde ṣānī-i Ḫayyām[4]

Tezkireler, genel olarak Eşref Paşa'nın hayat hikâyesinden bahsetmiş, şiirlerinden örneklere pek yer vermemişlerdir. Tuhfe-i Nâilî'de[5] şâirin, Şehzâde Ahmed için söylediği doğum tarihine yer verilirken, Son Asır Türk Şâirleri'nde[6] ise birkaç beyiti sözkonusu edilmiştir. Yine bu iki kaynakta ve İslâm Ansiklopedisi'nin ilgili maddesinde şâirin bir Dîvân'ı olduğundan bahsedilmektedir. Ayrıca şâir, bir beyitinde hamse sahibi olduğundan bahsetmektedir ancak yaptığımız araştırmalar sonunda şâirinbaşka bir eserine rastlayamadık.

Ḥāṣılı şimdi benim nāẓım-ı ṣāḥib-ḫamse
Ḥükm eder ‘Urfī-i Rūm olduġumu ‘örf-i ‘Acem[7]

[1] Bkz. Metin, G.V 5, s. 151
[2] Bkz. Metin, G.VIII 2, s.153
[3] Bkz. Metin, G.XVII 4, s.159
[4] Bkz. Metin, K.XIX 66, s.54
[5] Mehmed Nâil Tuman, **Tuhfe-i Nâilî Dîvân Şâirlerinin Muhtasar Biyografileri**, Haz. Cemal Kurnaz-Mustafa Tatcı, c.I, Ank: Bizim Büro Yay., 2001, s. 33
[6] İnal, a.g.e., s.497
[7] Bkz. Metin, K.XX 117, s.65

Eşref Paşa'nın Dîvânında özellikle kasîdeler büyük yer tutmaktadır. Bu kasîdelerde on yedinci yüzyılın ustalarından Nef'î'nin etkisi büyüktür. Kasîdeler gerek biçim gerek söyleyiş özelliğiyle onun tarzını yansıtmaktadır. Şâirin kasîdelerinde dikkat çeken en belirgin özellik; Nef'î'nin kasîdelerinde olduğu gibi, kendini övme merakıyla "Fahriye" bölümlerini oldukça uzun tutması, aynı zamanda kendini devrin Nef'î'si olarak ilan etmesidir.

Ḫusrev-i naẓm olamazsam baňa töhmetdir kim
Nef'ī-i 'aṣr diyu şānımı ḳıldıň ibcāl
……..
Benim ol şā'ir-i üstād ki baḫş-i şi're
Naẓm-ı pür-nüktemi hüccet getirir ehl-i kemāl[1]

Benim o fāris-i ma'nī ki raḫş-ı dānişimiň
Ni'āl-i köhnesidir sābiḳāt-ı heft-ecrām[2]

Daḳīḳa-sencī-i endīşemiň kināyesidir
Kemāl-i remz-i Ḫocendī ḫayāl-i Ḫāḳānī[3]

Edip selāset-i ṭab'-ı selīmimi teslīm
Suḫen-verān-ı 'Acem hiçe ṣaydı Selmānı[4]

Bununla beraber Dîvân'daki kasîdeler, klâsik kasîde formuna uygundur. Şâir, girizgâh, mehdiye, fahriye gibi bölümlere sadık kalmış, ayrıca her kasîdede mutlaka bir gazel söyleyerek tegazzül bölümünü de ihmal etmemiştir:

Ṭab'ımı bu gazel-i pāk ile iṣbāt ederim
Naẓm edip riṣte-i faḫriyyeye mānend-i le'āl[5]

[1] Bkz. Metin, K.XVIII 55,57 s.47
[2] Bkz. Metin, K.XIX 63, s.54
[3] Bkz. Metin, K.XXI 81, s.73
[4] Bkz. Metin, K.XXI 82 s.73
[5] Bkz. Metin, K.XVIII 62, s.48

Eşref Paşa, bu kasîdeleri ile cihana şiir yazmayı kendisinin öğrettiğini söylerken diğer şiirlerin onun şiirlerinin yerini tutamayacağını söylemektedir:

Bedīhī-i celīdir hīç buňa lāf u güẕāf olmaz
Ben ögretdim cihāna meslek-i naẓm-āferīnānı[1]

Cevher-i naẓmıma hem-ḳadr olamaz şi'r-i diger
Bir midir dāne-i erzen ile dürr-i şehvār[2]

Şâirin benimsediği Bektaşilik mezhebinin, edebî kişiliğinin şekillenmesinde önemli payı olmuştur. Ehl-i Beyt ve On iki İmam sevgisini dile getirdiği şiirler bu anlamda dikkate değerdir. Özellikle, bu anlamda kaleme aldığı mersiyeler oldukça yanık ve içlidir.

Āh u zār eyle göňül māh-ı Muḥarremdir bu
Mevsīm çāk-i girībān-ı dem-i mātemdir bu

Dökdüler ḫūn-ı Ḥüseyni bu gün ol ḳavm-i Yezīd
Aġla ey gözlerim al ḳan dökecek demdir bu

Ḫānedānın niçe rencīde-i ġadr eylediler
Sabṭ-ı 'ālī güher-i mefḫar-ı 'ālemdir bu

Baz'a-i faḫr-ı rüsūl vālide-i mācidesi
Ḳurbet-i şāh-ı risāletle mükerremdir bu

Olalı münḫasif ol māh-ı sipihr-i 'aẓamet
Yaş döker çeşm-i seher ṣanma ki şebnemdir bu

Eşrefā farżdur a'van-ı Yezīde la'net
Kimse inkār edemez emr-i müsellemdir bu[3]

[1] Bkz. Metin, K. XXIV 93, s.89
[2] Bkz. Metin, K.XXV 94, s.98
[3] Bkz. Metin, G.XIX, s.160-161

Eşref Paşa, kasîdelerinde Nef'î'yi örnek alırken yazdığı gazellerle de kendisinden önceki şâirlerin izinden gitmeye özen göstermiştir. Örneğin Şeyh Gâlib, Fehim gibi daha önce pek çok şâirin dîvânında rastladığımız "bana" redifli gazellere bir örnek de o vermiştir:

ʻĀşıḳım ḳandil-i sevdādır dil-i rūşen baňa
Maḫzen-i ġamdan verir her gün ḳażā revġan baňa

Bī-vücūdum öyle kim bār-ı girāndır cismime
Penbe-zār-ı ḫūlyādan olsa pīrāhen baňa

Lā-u-bāli rind-i mey-ḫˇārım emelden sādeyim
Kūşe-i ḫam-ḫāne besdir dil-nişīn mesken baňa

Cür'et-i neẓẓāre mümkün mü o ḫūn-rīz āfete
Gösterir tīġ-i teġāfül ġamze-i pür-fen baňa

Neylesin ʻUşşāḳ taḳsīm-i Ferāḫnākī diyü
Sūz-ı dilden besteler āheng eder neyzen baňa

Rüstem-i ser-bāzım Eşref ʻarṣa-i eşʻārda
Kilk-i ṭabʻım tīġdir endīşedir cevşen baňa

Āsitan-ı Ḥaydarıň perverde-i iḥsānıyım
Ḥaḳ naṣībim vermiş ol bāb-ı muḳaddesden baňa[1]

Dîvân şiiri geleneğinde, önceki yüzyıllarda yetişen usta şâirlerin, söyleyiş özellikleri bakımından, sonraki yüzyıllarda yetişen şâirleri etkilediği görülür. Bu doğrultudaki izleri Eşref Paşa'nın şiirinde de görmek mümkündür. Örneğin şâirin:

Sen saçı Leylāya meftūnum cünündur devletim
Hey ne ʻāḳilmiş men-i āvāreyi şeydā ḳılan[2]

[1]Bkz. Metin, G.I, s.148
[2] Bkz. Metin, G.XVII 3, s.159

beyiti Fuzûlî'nin söyleyişini çağrıştırırken,

Ḫāne-āteş çār-sū āteş semender mi 'aceb
Sūziş-i hem-vārdır ḳuvvet ġıdāsı göñlümüñ[1]

beytinin, Şeyh Galib'in

"Gül āteş gülbün āteş gülşen āteş cūy-bār āteş
Semender-ṭıynetān-ı 'aşḳa besdir lāle-zār āteş"[2]

beytinin etkisiyle yazıldığı ortadadır.

Ayrıca şâirin, metnin son sırasında yer alan kıt'asının ilk mısra'ının

Ḫordem ki Nīş-i ye's ü zi-destem cām reft[3]

Avnî mahlasıyla şiirler yazan Fatih Sultan Mehmed'in bir beyitinin ilk mısraını çağrıştırdığı da görülmektedir.

Nīş-i fürkat ye's-i nūş-ı vuslat ümīdi müdam[4]

Dîvân'da yer alan gazellerde, klâsik şiirimizin geleneksel motifleri işlenmiştir.

Mevsiminde açılıp erzān eder gül-būsunu
Güldürür gāhī o ġoncam 'āşıḳ-ı me'yūsunu
……..
Deyr-i 'aşḳa maḥrem olmaz ṣūfī-i ṣüret-perest
Kim anıñ pīr-i muġān ancaḳ çalar nāḳūsunu[5]

Cevre gülzārı muḥabbetde taḥammüldür hüner
Rāz-ı 'aşḳı fāş eder bülbül gibi feryād eden[1]

---

[1] Bkz. Metin, G.X 6, s.155
[2] **Şeyh Gâlib Dîvânı**, Haz. Muhsin Kalkışım, Ank: Akçağ Yay.,1994, s.327
[3] Bkz. Metin, Kıt.XXIV, s.170
[4] **Fatih Dîvânı ve Şerhi,** Haz. Muhammed Nur Doğan, İst.:Erguvan Yay.,2004, s.21
[5] Bkz. Metin, G.XXIII 1,4 s.162-163

Ancak dikkati çeken nokta, bazı gazellerin son beyitlerinde de dînî unsurlara yer verip Hz. Ali'ye olan sevgisini dile getirmesi ve aynı zamanda bağlı bulunduğu tarikat ekolünü de söylemesidir:

Bundan a'lā 'izz ü rif'at mi olur dāreynde
Ḥaydarīyim bende-i nāçīz Ḥaydar-zādeyim[2]

Dîvân'ının büyük bölümü kâsîdelerdn oluşan şâirin, gazellerinin sayısı ise oldukça azdır. Yirmi iki gazeli bulunan şâirin, öyle sanıyoruz ki mizacına daha uygun olan nazım şekli kasîdedir.

Eşref Paşa, geleneğin takipçisi bir şâir olarak nazîre yazma geleneğini de devam ettirme yoluna gitmiştir. Nazîre[3], Dîvân şiirinde şâirlerin, usta bir şâirin beğendikleri bir şiirine aynı vezin ve kâfiyede yazdıkları başka bir şiirdir. Eşref Paşa'nın Dîvânı'nda ikisi kasîde, üçü gazel nazım şekliyle olmak üzere toplam beş nazîre vardır.

İlk nazîre, Mustafa Reşid Paşa övgüsünde Nef'î'ye yazılırken ikinci nazîre, Âkif Paşa'nın meşhur Adem Kasîdesi'ne yazılmıştır. Bu şiir "Kasîde-i Adem Nazîre-i Âkif Paşa" başlığını taşımaktadır. Âkif Paşa'nın altmış dokuz beyitlik kasîdesine yetmiş beyitlik bir nazîre yazan Eşref Paşa, bu konudaki ustalığını göstermiştir.

Naḳş-ı kām-ı dilim ārāyiş-i mīnā-yı 'adem
Cām-ı baḫtımda olur olsa da ṣahbā-yı 'adem[4]

---

[1] Bkz. Metin, G.XV 5, s.158
[2] Bkz. Metin, G.XIII 7, s.157
[3] Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz.Hasan Aktaş, "Nazirecilik Geleneği ve Çağdaş Şiirimizin Ufukları", **Hece Dergisi** (Türk Şiiri Özel Sayısı), Yıl. 5, Mayıs-Haziran-Temmuz 2001, s.282-293
[4] Bkz. Metin, K.XIV1, s.26

beytiyle kasîdeye başlayan şâir, kasîdenin altmış sekizinci beyitinde Âkif Paşa'yı şu sözlerle över:

Āṣaf-ı kān-ı kerem ḥażret-i 'Ākif Pāşā
Ki leb-i ḫāme-i endīşesi mecrā-yı 'adem[1]

Şâir, bu kasîdeden başka Cāzim'in iki gazeline nazîre yazmıştır. Bunlardan ilki; "Nazîre-i Câzim" başlığını taşıyan

Başḳadır āyīne-i 'ālem-nümāsı göñlümüñ
Sırr-ı ilhāmāt-ı Ḥaḳḳdandır cilāsı göñlümüñ

İltifāt etmez saña bīgānesin sen ey sürūr
Ġamdan ancaḳ hem-nişīn ü āşināsı göñlümüñ

Feylesof olsa 'aceb mi farḳ-ı māhiyātda
Kim süveydādır ḳarīr-i rūşenāsı göñlümüñ

Reşk-i 'ālem-sūz bir feyż almış ammā ġālibā
Āfitāb-ı 'aşḳdandır incilāsı göñlümüñ

Ḳıṣṣa-i sevdā çıḳar hep fālı Elfü'l-leylde
Sūre-i *Ve'lleyldendir* iḳtibāsı göñlümüñ

Ḫāne-āteş çār-sū āteş semender mi 'aceb
Sūziş-i hem-vārdır ḳuvvet ġıdāsı göñlümüñ

Enderūn- tīmārına meşrūt-ı bā-ḳayd-ı ḥayāt
Kişver-i tecrīde mülḥaḳdır ḳażāsı göñlümüñ

Erba'īni vā-pesīn devrāneden mümted olur
Ḫalvetīler meslekīdir inzivāsı göñlümüñ

[1] Bkz. Metin, K.XIV 68, s.31

Cāzim-i taḥrīre Eşref gösterir naḳd-i ḫulūṣ
Vādi-i tanẓīrde ṭavr u edāsı göňlümüň

‘Irḳ-ı cānımdan gelir hep da‘vi-i ḫūn-ı Ḥüseyn
Şehr-i mātemdir ḳażā-yı Kerbelāsı göňlümüň[1]

gazel iken,

İkincisi de “Diger Nazîre-i Câzim” başlıklı şu gazeldir:

‘Āşıḳım ḳandil-i sevdādır dil-i rūşen baňa
Maḫzen-i ġamdan verir her gün ḳażā revġan baňa

Bī-vücūdum öyle kim bār-ı girāndır cismime
Penbe-zār-ı ḫūlyādan olsa pīrāhen baňa

Lā-u-bāli rind-i mey-ḫˇārım emelden sādeyim
Kūşe-i ḫum-ḫāne besdir dil-nişīn mesken baňa

Cür’et-i neẓẓāre mümkün mü o ḫūn-rīz āfete
Gösterir tīġ-i teġāfül ġamze-i pür-fen baňa

Neylesin ‘Uşşāḳ taḳsīm-i Ferāḥnāki diyü
Sūz-ı dilden besteler āheng eder neyzen baňa

Rüstem-i ser-bāzım Eşref ‘arṣa-i eş‘ārda
Kilk-i ṭab‘ım tīġdir endīşedir cevşen baňa

Āsitan-ı Ḥaydarıň perverde-i iḥsānıyım
Ḥaḳ naṣībim vermiş ol bāb-ı muḳaddesden baňa[2]

Şâirin Dîvânı’ndaki beşinci nazire ise, Encümen-i Şuârâ şâirlerinden Hâlet Bey’e yazdığı “Nazîre-i Mîr Hâlet Defter-Dâr-ı Ordu-yı Anadolu” başlıklı nazîredir. Bu nazîrede, beyitlerin ilk ve son harfleri birleştirilip okunduğu zaman

[1] Bkz. Metin, G.X, s.155-156
[2] Bkz. Metin, G.I, s.148

"*Esīr-i dilberim hayrān-ı 'aşkım*" ibaresi ortaya çıkmaktadır. Bu harf oyunları, yenilik arayışı içinde olan şâirin bireysel bir çabası olarak yorumlanmalıdır.

Āşinādır ḥarem-i 'aşḳda her ḥāle ḳadeḥ
Yār u hem-dem olalı rāḥ-ı kühen-sāle ḳadeḥ

Sāḳī-i bezmiň ayāġın öperim ṣanma tehī
Bezl eder hep baňa yāḳūta-i seyyāle ḳadeḥ

Yāre teklīf-i viṣāl etmede pek elzemdir
Ki nemek-dānlıḳ eder sofra-i āmāle ḳadeḥ

Revnaḳ-ı bezme sebeb gerdīşidir mihr-āsā
Ġırre-mest olsa n'ola ġırre-i iḳbāle ḳadeḥ

Devr-i Cem'den nice efsāneler eyler ityān
Başlasa ġulġul-i mīnā ile emşāle ḳadeḥ

La'l-i cānān gibi her şīveyi olmuş cāmi'
Rūy-ı gül çihre-i mülden alalı jāle ḳadeḥ

Baḳma rūze ḫitāmıyıla olup bāde-fürūş
Neş'e-i tāmm verir ġırre-i Şevvāle ḳadeḥ

Rindler ṣoḥbet-i telḫiyle bulur ḥulv-i meẕāḳ
Rūy-ı dil göstereli bāde-i selsāle ḳadeḥ

Meydir Eşref baňa hum-ḫāne vü hem-rāz müdām
Maḥrem olsa yeridir sīnede her ḥāle ḳadeḥ[1]

On dokuzuncu yüzyıl, hem eskinin yaşatılmaya çalışıldığı hem de kapıların tüm yeniliklere açılmaya başlandığı bir yüzyıldır. Tanpınar'ın deyişiyle. "*Bu yarım*

[1] Bkz. Metin, G.II, s.148- 149

asır kadar gelecek ihtimallere açık ve onlarla zengin pek az devir vardır. Sanki zorladığı kapıları kendisine kapalı bulunan insan, yavaş yavaş kendi içinde değişmenin imkanlarını aramaktadır. Bu, her şeyden evvel, ne şekilde olursa olsun, ferdin doğuşudur."[1]

Eşref Paşa da eskiye bağlılığının yanında bu devirdeki diğer aydınlar gibi bireysel yenilik arayışları içerisindedir. Örneğin Âkif Paşa'nın Adem Kasîdesi, "*eskinin hiçbir hususiyetini terk etmeden modern veya garplı poem mahiyetini kazanmıştır."*[2] Eşref Paşa'nın ona yazdığı nazîre de bu yeniliğe dahil olma çabasındandır.

Bununla beraber Eşref Paşa'nın kimi beyitleri, o zamana kadar şiirimizde rastlanmayan bir takım fikirlere yer vermesi açısından da yeniliğin habercisi niteliğindedir.

Be-muḳteżā-yı teḳālib-i tab'-ı ünsiyyet
Serā'ir-i *medeniyyetdir* **ādemīye maḳām**
……
'Uṣūl-i cāriye-i *ma'delete* **ḥāṣıl olur**
Müsālemāt-ı ḫalāyıḳ mu'ālemāt-ı enām[3]

Şâirin edebî kişiliği boyutunda söz konusu edeceğimiz bir diğer nokta ise; evrensel bir doğrunun dile getirilmesi niteliğindeki hikmetli sözlerdir . Şâir:

Dü-rūze şervet ü sāmān görürse 'ālemde
Ḥasedle çarḫ-ı denī çāk eder girībānı[4]

[1] Ahmet Hamdi Tanpınar**, 19 uncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi**, İst: Çağlayan Basımevi, 1976, s.79
[2] Tanpınar, a.g.e., s.80
[3] Bkz. Metin, K.XIX 6,9 s.49
[4] Bkz. Metin, K. XXI 3, s.66

beytinde feleğin, dünyada ne zaman bir rahatlık görse bunu alt-üst edeceğinden,

Ġarābet bunda kim biň genc-i ma'nā var iken bende
Baňa çoḳ gördüler dünyā-perestān bir dilim nānı[1]

beytinde, yetenekli olanların, dünyada daima sıkıntı çektiğinden,

Ḥaseddir yoḫsa hep 'ālem eder ehliyyetim teslīm
Nice inkār mümkindür fürūġ-ı mihr-i raḫşānı[2]

beytinde, güneşin parlaklığının engellenemeyeceğinden,

Nabż-ı āmāle göre hīç baňa şerbet mi verir
Etmem ümmīd ṭabīb-i ḳaderimden tīmār[3]

beytinde, kaderin hiçbir zaman nabza göre şerbet vermeyeceğinden,

Her dil-i ḫarāba çeşm-i ḥaḳāretle baḳma kim
Vīrānelerde gāh-ı cevāhir olur defīn[4]

beytinde, cevherlerin viranelerde gizili olduğundan,

Vükelāya dil uzatmaḳ heẕeyāndır ammā
Ṭavr-ı küstāḫlıḳ etdirdi baňa ye's-i etem[5]

beytinde, devlet büyüklerine kötü söz söylemenin yakışıksız olduğundan bahsetmektedir.

[1] Bkz. Metin, K.XXIV 89, s.89
[2] Bkz. Metin, K.XXIV 90, s.89
[3] Bkz. Metin, K.XXV 7, s.91
[4] Bkz. Metin, K.XXVI 79, s.106
[5] Bkz. Metin, K.XIX 94, s.63

Bu bilgiler ışığında Eşref Paşa'nın şiiri ile ilgili şunlar söylenebilir: Şâir, genel olarak Ehl-i Beyt ve On İki İmam sevgisini dile getiren dînî içerikli şiirler yazmakla beraber diğer şiirlerinde Dîvân şiirinin aşk anlayışını işlemiştir. Bunun yanında kendi dünya görüşünü, rind-zâhid çatışmasını, sûfî eleştirisini ve sosyal meseleleri de yansıtmıştır. Ayrıca bir makama getirilmek için yazdığı şiirlerde devirden ve felekten şikayet gözlenirken, sancılı bir devirde yaşamanın etkisiyle şâirin içinde bulunduğu sancılı durum da kendini hissettirmektedir.

3.ESERLERİ

3.1. Dîvânı

Eşref Paşa'nın şu anda bilinen ve elimizde olan tek eseri Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi Yazmalar Kataloğu[1], 749 numarada kayıtlı olan Dîvânıdır. Her ne kadar şâir Dîvânı'ndaki bir beyitte,

Ḥāṣılı şimdi benim nāẓım-ı ṣāḥib-ḫamse
Ḥükm eder 'Urfī-i Rūm olduġumu 'örf-i 'Acem[2]

hamse sahibi olduğundan bahsetse de yaptığımız araştırmalar sonucunda bunu doğrulayacak bir bilgiye ulaşamadık.

Dîvân'ı, Eşref Paşa'nın kendi hattıyla yazıp yazmadığı konusunda tam olarak emin olmamakla birlikte, Fuzûlî'ye yazılan Tahmis'e Muhammes başlığının konulması gibi bir takım yanlışlıklardan yola çıkarak müellif hattı olma ihitimalinin düşük olduğunu söyleyebiliriz.

Dîvân'da bir tanesi tamamlanmamış 27 kasîde, 12 târih, 12 musammat, 23 gazel, 24 kıt'a ve 1 beyit bulunmaktadır.

[1] **Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi Yazmalar Kataloğu**, Haz. Yücel Dağlı-Nedret İşli-Cevdet Serbest-Fatma Türe, İst: Yapı Kredi Yay., 2001, s.291
[2] Bkz. Metin, K.XX 117, s.65

Kasîdeler

Eşref Paşa'nın Dîvânı'nda kasîdelerin önemli yer tuttuğunu daha önce belirtmiştik. Şâir, Türk edebiyatından Nef'î'yi, İran edebiyatından Urfî'yi örnek alarak oldukça hacimli kasîdeler yazmıştır. Bu kâsîdeler, alışılagelmiş kasîde formunda olup Mehdiye ve Fahriye bölümlerinin uzunluğu ile dikkat çekmektedirler.

Dîvân'da yirmi altı tam, bir de tamamlanmamış toplam yirmi yedi kasîde bulunmaktadır. Metinde yer alan kasîdelerden biri münâcât, on ikisi na'ttır. Bunlardan başka "Kalem" redifli bir kasîde ile Âkif Paşa'nın Adem Kasîdesi'ne nazire olarak yazılan iki kasîde mevcuttur. Kalan on bir kasîde ise devrin ileri gelenlerinin övgüsünde yazılmıştır. Kasîdelerden biri sultan Abdülmecid'i, beşi Mustafa Reşid Paşa'yı, üçü Mehmed Rüşdî Paşa'yı, diğer üçü de Serdâr-ı Ekrem Ömer Paşa'yı övmektedir. Münâcât türünde yazılmış olan ilk kasîde beş[1], na'at türündeki ikinci kasîde altmış yedi[2], üçüncü kasîde seksen[3], dördüncü, beşinci ve sekizinci kasîde dokuz[4], altıncı, yedinci ,dokuzuncu ve on ikinci kasîde yedi[5], onuncu kasîde sekiz[6], onbirinci kasîde altı[7], on üçüncü kasîde ise elli yedi[8] beyitten oluşmaktadır.

Âkif Paşa'ya nazîre olarak yazılan ve"Kasîde-i Adem Nazîre-i Âkif Paşa"[9] başlığını taşıyan yetmiş beyitlik kasîde nazirecilik geleneğinin başarılı bir halkasını oluşturması bakımından önemlidir. Bilindiği gibi Âkif Paşa, Tanzimat devrinde yetişmesine rağmen,zihniyet bakımından eskiye bağlı bir şâirdir.

[1] Bkz. Metin, K.I, s.1
[2] Bkz. Metin, K.II, s.1-7
[3] Bkz. Metin, K.III, s.7-14
[4] Bkz. Metin, KIV, s.14 / V, s.15 / VIII, s.17-18
[5] Bkz. Metin, K.VI, s.15-16 / VII, s.16-17 / IX, s.18 / XII, s. 20
[6] Bkz. Metin, K.X, s.18-19
[7] Bkz. Metin, K.XI, s.19-20
[8] Bkz. Metin, K.XII, s.21-25
[9] Bkz. Metin, KXIV, s.26-31

Mehmet Kaplan, eski zihniyete sahip şâirleri değerlendirirken şu görüşleri ortaya koyar: *"Eski zihniyet için gerçek ve ideal âlem, ahirettir. Bunun neticesi olarak o, tabiata ve sosyal meselelere karşı samimi ve hakiki bir alaka duymaz."*[1]

Adem Kasîdesi[2]'nin yazıldığı, aynı zamanda Âkif Paşa'nın ve Eşref Paşa'nın yaşadığı devir, Osmanlı İmparatorluğu'nun büyük bir ümitsizliğe düştüğü devirdir. Her iki şâir de yaşam hikâyelerinden tespit edebildiğimiz kadarıyla, son derece hırslı ve mevki sahibi insanlardır ve istedikleri mevkiye gelemedikleri için huzursuzlukları iyice artmıştır. Kaplan'a göre; *Adem Kasidesi'nde bir medeniyetin, bir devrin ve bir şahsın bedbinliğinin müşterek tesiri, eski şiirin mücerret ve süslü ifadesi içinde ortaya konulmuştur.*[3] Eşref Paşa da bu bedbinliğin tesiriyle yazdığı nazîrede yokluğu överken dikkat çeken beyitlerinden biri şöyledir:

Hele ber-dād u sened-gāh-ı cihānda bulsam
Varımı ṣarf ederim almaġa kālā-yı 'adem[4]

Dîvân'daki önemli şiirlerden birisi de yirmi sekiz beyitten oluşan "Kalem"[5] redifli kasîdedir. Bu şiirin, Fuzuli Dîvânı'ndaki "*Kasîde-i Kalemiyye Der Medh-i Mustafa Çelebi"* başlığını taşıyan kasîdeden esinlenilerek yazıldığı kanısındayız.

Ne yerde kim yügürür nāfe nāfe müşg döker
Tutup durur revīş-i āhu-yı Tātār kalem[6]

---

[1] Mehmet Kaplan, **Şiir Tahlilleri**, İst: Dergah Yay., 1997, s.23
[2] Ayrıntılı bilgi için bkz. Ali İhsan Kolcu, **Yokluk Fikri ve Akif Paşa'nın Adem Kasidesi**, Ank: Akçağ Yay., 2003
[3] Kaplan, a.g.e., s. 23
[4] Bkz. Metin., KXIV 11, s.27
[5] Bkz. Metin, KXV, s.32-34
[6] **Fuzûlî Dîvânı**, Haz. Kenan Akyüz-Süheyl Beken, Sedit Yüksel, Müjgan Cunbur,., Ank: Akçağ Yay., 1997, s.105-108

Gāhī meşīl-i micmer ‘ūd u ‘abīrdir
Gāhī ‘adīl-i nāfe-i Tātārdır ḳalem[1]

Dîvân’daki on altıncı kasîde[2] Sultan Abdülmecid için yazılmış olup otuz dokuz beyittir. Şâir, padişahı şu sözlerle övmektedir:

Şahen-şāh-ı cihān ‘Abdü’l Mecīd’iň baḫt-ı bīdārı
Nigīn-i ḥükmüne rām etdi heft iḳlīm ü emṣārı[3]

Dönemin sadrazamı Mustafa Reşid Paşa için yazılan beş kasîdeden ilki altmış bir[4], ikincisi yetmiş üç[5], üçüncüsü yetmiş yedi[6], dördüncüsü yüz yirmi sekiz[7] ve beşincisi doksan dokuz[8] beyittir. Oldukça hacimli olduğu görülen bu şiirlerde, Reşid Paşa eşsiz sözlerle övülmüş, tarihî ve mitolojik kahramanlarla kıyaslanarak yüceltilmiştir.

Ne āṣaf efser-i Dārā ġılāf-ı pāpūşı
Ne āṣaf āyine-i devlet-i Süleymānī
……
Ḫıdīvā rüşd ü ā‘ḳil Reşīd Pāşā kim
Birūn-ı ‘aḳl-ı ümemdir kemāl-i ‘irfānı[9]

Metinde yirmi bir, yirmi iki ve yirmi üçüncü sırada yer alan kasîdeler ise Serdâr-ı Ekrem Ömer Paşa için yazılan kasîdelerdir.

[1] Bkz. Metin, KXV 12, s.33
[2] Bkz. Metin, KXVI, s.34-37
[3] Bkz. Metin, K.XVI 1, s.34
[4] Bkz. Metin, KXVII, s.37-42
[5] Bkz. Metin, K.XVIII, s.43-49
[6] Bkz. Metin, K.XIX, s.49-55
[7] Bkz. Metin, K.XX, s.55-66
[8] Bkz. Metin, K. XXI, s.66-74
[9] Bkz. Metin, K.XXI 23,28, s.68

İlki Nef'î Dîvânı'nda[1]elli beşinci sırada yer alan "*Der Sitâyiş-i Şeyhülislâm Es'ad* Efendi" başlıklı şiire nazîre olarak yazılmış olup altmış beyit[2], ikinci kasîde yirmi bir[3], üçüncüsü ise yüz dört[4] beyittir.

Şâir, Ömer Paşa'yı hem kişiliği;

Hem Felāṭūn-ı cihān hem nüktedān hem ḳahramān
Hem Süleymān-ı zamān hem kāmurān hem kām-yāb[5]

hem kazandığı zaferler ile övmüş;

Otuz biň düşmeni hezm etdi üç ṭābūr 'askerle
Hele olmuş mudur 'ālemde ceng-ṭutara ḳan olmaz[6]

aynı zamanda, kendisini binbaşılık rütbesine getirdiği için de hürmetini sunmuştur:

Himmet-i bī-minnetiňle ser-hezār etdiň beni
Eyleyip 'Ārif Efendi bendeňe nā'ib menāb[7]

Metinde yer alan biri tamamlanmamış son üç kasîde ise Mehmed Rüşdî Paşa'nın övgüsünde yazılmıştır. "Kasîde-i Iydiyye Der Sitâyiş-i Ser-Asker Devletli Mehmed Rüşdî Paşa"[8] başlıklı kasîde yüz on, "Kasîde-i Nazîde Der Sitâyiş-i Cenâb-ı Meşâirü'l İleyh Ez Berây-ı Teşrif Kerden Îşân-ı Be Mu'asker-i Hümâyûn-ı Selîmiyye"[9] adlı kasîde seksen üç, yarım bırakılmış "Kasîde-i Ramazâniyye Der Sitâyiş-i Dâr-ı Şûrâ Devletli Mütercim Mehmed Rüşdî Paşa"[10] başlıklı kasîde ise

[1] **Nef'î Dîvânı**, Haz. Metin Akkuş, Ank.: Akçağ Yay, 1993, s.233-266
[2] Bkz. Metin, K.XXII, s.74-79
[3] Bkz. Metin, K.XXIII, s.80-81
[4] Bkz. Metin, K.XXIV, s.81-90
[5] Bkz. Metin, K.XXII 20, s.76
[6] Bkz. Metin, K.XXIII 16, s.81
[7] Bkz. Metin, KXXII 33, s.77
[8] Bkz. Metin, KXXV, s.90-99
[9] Bkz. Metin, K.XXVI, s.100-107
[10] Bkz. Metin, K.XXVII, s.107-108

on bir beyittir. Şâir, bu şiirlerle, hem kasîde nazım şeklinin farklı türlerine (Iydiyye, Ramazâniyye) örnek verirken hem de Mehmed Rüşdî Paşa'yı övmüştür:

Ser-'asker-i yegāne Meḥemmed-metāne kim
Ẕātıyla āsümāna tefāḫür eder zemīn[1]

Gazeller:

Dîvân'da yirmi üç gazel yer almaktadır. Bu gazellerin ikisi on bir[2], biri on[3],biri dokuz[4], dokuzu yedi[5], biri altı[6], diğer dokuzu da beş[7] beyitten oluşmaktadır. Dîvân şiirinin klâsik mazmunlarının işlendiği bu gazellerin tümünde mahlas vardır. Gazellerin ikisi[8] Câzim'e, biri[9] de Hâlet Bey'e naziredir. On dokuzuncu[10] sıradaki gazel, Kerbela şehitleri için yazılan bir mersiyedir.

Tercî-i Bend:

Dîvân'ın tek tercî-i bendi[11] olan şiir Hz. Ali'nin övgüsünde yazılmış bir medhiyedir. Bu şiir yedi hâne (bend)den oluşmakta, her hânesi altışar beyitten meydana gelmektedir.

[1] Bkz. Metin, K.XXVI 18, s.101
[2] Bkz. Metin, G.IX, s.153-154 / XVIII, s.160
[3] Bkz. Metin, G.X, s.154-155
[4] Bkz. Metin, G.II, s.149
[5] Bkz. Metin, G.I, s.148 / III, s.150 / V, s.151 / VI, s.152 / XII, s.156 / XIII, s.156-157 / XV, s.158 / XVII, s.159 / XXI, s.162
[6] Bkz. Metin, G. XIX, s.161
[7] Bkz. Metin, G.IV, s.150-151 / VII, s.152-153 / VIII, s.153 / XI, s.155-156 / XIV, s.157 / XVI, s.158-159 / XX, s.161-162 / XXII, s.162-163 / XXIII, s.163
[8] Bkz. Metin, G.I, s.148 / X, s.154-155
[9] Bkz. Metin, G.II, s.149
[10] Bkz. Metin, G.XIX, s.161
[11] Bkz. Metin, Tk.B.I, s.116-119

Terkîb-i Bend:

Yine Dîvân'da tek örneğine rastladığımız bir diğer nazım şeklidir[1]. Kerbela şehitlerini anmak üzere mersiye türünde yazılmıştır. On iki hânelidir. Her hânesi altışar beyitten oluşmaktadır.

Müseddesler:

Dîvân'da biri altı[2], ikisi on dört[3] ve biri de on iki[4] hâneden oluşan toplam dört tane müseddes vardır. Bunlardan ilki na't, ikincisi ve üçüncüsü mehdiye türünde yazılmıştır.

Muhammesler:

Eşref Paşa Dîvân'ında, iki[5] muhammes bulunmaktadır. Her ikisi de beşer hâneden oluşmaktadır. Bunlardan ilki na't türündedir.

Tahmîsler:

Dîvân'da biri Râsih'e, ikisi Fuzûlî'ye olmak üzere üç tahmîs bulunmaktadır. İlk tahmîs[6] on hâneden oluşmaktadır ve na't türündedir. Fuzûlî'nin "*senin*" redifli gazeline yazılan ikinci tahmîs[7] ve yine Fuzûlî'nin başka bir gazeline yazılan üçüncü tahmîs[8] ise yedişer hâneden meydana gelmektedir.

[1] Bkz. Metin, Tc.B. I, s.120-125
[2] Bkz. Metin, Müs.I, s.126-127
[3] Bkz. Metin, Müs. II, s.127-131 / III, s.131-134
[4] Bkz. Metin, Müs.IV, s.135-138
[5] Bkz. Metin, Muh.I, s.139-140 / II, s.140-141
[6] Bkz. Metin, Tah.I, s.142-143
[7] Bkz. Metin, Tah.II, s.144-145
[8] Bkz. Metin, Tah.III, s.146-147

Eşref Paşa, yazdığı tahmîslerde beyit sırasını değiştirmemiştir. Ancak Fuzûlî'ye yazılan tahmîslerin bazı beyitlerinde kelime farklılıkları görülmektedir.

Zīnet için cism dīvārında etmezdim yerin
Çekmeseydi aşk levh-i cāna timsālin seniň[1]

Zīnet için cism-i dīvārında ḳılmazdım **yeriň**
Çekmeseydi 'aşḳ cān levḥinde **timṯāliň seniň** [2]

ya da

Ey felek yoḳdur pelās**-i fakrdan ārım benim**
Atlasından bilmişim **üstün muhakkar şālımı**[3]

Ey felek yoḳdur libās**-ı faḳrdan 'ārım benim**
Aṭlasıňdan görmüşüm **üstün muḥaḳḳar şālımı**[4]

gibi.

Târihler:

Dîvân'da on iki târih vardır. Bunlardan biri on bir[5], biri sekiz[6], ikisi yedi[7], beşi beş[8], biri dört[9], biri üç[10] ve biri iki[11] beyitten oluşmaktadır.

[1] **Fuzûlî Dîvânı**, Haz. Kenan Akyüz-Süheyl Beken-Sedit Yüksel-Müjgan Cunbur, Ank: Akçağ Yay., 1997,s.211
[2] Bkz. Metin, Tah.II Bend 3,s.144
[3] **Fuzûlî Dîvânı**, Haz. Kenan Akyüz-Süheyl Beken-Sedit Yüksel-Müjgan Cunbur, Ank.: Akçağ Yay., 1997, s.271
[4] Bkz. Metin, Tah.III, Bend 3, s.146
[5] Bkz. Metin, T. X, s.144
[6] Bkz. Metin, T.IV, s.110-111
[7] Bkz. Metin, T.V, s.111-112 / VI, s.112
[8] Bkz. Metin, T.I, s.109 / II, s.109-110 / III, s.109-110 / IX, s.113 / XII, s.115
[9] Bkz. Metin, T.VII, s.113
[10] Bkz. Metin, T.XI, s.115
[11] Bkz. Metin, T.VIII, s.113

İlk tarih Şeyh Mahmud'un eşi Hayriye Hanım'ın vefatı dolayısıyla yazılmıştır. Şiirin son beyitinin ikinci mısraında geçen "cevher" kelimesi, bu tarihin *cevherîn tarih* hesabına göre hesaplanmasını gerektiğini bildirmektedir.

Çekildi rişte-i tārīḫe Eşref cevher-i iḫlāṣ
Ede Ḫayriyyeyi her dem Ḫüdā Zehrā ile hem-dem[1] (1267)

(ایده خیریه یی هر دم خدا ز هرا ایله همدم)

Dolayısıyla ikinci mısradaki noktalı harflerin değerleri (ی:10, خ:600, ی:10, ی :10, خ:600, ز :7, ی :10, ی :10, ی :10) toplandığında şâirin belirttiği 1267 (M.1851) tarihi elde edilmektedir.

İkinci tarih, şâirin oğlunun doğumu için yazılmıştır. Son beytin ilk mısraındaki "çekdim nazîf" ibaresi, ikinci mısradaki bazı kelimelerin seçilerek harf değerlerinin toplanması gerektiğini göstermektedir.

Silk-i da'vete der-i tārīḫini çekdim naẓīf
Ola oġlum Yūsuf-ı Ken'ān 'azīz-i Mıṣr-ı nāz[2](1271)

(اوله اوغلم یوسف کنعن عزیز مصر ناز **)**

Burada "ola oğlum" esas alınıp "aziz" ve "nâz" kelimeleri mısra içinden çekildiği zaman bu kelimelerdeki harflerin toplamı (ا :1, و :6, ل :30, ه : 5 / ا :1, و :6, غ : 1000, ز :7) 1271(M.1856) tarihini vermektedir

Üçüncü tarih, Derviş Paşa'nın oğlu Ahmed Fehim'in doğumu için kaleme alınmıştır. Beytin ilk mısraından *cevherin tarih* olduğu anlaşılmaktadır.

Cevherīn-i tārīḫim ey Eşref behā-yı müjdedir
Mehd-güne ṭoġdu Mīr Aḥmed Fehīm iḳbāl ile[3](1272)

(مهد کونه طوغدی میر احمد فهیم اقبال ایله)

[1] Bkz. Metin, T.I 5, s.109
[2] Bkz. Metin, T.II 5, s.110
[3] Bkz. Metin, T.III 5, s.110

Bu nedenle beytin ikinci mısraındaki noktalı harflerin değerleri (ن:50, غ:1000, ى:10, ى:10, ف:80, ى:10, ق:100, ب:2, ى:10) 1272 (M.1257) tarihini vermektedir.

Dördüncü tarih, sultan Abdülmecid'in yaptırdığı karargahı kutlamak amacıyla yazılmıştır.

Zer ḳalemle yazdım itmāmın bu tārīḫ Eşrefā
Pek metīn debbūy baḳ yapdırdı Ḫān 'Abdü'l Mecīd[1] (1273)
(پك متين دبوى باق ياپدردى خان عبدالمجيد)

Beytin ilk mısraında geçen "zer kalemle" ibaresi, *cevherîn tarih* olduğunu ve ikinci mısradaki noktalı harflerin toplanması gerektiğini bildirmektedir.
Bu harflerin toplamı (پ:2, ث:400, ى:10, ن:50, ب:2, ى:10, ب:2, ق:100, ى:10, پ:2, ى:10, ى:10, خ:600, ن:50, ب:2, ج:3, ى:10) 1273 (M.1857) tarihini vermektedir.

Beşinci tarih, Abdülmecid Han'ın oğlunun sünneti için yazılmış olup 1273 tarihini vermektedir. Tarih son beyittedir ama şâir bir önceki beyitte cevherîn tarih olduğunu söylemekte ve verdiği tarihe ulaşabilmek için bir de ipucu sunmaktadır.

"Her mıṣra'ı bir cevherīn-tārīḫdir bu beyt ile"

Bu mısradan yola çıkılarak ikinci beyitin

Çeşm-i cihāna verdi şehzādegānıň sünneti(1273)
İcrā olundu sūr-ı mesnūn-ı hümāyūn-ı ḫıtān[2](1273)
چشم جهانه ويردى شهزاد كانك سنتي
(اجرا اولندى سور مسنون همايون ختان)

[1] Bkz. Metin, T.IV 8, s.111
[2] Bkz. Metin, T.V 7, s.112

birinci mısraının noktalı harflerinin değerleri toplandığında (چ:3, ش:300, ج:3, ن:50, ی:10, ی:10, ش:300, ز:7, ن:50,ن :50, ن:50, ث:400, ی:10) 1243 tarihine ulaşılmaktadır. Şâir, bir önceki beytin ilk mısraında "bu beytle" ifadesini kullanırken oradaki ل harfinin değeri olan 30'un bu tarihe eklenmesi gerektiğini anlatmaya çalışmaktadır. Bu iki değer toplandığında da 1273 tarihine ulaşılmaktadır. Beytin ikinci mısraının tarihi ise tamdır. Mısradaki noktalı harfler toplandığında (ج:3, ن:50, ی:10, ن:50, ی:10, ن:50, خ:600, ث:400, ن:50) 1273'e (M.1857) ulaşılmaktadır.

Altıncı tarih, Ömer Paşa'nın kızı Fatma'nın doğumu için yazılan bir cevherin tarihtir.

N'ola tārīḫ-i cevher-dārım Eşref olsa dest-āvīz
Vücūd-ı 'ayn-ı iḥsān oldu ṭoġdı Fāṭmā-yı iḥsān[1](1273)
(وجود عين احسان اولدي طوغدى فاطمه احسان)

Beytin ikinci mısraındaki noktalı harflerin toplam değeri (ج:3, ی:10, ی:10, ن:50, ن:50, ی:10, غ:1000, ی:10, ف:80, ن:50) 1273 (M.1857) tarihini vermektedir.

Yedinci tarih, Osman Bey'in kızının doğumu için yazılmıştır.

Eşrefā nāse bu tārīḫ ile tebşīr etdim
Sāre dürriyye ile buldu ṣafā dürc-i şühūd[2] (1273)
(ساره دريه ايله بولدى صفا درج شهود)

Şiirin son beytinin ikinci mısraındaki tüm harflerin rakam değerleri toplandığında (ی:10 / ی:10, د:4, ل:3, و:6, ب:2 / ه:5, ل:30, ی:10, ا:1 / ه:5, ی:10, ر:200, د:4 / ه:5, ا:1, س:60, ص:90, ف:80, ا:1 / د:4, ر:200, ج:3 / ش:300, ه:5, و:6, د:4) 1276 tarihi elde edilmektedir. Ancak mısrada "sâre dürriyye" ibaresi kullanıldığı için "dürc (درج)" kelimesinin

[1] Bkz. Metin, T.VI 7, s.112
[2] Bkz. Metin, T.VII 4, s.113

sonundaki (ج) nin rakam değeri hesaba katılmamalıdır. Bu harfin rakam değeri olan üç bulunan sayıdan çıkartıldığında 1273 (M. 1857) tarihine ulaşılabilmektedir.

Sekizinci tarih Gâlib Efendi'nin doğumu üzerine kaleme alınmıştır.

Müjde-ḫ ̌ān oldum eḥibbāya bu tārīḫ Eşref
Evc-i imkāna ṭulu' etdi Meḥemmed Rüşdī[1] (1273)
(اوج امكانه طلوع ايتدى محمد رشدى)

Beytin ikinci mısraında yer alan kelimelerdeki harflerin rakam değerlerinin.(ا:1, و:6, م:40, ك:20, ا:1, ن:50, ه:5 / ط:9, ل:30, و:6, ع:70 / ا:1, ى:10, ت:400, د:4, ى:10 / ج:3 / ا:1, م:40, د:4 / ر:200, ش:300, د:4, ى:10) toplamı 1273 (M.1857) tarihini vermektedir.

Dokuzuncu tarih, Haşim Bey'in eşi Sadiye Hanım'ın ölümü vesilesi iledir. Şiirin son beytinden de anlaşılacağı gibi cevherîn tarihtir.

Dürc-i sa'ādetinden tārīḫin aldım Eşref
Sa'diye Ḫānım oldu cennet-mekān ḥaḳḳā[2] (1273)
(سعديه خانم اولدى جنتمكان حقا)

İkinci mısradaki noktalı harflerin değerleri (ت:400, ن:50, ج:3, ى:10, ن:50, ح:8, ى:10, ق:100, ن:50) 1273 (M.1857) tarihini vermektedir.

Onuncu tarih, Ömer Paşa'nın Bağdad'a girişi nedeniyle kaleme alınmış olup cevherîn tarihtir.

Yazılsın tīġ-i cevher-dārına tārīḫim ey Eşref
'Irāḳ ordūsuna Baġdād'a iḳbāl eyledi serdār[3](1274)
(عراق اردوسنه بغداده اقبال ايلدى سردار)

[1] Bkz. Metin, T.VIII 2, s.113
[2] Bkz. Metin, T.IX 5, s.113
[3] Bkz. Metin, T.X. 11, s.114

Beytin ikinci mısraındaki noktalı harflerin değerleri toplanınca (ق:100, ن:50, ب:2, غ:1000, ق:100, ب:2, ی:10, ی:10) 1274 (M.1858) tarihine ulaşılmaktadır.

On birinci tarih, Şeyh Muhammed'in ölümü nedeniyle kaleme alınmış bir tarihtir.

Medd-i iḫlāṣ ile tārīḫini yazdım Eşref
Oldu firdevse revān ṭıfl idi Aḥmed Cevdet[1](1274)
(اولدی فردوسه روان طفل ایدی احمد جودت **)**

Beytin ikinci mısraındaki tüm harflerin değerleri (ا:1, و:6, ل:30, د:4, ی:10 / ف:80, ی:10 / ی:10, د:4, ی:10, ا:1 / ل:30, ف:80, ط:9 / ن:50, ا:1, 6: و,200:ر / ه:5, س:60, و:6, د:4, ر:200, ا:1, ح:8, م:40, د:4 / ج:3, و:6, د:4, ت:400) toplamı 1273 tarihini vermektedir. Şâir, ilk mısradaki "medd" kelimesinde bir harfin uzatılarak okunması gerektiği ipucunu vermiştir. Burada elif (ا) harfi iki elif miktarı okunduğunda çıkan tarih 1274 (M.1858) olmaktadır.

On ikinci tarih, Ahmed Bey Efendi'nin oğlu Mir Ali Raif'in doğumu için yazılmıştır.

Bu tārīḫimle Eşref eyledim tebşīr mīlādın
Ḳudūm-ı Mīr-'Alī Rā'if cihānı eyledi şādān[2] (1274)
(قدوم میر علی رائف جهانی ایلدی شادان **)**

Beytin ikinci mısraını oluşturan tüm harflerin değerleri toplandığında (ق:100, د:4, ن:50, ا:1, ه:5, ج:3 / ف:80, ا:1, ر:200 / م:40, م:30, ل:70, ع:200 / ر:40, م:40, م:40 / م:40, و:6, ی:10 / ا:1, ی:10, ل:30, د:4, ش:300 / ی:10, ا:1, د:4, ا:1, ن:50) 1271'e ulaşılmaktadır.

[1] Bkz. Metin, T.XI 3, s.115
[2] Bkz. Metin, T.XII 5, s.115

Bu sayıya anne, baba ve yeni doğan çocuğun oluşturduğu "üç" sayısı eklendiğinde şâirin verdiği 1274 (M.1858) tarihine ulaşılmaktadır.

Bu tarihlerden başka, Dîvân'da yer alan iki kasîdede[1] de tarih vardır. Bunlardan ilki, metinde on altıncı sırada yer alan Abdülmecid'in övgüsünde yazılmış kasîdedir. Bu kasîdenin on ikinci ve on üçüncü beyitlerinde 1269 tarihi verilmektedir.

Medār-ı fevżdir āteşli ta'līm oldu pek ra'nā (1269)
(مدار فوزدر اتشلی ٹعلیم اولدی پك رعنا)
Bu tārīḫimle güher-beste ḳıldım silk-i eş'ārı[2]

Büyük āteşli ta'līm oldu firūzu delīlidir (1269)
(بیوك اتشلی تعلیم اولدی فیروزی دلیلیدر)
'Aceb mi fāl-i ḫayr etsem bu tārīḫ-i güher-bārı[3]

Her iki beyitte de *cevherîn tarih* vardır. Beyitlerin ilk mısralarındaki noktalı harflerin değerleri toplandığında 1269 (M.1853) tarihine ulaşılmaktadır.

(ف:80, ز:7, ت:400, ش:300, ی:10, ت:400, ی:10, ی:10)=1269

(ب:2, ی:10, ت:400, ش:300, ی:10, ت:400, ی:10, ی:10, ف:80, ی:10, ز:7,ی :10, ی:10, ی:10)=1269

Diğer tarih ise metinde yirmi birinci sırada yer alan Mustafa Reşid Paşa'ya yazılmış kasidededir. Şiirin altmışıncı beytinin ikinci mısraında 1268 tarihi yazılıdır.

Reşīdin eyledi mihre beḥāşa-i ekvān
Gelip ẓuhūra bu tārīḫ-i 'avn-i sübḥānī[4] (1268)
(كلوب ظهوره بو ٹاریخ عون سبحانی)

[1] Bkz. Metin, K.XVI, s.34-37 / XXI, s.66-74
[2] Bkz. Metin, K.XVI 12, s.35
[3] Bkz. Metin, K.XVI 13, s.35
[4] Bkz. Metin, K.XXI 60, s.71

1268 tarihi yazılıdır. Beytin ikinci mısraında geçen gelüp ve tārīḫ kelimelerinin harflerinin değerleri toplandığında (ك:20, ل:30, و:6, ب:2 / ت:400, ا:1, ر:200, ى:10, خ:600) 1268 tarihi elde edilmektedir.

Söz konusu târih hesaplamalarında dikkatimizi çeken en önemli nokta; şâirin Rûmî takvimi esas almış olmasıdır. Bu konuda sunulabilecek en iyi örnek, metinde beşinci sırada yer alan, Abdü'l Mecid Han'ın oğlunun sünneti vesilesiyle yazılmış olan tarihtir. Şâir, bu tarihin kenarında düştüğü notta "*13 Teşrinievvel Pazar*" günü ibaresine yer vermiştir. Dîvân şâirlerinin, târih düşürme geleneğinde genellikle Hicri takvimi esas almış olmalarına rağmen Eşref Paşa'nın Rûmî takvimi esas alması önemli bir farklılık olarak algılanmalıdır.

Kıt'alar:

Dîvân'da biri Farsça olmak üzere toplam yirmi dört kıt'a bulunmaktadır. Bunlardan biri[1] Mustafa Reşid Paşa'yı, sekizi[2] Ömer Paşa'yı, beşi[3] İsmail Paşa'yı, altısı[4] Mehmed Ali Paşa'yı ve ikisi[5] Bağdat kadısı Şerif Rüşdi'yi övmek için yazılmıştır.

[1] Bkz. Metin, Kıt. I, s.164
[2] Bkz. Metin, Kıt. II, s.164 / III, s.164 / IV, s.165 / V, s.165 / VI, s.165 / VII, s.165 / VIII, s.166 / IX, s.166
[3] Bkz. Metin, Kıt. X, s.166 / XI, s.166 / XII, s.167 / XIII, 167 / XIV, s.167
[4] Bkz. Metin, Kıt.XV, s.167 / XVI, s.168 / XVII, s.168 / XVIII, s.168 / XIX, s.168 / XX, s.169
[5] Bkz. Metin, Kıt. XXI, s.169 / XXII, s.169

4. ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

4.1. Nazım Şekilleri

Dîvân'da bir tanesi tamamlanmamış 27 kasîde, 12 târih, 12 musammat, 23 gazel, 24 kıt'a ve 1 beyit bulunmaktadır.

4.2.Vezin

Eşref Paşa, Dîvân'ında Remel, Hezec, Recez, Müctes ve Muzârî bahrinin altı değişik kalıbını kullanmıştır.Eşref Paşa'nın ençok kullandığı bahir, Remel Bahri'dir. Şâir, iki kasidesini, üç tarihini, bir tercî-i bendini, iki müseddes, iki tahmis, on beş gazelini bu bahrin *Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün*[1], yedi kasidesini, üç tarihini, bir müseddes, iki muhammes, bir tahmis, altı gazel ve yedi kıt'asını da *Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün*[2] kalıbıyla yazmıştır.

Şâirin ikinci sırada tercih ettiği bahir, Hezec Bahri'dir. O, yedi kasîde, dört tarih, bir müseddes, bir gazel ve on kıt'asını bu bahrin *Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün*[3] kalıbıyla yazmıştır. Bir kıt'a ve bir gazelini ise yine bu bahrin *Mef'ûlü / Mefâ'îlü / Mefâ'îlü / Fe'ûlün*[4] kalıbıyla yazmıştır.

---

[1] Bkz. Metin, K.VI, s.15-16 /K.XXII, s.74-79 / T.II, s.109-110 / T.III, s.110 / T.IV, s.110-111 / Tc B.I, s.116-119/ Müs.II,s.127-131 / Müs.III, s.131-134 / Tah.II 144-145 / Tah.III, s.146-147 /G.I, s.148 / G.III, s.149-150 / G.IV, s.150 / G.X, s.154-155 / G.XI, s.155 / G.XIII, s.156-157 / G.XIV, s.157 / G.XV, s.157-158 / G.XVI, s.158 / G.XVII, s.158-159 / G.XVIII, s.159-160 / G.XX, s.161 / G.XXI, s.161-162 / G.XXII, s.162 / G.XXIII, s.162-163

[2] Bkz. Metin, K.III, s.7-14 / K.VIII, s.17-18 / K.XIV, s.26-31 / K.XVIII, s.43-49 / K.XX, s.55-56 / K.XXV, s.90-99 / K.XXVII, s.107-108 / T.VII, s.112-113 / T.VIII, s.113 / T.XI, s.115 / Müs.III, s.135-138 / Muh.I, s.139-140 / Muh.II, s.140-141 / Tah.I, s.142-144 / G.II, s.148-149 / G.VII, s.152 / G.VIII, s.152-153 / G.IX, s.153-154 / G.XII, s.155-156 / G.XIX, s.160-161 / Kıt.III, s.164 / Kıt.VI, s.165 / Kıt.VII, s.166 / Kıt.XV, s.168 / Kıt.XX, s.169 / Kıt.XXI, s.169 / Kıt.XXII, s.169

[3]Bkz. Metin, K.IV, s.14 / K.V., s.15 / K.VII, s.16-17 / K.X, s.18-19 / K.XVI, s.34-37 / K.XXIII, s.80-81 / K.XXIV, S.81-90 / T.I, s.109 / T.VI 112 / T.X, s.114 / Müs.I, s.126-127 / G.V, s.151 / Kıt.I, s.164 / Kıt.IV, s.165 / Kıt.V, s.165 / Kıt.VIII, s.166 / Kıt.IX, s.166 / Kıt.XI, s.167 / Kıt.XIII, s.167 / Kıt. XVII, s.168 / Kıt.XIX, s.169 / Kıt. XXIII, s.170

[4] Bkz. Metin ,G.VI, s.151-152 / Kıt.XVI, s.168

Eşref Paşa, beş kasîde, bir terkib-i bend ve iki kıt'asını Muzârî Bahri'nin *Mef'ûlü / Fâ'ilâtü / Mefâ'îlü / Fâ'ilün*[1] , bir târihini bu bahrin *Mef'ûlü / Fâ'ilâtün / Mef'ûlü / Fâ'ilâtün*[2] kalıbıyla yazmıştır.

Şâirin kullandığı bir diğer bahir Müctes Bahri'dir. O, beş kaside ve iki kıt'asını Müctes Bahri'nin *Mefâ'ilün / Fe'ilâtün / Mefâ'ilün / Fe'ilün*[3] kalıbıyla yazmıştır.

Eşref Paşa'nın son olarak kullandığı bahir Recez Bahri'dir. Şâir bu bahrin *Müstef'ilün / Müstef'ilün / Müstef'ilün / Müstef'ilün*[4] kalıbını tarîh nazım şekliyle yazdığı tek bir şiirinde kullanmıştır.

Sonuç olarak Eşref Paşa Dîvânı'nda en çok kullanılan bahir Remel Bahri'dir. Dîvân'ın büyük çoğunluğunda aruzun uzun kalıpları kullanılmıştır.

Eşref Paşa'nın aruzu kullanmakta çok usta bir şâir olduğu söylenemez. Bazı şiirlerde vezni çok fazla zorladığı görülür. Bu zorlama ve vezin zarûreti yüzünden çokca zihaf ve medd yapmıştır.. Mesela;

Ḳānūn ḳalırsa hecr eger 'uşşāḳa ey ṣabā
Evc-i sipihre tīz çıḳar perde-i enīn[5]

beytindeki, **tīz;**

[1] Bkz. Metin, K.IX, s.18 / K.XII, s.20 / K.XV, s.32-34 / K.XVII, s.37-42 / K.XXVI, s.100-107 / Tk B.I, s.120-125 / Kıt.II, s.164 / Kıt.XXIV s.170
[2] Bkz. Metin, T.IX, s.113
[3] Bkz. Metin, K.I, s.1 / K.II, s.1-7 / K.XI, s.19-20 / K.XIII, s.21-25 / K.XIX, s.49-55 / Kıt.X, s.166 / Kıt.XII, s.167
[4] Bkz. Metin, T.V, s.111-112
[5] Bkz. Metin, K.XXVI 77, s.106

Tenezzülüňle ḫıdivv āngāh raġbet edip
O naẓm-ı sādeyi ḳıldıň sipihre zib-i ḫıtām[1]

beytindeki, **āngāh**;

Vükelāya dil uzatmaḳ heẕeyāndır ammā
Ṭavr-ı küstāḫlıḳ etdirdi baňa ye's-i etem[2]

beytindeki, **küstāh;**

İktiḥāl etmek için ḫāk-i güher-nākinden
Çarḫda şems ü ḳamer dā'im ederler devrān[3]

beytindeki, **çarh;**

Der idim sāḫte fermānuna peyk-i 'aşḳuň
Lā- cerem mā- ḥaṣal olmasa enhā-yı 'adem[4]

beytindeki, **sāhte**;

Ehl-i perver ki güher-ḫāne-i teşvīḳinde
Resm ü teẕhīb olunur ḥilye-i cem'-i efkār[5]

beytindeki, **tezhīb** kelimelerinde medd,

Mehī ki menzilet-i cāhī ḫātemü'l ḫulefā
Ki ṭal'atiyle 'iyān oldu şāh-rāh-ı necāt[6]

beytindeki**, cāhī;**

[1] Bkz. Metin,K.XIX 58, s.54
[2] Bkz. Metin,K.XX 94, s.63
[3] Bkz. Metin, K.III 49, s.11
[4] Bkz. Metin, K.XIV 39, s.29
[5] Bkz. Metin, K.XXV 72, s.96
[6] Bkz. Metin, K.XIII 14, s.22

Vermedi ẕevḳ baña ḥālet-i ṣaḥv u mestī
Bārī Allāh vere neş'e-i 'uḫrā-yı 'adem[1]

beytindeki, **Bārī;**

Varaḳ-ı ḥüsnde menḳūş olıcaḳ noḳṭa-i la'l
Rū-nümā oldu hemān ma'nī-i iḫfā-yı 'adem[2]

beytindeki**, mānī** kelimelerinde de zihaf yapılmıştır.

4.3. Kâfiye

Eşref Paşa, şiirlerinde geleneğin takipçisi bir şâir olarak tam kafiyeyi kullanmıştır.

Tāb-ı rūyuň ḫayre-sāz-ı dīde-i 'uşşāḳdır
Āfitābım ḥünsüňe 'ālem seniň müştāḳdır

Kām-ı dil bilmem nedir kām isterim cānāndan
Ḫalvet-i sevdāda ḥālim ḥāl-i istiġrāḳdır

Ṣūret-i bīmārımıň 'aksin temāşā eylerim
Ey perī sīneňde kim āyīneden berrāḳdır

Kişver-i dil ma'den-i sīm oldu ammā pek ḫarāb
Kim anı pā-māl eden bir şūḫ-ı sīmīn-sāḳdır

Yalaňız Eşref degil meftūn-ı zülf-i pür-ḫamıň
Āfitābım ḥüsnüne 'ālem seniň müştāḳdır[3]

[1] Bkz. Metin, K.XIV 22, s.27
[2] Bkz. Metin, K.XIV 64, s.31
[3] Bkz. Metin, G.IV 4, 150

Şâir, sadece bir gazelinde zengin kafiyeyi tercih etmiştir.

Cāna ḳaṣdıň varsa cānā ben saňa cān-dādeyim
İşte boynum işte tīfek ḳatlime āmādeyim

Āfitābım ṭal‘at etmez ne ḳara gündür baňa
Yıldızı düşkün perīşān-ḥāl bir üftādeyim

Ḳıble-i ḥācet ḳılaldan ḳaşlarıň miḥrābını
Nāzenīnim müsterīḥ-i gülfe-i seccādeyim

Zülfüňe cān riştesi dersen odur dām-ı ecel
Sen diger ḫulyāda şūḫum ben diger sevdādayım

Ben ayāġımla ṭutuldum baş urup meyḫāneye
Būs edelden lebleriň sāḳī esīr-i bādeyim

Pāy-i taḫt-ı vaḥşetim şehr-i cünündur Eşrefā
Ḳays-ı vaḳtim itminān-ı ‘aḳldan āzdeyim

Bundan a‘lā ‘izz ü rif‘at mi olur dāreynde
Ḥaydarīyim bende-i nāçīz Ḥaydar-zādeyim[1]

Bunlardan başka, az da olsa Divân’da tunç kafiyeye de rastlanmaktadır.

.....
Şeb degil ẓāhir olan ‘aḳs-i sevād-ı rūyum
Böyle tārīk eder reng-i nehārī her ān

Mürġ-ı işkeste-i pür-bend-i ḫutebānum ki
Meskenim künc-i belā cilve-gehim ceyb-i zebān[2]
……

[1] Bkz. Metin, G.XIII , s.156-157
[2] Bkz. Metin,K.III, 13,14, s.8

4.4. Dil Özellikleri

Eşref Paşa'nın kullandığı dil, Fuzûlî, Bâkî ve Nef'î gibi şâirlerin kullandığı klâsik, Dîvân şiiri dilidir. Şâirin dilini anlamak güç değildir. Okuyucu beyti anlayabilir, çok derin anlamlar gizili olmadığı için de beyitleri rahatlıkla çözümleyebilir.

Yalıňız nefse de isnād-ı fesād eyleyemem
Arasam kendime kendim çıḳarım düşman-i cān[1]

Şâirin şiirlerinde çok sayıda uzun terkibe rastlanmasa da bazı uzun terkipler şu şekilde örneklendirilebilir:

Sefer-üftād-ı nişīnim ki *Ḳābe Ḳavseyn*
'Āzim-i da'vet- i tenhā-yı Cenāb-ı deyyān[2]

beytindeki, 'azīm-i da'vet-i tenhā-yı Cenāb-ı deyyān;

Kār-fermā-yı maḳām-ı ceberūt u lāhūt
Tāc-dār-ı melekūt-ı ḥaşem-ārā-yı cihān[3]

beytindeki, tāc-dār-ı melekūt-ı haşem-ārā-yı cihān;

Görmedim mevsim-i iḳbāl-i bih-kavl-i Nef'ī
Esmedi bād-ı himem ṭoġmadı ḫurşīd-i kerem[4]

beytindeki, mevsim-i ikbāl-i be-kavl-i Nef'ī;

[1] Bkz. Metin, K.III 4, s.7
[2] Bkz. Metin, K.III 32, s.10
[3] Bkz. Metin, K.III 30, s.9
[4] Bkz. Metin, K.XX 3, s.55

Beyān kim nev-‘arūs-ı ḫalce-gāh-ı rāz-ı ḳudsīdir
Dehānımdır anıň meşāṭa-i tezyīn-i elvānı[1]

beytindeki, nev-‘arūs-ı haclegāh-ı rāz-ı kudsī bu terkiplerden birkaçıdır.

Şâirin şiir dilinde dikkati çeken bir diğer özellik; kimi beyitlerinde deyimlere yer vermesidir. Şâir, kullandığı deyimlerle söze renk katmıştır.Bu doğrultuda kullanılan deyimlerden bazıları şunlardır:

Nesīm-i luṭf u vefānıň yerinde yeller eser
Şemīm-i cūd u kerem oldu mevc-i ḥırmānī[2]

beytinde, “**yerinde yeller esmek**”;

Dü-rūze şervet ü sāmān görürse ‘ālemde
Ḥasedle çarḫ-ı denī çāk eder girībānı[3]

beytinde, **“yaka yırtmak**”;

Olalı münḫasif ol māh-ı sipihr-i ‘aẓamet
Yaş döker çeşm-i seher ṣanma ki şebnemdir bu[4]

beytinde**, “yaş dökmek”;**

Nigāh etmeyeyim māsivā-yı ḥażretiňe
Nüfūsu ṣarf edeyim hep şenā-yı ḥażretiňe[5]

beytinde**, “sarf etmek”;**

[1] Bkz. Metin, K.XXIV 88, s.89
[2] Bkz. Metin, K.XXI 10, s.67
[3] Bkz. Metin, K.XXI 3, s.66
[4] Bkz. Metin, K.XIX 5, s.161
[5] Bkz. Metin, K.I 1, s.1

…….

Velīk keşmekeş-i rūzigārdan hālā

Açıḳda olṭa urur nā-ḫudā-yı iḳbālim[1]

.....

beytinde, **"açıkta olta atmak"** ifadeleridir.

Dîvân'ın dil özellikleri kısmında söz konusu edeceğimiz son nokta ise şâirin üslûbudur. Eşref Paşa, bazı beyitlerinde günlük konuşma diline ve halktan söyleyişlere yer vermiştir.

…….

Āl-i rüsūle eyledik āzār ey felek

Yuf gerdiş-i nigūnuňa her bār ey felek[2]

beytindeki, **yuf** kelimesinde olduğu gibi.

4.5. İmlâ Özellikleri

Türkçe kelimelerde kullanılan, geniz ünsüzünü (ň) karşılayan ses, ك harfiyle karşılanmıştır.

Dîvân'ın imlâsında karşılaştığımız en önemli özellik ise vezin zarûreti sebebiyle bazı kelimelerin yazımındaki farklılıktır. Meselâ,

Ol ki şemşīr yine taḳlīd-i hilāl-i şevvāl

Tīġ-bendi ufuḳa māye-i reşḳ-i bisyār[3]

beytindeki, **ufuk;**

[1] Bkz. Metin, Kıt.XII, s.167
[2] Bkz. Metin, Tk B. I Bend 11, s.125
[3] Bkz. Metin, K.XXV 36, s.93

Sīm-i ḫāliṣ eder iksīr gibi sīm-ābı
Deheninden ḥüküm-efrūz olursa fermān[1]

beytindeki, **hüküm;**

Ṣāḥib-çeşim ki sellem-i cāh u celāliniň
Bir pāye-i kemīnesidir çarḫ-ı heftümīn[2]

beytindeki, **çeşim;**

Cevher-i ‘aḳlı edip ḳaṣd u ḳabūl-ı ḳısmet
Dehre tevzī‘ olunsa farażā bir miḳdār[3]

beytindeki, **faraza**;

Bāreka’llāh ḫudāvend-i Ferīdūn-ı ‘ilim
Sāneka’llāh ḫıdivv-i ‘ilim-efrāz-ı ḥaşem[4]

beytindeki**, ilim** kelimelerinde olduğu gibi.

Bunlardan başka, Dîvân’ın imlâsında sadece bir beyitte rastladığımız yazım farkı “ben” kişi zamirinin “men” şeklinde yazılmasından ibarettir.

N’ola dersem menim üstād-ı suḫen dīger nīst
Nevk-i ḫāmemdedir aḥkām-ı Ḫudā-yı eḥkem[5]

Ayrıca bir beyitte şâirin birinci tekil kişi eki olan –im ekini –in olarak kullandığı dikkatı çekmektedir.

Olurum kāle-i zer devr-i felāḥa mālik
Ederin na‘t-ı şeref-ḫīzüňe ṣarf-ı ezmān[6]

---

[1] Bkz. Metin, K.III 46, s.11
[2] Bkz. Metin, K.XXVI 21, s.101
[3] Bkz. Metin, K.XXV 51, s.94
[4] Bkz. Metin, K.XX 58, s.60
[5] Bkz. Metin, K.XX 11, s.69
[6] Bkz. Metin, K.III 78, s.13

5. EŞREF PAŞA DÎVÂNI'NDA ADI GEÇEN ŞAHSİYETLER

5.1. Dînî Şahsiyetler

a. Allah

Eşref Paşa Dîvân'ında klâsik dîvân tertibine uygun olarak bir münâcat bulunmaktadır. Şâir, Dîvân'da Allah'ı; Allah, Bârî, Sübhân, Yezdân, Rab, Mevlâ, Hakk, Cenâb-ı Hakk, Hüda, İlah, Rabbânî, Dest-i kudret ifadeleriyle zikreder. Şâir, kimi zaman yalvarma;

.....
Pür olsun 'aşḳ ile yā Rab derūn-ı bīrūnum
Vücūdumu vereyim ibtiġā-yı ḥażretiňe

Bu kār-gāh-ı cihānda cemī-i a'mālim
Muvāfiḳ eyle ilāhī rıżā-yı ḥażretiňe[1]

kimi zaman her şeyi onun iradesine bırakma;

Hecrde bī-'ār eden līkin sebeb aġyārdır
Eşrefā Allāhdan bulsun beni rüsvā ḳılan[2]

kimi zaman da onun gölgesi olan hükümdarları ve devlet büyüklerini övmek ve onlara uzun ömür dilemek;

Vücūduň pādişāh-ı 'āleme baġışlayıp Yezdān
Görünsün sāye-i seyfiňde her dem nuṣret-āṣārı[3]

için Allah'ın adlarını zikretmiştir.

[1] Bkz. Metin, K.I 2,3, s.1
[2] Bkz. Metin, G.XVII 6, s.159
[3] Bkz. Metin, K.XVI 39, s.37

b. Peygamberler

Eyyûb

Eyyûb peygamber, çektiği çilelere karşı gösterdiği sabırla bilinmektedir. Beyitlerde de bu özelliğiyle ele alınmıştır.

Be-ṣabr u çille-i Eyyūb u ḥasret-i Yūsuf
Be-eşk-i dīde-i Ya'ḳūb u çeşme-i Zemzem[1]

Yâ'kûb

Ya'kûb, oğlu Yûsuf peygamberin hasreti ve üzüntüsü sebebiyle gam ve hüzün sembolüdür. Eşref Dîvânı'nda da bu yönüyle ele alınmıştır.

Be-ṣabr u çille-i Eyyūb u ḥasret-i Yūsuf
Be-eşk-i dīde-i Ya'ḳūb u çeşme-i Zemzem

Yûsuf

Dîvân'da tek bir beyitte adı geçen Yûsuf, Mısır'a sultan olması noktasında söz konusu edilerek, Yûsuf-ı Ken'an adıyla zikredilmiştir.

Silk-i da'vete der-i tārīḫini çekdim naẓīf
Ola oġlum Yūsuf-ı Ken'ān 'azīz-i Mıṣr-ı nāz[2]

Mûsâ

Mûsâ peygamberi, gösterdiği mucizelerle beyitlerine konu eden Eşref Paşa, özellkle elindeki âsâyı yılan haline getirmesini ve Allah ile konuşmasını söz konusu ederken Tûr Dağı ile Yed-i Beyzâ'ya da yer vermiştir.

Ben Mūsī-i sefer-ber Ṭūr-ı feṭānetim
Gūyā elimde ejder-i Ṭayyārdır ḳalem[3]

[1] Bkz. Metin, K.II 56, s.6
[2] Bkz. Metin, T.II 5, s.110
[3] Bkz. Metin, K.XV 23, s.33

Ṭūr-ı ma‘nīde Kelīm olduġuma şāhiddir
Yed-i beyżā-yı ḫayālim ile kilk-i seḥḥār[1]

Hızır

Ölümsüzlük suyunu bulması ve ölümsüzlüğe kavuşması bağlamında söz konusu edilmiştir.

N’ola verse küdūret āb-ı Ḫızra cūy-ı ḫāmem kim
Zülāl-i naẓmım Eşref menba‘-ı feyż-i Ḫüdādandır[2]

Süleymân

Peygamber ve aynı zamanda hükümdar olan Süleyman, tüm mahlukâta ve rüzgarlara hükm etmiştir. Tahtını rüzgarlar taşımıştır.[3] Dîvân’da da bu yönleriyle ele alınmıştır.

Ol Süleymān kim ‘alī ‘arş-ı vilāyet taḫtıdır
Şānına kemter kerāmet inḳiyād-ı rūzgār[4]

Yahyâ

Hz. Zekeriyâ’nın oğludur. Ömrünü ibadetle geçirmiştir. Otuz yaşında iken başı kesilerek şehit edilmiştir.[5] Dîvân’da, çektiği çilenin büyüklüğü ile söz konusu edilmiştir.

……

Çille-i Yaḥyādan efzündur ki zaḫm-ı ḫāṭırım
Necm-i idbārım göründü semt-i İbrā’ilden[6]

---

[1] Bkz. Metin, K.XXV 92, s.98
[2] Bkz. Metin, G.V 6, s.151
[3] Ahmet Talat Onay, **Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar,** Ank: Türk Diyanet Vakfı Yay.,1992, s.381
[4] Bkz. Metin, G.III 7, s.150
[5] Onay, a.g.e., s.431
[6] Bkz. Metin, Kıt.XIV, s.167

Îsâ ve Meryem

Beyitlerde İsâ ve Meryem birlikte kullanılmış ve İsâ'nın nefsinin can bağışlaması konusundaki mucizeye yer verilmiştir.

Mesīḥ-i evc-i kemālim ki rūḥ-ı ḳudsīye
Verir leṭāfet-i naẓmım ḥayāt-ı rūḥānī[1]

Ṭuyunca ḳıṣṣa-i cān-baḫşī-i melāḥatiňi
Sücūda vardı sipihr içre İsi-i Meryem[2]

Hz. Muhammed

Beyitlerde Muhammed, Ahmed-i Muhtar, Resûl, Habîb, Ebu'l Kasım, Hamîd, Mahmûd adlarıyla anılan Hz. Muhammed, Dîvân'da en çok sözü edilen peygamberdir. Şâir, Hz. Muhammed'i, Mirâc'a çıkışı, "şakkü'l kamer" mucizesi, huyunun güzelliği, benzersizliği, nurunun cezp ediciliği, sözlerinin güzelliği, lutuf ve kahrının hoşluğu gibi pek çok vasfıyla ele almıştır.

Gelip ifāde-i mi'rāca peyk-i Sübḥānī
Ḥarīm-i 'izzzetiňe ser-be-ḫāk meh-i tev'em
……..
Ḥabīb-i Ḥażret-i Mevlā Muḥammed-i dü-serā
Nebī-i *Leyle-i İsrā* resūl-i pāk-şīyem[3]

[1] Bkz. Metin, K.XXI 75, s.72
[2] Bkz. Metin, K.II 25, s.3
[3] Bkz. Metin, K.II 12,20 s.2,3

c. Dört Halife

Şâir, Dîvânı'nda dört halifeden de saygıyla bahsetmektedir. Bir beytinde, Hz. Ebubekir'i doğruluğu, Hz. Ömer'i adaleti, Hz. Osman'ı koruyuculuğu ile söz konusu etmiştir.

Be-ṣıdḳ-ı ekmel-i Būbekr ü Fāruḳī-i 'Ömer
Be-ḥıfẓ-ı Cevdet-i Oṣmān be-muṣḥaf-ı maḳsem[1]

Dîvân'da en fazla yer verilen halife ise Hz. Ali'dir. Şâirin Bektaşi olmasının da etkisiyle pek çok şiirde Ali, Haydar-ı Kerrâr, Murtaza gibi adlarıyla zikredilmiştir.

'Alī 'ālī-i a'lā semī-i ẕāt-ı Ḫudā
Velī-i vālī-i vālā ḥamiyy-i ḥayy ü memāt[2]

Ayrıca Ali, pek çok beyitte keskin kılıcı Zülfikar ile anılmıştır.

Ẓafer-penāhıňa eyler güẕāf-çīnānī
'Uẕūbet-i dehen-i Ẕü'lfiḳār ile eskāt[3]

ç. Oniki İmam

Eşref Paşa, birçok şiirinde on iki imamdan da övgü ve saygıyla bahsetmiştir. Bunlar arasında şâirin en çok yer verdiği kişi Hz. Hüseyin'dir. Kerbela 'da şehit edilmesi nedeniyle söz konusu edilmiştir. Şâir, yazdığı bir müseddeste, Hz. Hüseyin başta olmak üzere bu gruptaki diğer kişilerin isimlerini tek tek zikretmiştir.

[1] Bkz. Metin, K.II 58, s.6
[2] Bkz. Metin, K.XIII 22, s.22
[3] Bkz. Metin, K.XIII 25, s.23

Şem‘-i miḥrāb-ı imāmetdir Ḥüseyin-i Kerbelā
Minber-efrūz-ı ḫiṭābetdir Ḥüseyin-i Kerbelā
Şu‘le-i mişkāt-ı fiṭratdır Ḥüseyin-i Kerbelā
Şems-i eyvān-ı ḥaḳīḳatdir Ḥüseyin-i Kerbelā
Nāzenīn-i Rabb-ı ‘izzetdir Ḥüseyin-i Kerbelā
Seyyid-i şābān-ı cennetdir Hüseyin-i Kerbelā[1]

5.2. Hükümdarlar ve Devlet Adamları

a. Padişahlar

Fatih Sultan Mehmed

Şâir, Ömer Paşa'yı övdüğü bir şiirinde onu Fatih Sultan Mehmed'e benzetmiştir.

Hezār ordūyu bir endek hücūmu tārümār eyler
Bu gūne Fātiḥ-i ṣāḥib-cedālet bir zamān olmaz[2]

Abdülmecid Han

Eşref Paşa Dîvânı'nda adı geçen bir diğer padişah Abdülmecid'dir. Şâir, bir[3] kasîde ve iki[4] tarihinde Abdülmecid'den övgüyle sözetmektedir.

Şahen-şāh-ı cihān ‘Abdü’l Mecīd’iň baḫt-ı bīdārı
Nigīn-i ḥükmüne rām etdi heft iḳlīm ü emṣārı[5]

Ol muḳtedā-yı ehl-i sünnet Ḥażret-i ‘Abdü’l Mecīd
Fermān-revā-yı maşrıḳ u maġrib şahen-şāh-ı cihān[6]

[1] Bkz. Metin, Müs.III Bend I, s.131
[2] Bkz. Metin, K.XXIII 15, s.81
[3] Bkz. Metin, K.XVI, s.34-37
[4] Bkz. Metin, T.IV, s.110-111 / T.V, s.111-112
[5] Bkz. Metin, K.XVI 1, s.34
[6] Bkz. Metin, T.V 1, s.111

Harun Reşid

Dîvân'da tek bir yerde adı geçen Abbasi halifesi ve hükümdarıdır. Şâir, onu dört halifeye benzeterek övmüştür.

Ḥāmi-i memleket ü ṣānī-i Harun Reşīd
Ṣadr-ı Ḥaydar-ṣıfat u ṣaf-der-i Fārūḳ-sīm[1]

Hülâgû Han

Cengiz Han'ın torunudur. İran'da hüküm süren İlhanlılar Devliti'nin birinci hükümdarıdır.[2] Gaddarlığıyla ünlü bir hükümdar olması nedeniyle sevgilinin gözleri, ona benzetilerek anlatılmıştır.

Ne ḳıyāmet ḳoparır āh o zülf-i siyehiň
Ḳatli'ām eyledi billāh Hülāgū nigehiň
Beni sen yıḳdıň edip hecr-keş bezm-gehiň
Mülkün i'mārdır ammā ameli pādişehiň
Bu teġāfül nedir ey şūḫ-ı cefā mu'tādım[3]

Sebük Tigin

Gazne Devletinin kurucusu, Gazneli Mahmud'un babasıdır. Dîvân'da şâirin kendisini övdüğü bir beyitte adı geçmektedir.

Şeh-nāme-i belāġatüme iştiyāḳ ile
Ger-dide ḳaldı dīde-i rūḫ-ı Sebük Tigin[4]

[1] Bkz. Metin, K.XX 35, s.58
[2] Ahmet Talat Onay, **Eski türk Edebiyatında Mazmunlar**, Ank.: Türk Diyanet Vakfı Yay., 1992, s.211
[3] Bkz. Metin, Muh.II, Bend 2, s.140
[4] Bkz. Metin, K.XXVI 53, s.104

b. Sadrazamlar

Mustafa Reşid Paşa

Eşref Paşa'nın en çok övdüğü sadrazamlardan biridir. Dîvân'da gerek kişiliği gerekse okuduğu Tanzimat Fermanı ile övgüsü yapılmıştır.

Semī-i şāh-ı risālet Reşīd Pāşā kim
Kemāl-i rüşdi eder 'aḳl-ı evveli bī-nām[1]

Mehmed Ali Paşa

Sultan Abdülmecid dönemi sadrazamlarındandır. Dîvân'daki altı kıt'ada adından ve kazandığı zaferlerden övgüyle söz edilmektedir.

Ṣıhr-ı şāhāne Meḥmed 'Ali Pāşā eyvāh
Eyleyince ḥareket belde-i İstānbuldan
Allah Allah ne 'alāmet ne ḳıyāmetdir bu
Ḳopdu dünyā yıḳılıp zelzele sāġ vü ṣoldan[2]

Mütercim Mehmed Rüşdî Paşa

Sultan Abdülmecid dönemi sadrazamlarındandır[3]. II.Abdülhamid tahta geçtikten bir hafta sonra sadrazamlıktan çekilmiştir.[4] Dîvân'da yer alan üç kasîdede adından övgüyle söz edilmektedir.

Zīb-i evreng-i kerem ya'nī Meḥemmed Pāşā
Ki hezār āṣafı ḳıldı der-i luṭfunda ġulām[5]

[1] Bkz. Metin, K.XIX 30, s.51
[2] Bkz. Metin, Kıt.XV, s.168
[3] Ayrıntılı bilgi için bkz. Enver Ziya Karal, **Osmanlı Tarihi,** c.VI, Ank:TTK Yay., 1988
[4] Enver Ziya Karal, **Osmanlı Tarihi,** c.VI, Ank:TTK Yay., 1988, s.135
[5] Bkz. Metin, K.XXVII 7, s.107

c.Diğer Devlet Erkânı

Ömer Paşa

Sultan Abdülaziz devrinde başkomutan olan Ömer Paşa[1] pek çok şiirde övülmektedir. Özellikle Rusya'ya karşı kazandığı zaferler ve kişiliği ile övülmüştür.

Āb-rūy-ı devlet-i İslām 'Ömer Pāşā ki ḥaḳ
Cevher-i şimşīrine nuṣretle vermiş āb ü tāb[2]

İsmail Paşa

Abdülhamid döneminde Osmanlı donanması baş komutanlarından olan İsmail Paşa aynı zamanda Erzurum valisidir.[3]

Re'is oldu Kırım ordūsuna iḳbāl-i devletle
Ferīḳ-i efḫam İsmā'īl Pāşā ṣad mübārek-bād,
O ġāzī ḳahramānıň sāye-i seyf-i cihādında
Şeh-i devrān bu iḳlīmi eder elbetde istirdād[4]

Şerif Rüşdî

Bağdad kadısı, aynı zamanda şâirin ağabeyidir.[5]

Bir zamān etmiş idim ḳıṭ'a-i digerde beyān
Ki ḳudūmüyle teşerrüf eder elbet Baġdād
İşte ol şehre şeref verdi Şerīf Rüşdī
Ḳāḍi-i 'ādil olup būsuna bālā sita'dād[6]

Bu kişilerden başka, Dîvân'da adı geçen diğer devlet adamları şunlardır: Yarbay Derviş Paşa, Haşim Beg, Galib Efendi, Arif Efendi, Osman Beğ, Şeyh Muhammed ve bu kişilerin bazılarının eşleri ve çocukları.

---

[1] Karal, a.g.e., c.VII, s.37
[2] Bkz. Metin, K.XXII 13, s.75
[3] Karal, a.g.e., c.VIII, s.44,56
[4] Bkz. Metin, Kıt.XIII, s.167
[5] Âlim Kahraman, "Eşref Paşa**", Türk Diyanet Vakfı İslam Ansk.,** c.2, İst:Diyanet Vakfı Neşriyat,1995, s.475
[6] Bkz. Metin, Kıt.XXII, s.169

5.3. Şâirler ve İlim Adamları

Nef'î

Dîvân'da en çok adı geçen şâirlerden biridir. Nef'î, Eşref'in gıpta ettiği ve kendisini kıyasladığı şâirlerden biridir.

Ḫusrev-i naẓm olamazsam baña töhmetdir kim
Nef'ī-i 'aṣr diyu şānımı ḳıldıň ebcāl[1]

Muhibbî

Osmanlı padişahı Kanûnî Sultan Süleyman, bir beyitte şâirliği boyutunda söz konusu edilmiştir. Şâir, onun şiirlerinin güzelliğini, kendisinin bu şiirlerden etkilenişini şu şekilde dile getirmektedir:

…….
Şeh-beyt-i cān-güdāz Muḥibbī-i māhiriň
Vird-i zebānım oldu dem-i ḥasbiḥālde[2]

Zâtî

Döneminde şâirlerin pîri olarak tanınan ve dükkânı genç şâirler için bir okul vazifesi üstlenen Zâtî şiir konusundaki ehliyeti ile ele alınmıştır.

Ma'rifet 'aṣrda īfā-yı rüsūm etmektir
Hīç ehliyyet-i Ẕātīye degildir elzem[3]

Mevlânâ Celâleddin Rûmî

Eşref Paşa Dîvânı'nda bir beyitte adı zikredilen Mevlânâ, aklının olgunluğu sebebiyle söz konusu edilmiştir.

[1] Bkz. Metin, K.XVIII 55, s.47
[2] Bkz. Metin, Tk B.I Bend 6, s.122
[3] Bkz. Metin, K.XX 11, s.56

Kemāl-i ‘aḳlını farḳ et ki Mevlānā-yı Rūmīniň
Serīr-i şevkete şāyeste gördü Āl-i Oṣmānı[1]

Akif Paşa, Cazim, Rasih, Halet Efendi, Vamık, Mir Namık,Fuzûlî

Eşref Paşa'nın kendilerine yazdığı nazire formundaki şiirler dolayısıyla metinde adı geçen şâirlerdir. Şâir, bu şâirlerin hem sanatlarını övmekte aynı zamanda kendini onlarla kıyaslamaktadır.

Āṣaf-ı kān-ı kerem ḥażret-i ‘Ākif Paşa
Ki leb-i ḫāme-i endīşesi mecrā-yı ‘adem[2]

Cāzim-i taḥrīre Eşref gösterir naḳd-i ḫulūṣ
Vādi-i tanẓīrde ṭavr u edāsı göňlümüň[3]

Firdevsî

Şâir, bir beytinde yer verdiği Firdevsî ve onun eseri Şehnâme'yi şâirlere verilen değer konusunda bir ölçü olarak sunmuştur.

Ḥiṣṣedir ḳıṣṣa-i Şeh-nāme ile Firdevsī
Ehl-i naẓma ne ḳadar var idi ḥürmet aḳdem[4]

Hocendî, Hakânî, Şevket, Urfî, Ömer Hayyam, Selman, Hallâk'ı Maânî, Kâzım

Bu şâirler, Eşref'in kendisini kıyasladığı ve kendisini onlardan üstün tuttuğu şâirlerdir. Eşref, gerek hayallerinin gerekse düşüncelerinin onlardan kinaye olduğunu vurgulamaktadır. Şâir, kendisinin onları unutturacağı kanaatindedir.

[1] Bkz. Metin, K.XXIV 33, s.84
[2] Bkz. Metin, K.XIV 68, s.31
[3] Bkz. Metin, G.X 9, s.155
[4] Bkz. Metin, K.XX 82, s.62

Daḳīḳa-sencī-i endīşemiñ kināyesidir
Kemāl-i remz-i Ḫocendī ḫayāl-i Ḫāḳānī[1]

Edip salāset-i ṭab‘-ı selīmimi teslīm
Suḫenverān-ı ‘Acem hiçe ṣaydı Selmānı[2]

Ġazelde Şevket-i Rūmum ḳaṣīdede ‘Urfī
Muḫayyelāt-ı rubā‘īde ṣānī-i Ḫayyām[3]

5.4. Tarihî ve Efsanevî Şahsiyetler

Neriman, Rüstem

İran tarihi ve efsanelerine ait olan bu iki şahıs aynı soydan gelip kahramanlıklarıyla ün salmışlardır. Metinde Neriman, Neyrem olarak da anılmaktadır. Şâir, övdüğü kişileri onlara benzeterek bu şahısları birer mukayese unsuru olarak kullanmıştır.

Tehemten-ṣavlet ü Rüstem-şecā‘at Murtażā-heybet
Nerīmān-menḳabet ṣāḥib-ḳırān Sührāb-ı sultānī[4]

Cem (Cemşid), Kahraman

Cem, İran hükümdarlarından Pişdadiyan'ın dördüncüsüdür.[5] Kahraman ise yine bu sülaleden Tahmurs'un oğludur.[6] Cem, şarabı icat eden şahıs olması nedeniyle genel olarak şarapla beraber kullanılmış, Kahraman ise yiğitliği nedeniyle övülen kişiler için bir benzetme unsuru olarak sunulmuştur.

[1] Bkz. Metin, K.XXI 81, s.73
[2] Bkz. Metin, K.XXI 82, S.73
[3] Bkz. Metin, K.XIX 66, s.54
[4] Bkz. Metin, K.XXIV 18, s.83
[5] Ahmet Talat Onay, **Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar,** Ank: Türk Diyanet Vakfı Yay.,1992, s.89
[6] Gencay Zavotçu, **Dîvân Edebiyatı Kişiler Kişilikler Sözlüğü,** Ank:Aydın Kitabevi, 2006, s.269

Devr-i Cemden nice efsāneler eyler ityān
Başlasa ġulġul-i mīnā ile emşāle ḳadeḥ[1]

Āsümān-kevkebe Cem-debdebe gerdūn-‘atebe
Ḳahramān-menḳabe ser-‘asker-geh-i pākize-tebār[2]

Feridun

Pişdâdiyan sülalesinin altıncı hükümdarıdır. Dahhak'ı mağlup edip geçtiği İran tahtında beş yüz yıl hükümdarlık yapmıştır.[3]

Bāreka'llāh ḫudāvend-i Feridūn-ı ‘ilim
Sāneka'llāh ḫıdivv-i ‘ilim-efrāz-ı ḥaşem[4]

Keykubad, Keyhüsrev, Dârâ, Keyûmers, Kisrâ, Efrasiyab

Şehnâme'de adı geçen İran padişahlarıdır. Şâir, övdüğü kişileri onlarda kıyaslayarak övdüğü kişinin kuvvet ve kudretini ortaya koymuştur.

Ḥātem-seḫā ki maṭbaḫ iḥsān u cūdunuň
Kemter-gedāsıdır niçe Kisrī vü Keyḳubād[5]

Ḥażret-i Serdār-ı Ekrem dāver-i encüm-ḫadem
Ḥāris-i ‘ālem cihān-sālār-ı Keyḫüsrev-cenāb[6]

Şecā‘at-heybet ü nuṣret-besālet cevher-i tīġi
Nice ol Rüstem-i Dārā ḥışım Ḥaydar-tüvān olmaz[7]

Ol der-i çarḫ-āsitān u ‘arş-ı eyvān kim anıň
Dündur derbānlıġından devlet-i Efrāsiyāb[8]

---

[1] Bkz. Metin, G.II 5, s.149
[2] Bkz. Metin, K.XXV 43, s.94
[3] Dursun Ali Tökel, **Dîvân Şiirinde Mitolojik Unsurlar,** Ank: Akçağ Yay., 2000, s.166
[4] Bkz. Metin, K.XX 58, s.60
[5] Bkz. Metin, K.XVII 27, s.40
[6] Bkz. Metin, K.XXII 12, s.75
[7] Bkz. Metin, K.XXIII 10, s.80
[8] Bkz. Metin, K.XXII 5, s.75

İskender

Ordusu ile birlikte zulamat ülkesine âb-ı hayatı aramaya giden ancak veziri Hızır içtiği halde kendisine nasip olmayan İskender[1], metinde hem Hızır hem de aynası ile zikredilmiştir.

Ne rūy ārāyişi dāġ-ı dil-i mir'at-ı İskender
Ne berḳ āteş gibi dāmen-keş eyler Ḫıżr-ı Şeybānı[2]

Bermeki (Beramek), Hatem

Emevi Devleti'nin yıkılışı ve Abbasi Devleti'nin kurulmasında etkili olup Harun Reşid zamanına kadar sırası ile vezirlik etmiş bir ailedir. Bu ailenin en ünlüsü Cafer Bermekî zenginliği ile ünlüdür.[3] Hatem ise Arapların, Cahiliye döneminde cömertliği ile ün kazanmış şâiridir.[4] Eşref Paşa da bu iki şahsiyeti zenginlik ve cömertlikleri boyutunda ele alarak övdüğü kişileri onlarla kıyaslayarak yüceltmiştir.

Ol ki dīvān-ı seḫāsında Berāmek bī-nām
Ol ki iḥsānına nisbet ile Ḥātem-cerrār[5]

Hüsrev Perviz, Behram

İran'ın Sasaniyan sülalesine mensup hükümdarlardır. Dîvân'da Behram ezici gücü, Hüsrev Perviz de hazineleriyle anılmaktadır. Behram, şâirin övdüğü kişiler için bir mukayese unsuru teşkil ederken, Perviz'in hazinesi ise şâirin kendisini övdüğü bölümlerde söz konusu edilmiştir.

[1] İskender Pala, **Ansiklopedik Dîvân Şiiri Sözlüğü**, İst.:Ötüken Neşriyat, 1999, s.212
[2] Bkz. Metin, K.XXIV 2, s.82
[3] Zavotçu, a.g.e., s.65
[4] a.g.e., 216
[5] Bkz. Metin, K.XXV 37, s.93

Eşrefā naḳḳād-ı müstāġnī mīzācım naẓmda
Genc-i Pervīze degişmem gevher-i mażmūnumu[1]

Ol ki şimşīr-i celālin seyr edince yaraşır
Atsa zerrīn ḫançerin Behrām edip şerm ü ḥicāb[2]

5.5. Nakkaşlar ve Hattatlar

Behzad

Büyük bir Türk minyatür-ressamıdır. Herat'ta yaşamıştır.[3] Dîvân'da tek yerde adı geçmektedir.

Ṣun'-ı Bihzād ḳadar dāire-i saṭvetine
Eylemiş silsile-i kevn ü mekānı evtār[4]

5.6.Filozoflar

Aristotales, Eflatun

Dîvân'da pek çok yerde adı geçen iki filozoftur. Şâirin, memduhunu övdüğü yerlerde adları geçmektedir. Akıllarının yüceliğiyle ön plana çıkan bu kişiler birer mukayese unsuru olarak kullanılmıştır.

Risṭo-ḫıred ḫıdivv-i Felāṭūn-menḳabet
Müşkil-güşā-yı devlet ü destūr-ı ḫurde-bīn[5]

[1] M. Nejat Sefercioğlu, **Nev'î Dîvânı'nın Tahlîli,** Ank: Akçağ Yay.,2001, s.65
[2] Bkz. Metin, K.XXII 14, s.76
[3] İskender Pala, **Ansiklopedik Dîvân Şiiri Sözlüğü,** İst:Ötüken Neşriyat., 1999, s.71
[4] Bkz. Metin, K.XXV 54, s.95
[5] Bkz. Metin, K.XXVI 17, s.101

6.Dîvân'da Geçen İslâmî Kaynaklı Sözler

Eşref Paşa Dîvânı'nda sıklıkla rastlanan ögelerden biri de islami kaynaklı sözlerdir. Şiirlerinin çoğu dîni içerikli olan şâirin, bu ibareleri kullanması kaçınılmazdır. Aşağıda bu ibareler sıralanacak ve bunların yer aldığı beyitlerden örnekler sunulacaktır.

Levlâke Levlâk Le-Mâ- Halaktü'l Eflâk

"Sen olmasaydın felekleri yaratmazdım." Hadis bilginleri bu sözü uydurma hadisler arasında gösterirler ancak meal bakımından hadis sayılabileceğini söyleyenler vardır.[1]

Erselnâke

"Erselnâke" (ve mâ-ersalnâke illâ rahmeten li'l- âlemîn) ayetinden alınmadır. Bu ayette, Hz. Muhammed'in âlemlere, özellikle akıl sahiplerine rahmet olarak gönderildiği, peygamberliğinin genel olduğu, akıllıların hepsinin, insan ve cinin peygamberi olduğu açıklanır.[2] (Meryem/46)

Seniňdir efser-i *Levlāk* ü taḫt-ı *Erselnāk*
Seniňdir evvel ü āḫir celāl ü cāh u ḥaşem[3]

Kâbe Kavseyni Ev Ednâ

"İki yay aralığı kadar, yâhud daha az kaldı". [4] (Necm/8,9)[5]

[1] Mehmet Yılmaz, **Edebiyatımızda İslâmî Kaynaklı Sözler,** İst: Enderun Kitabevi, 1992, s.113
[2] a.g.e., s.43
[3] Bkz. Metin, K.II 29, s.4
[4] Yılmaz, a.g.e., s.88
[5] Pala, a.g.e., s.220

Sefer-üftād-ı nişīnim ki *Ḳābe Ḳavseyn*
‘Āzim-i da‘vet- i tenhā-yı Cenāb-ı deyyān[1]

Kün Fe-kân

“Ol, hemen oldu.” Bu söz, Kur’an’da “kün fe-yekûn: Ol, hemen olur” (Bakara 2/17; Âli İmran 3/47,59; En’âm 6/73; Nahl 16/40; Meryem 19/35;Yâsin 36/82; Mü’min40/68) ibaresiyle kullanımıştır.[2]

Manā-yı *Kün-fekānı* işāret eder zihī
Peyk ü berīd-i ‘ālem-i aḫbārdır ḳalem[3]

Kün Fe-Yekûn

“Ol (der) hemen olur.”[4]

Be-naẓm-ı *Kün feyekün* ü be-saṭr-ı *Bismillah*
Be-levḥ-i ‘ilm-i ilāhī be-remz-i *Nūn u ḳalem*[5]

Levh ü Kalem

“Levh ü Kalem”. “Onun aslı levh-i mahfuzdadır.(Allah’ın bilgisinin tespitedildiği, bütün varlıkların esaslarını içine alan, mahiyeti bilinmez, korunmuş bir levhadadır.) (Burûc, 85/22).[6]

Bā‘is *Levḥ ü ḳalem* vech-i ẓuhūr-ı ‘ālem
Rûḥ-ı eşbāḥ-ı ümem ḳurre-i ‘ayn-ı i‘yān[7]

[1] Bkz. Metin, K.III 32, s.10
[2] Yılmaz, a.g.e., s.98
[3] Bkz. Metin, K.XV 5, s.32
[4] a.g.e., s.98
[5] Bkz. Metin, K.II 61, s.6
[6] a.g.e., s.112
[7] Bkz. Metin, K.III 27, s.9

Nûn Ve'l- Kalem

"Nûn. Kaleme ve yazdıklarına andolsun. (Kalem 68/1)[1]

Bā'iṣ-i ḫilḳat-ı ādem sebeb-i *Nūn u ḳalem*
Nüsḫa-i 'āleme dībāce-i esmādır 'aṣḳ[2]

Le-Amrük

"(Ey Resûlüm) senin ömrüne and olsun."Bu sözdeki hitap, ihtilaflı olmakla beraber Hz. Muhammed'edir. Yüce Tanrı, onun ömrüne yemin etmektedir.[3] (Hicr/72)

……..
Ne devlet da'vet-i *İsrā* seniň tafḍīl-i şānıňdır
***Le-'amrük* mu'rız-ı icmālde tafṣīl-i şānıňdır[4]**
……

Ve'd- Duhâ

"Kuşluk vaktine andolsun." (Kuşluk vaktine andolsun. Durgunlaştığı zaman geceye andolsun ki, Rabbin seni bırakmadı ve sana darılmadı. Elbette senin sonun, ilkinden iyidir. Rabbin sana verecek ve sen razı olacaksın (üzülme). (Duhâ 93/1-5)[5]

Hel Etâ

"Hakikatte (kesin, şüphesiz) geldi." Bu sözle, insanın, insan oluncaya kadar geçirdiği devreler hatırlatılmaktadır.[6](İnsan/1)

…….
Edeli keşf-i dücā şems-i ṣabāḥ-ı *Veḍḍuḫā*
'Āleme fer vereli bedr-i sipihr-i *Hel etā*[7]

---

[1] a.g.e., s.132-133
[2] Bkz. Metin, G.IX 3, s.154
[3] a.g.e., s.109
[4] Bkz. Metin, Müs.I Bend 3, s.126
[5] a.g.e., s.164
[6] a.g.e., s.68
[7] Bkz. Metin, Müs.II Bend 12, s.130

Nahnü Kasemnâ

"Biz taksim ettik." (Zuhruf, 43/32)[1]

Şīve-i *Naḥn ü ḳasemnā*dan olur dem maḥẕūẕ
Ḳısmet olaydı baña ni'met-i 'uẕmā-yı 'adem[2]

Lâ- Taknatû Min-Rahmeti'llâh

"Allah'ın rahmetinden umudunuzu kesmeyiniz." (Zümer, 39/53)[3]

Benim o müẕnib-i nevmīd kim dehānımda
Simāta zerre-i *Lā-taknatū* olur pür-ḫam[4]

Leyletü'l Kadr
"Kadir Gecesi." "Biz o (Kur'an)ı Kadir Gecesi'nde indirdik." (Kadir, 97/1)[5]

***Leyletü'l ḳadr* ḳadar 'ıydıña faẓl u hüner**
Ṣubḥ-ı nevrūz-ı ẓafer ṣaf-der-i Ḥaydar-peykār[6]

Lî Ma'allâh

"Benim Allah ile öyle anlarım olur ki, ne bir mübarek melek, ne de gönderilmiş bir nebî öyle bir yakınlığı elde edebilir." meâlinde rivayet edilen sözden alınmadır.[7]

***Lī ma'Allāh* şerefiňe süvār Refref**
Dürre-i nüh ṣadef ü ġırre-i şarḳ-ı īḳān[8]

---

[1] a.g.e., s.130
[2] Bkz. Metin, K.XIV 37, s.29
[3] a.g.e., s.104-105
[4] Bkz. Metin, K.II 44, s.5
[5] a.g.e., s.114
[6] Bkz. Metin, K.XXV 42, s.94
[7] a.g.e., s.115
[8] Bkz. Metin, K.III 31, s.10

Bâreka'llâh

"Allah mübarek etsin".Kur'an'da tebâreke'llâh şeklinde geçer. (A'râf 7/54; Mü'minûn 23/14; Gâfir 40/64[1].

Levhâşa'llâh

"Allah ırak etmesin! Vahşet vermesin; aferin. Aslı "Lâ Evhaş-Allâh'dır."[2]

Bāreka'llāh **der-i gencīne-i sun'-ı settār**
Levḥaşa'llāh **ṣadef-i dürr-i cihān ḳadr-i veḳār[3]**

Mâ-Şâ- Allâh

"Allah'ın istediği, Allah her ne isterse." Kur'an'da çok sayıda âyette bu ibâre geçer. (En'am 6/28; A'râf 7/188; Yûnus 10/49; Kehf 18/39; A'lâ 87/7)[4]

Ol ḳadar saṭvet ü iclāl ile *Māşāa'llah*
Ẕātına ḥüsn-i tevāżu' yine ḫulḳ-ı aḳdem[5]

Hâşe Li'llâh

"Allâh'ı beri kılarız, tevbe yâ Rabbi." Bu söz, Yûsuf'un güzelliğine hayran kalan kadınlar tarafından söylenmiştir. (Yûsuf 12/31)[6]

Ḥācetim vüs'at-i iḳbāldir ancaḳ senden
Ḥāşeli'llāh **ola deryūze-i dīnār u direm[7]**

El- Hamdü Li'llâh

"Hamd, Allah'a mahsustur, Allah'a hamd olsun." Kur'an'da otuz sekiz ayette hamdın Allah'a mahsus olduğu ifade edilir.[1]

---

[1] a.g.e., s.27
[2] Ferit Devellioğlu, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat,** Ank: Aydın Kitabevi, 1993, s.549
[3] Bkz. Metin, K.XXV 70, s.96
[4] a.g.e., s.120
[5] Bkz. Metin, K.XX 52, s.60
[6] a.g.e., s.64
[7] Bkz. Metin, K.XX 74, s.61

Yāver-i ḥarīm saňa besdir baňa bu iftiḫār
Ḥamdi'lillāh ḳuvvet-i ṭab'ım degil ol güne kim[2]

Ve'l- Leyl

"Geceye andolsun."[3]

Ḳıṣṣa-i sevdā çıḳar hep fālı Elfü'l-leylde
Sūre-i *Ve'lleyldendir* iḳtibāsı göňlümüň[4]

Sübhâne'llezî Esrâ

"Her türlü kusur, ayıp ve eksiklikten uzak olan O (Allah) yürüttü."[5]

Taḳdīs-i rūḥuna *Sübḥānellezī* oḳunsun
Mevāc-ı ḳurba oldu vādī-i güzār *esrā*[6]

Leyle-i Esrâ

"Esrâ Gecesi."[7]

Ḥabīb-i Ḥażret-i Mevlā Muḥammed-i dü-serā
Nebī-i *Leyle-i İsrā* resūl-i pāk-şīyem[8]

Teâla'llâh

"Allah yükseltsin."[9]

Te'āla'llāh ne ordūdur ol ordū-yı hümāyūn kim
'Ömer Pāşā-yı ṣaf-derdir müşīr-i fevz-i peykārı[10]

---

[1] a.g.e., s.61-62
[2] Bkz. Metin, K.XXII 32, s.77
[3] a.g.e., 169
[4] Bkz. Metin, G.X 5, s.155
[5] a.g.e., s.147
[6] Bkz. Metin, T.IX 3, s.113
[7] a.g.e., s.113
[8] Bkz. Metin, K.II 20, s.3
[9] Devellioğlu, a.g.e., s.144
[10] Bkz. Metin, K.XVI 14, s.35

Lâ- Fetâ İllâ Alî Lâ-Seyfe İllâ Zü'lfikâr

"Ali'den başka yiğit, Zülfikar'dan keskin kılıç yoktur." Aranan sahih hadis kitaplarında böyle bir söze rastlanmamıştır.[1]

Lā ġazā illā ġazā el Murtażā bi'l iḳtidār
Lā fetā illā 'Alī lā seyfe illā Ẕü'lfiḳār[2]

Zü'l-Minen

"Minnetler (ihsan, in'am, lutuf ve keremler) sahibi (Allah)" Bu söz, gerçek anlamda Allah için kullanılır.[3]

Ol ḳadar çirk-i menāhī ile ālūde tenim
Ki beni ṣāf edemez mevc-i sirişk-i ḫüznüm
Var iken sen gibi bir pādişah-ı *Zü'l-minen*im
Naḳd-i 'ömrüm reh-i enva'-ı me'āsīde benim
Bād-ı ṭuġyān ile olsun mu hebā-yı menṯūr[4]

Yed-i Beyzâ

"Beyaz el". Hz. Mûsâ'ya verilen mucizelerden biridir. Çok sayıda ayette geçmektedir. (A'râf7/108; Tâhâ 20/22; Şu'arâ 26/33; Neml 27/12; Kasas 28/32)[5]

Ṭūr-ı ma'nāda Kelīm olduġuma şāhiddir
Yed-i Beyżā-yı ḫayālim ile kilk-i seḥḥār[6]

[1] Yılmaz, a.g.e., s.100-101
[2] Bkz. Metin, Tc B, s.116-119
[3] a.g.e., s.191
[4] Bkz. Metin, Muh.I Bend 4, s.139
[5] a.g.e., s.131
[6] Bkz. Metin, XXV 92, s.98

Denâ

"Yaklaştı". İsrâ ve Mirac ile ilgili ayetlerden alınmadır. (Necm 53/8-9)[1]

…….

Naẓm-ı fi'l ḳurbīde menṣūṣ olalı ecr-i velā

Çıḳmam eṣer-i istiḳāmetden be ḥaḳḳ *Ehdenā*[2]

……

[1] a.g.e., s.35

[2] Bkz. Metin, Müs.II Bend12, s.130

7. Dîvân'da Geçen Yer Adları

İstanbul

Şâirin, sürgüne gönderildiği zaman özlemini çektiği ve bir daha görebilme arzusunda olduğu şehir olarak beyitlerde yer almaktadır.

Hiç mümkün mü görem bir daḫı İstanbulı
Ṣanırım nefy-i müebbed bu belā-yı mübrem[1]

Bursa

Mehmet Ali Paşa'nın bu şehre girişi ve orada kazandığı zaferler dolayısıyla söz konusu edilmiştir.

Ne ḥācet eyleyim tafṣīl ben aḥvāl-i dünyāyı
Burūsa zelzeleyle gitdigin herkes işitmişdir
Muḥammed ḥaḳḳı için mülk ü millet gitdi elden kim
Sitānbuldan 'Ali Pāşā çekilmiş vāh gitmişdir[2]

Eflak Boğdan, Kırım, Gürcistan

Şâirin askerî görevleri dolayısıyla bulunduğu yerlerdir.

Gezdim Eflāḳ ile Boġdan u Ḳırıme'l Ḳāsım
'Usr ile yüsri ṭutardım yine dā'im tev'em

Ṣonra düşdü seferim ḫaṭṭa-i Gürcistāna
Līk o demlerde cihād idi baňa emr-i āhım[3]

Isfahan

Eşref Paşa'nın, şâirliğini övdüğü bir beyitte söz konusu edilmiştir.

[1] Bkz. Metin, K.XX 28, s.58
[2] Bkz. Metin, Kıt.XIX, s.168
[3] Bkz. Metin, K.XX 16,17 s.57

Ḳumāş-ı naẓmımıň ol rütbedir kim rūz-ı bāzārı
Götürdü Rūma hep gevher-fürūşān-ı Ṣıfāhānı[1]

Kûfe, Şam, Kerbela

Şiirlerinin genelinde Hz. Ali ve oniki imam sevgisini dile getiren şâir, Hz. Hüseyin'in şehit edilmesi olayı ile ilintili bu yerleri nefretle anmaktadır.

……..
Gelmez beyāna ḥādiṩe-i ṣaḥn-ı gīr ü dār
Sıġmaz dehāna vāḳı'a-i deşt-i Kerbelā[2]
…….

…….....
Nefret-i ġubār u sengine kim Şām u Kūfeniň
Süfyāniyān-ı nākes ü bed-baḫta cāy olur[3]
……

Taybe, Necef, Yesrib

Şâirin övgüyle söz ettiği ve olmayı arzuladığı yerler olarak şiirlerde yer almaktadırlar.

Çarḫ- āsitān-ı Ṭaybe'ye olmaz 'adīl kim
Fāiḳdir 'arşa rüże-i sulṭān-ı mürselīn[4]

Ḫāḳ-i Ṭaybe tūtiyā-yı dīde-i 'uşşāḳdır
Cevher-i seng-i Necef dāġ-ı dile tiryāḳdır[5]
……..

Selb edip ārāmımı bir āfitāb u māh-rū
Geh Necef geh semt-i Yeṩribdir göňülde ārzū[6]
……

[1] Bkz. Metin, K.XXIV 82, s.88
[2] Bkz. Metin, Tk B.I, Bend 3, s.121
[3] Bkz. Metin, Tk B.I, Bend 11, s.125
[4] Bkz. Metin, K.XXVI 11, s.101
[5] Bkz. Metin, Müs.II Bend 5, s.128
[6] Bkz. Metin, Müs.II Bend 4, s.128

Hayber

Hz. Muhammed döneminde yapılan Hayber Savaşı konu edilerek Hz. Ali'nin övgüsünde bu şehir anılmıştır.

……
Ceng-i Ḫayberde şeref-yābī-i ra'yet sendedir
Vefret-i ṣıdḳ u kemāl-i istiḳāmet sendedir[1]
……..

Çin, Hotan

Şâirin özellikle gazellerinde yer verdiği bu ülkeler, miskin elde edildiği yer olması boyutuyla ele alınmıştır.

Mevc-i neẕẕāre-i 'ādemden olur rem-kerde
Ġālibā kişver-i Çīn'den yeni gelmiş o ġazāl[2]

Endek-i ġubār-ı maḳdemine müşterī olup
Sevdā-gerān-ı Çīn ü Ḫotan etseler mezād[3]

Niş

Şâirin sürgüne gönderildiği şehirdir. Şâir, bu şehirden nefret ve sitemle söz etmektedir.

Niçe Nīş āb u hevāsında leṭāfet nā-būd
Ḫāk-i nā-pāk-ı zemīninde şe'āmet müdġam[4]

İran, Turan

Osmanlı'nın egemen olduğu ve Osmanlı padişahlarının fermanlarının geçtiği yerler olarak anılan şehirlerdir.

[1]Bkz. Metin, Tc B.I, Bend 4, s.117
[2] Bkz. Metin, K.XVIII 65, s.48
[3] Bkz. Metin,K.XVII 36, s.40
[4] Bkz. Metin, K.XX 22, s.57

Degil Īrān u Tūrān iḳtidārı andan efzündur
Olur ġālib cihāna żabṭ eder bi'l-cümle ekvānı[1]

Hicaz, Irak, Bağdad, Kâbil

Osmanlı serdâr-ı erkemi Ömer Paşa'nın Bağdad'a girmesi ve burada başarılar elde etmesi nedeniyle söz konusu edilen şehirlerdir.

Ḥicāz ile 'Irāḳ ordūsu çıḳmıştır uṣūlünden
Niẓāmātı anıñ devletce oldu aḳdem-i efkār[2]

Yazılsın tīġ-i cevher-dārına tārīḫim ey Eşref
'Irāḳ ordūsuna Baġdād'a iḳbāl eyledi serdār[3]

Rusya, Moskova, Kırım, Gözleve, Karakal

Rusya'ın işgal ettiği şehirlerde yenilge uğraması ve Osmanlı kuvvetlerinin Rusya ordusu önünde gösterdiği başarılar nedeniyle şiirlerde yer alan şehirlerdir.

ldu Mosḳov Ḳırımı Gözleve ġavġāsında
Nice Rusya Ḳırım semtine 'asker yürüdür
Pençe-i ṣavleti serdār-ı cihān-sālārıñ
Pāy-ı taḫtında daḫı imparaṭoru çürüdür[4]

Ḳaraḳalda yine Rūsıyayı ḳırdı İslām
Çār top ile üç esb ü üç esīr aldı tamām
Ḥaḳ mu'ammer ede serdār 'Ömer Pāşāyı
Böyle envā'-ı fütūḥāt ile tā-rūz-ı ḳıyām[5]

[1] Bkz. Metin, K.XXIV 49, s.85
[2] Bkz. Metin, T.X 3, s.114
[3] Bkz. Metin, T.X 3, s.114
[4] Bkz. Metin, Kıt.VI, s.165
[5] Bkz. Metin, Kıt.III, s.164

Harput

Şâirin, kadı olan ağabeyi Şerif Rüşdi'nin bulunduğu yer olması nedeniyle bir kıt'ada sözü edilmektedir.

Ḳāḍi-i maḥkeme-i feyż-i şerīf-i Rüşdī
Şehr-i Ḫarput'a ḥükūmetle şeref verdi bu sāl
Eder elbette ḳudūmüyle teşerrüf Baġdād
Nıṣf-ı menzil ṭutulur pāyede fāl-i iḳbāl[1]

Horasan

İran'ın doğusunda bulunan bu büyük şehir şâirin, kasîdelerinde yeralan şehirlerden biridir.

Nümāyān ḳabżasında *Sūre-i Feṯḥ* āyet-i nuṣret
Fürūzān ṣayḳalında cevher-i mevc-i Ḫorāsānī[2]

İbrâil

Romanya'da Tuna nehri kıyısında yer alan bu şehir, metinde birkaç kez geçmektedir.

Ḫayme-i iḳbālimi eyvāh ḳıldı ser-nigūn
Dūr edip gerdūn beni ordū-yu İsma'īlden
Çille-i Yaḥyādan efzūndur ki zaḫm-ı ḫāṭırım
Necm-i idbārım göründü semt-i İbrāilden[3]

Mısır

Hz. Yûsuf'un bu şehre sultan olması dolayısıyla adı geçen şehirdir.

Silk-i da'vete der-i tārīḫini çekdim naẓīf
Ola oġlum Yūsuf-ı Ken'ān 'azīz-i Mıṣr-ı nāz[4]

[1] Bkz. Metin, Kıt.XXI, s.169
[2] Bkz. Metin, K.XXIV 8, 82
[3] Bkz. Metin, Kıt.XIV, s.167
[4] Bkz. Metin, T.II 5, 110

8. Nüsha Tavsîfi

جناب حق يرادوب ذات اقدسك اقدم
صور نماى ظهور اولدى بعد زين عالم

beytiyle başlayan Dîvân, Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi'nde 749 numarada kayıtlı olup Türkçedir. Tâlik hatla 220x157 (170x112) mm ebatlarında, 74 varakta, muhtelif satırlı, aharlı krem kağıda yazılmış; başlıklarda kırmızı, diğer bölümlerde siyah mürekkep kullanılmıştır. Eser, sırtı yeşil meşin, kapakları bordo kadife, kapak kenarları altın yaldız çift cedvelli bir cilt içindedir. Cildin aralarında ve sonunda bazı boş varaklar bulunmaktadır. Dîvân,

يومزسه اب رحمت اهل جرمك جرمنى
يا اول بيحد و بى پاان اولان دريايى نيلرسن

beytiyle sona ermektedir.

9.METNİN HAZIRLANMASINDA İZLENEN YOL

Dîvân metninin hazırlanmasında, tespit edebildiğimiz ve Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi'nde kayıtlı bulunan tek nüshanın metnini esas aldık ve bu sebeple verilen dipnotlarda nüshayı ifade eden bir kısaltma işareti kullanmadık.

Yazmanın varak numaralarını, hazırladığımız metnin altında **K. I 17 b, G. II 62a,** … şeklinde; nazım şekilleri ve sıra numaralarından sonra koyu renkli harflerle verdik.

Dîvân'ı nazım şekillerini esas alarak yeniden düzenledik. Yazmada, vezin ve anlam gereği metin tamiri gerektiren yerleri transkripsiyonlu metinde köşeli parantezle düzelterek aktardık ve dipnotlarda gösterdik.

Metnin inceleme kısmını devir-şahsiyet-eser bağlamında ele aldık. Ayrıca metinde çokca geçen ayet ve iktibasları , kişileri ve yer adlarını da inceledik.

Çalışmamızın inceleme kısmındaki Türkçe kelimelerin imlâsında, İmlâ Kılavuzu'nu esas aldık. Metni hazırlarken de Farsça ve Arapça kelimelerin imlâsında, Prof. Dr. İsmail ÜNVER'in bu alanda hazırlamış olduğu makalesini[1] esas aldık.

[1] İsmail Ünver, "Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler", **Türkoloji Dergisi** c.XI, S.I, 1993, s.51-89

10. TANSKRİPSİYON ALFABESİ

ء	‘	ش	**ş**
آ،ا	**a,ā,e**	ص	**ṣ**
ب	**b**	ض	**ḍ,ż**
پ	**p**	ط	**ṭ**
ت	**t**	ظ	**ẓ**
ث	**s̱**	ع	‘
ج	**c**	غ	**ġ**
چ	**ç**	ف	**f**
ح	**ḥ**	ق	**ḳ**
خ	**ḫ**	ك	**k**
د	**d**	ل	**l**
ذ	**ẕ**	م	**m**
ر	**r**	ن	**n**
ز	**z**	و	**v.o,ö,u,ü**
ژ	**j**	ه	**h,e**
س	**s**	ى	**y,ı,i**

11. TRANSKRİPSİYONLU METİN

VE

NESRE ÇEVİRİSİ

DĪVĀN-I ḤAŻRET-İ EŞREF

A ‘ṬĀHÜ’LLĀHÜ Fİ’D-DĀREYNİ’Ş ŞEREF

BİSMİ’LLĀHİ’R – RAḤMĀNİ’R- RAḤĪM

I

MÜNĀCĀT-I BE-ḲĀḌIYÜ’L ḤĀCĀT

Mefā‘ilün/ Fe‘ilātün/ Mefā‘ilün/ Fe‘ilün

1 Nigāh etmeyeyim māsivā-yı ḥażretiňe
Nüfūsu ṣarf edeyim hep ş̱enā-yı ḥażretiňe

2 Pür olsun ‘aşḳ ile yā Rab derūn-ı bī̇rūnum
Vücūdumu vereyim ibtiġā-yı ḥażretiňe

3 Bu kārgāh-ı cihānda cemī̇-i a‘mālim
Muvāfiḳ eyle ilāhī̇ rıżā-yı ḥażretiňe

4 Göňülde zaḫm-ı güneh var ki iltiyām etmez
Meger muḳārin olursa devā-yı ḥażretiňe

5 Dilinde hī̇ç bulunmaz ḫayāl-i ḫūr u bihişt
Hemī̇şe teşnedir Eşref liḳā-yı ḥażretiňe

II

NU‘ŪT-I ŞERĪ̇FE

Mefā‘ilün/ Fe‘ilātün/ Mefā‘ilün/ Fe‘ilün

1 Cenāb-ı Ḥaḳ yaradıp ẕāt-ı aḳdesin aḳdem
Ṣuver-nümā-yı ẓuhūr oldı ba‘d-ezī̇n ‘ālem

2 Cihāna şāhid-i ḥüsnüň olınca çehre-nümā
Tecelliyāt-ı nihānī̇ bürūz etdi o dem

K.I 17b
K.II 1b

3 Düşünce ‘aḳs-i ruḫuň ṣafḥa-i merāyāya
Bilindi vech ü mezāyā-yı ḫilḳat-i ādem

4 Esince baḥr-i şühūda nesā’im-i cūduň
Çıḳardı mevce-i ṣūret kenāra bir ḫātem

5 Çü maẓhar oldı vücūduň vücūb-ı imkāna
Göründi mürtesim āyīne-i ḥudūṣ-ı ḳadem

6 Bu ders-ḫānede sensin netīce-i īcād
Muḳaddimāt demekdir muḥarrirāt-ı ḳalem

7 ‘Alā’im-i ṣıfatıňdır teceddüdāt-ı umūr
Nişān-ı merḥametiňdir bahār-ı ḫoş-maḳdem

8 Eṣāret olmaḳ içün luṭf u ḳahrıňa yoḫsa
Bu cilvegāhda olmazdı hīç nūr u ẓulem

9 Rüsūm-ı levḥa-i ḳudret nuḳūş-ı evsāfıň
Kitāb-ı ḫulḳ-ı güzīdeň ṣāḥife-i ‘ālem

10 Ḥesābsız derecāt-ı mu‘ādelāt-ı lebiň
Bu nükteden mütenāhī degil ḳuvā-yı raḳam

11 Şümār eder idi manṭıḳ muḥāsib-i devrān
‘Adād-ı mu‘cizeňi güş edeydi cezr-i aṣam

12 Gelip ifāde-i mi‘rāca peyk-i Sübḥānī
Ḥarīm-i ‘izzzetiňe ser-be-ḫāk meh-i tev’em

13 Dedi seniň için ey nāzenīn urup refī‘
Zemīne tā-be-semā ḳurdı nūrdan süllem

14 ‘Azīmet etdiň o dem da‘vete icābet edip
Nihān-ı ḫāne-i ḳurbiyyete be-‘izz ü ḥaşem

15 Melā'ik oldı semend-i bülendiňe pā-māl
Başınca ṭāḳ-ı berīn-i şidād-ı seb'a ḳadem

16 Gül-i ḫuceste şemīm-i ḥādiḳa-i esrār
Hezār-ı naġme-i şi'ār bahār-ı feyż-i etem

17 Emīn-gān-ı emānāt-ı kişver-i lā-reyb
Kilīd-i genc-i kerāmet ü şāh-ı vaḥy-ı 'ilm

18 Ḫidiv-i mülk-i nübüvvet emīn-i pür-şefḳat
Mühīb-i cāh-ı risālet şeh-i serīr-i kerem

19 'Alāḳa-bend-i 'ubūdiyyet ü rebūbiyyet
Şuā'-ı meş'al-i vaḥdet fürūġ-ı mihr-i ḳadem

20 Ḥabīb-i Ḥażret-i Mevlā Muḥammed-i dü-serā
Nebī-i *Leyle-i İsrā* resūl-i pāk-şiyem

21 Sen āfitāb-ı cihān-ı şühūdsun kim bir
Sitāredir saňa nisbetle enbiyā vü ümem

22 Seniň sebū-keşi-i bezm-i iftirāḳıň ile
Ḳıbāb-ı 'arbede-perdāz devr eder her dem

23 Görünce ḳāmet-i serv i'tidāliňi Ṭūbā
Taḥayyülüňle aňa lerze geldi ser-be-ḳadem

24 Ayāġ-ı fikret ü ḥayrāni-i cemāliň ile
Sürūşlar ser ü pā ḳaldı vālih ü sersem

25 Ṭuyunca ḳıṣṣa-i cān-baḫşi-i melāḥatiňi
Sücūda vardı sipihr içre İsi-i Meryem

26 Mürüvvetiň eder ehl-i ṣafāyı cūş-ā-cūş
'İnāyetiň verir üftāde-gāna şevḳ-i etemm

27 Vücūd-ı cūd-ı nümūduň çü nūr-ı Yezdānī
Sevād-ı sāyen olur lā-muḥāle naḳş-ı ʻadem

28 Ẓahīr-i dād-ı gerā Aḥmed-i ʻalā-ḳadrā
Ḫıdīv-i ʻarş-ı serīrā eyā şeh-i efḫam

29 Seniňdir efser-i *Levlāk* ü taḫt-ı *Erselnāk*
Seniňdir evvel ü āḫir celāl ü cāh u ḥaşem

30 Kemīn-i ḫāk-i deriň ḳurre-i ʻüyūn-ı ʻArab
Ġubār-ı reh-güzeriň kühl-i çeşm-i Rūm u ʻAcem

31 Seḥāb-ı rifʻat ile ser-be-evc-i istiġnā
Çü sāye-bān-ı firāḳıňda oldı müstaḫdem

32 Cüyūş-ı küfr-i ḍalālet ṭutardı āfāḳı
Sen olmasaydıň eger ey şeh-i ferişte ḫadem

33 İdince refʻ-i tütuḳ nev ʻarūs-ı ḥükmüň ḫalḳ
Hep oldu ḫaclegeh-i istiḳāmete maḥrem

34 Ṭarīḳatiň gibi yoḳdur ṭarīḳ-i fevz ü necāt
Şerīʻatiň gibi olmaz ribāṭ-ı müstaḥkem

35 Sen ol medīne-i ʻilm ü kemālsin ki saňa
ʻAlī-i şāh-ı vilāyet olur der-i aʻẓam

36 Olunca nuṭḳ-ı bedīʻin şeref-peẕīr ṣadver
Suḫenverān-ı ʻArab ḳaldı ebsem ü bī-dem

37 Kelām-ı eblaġıň ārāyiş-i ḫazīne-i ġayb
Ḥurūf-ı efṣaḥiniň her birisi genc-i ḥikem

38 Beyān-ı menḳabetiň herkesi eder ḫāmūş
Miyān-ı mehmedetiňde zebān olur ebkem

39 Süvār-ı Refref-i vaḥdetsin ey Ebu'l Ḳāsım
N'ola riḳāb-ı faḫīmiň olursa cāy-ı ḳasem

40 Ne dil ki ṭurra-i pür-çīnine olup ber-dār
Ġamıňla olmaya mānend-i zülf-i ḫam-der-ḫam

41 Ne cān ki gevher-i ẕevḳ ü sürūru bāda verip
Hevā-yı 'aşḳıň ile almaya ḳabā-yı elem

42 Nevā-yı luṭfuň ümīd eylesin esef-ḫᵛārān
Ṣafā-yı raḥmıňı yād etmesin dil-i bī-ġam

43 Benim o raḫne-keş-i neşter-i günehkārī
Ki zaḫmıma olur ancaḳ merāhemiň merhem

44 Benim o müẕnib-i nevmīd kim dehānımda
Simāta zerre-i *Lā-taknatū* olur pür-ḫam

45 Verir siyāhī-i rūyum ṣabāḥ-ı 'afva sevād
Benim reīs-i güneh-pīşe-gān-ı yevm-i ẓulem

46 Görünce cürm ile ser-şār-ı cām-ı a'mālim
Dü dīde ḫūn ile pür oldu 'ayn-ı saġar-ı Cem

47 Vesīle cürm ü ḫaṭādır şefā'ate līkin
Ḥadīṯ-i nükte veren elde hüccet-i muḥkem

48 Taḥassürüňle o pür-dāneyim ki şām u seher
Yanar serāy-ı derūnumda şem'e-i mātem

49 Tüter gözümde ġubār-ı güher-niṯār-ı rehiň
Ḫarāb-ı firḳatim ey tūtiyā-yı çeşm-i ümem

50 Ḳalırsa böyle göňül vādi-i ma'āṣīde
Hemīşe nefs-i tebehkār eder zebūn u rīzem

51 O düşmeni ederim ḫāk-i pāyıňa iḥżār
Geçerse deste girībānı vaḳt-i şūr u nedem

52 Meded meded alıver intiḳām u dil-ḫˇāhum
Amān amān neler etdi baňa ki ol aẓlem

53 Be-dāġ-ı sīne-i ‘uşşāḳ u āh-ı şām-ı firāḳ
Be-vāridāt-ı seher-gāh verziş-i şebnem

54 Be-ḥaḳḳ-ı maḥşer ü mīzān be ṣābitī-i Ṣıraṭ
Be-ẕevḳ-i bāġ-ı na‘īm ü be cevr-dār-ı elem

55 Be-germ-ḫīzi-i ṣaḥn-ı ṭavāf-ı ehl-i vedād
Be-sāḥa-i ‘Arafāt ü be-Ka‘be-i ekrem

56 Be-ṣabr u çille-i Eyyūb u ḥasret-i Yūsuf
Be-eşk-i dīde-i Ya‘ḳūb u çeşme-i Zemzem

57 Be-Ṭūr-ı berḳ-i tecellī be-ṣoḥbet-i Mūsā
Be-rūḥ-ı ḳuds-i Mesīḥā be-‘ismet-i Meryem

58 Be-ṣıdḳ-ı ekmel-i Būbekr ü Fāruḳī-i ‘Ömer
Be-ḥıfẓ-ı Cevdet-i Oṣmān be-muṣḥaf-ı muḳsem

59 Be-Ḥaydarī-i ‘Alī vü be-ḥürmet-i aṣḥāb
Be-Fāṭıma be-Ḥüseyn ü Ḥasan be-āl-i ḥarem

60 Be- ḥādiṣāt-ı latīf ü be-mu‘cizāt-ı münīf
Be-şān-ı mihr-i şerīf-i nübüvvet-i peyġam

61 Be-naẓm-ı *Kün feyekün* ü be-saṭr-ı *Bismi’llāh*
Be-levḥ-i ‘ilm-i ilāhī be-remz-i *Nūn u Ḳalem*

62 Zülāl-i la‘liň ile ḳandır Eşref-i zārı
Seniň cemāliňe leb-teşnedir Ḫudā-yı a‘lem

63 Bıraḳma ḫāk-i meẕelletde rūz-ı sūz u güdāz
Eyā şefi‘-i ‘uṣāt-ı meded-res-i ‘ālem

64 Bahār-ı pür ḫas u ḫār-ı ziyānda ḳaldım āh
Çıḳar kenāre-i sūda beni be-dest-i himem

65 Civār-ı dergehiň özler dil-i ġarīḳ-i günāh
Dü-çār-ı ṣadme-i girdāb arar çü sāhil-i yemm

66 Zebān-ı ṭab‘ımı nā‘atiň güşād eder dā’im
Dirīġ açılmaya bī-hūde miṣl-i tīġ-i dūdum

67 Revān-ı pākiňe her bār ola hezār-ı ṣalāt
Cemī‘-i ‘izze ve aṣḥābıňa selām-ı etemm

III

Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilün

1 Ṣad füsūs ey göňül ol nefs-i le’īm-i fettān
Eyledi pek beni rencīde-i tīġ-i ‘udvān

2 Raḫneler açdı baňa deşne-i düşnāmı ile
Ḳalmadı çekmege āzārını hiç tāb u tüvān

3 Öyle dil-ḫaste-i nevmīd-i ḫarāb etdi beni
Ki taḥarrī edemem derdime aṣlā dermān

4 Yalıňız nefse de isnād-ı fesād eyleyemem
Arasam kendime kendim çıḳarım düşman-i cān

5 Revş-i efkārıma tahmīl-i şiḳāl-i fıtrat
Dest-i sun‘umdur eden kimseye etmem bühtān

6 Bulamaz merhem-i bihbūd-ı nedāmetle şifā
Açdığım kendime ṣad dāġ-ı elīm-i ‘iṣyān

K. III 3b

7 Saḳaṭāt-ı suḫenim ḳābil-i ta‘dād degil
Türrehāt-ı dehenim hīç olunmaz tebyān

8 Benim ol sefsefe- güyā-yı güẕergāh-ı hevā
Benim ol zemzeme-efzā-yı zemīn-i ṭuġyān

9 Bir dem āzād olamam ḳayd-ı ṭama‘kārīden
Benim ol mücrim-i pā-beste-i dām-ı ḫüsrān

10 Öyle ālūde-i çirk-āb-ı ġurūrum ki beni
Ṣāf ü pāk eyleyemez mevce-i eşk-i aḥzān

11 ‘Alil-i mehleke-i cürm ile oldum çü ḫayāl
Çehre-i zerdüme ḥayret eder evrāḳ-ı ḫazān

12 Aḳlıma gelse heves-kārī-i tenkīḥ-i derūn
‘Uḳdeler ḥādis olur rişte-i fikrimde hemān

13 Şeb degil ẓāhir olan ‘aḳs-i sevād-ı rūyum
Böyle tārīk eder reng-i nehārī her ān

14 Mürġ-ı işkeste-i pür-bend-i ḫutebānum ki
Meskenim künc-i belā cilve-gehim ceyb-i zebān

15 Hīç pervāz edemem sāḥa-i emniyyetde
Ederim evc-i ḍalāletde edersem cevlān

16 ‘Āḳır-ı nāḳa-i ṣāliḥ daḫı nisbetle baňa
Ṣuleḥādan ṣayılır böyle günehkārım amān

17 Farṭ-ı ye’sim o ḳadardır ki ḳabūl eyleyemem
Bi’l-farż sāmi‘ama gelse tebāşir-i cinān

18 Düşmez endīşeme ḫˇāhişger-i ẕevḳ-i behişt
Bilirim ki olamam lāyıḳ-ı nezd-i Mennān

19 Çeşm-i ümmīdime gelmez ṣuver-i fevz ü necāt
Güş-ı fikrim duyamaz müjde-i ‘afv u ġufrān

20 Emr-i melḫūẓ degil menzil-i maḳṣūda vüṣūl
Gezerim deşt-i melāmetde fütān-ı ḫīzān

21 Giremez defter-i a‘mālime naḳş-ı ḥasenāt
Tāb ü revnaḳ-ı emākinime bī- pāyān

22 Tesliyet-yāb olurum ṣūret-i tevfīḳi eger
Görsem āyīne-i kārımda müşevveş bir ān

23 Cevherim aṣl-ı ṣalāḥ ile degildir me’lūf
Ki niyāz eyleyeyim ‘afv-ı ḳuṣūr u noḳṣān

24 Ḳorḳarım dūzaḫiyān ede teberrī benden
Bulamam dār-ı ‘uḳāb içre daḫı belki mekān

25 Nice taḫlīṣ-i girībān edemem maḥşerde
Seyyiātim olıcaḳ ḥāżır-ı ṣaḥn-ı mīzān

26 Meger imdād- resim ola şehen-şāh-ı rüsül
Ki anıň rāyetidür bārgeh-i emn ü emān

27 Bā‘is *Levḥ ü Ḳalem* vech-i ẓuhūr-ı ‘ālem
Ruḥ-ı eşbāḥ-ı ümem ḳurre-i ‘ayn-ı i‘yān

28 Nüsḫa-i raḥmet-i Ḥaḳ nükte-i ġayb-ı muṭlaḳ
Sāye-yi Rabb-ı felaḳ māye-yi luṭf u iḥsān

29 Nūr-ı ḳandīl-i ṣafā berḳ-i tecellā-yı Ḫudā
Şu‘le-i şem‘-i beḳā lem‘a-i sırr-ı Sübḥān

30 Kār-fermā-yı maḳām-ı ceberūt u lāhūt
Tāc-dār-ı melekūt-ı ḥaşem-ārā-yı cihān

K.III 21b: Son hanede vezin aksamaktadır.

31 *Lī ma‘Allāh* şerefiňe süvār Refref
Dürre-i nüh ṣadef ü ġurre-i şarḳ-ı īḳān

32 Sefer-üftād-ı nişīnim ki *Ḳābe Ḳavseyn*
‘Āzim-i da‘vet- i tenhā-yı Cenāb-ı deyyān

33 Vāṣıl-ı ‘izzet-i mihmān-gede-i ḳurbü’l ḳurb
Nā’il-i rü’yet-i cāvīd ü ḥabīb-i raḥmān

34 Rehber-i nehc-i Hüdā nefḫakeş mā-ı vaḥī
Hādi-i her dü serā bādī-i naḳş-ı ekvān

35 Şāfi‘-i rūz-ı cezā Aḥmed-i mürsel kim odur
Dest-gīr-i żu‘afā melce-i āzürde dilān

36 Şāh-ı evreng-i şefā‘at ki zülāl-i raḥmı
Dem-i pür-sūz eder fevc-i ‘uṣātı reyyān

37 Neyyir-i burc-ı risālet ki cemāliyle anıň
İşti‘āl eyledi ruḫsāre-i bedr-i īmān

38 Ġonce-i bāġ-ı leṭāfet ki şemīm-i ḫulḳı
Ḳıldı şerm ile gül-ābı varaḳ-ı gülde nihān

39 Dāye-yi ḳudret edip nūrını perverde-i nāz
Ḳondu gehvāre-i imḳāna mevālid o zamān

40 Ṭal‘atı vermese gülzār-ı vücūda zīnet
Terk-i iḳlīm-i ‘adem etmez idi kevn ü mekān

41 Olmasa debdebe-pīrā-yı teferrüc ẕātı
Ṣaḥn-ı īcāda ḳurulmazdı ḫıyām-ı gerdān

42 Sāye-baḫş olmasa ma‘mūre-i *Erselnāke*
Şübhesiz kişver-i taḥḳīḳ ḳalırdı vīrān

43 Terbiyyet itmese eczā-yı ġubār-ı ḥaremi
Lā-cerem ‘anber-i ez̲fer olamaz müşg-efşān

44 Müstefīż olmasa bī-şāfi-i envārından
Şem‘-i ḫāver olamaz ṭāḳ-ı felekde tābān

45 Nerm olur āb-ṣıfat ġayrı geçüp saḫtīden
Gühere emr-i girān ḳadri ederse ceryān

46 Sīm-i ḫāliṣ eder iksīr gibi sīm-ābı
Deheninden ḥüküm-efrūz olursa fermān

47 Menba‘-ı cevr ü mürüvvet idigin güş etmiş
Cān atar çeşme-i inṣāfına Āb-ı Ḥayvān

48 Ḫ̔ān-ı yaġmā-yı kerem dāire-yi luṭfunda
Basṭ ü temhīd olınur ‘āleme rūzān u şebān

49 İktiḥāl etmek için ḫāk-i gühernākinden
Çarḫda şems ü ḳamer dā’im ederler devrān

50 Ṣābitāt-ı felegiň ṣanma sükūnu bī-aṣl
Her biri cünbüş-i ‘aşḳī ile olmuş ḥayrān

51 Bez̲l ider naḳd-i sirşkin ‘araḳ-ı aḳdesine
Ṣanma giryende eden bülbüli verd-i ḫandān

52 Kelimāt-ı nüket-āmīzini güş itdikde
Lāl ü dem-beste olur hep fasiḥā-yı ‘adnān

53 Ṣarf edip mā-meleki fehm-i rumūzātında
‘Aczin iḳrār eder āḫır büleġā-yı ḳaḥṭān

54 İltifātı olıcaḳ perde-ber-endāz-ı ṣudūr
Kesb eder ḥüsn-i edā şāhid-i ṭab‘-ı ḥisān

55 Varamaz vaḳt-i evṣāfına eẕhān-ı ʻuḳūl
Edemez şānını tebcīl ʻuḳūl-ı eẕhān

56 Gelmemiş dersi daḫı tekmile-i rifʻatine
ʻAḳl-ı küll olsa da ser-ḫˇāce-i fenn-i irfān

57 Ḫüsrev-i mültemesā pādişāh-ı dāver-sā
Ey şeref-yāfte-i mesned-i ḳurb-ı Yezdān

58 Sensin ol zīver-i eyvān-ı serīr-i *Levlāk*
Sensin ol şāh-ı ʻalā-cāh-ı nübüvvet ʻunvān

59 Necm-i iḳbāliniň üftādesidir devlet ü cāh
Mihr-i iclāliniň āşuftesidir şevket ü şān

60 Sen o şāhen-şah-ı evreng-i ʻināyetsin ki
Olamaz milket aʻṭāfiňa ḥadd ü pāyān

61 Sāye-bānıň iken etmiş keff-i cūduň taʻlīm
Ṣadefe baḫş-ı leʼālī eder ebr-i nīsān

62 Ḫādim-i ḫāṣ-ı ḥarīmiň idiginden oldı
Mefḫār-ı ṣınf-ı melek peyk-i emīn-i furḳān

63 İntisāb etse saňa diyü tarīd-i dāreyn
Girmege ravża-i Rıḍvāna bulurdu imkān

64 Nice rencūr-ı caḥīm ola buġāt-ı ümmet
Var iken sen gibi sulṭān-ı ʻamīmüʼl iḥsān

65 Bāb-ı elṭāfiňa ṣad-ʻacz ile rūmal olup
Ḳıldım aḥvāl-i perīşānımı bir nebẕe beyān

66 Şarṭ-ı ādāb degil ḥālimi taʻrīf ammā
Cūş-ı ṭūfān-ı taḥassür beni ḳıldı gūyān

67 Ḫār ḫār-ı dil-i nā-çār-ı sefāhatkārum
Saňa ma‘lūmdur ey pādişah-ı vaḥy-ı nişān

68 O zamān kim açılır maḥkeme-i Rabbānī
Ẓālimānı getirip ḥaḳḳın alır maẓlūmān

69 O zamān kim ṭuralar ḥüccet-i iflās-ı be-kef
Teng-destān-ı sefālet-zede-i dār-ı fiġān

70 O zamān ki olalar zīr ü zeber ehl-i ḍalāl
O zamān kim bula ehvāl-i ḳıyāmet meydān

71 O zamān kim edeler baḥṯ-i kitāb-ı a‘māl
Fikr-i encām ile ma‘ḳūd ola herkesde zebān

72 O zamān kim ederim girye-yi ḥüznü tesbīl
Seyl-i eşkim göricek rākid olur āb-ı revān

73 Dest-i luṭfuňla beni sevḳ-i kenār-ı sūd it
O zamān kim ola pā-māl-i ṭuġāt-ı insān

74 Ḳalmasın ḫāk-i meẕelletde siyeh-rūz Eşref
Vaḳt-i pür-şūr-ı mecāzātda zār u giryān

75 Maẓhar-ı şefḳatiň olmaz isem eyvāh baňa
Ḳanġı dergāha cebīn-sāy olayım ben o zamān

76 Mā-ḥaṣal müstenidim evvel ü āḫır sensin
Sen edersin beni vāreste-i cevr-i nīrān

77 Āsitānıňda ‘aceb mi günahım olsa sevāb
‘Itr eder ḫūnunı çün mülk-i Ḫıṭāda cīrān

78 Olurum kāle-i zer devr-i felāḫa mālik
Ederin na‘t-ı şeref-ḫīzüňe ṣarf-ı ezmān

79 Dilerim pīşgehiňde ola şāyān-ı ḳabūl
Ḳıldım itḥāf-ı taḥiyyāt u ṣalāt ez dil ü cān

80 Olsun aṣḥābıňa ṣad tarżiye ṣad teslime kim
Cümlesi etdiler aḥkām-ı bülendiň i‘lān

IV

Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün

1 Gelince rūz-ı pür-sūz-ı ḳıyāmet yā Rasūl’allāh
Yine senden olur ḫalḳa ‘ināyet yā Rasūl’allāh

2 Şefā‘at etmege ḫaylī ‘uṣāta vaḳt-i maḥşerde
Verilmiş ẕāt-ı Ḥaḳdan saňa ruḫṣat yā Rasūl’allāh

3 Cemī‘-i enbiyā dil-teşne-i ṣahbā-yı luṭfuňdur
Saňa muḥtācdır ‘ālem-i nihāyet yā Rasūl’allāh

4 Ḳudūm-ı pākiňe azdır virilse müjde ṣad Yūsuf
Çü sensin nāzenin-i Rabb-ı ‘izzet yā Rasūl’allāh

5 Cemāliň pertev-endāz-ı neşāt-ābād-ı ḳurbiyyet
Cebīnin cilvegāh-ı nūr-ı vaḥdet yā Rasūl’allāh

6 Ser-ā-ser zaḫmnākim eyledi nefs-i tebehkārım
Beni pā-māl-i ḫāristān-ı miḥnet yā Rasūl’allāh

7 Günāhım her zamān ḫāṭır-nişān etsem hırāsımdan
Ḳopar cān-ḫānede şūr u şamātat yā Rasūl’allāh

8 Ḫas ü ḫāşāk-ı efkār ol ḳadar kim sāḥa-i dilde
Gidermez cūşiş-i seyl-āb-ı ḥasret yā Rasūl’allāh

9 Bakıp ‘isyānına mehcūr ḳılma Eşref-i zārı
Eyā kān-ı mürüvvet baḥr-i şefḳat yā Rasūl’allāh

K.III 80a: Vezin aksamaktadır.
K.IV 6a

V

Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün

1 Günah-kārım dü-çār-ı cürm-i bī-ḥad yā Rasūl’allāh
Ümīdim raḥm u luṭfuňdur mücerred yā Rasūl’allāh

2 Olur rūz-ı cezā āzāde ser-ālām-ı dūzaḫdan
Olan zencīr-i zülfüňle muḳayyed yā Rasūl’allāh

3 Cenāb-ı devletiň cān-ı göňülden sevmeyen elbet
Ḳalır nār-ı cehennemde muḫallid yā Rasūl’allāh

4 Gül-i bāġ-ı nübüvvet bülbül-i şāh-ı risāletsin
Bahār-ı gülşen-i şer‘iň müebbed yā Rasūl’allāh

5 Behişt-ābād-ı ḳurbiyyetde nāmıň Ḥamīd ü Maḥmūd
Ḥarīm-i ‘izzet-i Bārīde Aḥmed yā Rasūl’allāh

6 Muaḫḫar gerçi teşrif-i ḳudūmüň sāḥil-i dehre
Velīkin bü’l-beşerden ẕātıň emced yā Rasūl’allāh

7 Hele zānū –nişin-i pīş-i üstād olmadıň ammā
Yanıňda ‘aḳl-ı evvel ṭıfl-ı ebced yā Rasūl’allāh

8 Sezā-vār-ı şefā‘at mücrimāndan şāyidim mev‘ūd
Gelirsem ḫāṭır-ı ‘ālīye şāyed yā Rasūl’allah

9 Der-i iḥsānıňa gelmiş nigāh-ı iltifāt eyle
Ḳuluňdur kemter Eşref yā Muḥammed yā Rasūl’allāh

VI

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

1 Lem‘a-pāş-ı āferīnişdir cemāliň yā Rasūl
Neş’e-baḫş-ı rūḥ-ı ‘ālemdir zülāliň yā Rasūl

K.V 6a
K.VI 6a

2 Gevher-i yek-dānesin kim ḫāric ez defter düşer
Vādi-i imkānda farż-ı miṣāliň yā Rasūl

3 Ṣıḥḥat ü şādī-i cāvīd etmesin ümmīd hiç
Ẕevḳ ü rāḥat bilmeyen derd ü nekāliň yā Rasūl

4 Ḳaldı Ṭūbā secde-i ta‘ẓīmde ḥayret-feşān
Edeli rü’yet-i ḳad nevres-nihāliň yā Rasūl

5 Nergis-i çeşmin verir gül ġonceye şerm ü ḥicāb
Lāleye ḳan aġladır ruḫsār-ı āliň yā Rasūl

6 Çarḫda māh-ı nev olmazdı nişān-ı rūz-ı ‘ıyd
Etmese taḳlīd ebrū-yı hilāliň yā Rasūl

7 Eşref-i bī-çāreyi rencīde-i hicrān iken
Merḥamet ḳıl eyle dil-şād-ı viṣāliň yā Rasūl

VII

Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün

1 Mürüvvet naḳş-ı cām-ı himmetiňdir yā Rasūl’allāh
Kerem sayḳal-firūz-ı fiṭratıňdır yā Rasūl’allāh

2 Melāẕ-ı mücrimin ü sāye-bān-ı millet-i beyżā
Dem-i pür-sūz ancaḳ rāyetiňdir yā Rasūl’allāh

3 Dil-i güm-geşte-rāha reh-nümā-yı cādde-i maḳṣūd
Vürūd-ı peyk-i fikr ü ḥayretiňdir yā Rasūl’allāh

4 Ricā-yı ḫˇān-ı iḥsānıň edip peyġamberān dā’im
Nigeh-dūz-ı nevāl-i re’fetiňdir yā Rasūl’allāh

K.VII 6b

5 Leyāl-i ḥasretiňde bādī-i ber-bādī-i ‘uşşāḳ
Hevā-dārī-i serv-i ḳāmetiňdir yā Rasūl’allāh

6 Her āsān olmazam bir laḫẓā istimdād-ı luṭfuňdan
Sebeb farṭ u kemāl-i şefḳatindir yā Rasūl’allāh

7 Raṣad-cū-yı niyāz olmaz saňa ḥāl ‘arż edenler kim
Senin her sā‘at Eşref sā‘atiňdir yā Rasūl’allāh

VIII

Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilün

1 Niçe ta‘bīre ṣıġar devlet-i şāh-ı kevneyn
Niçe taṣvīre gelir rütbet-i şāh-ı kevneyn

2 Buldu rif‘at yerini cevher-i evvel edeli
Ḫāk-rūb-ı ḥarem-i ‘izzet-i şāh-ı kevneyn

3 Şānını eyledi tebcīl-i ḫudāvend-i cemīl
Ġayrı mümkün mü ola midḥat-ı şāh-ı kevneyn

4 Nuṭḳ-ı cān-baḫş-ı gül-i gülşen-i mā-avaḥīdir
Bī-bahādır güher-i ṣoḥbet-i şāh-ı kevneyn

5 Naḳş göstermez idi ḫāne-i taḫlīḳ ammā
‘İllet-i mūcibedir ḫilḳat-i şāh-ı kevneyn

6 Ḫalḳ olundu yoḳ iken nüsḫa-i īcād-ı sevā
Vāḳı‘ā ḫātimedir bi‘set-i şāh-ı kevneyn

7 Melce-i cinn ü melek dār-ı amān-ı insan
Sāye-i ma‘delet-i rāyet-i şāh-ı kevneyn

8 Enbiyā rūz-ı cezā der hele *nefsī nefsī*
Ümmetī der yalaňız ḥażret-i şāh-ı kevneyn

K.VIII 7a

9 Pür-günāh Eşrefe şāyeste-i dūzaḫ deme hīç
Ne ḳadar olsa yine ümmet-i şāh-ı kevneyn

IX

Mef‘ūlü/ Fā‘ilātü/ Mefā‘īlü/ Fā‘ilün

1 Raḫşān olunca neyyir-i ruḫsār-ı Muṣṭafā
Āfāḳı ṭutdı ser-be-ser envār-ı Muṣṭafā

2 Ṣūretde şehver olamaz idi ta‘ayyünāt
Mir’at-ı ḳudret olmasa dīdār-ı Muṣṭafā

3 Ma‘nā-yı āferīniş ü mebnā-yı perverīş
Oldı nuḳūş nüsḫa-i eṭvār-ı Muṣṭafā

4 Eylerken ‘azm-i rāh-ı muḳaddes maḳām-ı ḳurb
‘Arş oldı mest-i şīve-i reftār-ı Muṣṭafā

5 Üftāde-gānı eylemez endīşe-i cihān
Sermāye-i sürūrdur ekdār-ı Muṣṭafā

6 Sīr-āb-ı cūy-bār-ı ḥaḳīḳat olur bütün
Dil-teşne-gān-ı çeşme-i esrār-ı Muṣṭafā

7 Ḥikmetistān-ı ‘aşḳda bulmuşdur Eşrefā
‘Ömr-i ḥayāt-ı sermedī bīmār-ı Muṣṭafā

X

Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün

1 Vücūd-ı aḳdesiñ kim bāġ-zār-ı āferīnişdir
Bu mevcūdāt anda berg ü bār-ı āferīnişdir

K.IX 7a
K.X 9a

2 Ḥabīb-i Rabb-ı ‘izzet maṭla‘-ı nūr-ı hüvviyetsin
Cemāliň āfitāb-ı şu‘le-dār-ı āferīnişdir

3 Cihān-ı fiṭrat oldı feyż-i teşrīfiňle Sa‘d-abād
Ḳudūmüň māye-i şevḳ-i mesārr-ı āferīnişdir

4 Müşerref intisāb-ı ḳāmetiňle kisve-i terkīb
Anıň-çün çār ‘anāṣır çār-ı yār-ı āferīnişdir

5 Nücūm-ı çarḫ hīç ārāyiş-i evc-i şühūd olmaz
Fürūġ-ı ḫilḳatiň līkin medār-ı āferīnişdir

6 Ḥaḳīḳatde seniň ẕātıňdır ancaḳ rūḥ-ı maḥsūsāt
Cemi‘-i ‘ālem ancaḳ müste‘ār-ı āferīnişdir

7 Hemān sensin bu bāzār-ı terākīb içre re’sü’l-māl
Ṣanādīd-i ümem bi’l cümle kār-ı āferīnişdir

8 Cenābıňdan ‘ibāretdir ta‘ayyün yoḫsa ma‘nīde
Baňa Eşref denilmek i‘tibār-ı āferīnişdir

XI

Mefā‘ilün/ Fe‘ilātün/ Mefā‘ilün/ Fe‘ilün

1 Cebīniň āyet-i raḥmet lebiň nikātīdir
Ferāyid-i kelimātıň muḳaddemātīdir

2 Sen ol vaḥīd-i cihān-ı cemālsin ki şehā
Vücūd-ı miṣl ü naẓīriň muḥāl-i ẕātīdir

3 Şefi‘-i rūz u cezāsın ki ehl-i ‘isyānıň
Ḥarīm-i merḥametiň sāḥa-i necātıdır

4 Zülāl-i terbiyetiň cūy-ı āferīnişde
Ḥabāb-ı her ṣüveriň māye-i ḥayātıdır

K.XI 9b

5 Veren ḥaḳāiḳ-i eşyāya ḳuvve-i iksīr
Cenāb-ı aḳdesiniň cilve-i ṣıfātıdır

6 Kemīne Eşrefi bir şā‘ir-i suḫenver eden
Ḫayāl-i ḥaẓretiniň feyż-i iltifātıdır

XII

Mef‘ūlü/ Fā‘ilātü/ Mefā‘ílü/ Fā‘ilün

1 Sen saṭr-ı pāk-i Besmele-i *Kün Fekān*sın
Lebbü’l-māl-i nüsḫa-i kevn ü mekānsın

2 Şāhen-şeh-i sürūş-ı sipāh u bülend-i cāh
Sulṭān-ı ‘arş-ı erīke vü çarḫ-ı āsitānsın

3 Āfāḳı tutdu pertev-i ḥükm-i şerī‘atiň
Mihr-i münīr evciňe ḥüsn ü ānsın

4 Berḳ-i nübüvvetiňle ḫarāb oldu lād-ı küfr
Rūşen-dilāna māye-i emn ü emānsın

5 Bedr-i ruḫuň ider meh-i Ken‘anı şerm-sār
Elbet ḥabīb-i ṣāni‘-i heft āsümānsın

6 Mehd-i ḥayāt ḳonmaz idi nüh revāḳa leyk
Hüccede hezār ‘āleme rūḥ-ı revānsın

7 Senden ümīd-i luṭf eder Eşref dem ü ‘ıyd
Çün dest-yār u sāye-res-i ins ü cānsın

K. XII 9b

XIII

NA‘T-I ḤAŻRET-İ SEYYİDİNĀ ‘ALİ RAḌİ‘ANH RABBİ’L ‘ALĀ

Mefā‘ilün/ Fe‘ilātün/ Mefā‘ilün/ Fe‘ilün

1 Sepīde-dem ki açıp dilde ceyş-i ġam rāyāt
Vücūdum eyledi maḥsūd-ı ‘arṣa-i ‘Araṣat

2 Hevā-yı ‘aşḳ alıp iḫtiyārımı elden
Şikeste oldu i‘nān-ı semend-i ṣabr u şebāt

3 Firāḳ-bīni vü bīniň olup lisānıma vird
Enīsim oldu meded āh u nāle vü heyhāt

4 Dü-çār-ı bādiye-i firḳatim ki ṣubḥ u mesā
Baňa nevāle-i ġam-ı ḫūn-ı giryedir evḳāt

5 Dirīġ ṭali‘im etdi beni Necefden dūr
Bıraḳdı ẓulmete göňlüm taḥassür-i māfāt

6 ‘Uyūn-ı ḥasretime tūtiyā-yı ḫāk-i Necef
Aḳıtdı seyl-i medīd-i sirişki ‘ayn-ı Fırāt

7 Necef ki mecma‘-ı baḥreyn-i luṭf u raḥmetdir
Ḥabāb-ı cūylarından kināye Āb-ı Ḥayāt

8 Necef ki maṭla‘-ı envār-ı sırr-ı ḳudretdir
‘İẕār-ı mihr ü mehi anda ferş ederler mīḳāt

9 Necef ki meşhed-i şāhen-şāh-ı vilāyetdir
Türāb-ı cevher-i cān sengi rūh-ı maḫlūḳāt

10 Şehī ki pāye-i iḳbāli vāle men vālāh
Ki ins ü cine odur server-i sütūde-ṣıfāt

K. XIII 12a

11 Şehī ki dehşet-i iclāli ‘āde men ‘ādāh
Ki bī‘ātinde tevaḳḳūf edenler oldu buġāt

12 Şehī ki mihr-i hüvviyet fürūġ-ı rūyundan
Vücūd buldu çü zerre cemī‘-i mevcūdāt

13 Mehī ki hālesidir tīġ-bend-i ḳurbü’l ḳurb
Ki sırr-ı cem‘ yedu’llāhdır aňa bī‘at-ba‘d

14 Mehī ki menzilet-i cāhī ḫātemü’l ḫulefā
Ki ṭal‘atiyle ‘iyān oldu şāh-rāh-ı necāt

15 Mehī ki ṣafḥa-i mirāt-ı ictihādından
Göründü dīde-i ehl-i yaḳīne Ḥaḳ bizzāt

16 Nüvişte saṭr-ı kitāb-ı ruḫunda ser-ḥurūf
Nümūde levḥ-i cemālinde cümle mestūrāt

17 Mehībb-i ‘arṣa-i heycā şeci‘-i deşt-i veġā
Telef-künende-i ġarra-i hezīmet āver-lād

18 İmām-ı ḳıble-i dīn muḳtedā-yı ehl-i yaḳīn
Emīr-i ‘arş-ı mekīn server-i ḥumāt u kümāt

19 Meded-res-i dü-cihān melce-i kerem-ḫ‘āhān
Şefī‘-i dār-ı emān mültecā-yı fevc-i ‘uṣāt

20 Vaṣī-i Ḥażret-i Aḥmed velī-i zāt-ı aḥad
Naḳī-i ekmel ü emced ḫulāṣa-i sādāt

21 Ẓahīr-i zümre-i ebrār-ı vahīdür Kerrār
Kerīm-i bā-kütebā rā şinās-ı mektūbāt

22 ‘Alī-i ‘ālī-i a‘lā semī-i zāt-ı Ḫudā
Velī-i vālī-i vālā ḥamiyy-i ḥayy ü memāt

23 Ḫıdiv-i taḫt-ı vüsāyet şeh-i velāyet kim
Kemīne çākeri ḫalḳa verir nüvīd-i necāt

24 Ḫudāy-gāne ki temşīl-i cāhīdir Hārūn
Bu müdde‘āyı ḥadīṯ-i şerīf eder iṯbāt

25 Ẓafer-penāhıňa eyler güẕāf-çīnānī
‘Uẕūbet-i dehen-i Ẕü’lfiḳār ile eskāt

26 Ṣıyāḥ u na‘ra-i şīrānesiyle vaḳt-ı cihād
Eder cüyūş-ı ‘adū-yı imāte vü işmāt

27 Şi‘ār-ı ekreminiň sā’ili mekkārım vedād
Ḫıṣāl-ı aḳdesiniň mā’ili sedād ü ṯebāt

28 Ṭuġāt-ı ümmete nīm- intisābı ḥüccet-i tām
Buġāt-ı maḥşere ḥubb u vedādı elde berāt

29 Mürīd-i ḫā’iḳa-i luṭfu rūḥ-ı Cebrā’īl
Berīd-i şāhire ḳahrı hādimü’l leẕẕāt

30 Vufūr-ı ‘ilmine münzem velāyet-i kibri
‘Ulüvv-i şānına muḫtaṣ sümūvv her derecāt

31 Günāh-gīr-i işāretidir vuḥūş u ṭuyūr
Netīce-bende-i fermānı cümle mekdūrāt

32 Edeydi keṯb-i eṯer ṭıynet-i şecā‘ından
Verirdi pençe-i şīre ziyān-ı ẓūfīre şāt

33 Vereydi ṣūret eger ḥükmü cem‘-i eżdāda
Vücūd-ı enfüs-i ‘ālemde bir olurdu cihāt

34 Ġınā-yı ṭab‘ına ger mahẓār olsa bir sā’il
Nuḳūd-ı ‘ālemi etmez kifāye verse zekāt

35 Kemāli nāmiye baḫş olsa seng-i ḫārāya
Ederdi nāle vü nesrīn ü verd-i ter enbāt

36 Zülāl-i merḥametiňden ḳarışsa bir ḳatre
Bulurdu zehr māl-ā-māl meẕāḳ-ı ḳand-ı nebāt

37 Olunsa rif'at-i evreng-i ḳadrine nisbet
Kemīne pāye-i evvel ḳalır bu nüh merḳāt

38 Felekde maṭmāḥ-ı enẓār-ı i'tibār olamaz
Ṣafā-yı ḳalbini taḳlīd ḳılmasa mir'āt

39 Telāṭum yem-i iḥsānına işāretdir
Temevvücāt-ı nesā'im te'āḳub-ı evḳāt

40 Cevāb-ı lā işidilmez dehān-ı pākinden
Meger ki eyleye tehlīl-i ḫālıḳü's ṣavāt

41 Şeh-i 'ālā nesebā şīr-i Murtażā liḳā
Eyā emīn ü emānāt u mefḫar-ı sādāt

42 Sen ol kerim-i mekārim-nişānsın ki saňa
Muḥabbet eyleyen elbet bulur ṭarīḳ-i necāt

43 Yed-i niyāzım ayırmam rikāb-ı luṭfuňdan
Eyā melāẕ-ı ümem ḫüsrev ü sütūde simāt

44 Delīl-i da'vi-i eṭlāf ü rāfetiň furḳān
Güvāh-ı 'ādil-i evṣāf u midḥatiň nevrāt

45 Be-nūr-ı 'işmet-i Zehrā be-imhāü'l Kiberī
Be-Ḥaḳḳ-ı Ḥażret-i Sıbṭeyn zehr ü zaḫm-ı evḳāt

46 Be-ḳadr-i Zeyne'l abā vü be-ḥürmet-i Bāḳır
Be-ṣıdḳ-ı Ca'fer ü Kāẓım 'aleyhüme's ṣalavāt

47 Be-irtiżā-yı Rıżā vü be-irtiḳā-yı Taḳī
Be-ezherī-i Naḳī k'oldur āşir-sādād

48 Be 'Askerī be-Cenāb-ı Muḥammed Mehdī
Ki oldu rāyetü'l āyāt u ġāyetü'l ġāyāt

49 'İnāyet eyle ḳuluň Eşref-i şikeste-dilim
Rikābıňa ederim 'arż-ı riḳ'a-i ḥācāt

50 Zemīn-i meḥmedetiňde ḳasīde ṭarḥından
Murād-ı bāb-ı 'ubūdiyetiňde 'arż-ı ş̱ebāt

51 Ḳuṣūrdan yine ḫ̲ālī degildir eyle ḳabūl
Metin-i beyt-i ḳaṣīd olsa ser-be-ser ebyāt

52 Kenārına varamaz 'ālem-i medāyiḥiniň
Erişse ġāyet-i imḳāna pāy-ı iḳdāmāt

53 'Ulüvv-i şānıňı āyāt-ı beyānātında
Nihāyet üzre ş̱enā ḳıldı z̲āt-ı Ḥaḳ biz̲z̲āt

54 Tükendi ḳāfiye līkin tükenmedi na'tiň
Kemāl-i 'acz ile etsem n'ola dürūd u ṣalāt

55 Şühūr sāl muvāḳıta fihris olduḳca
Yerā'a-i ḳader itdikce iḫ̲tira'-i nikāt

56 Ṣaḥīfe-i ḫ̲ˇān-ı muḥabbetleri cinānından
Ola devāz-deh 'āl-i abāya elf-i ṣalāt

57 'Ale'l ḫ̲uṣūṣ ki olsun cenāb-ı aḳdesiňe
Hezār taş̱liye vü bī-şumārı teslīmāt

XIV

KASĪDE-İ ‘ADEM NAẒĪRE-İ ‘ĀKİF PAŞA

Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilün

1 Naḳş-ı kām-ı dilim ārāyiş-i minā-yı ‘adem
Cām-ı baḫtımda olur olsa da ṣahbā-yı ‘adem

2 N’ola sīr-āb-ı ṣafā etse çemen-zār-ı dili
Jāle-i neşve-fezā-yı şeb-i yeldā-yı ‘adem

3 Gün olur ebr-i füyūżāt-ı Cenāb-ı Ḥaḳḳdan
Ṣadef-i ḳalbe düşer lü’lü vü lālā-yı ‘adem

4 Sāḥil-i bī-cihet-i feyż ü şühūd-ābāda
Ne güherler çıḳarır mevce-i deryā-yı ‘adem

5 Gösterir ‘ālem-i timṡāli temām ‘ayniyle
Başḳadır cevher-i mir’at-ı mücellā-yı ‘adem

6 Münceẕib olmaz idi hiç aňa ẕāt-ı vücūd
Maşrıḳ-ı neyyir-i feyż olmasa meclā-yı ‘adem

7 ‘Aşḳdır mebḥaṡ-ı ‘irfānda ders-i evvel
‘Aşḳdır ḫatime-i nüsḫa-i kübrā-yı ‘adem

8 ‘Aşḳdır mā-ḥaṣal-ı ḥādiṡe-i ẕāt u ‘arż
‘Aşḳdır cevher-i ferdā ile müsmā-yı ‘adem

9 Māye-i ‘aşḳ iledir perveriş-i mevcūdāt
‘Aşḳ için oldu ṣuver-beste heyūlā-yı ‘adem

10 Şu‘lesi kişver-i nā-sūta düşer gāh ammā
Ṭūr-ı lāhūtdadır berḳ-i tecellā-yı ‘adem

K. XIV 10 a

11 Hele ber-dād u senedgāh-ı cihānda bulsam
Varımı ṣarf ederim almaġa kālā-yı ‘adem

12 Aṣlı yoḳdur bilirim ġā’ile-i hestīniň
Maṭlab ‘indimde benim maṭlab-ı a‘lā-yı ‘adem

13 Devlet-i kevn ü mekān taḫt-ı Süleymān olsa
Naẓarımda yine mānende-i rūyā-yı ‘adem

14 ‘Ömrü var olsun ‘azīzüm yoġı var eyleyeniň
Ḥāṣıl olmuşdur aňa maḳṣad-ı aḳsā-yı ‘adem

15 Olmasa nāmiye-peymūd-ı ṣabā-yı ḳudret
Lāle-zār olmaz idi ‘arṣa-i pehnā-yı ‘adem

16 Bāġbān-ı ḳaderiň terbiyyetinden böyle
Zīb ü fer buldu bütün gülşen-i ġabrā-yı ‘adem

17 Çün mevālīd-i ṣelāṣ ile maḳūlāt-ı ‘aşer
Nezd ü ‘ibretde ḳalır ‘aks-i merāyā-yı ‘adem

18 Nā’il-i tāc-ı güher-pāş-ı sa‘ādetdir olan
Vāṣıl-ı menzilet ü rütbe-i vālā-yı ‘adem

19 Buldular cilvegeh-i emn ü emānı lā-reybe
Niçin ümmīd-i rehā etsin esārā-yı ‘adem

20 Ḫ‘āb-ı ġafletden uyanmazlar idi pīr-i muġān
Olmasa na‘ra-i nāḳūs-ı kilīsā-yı ‘adem

21 Neş’e-i bezm-i ḥayāt ile olurduḳ pür-cūş
Der-‘aḳab gelmese tādībe-i Mevlā-yı ‘adem

22 Vermedi ẕevḳ baňa ḥālet-i ṣaḥv u mestī
Bārī Allāh vere neş’e-i ‘uḫrā-yı ‘adem

23 Resmiňi levḥa-i taṣvīre ne mümkün almaḳ
Cismi yoḳdur ne ḳadar olsa da āsmā-yı ‘adem

24 Olmayan ṭoġrusu āzāde-i būd u nā-būd
Dāimā mülzem olur etse de da‘vā-yı ‘adem

25 ‘Ārifiň ẓāhir olur nāṣiye-i ḥālinden
Olduġu maẓhar-ı envār-ı tecellā-yı ‘adem

26 Vā‘ize baḥṣ-i ḥaḳīḳatde tehīdir pürsiş
Eder idrāk o ḫafī- nükteyi dānā-yı ‘adem

27 Dehen-i ṣūrete sıġmaz kelimāt-ı melekūt
Sāde güyān edemez fehm ü mezāyā-yı ‘adem

28 Farḳ-ı ḫurşīd-i beḳā çeşm-i cihān-bīn ister
Göremez bedr-i fenāyı gözüm a‘mā-yı ‘adem

29 Pertev-i ẕāt u sıfāt itdi meẓāhirde ẓuhūr
Görür ancaḳ anı ṣāḥib-dil-i bīnā-yı ‘adem

30 Ma‘rifet-ḫāne-i ‘ālemde ḥudūṣ u ḳademi
Ḫalḳa ta‘rīf eder ol ‘ārife baḫşā-yı ‘adem

31 Ḫıṭṭa-i Çīn ü fenādan geçen erbāb-ı vuḳūf
Bilir elbet ne imiş ‘anber-i sārā-yı ‘adem

32 İkidir devri bu gerdūn-ı ḫazān-ālūduň
Biri sermā-yı vücūd ü biri germā-yı ‘adem

33 Varlıġın hīçe verir zümre-i ehl-i tecrīd
Var ise selb-i vücūd olmalı ma‘nā-yı ‘adem

34 Maḥvı intāc eder şekl-i akīm etme ḳıyās
İḳtirān eylese ṣuġrāsına kübrā-yı ‘adem

35 Yine girmez mi ‘aceb destime āhū-yı viṣāl
Olsa ārāmgehim dāmen-i saḥrā-yı ‘adem

36 Nāvek-endāz-ı melāmet kim olur ġayrı baňa
Ḳılıp ifnā-yı vücūd eylesem ibḳā-yı ‘adem

37 Şīve-i *Naḥn ü ḳasemnā*dan olur dem maḥẓūẓ
Ḳısmet olaydı baňa ni‘met-i ‘uẓmā-yı ‘adem

38 Yoḳ yere bunda heveskār-ı vücūd olmaz idim
Mürşīd-i kāmilüm itseydi vesāyā-yı ‘adem

39 Der idim sāḫte fermānuna peyk-i ‘aşḳuň
Lā- cerem mā- ḥaṣal olmasa enhā-yı ‘adem

40 Bülbül-i bāl-i şikest-i ḳafes-i belbālim
Cān u dilden n’ola etsem de temennā-yı ‘adem

41 Ser-nigūndur o ḳadar ṭāli‘-i vīrānım ki
Ḳıldı encāmı beni ḥādiṩe- fermā-yı ‘adem

42 Teşne-i āb-ı ḥayātım yine iḳbālimden
Cereyān itse de mīzāb-ı ‘aṭāyā-yı ‘adem

43 Necm-i baḫtım ṭoġamaz hīç ufḳ-ı şādīden
Var iken ṩābit ü seyyāre-i cevzā-yı ‘adem

44 Baḳsam āyīne-i māhiyyetimi görmek için
Ben görünmem görünür zerdi-i sīmā-yı ‘adem

45 Ḥākī-i çākī-i aḥvāl-i perīşān olsam
Ḥaẕerinden ṭolaşur zülf-i semen-sāy-ı ‘adem

46 Ben o āzurde-i tīġ-i ġam-ı eyyāmım ki
Çāre olmaz gibidir yāreme eczā-yı ‘adem

47 Ben o Ḳaysım ki cünūn evc-i mübāhātimdir
Melce vü ḳıble-gehim ḫayme-i Leylā-yı ‘adem

48 Ben o ser-mest-i mey-i sāġar-ı Cem‘ü’l Cemim
Ṣaḥn-ı sīnemde ṭarab-ḫāne-i bālā-yı ‘adem

49 Ten- nizārım o ḳadar kim olurum rencīde
Olsa pīrāhen eger cismime dībā-yı ‘adem

50 Żā‘fım ol mertebedir kim beni ṣad-pāre eder
Kelle-i seng gibi noḳṭa-i yektā-yı ‘adem

51 Öyle pür-dāne-i kāşāne-i endūhum ki
Beni ḫākister eder şem‘-i şeb-ārā-yı ‘adem

52 Ṣaf-der-i ma‘reke-i vaḥdetim el-ḥaḳ līkin
Ne mu‘arrā-yı vücūdum ne müberrā-yı ‘adem

53 Ḳalbim ol mecma‘-ı baḥreyn-i vücūb u imkān
Ṭab‘ım ol Meryem-i cān-baḫş-ı güher-zā-yı ‘adem

54 Benim ol bādī-i peydā-yı nefī ü iṯbāt
Cevherimden olunur seyr ü temāşā-yı ‘adem

55 Benim ol zīver-i pīşāni-i feyż-i muṭlaḳ
Ki ḫayālimdir olan bāriḳa-efzā-yı ‘adem

56 Benim ol tīz-şināsı-nüket-i vicdānī
Benim ol dāhiye-i ṣavma‘a-fersā-yı ‘adem

57 Gelmeden nūr-ı ḫıred çār-sū-yı īcāda
Rūḥum olmuşdu suḫendān-ı şeker-hāy-ı ‘adem

58 Nuṭḳ-ı gül-destelerim ġonce-i bāġ-ı taḥḳīḳ
Bülbül-i fikr-i terim mu‘cize-gūyā-yı ‘adem

59 Bu ḳasīdem ki olur zīver-i Ḳāf-ı tecrīd
Nāmına dense revā şehper-i ‘Anḳā-yı ‘adem

60 Yoḳladı kūşe-i ḫāṭırda ḫayāl-i yārı
Bir ġazel söylemege ḫāne-i şīvā-yı ‘adem

61 Dūş olup çeşm-i dile çehre-i Leylā-yı ‘adem
Bī-ḳarār etdi beni cünbüş-i ṣahrā-yı ‘adem

62 Belki nā-būd olurdu ḳaṭarāt-ı eşküm
Etsen ey ġonce-dehen ḫande-i bī-cāy-ı ‘adem

63 Bu melāḥat ile āşufte olursa yeri var
Sākiyā la‘l-i safā-baḫşıňa ṣahbā-yı ‘adem

64 Varaḳ-ı ḥüsnde menḳūş olıcaḳ noḳṭa-i la‘l
Rū-nümā oldu hemān ma‘nī-i iḫfā-yı ‘adem

65 Gūyiyā ẕā’iḳama leẕẕet-i encāz düşer
Etse bir kez o perī va‘de-i ferdā-yı ‘adem

66 Var mıdır sāḥa-i nüh tāk-i felekde Eşref
Kilk-i ṭab‘ım gibi bir bādiye-peymā-yı ‘adem

67 Meger ol ḥākim-i fermān-gede-i ‘irfānın
Ḳalem-i siḥr eşeridir baňa hem-pā-yı ‘adem

68 Āṣaf-ı kān-ı kerem ḥażret-i ‘Ākif Paşa
Ki leb-i ḫāme-i endīşesi mecrā-yı ‘adem

69 Mażhar-ı feyż-i nihān dāverü’l hāmun-şān
Şā‘ir-i tāze-zebān sāniḥa-pīrā-yı ‘adem

70 Miṣli nā-būd idigi ḳābil-i eşkāl degil
Şāhir-i ez-cümle bu naẓm-ı hezārā-yı ‘adem

XV

ḲAṢĪDE-İ ḲALEM

Mef‘ūlü/ Fā‘ilātü/ Mefā‘īlü/ Fā‘ilün

1 Naḳdīne-i belāġate mu‘ayyārdır ḳalem
Mīzān-ı dürr ü güher-i güftārdır ḳalem

2 İḳlīm-i feyż ü ḥikmete fermānın işledir
Kim şehriyār-ı kişver-i esrārdır ḳalem

3 Uymuş merāmına o ḳadar ser-nüvişti kim
Ṣaf-ı ḫuṭūṭa ḳāfile-sālārdır ḳalem

4 Āgāh-ı sırr u ġayb-ı ḥaḳīḳat desem n’ola
Rāz-ı nihān-ı ‘aşḳa ḫaber-dārdır ḳalem

5 Manā-yı *Kün-Fekānı* işāret eder zihī
Peyk ü berīd-i ‘ālem-i aḫbārdır ḳalem

6 Cāy-ı āmān u cāde-i taḥḳīḳi gösterir
Kim ḫayr-ḫˇāh-ı zümre-i aḫyārdır ḳalem

7 İṯbāt eder vücūh ile da‘vā-yı vaḥdeti
Ġāyet miyān-beste-i iḳrārdır ḳalem

8 Bu bezm-i bī-devāmda çekmez ebed ḫumār
Ser-meste-i piyāle-i ser-şārdır ḳalem

9 Beytü’l Ḥazanda tesliye-baḫş derūn olur
Dil-ḫaste-gāna yār-ı vefākārdır ḳalem

10 Yek ṣadmesiyle rūḥ-ı ma‘ānīyi bend eder
Ṣaḥn-ı suḫende ṣaf-der-i ḫūn-ḫˇārdır ḳalem

11 Eyler nuḳūş-ı ḫāṭırı peyveste-i niẓām
Şīrāze-bend-i nüsḫa-i āṯārdır ḳalem

K. XV 18a

12 Gāhī meşīl-i micmer ‘ūd u ‘abīrdir
Gāhī ‘adīl-i nāfe-i Tātārdır ḳalem

13 Gül-ġonce-i ḫayālime būy-ı semen verir
‘Anber-feşān-ı gülşen-i eş‘ārdır ḳalem

14 Āhū-yı naẓmı pençe-i fikrim girift eder
Ṣayyād-ı dil-firīb ü füsūnkārdır ḳalem

15 Teşḫīr eder ‘arāis-i ḥüsn-i berā‘ati
Cadū-yı fitne-perver ü seḥḥārdır ḳalem

16 Pīrāye-i serā’ir-i endīşedir sözüm
Sermāye-i ḫazā’in-i efkārdır ḳalem

17 Naẓmım hemīşe noḳṭaya dāir südūr eder
Lü’lü’-nisār-ı cedvel ü perkārdır ḳalem

18 Ol şā‘irim ki mülk ü cihān-ı kemāle
Bir mevce-pāş-ı ḳulzüm- i zeḫḫārdır ḳalem

19 Ol ‘ārifim ki lāle-i dil-cū-yı ṭab‘ıma
Dest-i hünerde cūy-ı çemen-zārdır ḳalem

20 Ol nāẓımım ki rūy-ı ‘arūs-ı kelāmıma
Meşşāṭa-i laṭīf ü ḫoş-āşārdır ḳalem

21 Bir fārisim ki ‘arbede-bāz-ı taḫsīlim
Dām-ı ferāsetimde giriftārdır ḳalem

22 Bir nāṭıḳım ki ‘Īsi-i çarḫ-ı ma‘ārifim
Her dem şikār-ı nuṭḳuma devvārdır ḳalem

23 Ben Mūsi-i sefer-ber-i Ṭūr-ı feṭānetim
Gūyā elimde ejder-i Ṭayyārdır ḳalem

24 Ben Ḥaydar-ı feżā-yı meżāminim Eşrefā
Destimde Ẓü'lfiḳār-ı güher-tārdır ḳalem

25 Taḥrīr-i naẓm-ı rāşid-i mu'ciz-beyān ile
Dā'im felekde ḫürrem ü faḫḫārdır ḳalem

26 Evṣāf-ı bī-ḳıyāsını tasṭīr ile müdām
Zīb-āver-i ṣāhife-i teẕkārdır ḳalem

27 Ol nāẓım-ı güher-suḫene intisābdan
Ser-māye-dār-ı devlet-i bisyārdır ḳalem

28 Deryā-yı feyżdir dili ġavvāṣ-ı ṭab'ına
Destinde 'ayn-ı lüle-i dürr-bārdır ḳalem

XVI

Mefā'īlün/ Mefā'īlün/ Mefā'īlün/ Mefā'īlün

1 Şahen-şāh-ı cihān 'Abdü'l Mecīd'iň baḫt-ı bīdārı
Nigīn-i ḥükmüne rām etdi heft iḳlīm ü emṣārı

2 'Ulüvv-i ṭāli'inden yāverī-i iltifātından
Hemīşe 'askerinde rev-nümādır nuṣret-āṣārı

3 İki ḫaṭla bir ordu sevḳ edip āteşli ta'līme
Göründü ḳuvvet-i şāhānesinden ḳudret-i Bārī

4 Ne mümkün ḳarşı ṭurmaḳ böyle ḥarāb-āmīz ordūya
Ḫayālinden daḫı teb-lerze ṭutdı ceyş-i küffārı

5 Mu'allā bir temāşādır o tā'līm-i mükemmel kim
Uṣūl-i ḥarbe bir ḳānūndur her şekl-i hemvārı

6 Zihī ta'līm kim dehşet-fezā-yı 'aḳl-ı evveldir
Nümāyān oldu her şeklinde yüz biň ṣun'-ı Settārī

K. XVI 43a

7 Süvārī ile ṭobcu vü piyāde ṣaf-be-ṣaf ḳol ḳol
Füzūn-ter öyle kim ṭutdu göz ermez deşt ü kuhsārı

8 Kemīngehlerde gāhī ṭābiyelerden āteş olduḳca
Kemāl-i dehşeti ṭurdurdu el-ḥaḳḳ çarḫ-ı devvārı

9 Şuā‘ u tāb ẓann etme felek farṭ-ı meserretten
Sirişk-i ḥayret eyler dīde-i ḫurşīdden cārī

10 Görünce ben de ol ta‘līmi ḥaḳḳā bu mehābetle
Żarūrī ḳıldı giryān cūş-ı ḥayret çeşm-i ḫūnbārı

11 Tedāfü‘ şekli pinhān u tecāvüz resm-i zāhirde
Zihī tedbīr-i istiḥkām u sevkü’l ceyş-i cabbārı

12 Medār-ı fevżdir āteşli ta‘līm oldu pek ra‘nā (1269)
Bu tārīḫimle güher-beste ḳıldım silk-i eş‘ārı

13 Büyük āteşli ta‘līm oldu firūzu delīlidir (1269)
‘Aceb mi fāl-i ḫayr etsem bu tārīḫ-i güher-bārı

14 Te‘āla’llāh ne ordudur ol ordu-yı hümāyūn kim
‘Ömer Pāşā-yı ṣaf-derdir müşīr-i fevz-i peykārı

15 Müşir ammā naẓīri gelmemiş dünyāya hem gelmez
Vezīr ammā ki maġbūṭ-ı düveldir cümle eṭvārı

16 Müşīr ammā uyutdu tīġ-i ḳahrı fevc-i a‘dāyı
Vezīr ammā ḳurutdu tāb-ı ḫışmı bīḫ-i āzārı

17 Müşīr ammā ki ‘adlidir Niẓāmü’l-Mülke sermāye
Vezīr ammā ki luṭfudur cemī‘-i ‘āleme cārī

18 Müşīr ammā meşār-ı bāl-benāndır ‘abd-i nāçīzi
Vezīr ammā cihān-ḳıymet şerefdir ḥüsn-i enẓārı

19 Dilīr-i yeke-tāz-ı ṣaḥn-ı ta‘līm-ḫāne-i iclāl
Ḫıdivv-i ḳahramān ferzāne-i meydān-ı Kerrārı

20 Cihān-ı ‘izz ü cāhıň māhitāb-ı ‘ālem-efrūzu
Sipihr-i iḳtidārıň āfitāb-ı saṭvet-envārı

21 Dehān-ı dü-sitāne nīş-gerdir ḫāme-i luṭfu
Leb-i a‘dāya zehr-āb-ı eceldir tīġ-i ḫūn-ḫˇārı

22 Kemāl-i ‘adlidir sermāye-i āsāyiş-i iḳlīm
Yed-i te’yīdidir ḥal eyleyen her emr-i düşvārı

23 Bütün āfāḳı tesḫīr eylemekdir şāh-ı devrāna
Bu tedbīrāt-ı ‘ālem-gīrden her laḥẓa efkārı

24 Ẓafer ‘azminde pīş-āheng olur elbet bir ordu kim
O destūr-ı sebük-cevlān-ı efḫāmdır kumandānı

25 Bu mihr-i saṭvetiň eylerdi ḫulyā pençe-i ḳahrın
Cedel-ḫˇāhānınıň ‘aḳlı olaydı ẕerre-miḳdārı

26 ‘Ulüvv-i himmetinden sāye-i şirānesindenidir
Ṣunūf-ı ‘askere bu iltifāt u luṭf-ı ḫünkārī

27 N’ola ḫaṭṭ-ı hümāyūn ile talṭīf eylese her bār
Bu ordūya müşīr etmiş o pāşā-yı cihān-dārı

28 Cihān-fermā-yı ‘ālem dāver-i kişver-güşādır kim
Semend-i ḫışmına pā-māl olur deşt-i cedelkārı

29 ‘Ulüvv-i şānını seyr et sipeh-sālār-ı devrānıň
Bu destūr-ı muẓafferdir aňa tevfīḳ-i āṣārı

30 Sipeh-sālār-ı Cem-pāye müşīr-i fevz-i sermāye
O çārḫ-ı devletiň mihri bu māh saṭvet-i envārı

31 Nedir ol ḳāmet-i mevzūn ol iki esb-i tāzīde
Nedir ol cünbüş-i dil-cū nedir ol tīz-i reftārı

32 Biri ruḫsāre-i ḫūbān gibi hem āteşīn hem al
Biri la‘l-i leb-i cānān gibi gülgūn u mebkārī

33 Biri rūḥ-ı muṣavver birisi rūḥ-ı mücessemdir
Birisi sā’iḳ-i devlet birisi iḳbāl-i rehvārī

34 Ḫıdivv-i kāmkār-ı āṣaf-ı mümtāz u Cem-ḳadrā
Eyā şāh-ı cihānıň ḳahramān-destūr-ı muḫtārı

35 Vücūd-ı ekremiňle iftiḫār etsin şeh-i devrān
Ki sensin salṭanāt dīvānınıň ser-ṣaf ı serdārı

36 Şecā‘at-ı ġālibiyyet cevher-i ẕātıňda ḫatm olmuş
Kelāmıňdan kināyet fenn-i ḥarbiň cild ü ṭūmārı

37 Seniň evṣāfınıň icmāl-i taḥrīrinde ‘ācizdir
Ne deňli ḳabża-i ibrāma alsam kilk-i seḫḥārı

38 Ḳuluň Eşref rikāb-ı ḳadriňe taḳdīme şerm eyler
Du‘ā-yı devletiň zeyn etmeseydi ẕeyl-i güftārı

39 Vücūduň pādişāh-ı ‘āleme bağışlayıp Yezdān
Görünsün sāye-i seyfiňde her dem nuṣret-āṣārı

XVII

Mef‘ūlü/ Fā‘ilātü/ Mefā‘īlü/ Fā‘ilün

1 Derdā ki ıżṭırāb-ı cihān buldı izdiyād
Bozdu niẓām-ı mülkü felek ṣad dirīġ-bād

2 Ḥayfā meẕāḳ-ı ‘ālemi telḫ eyledi yine
Zehr-ābe-i belā içip çarḫ-ı bī-sedād

K. XVII 37a

3 Pejmurde etdi ġonce-i ruḫsārı kişveri
Ṣad-dād rūzgārıñ elinden hezar-dād

4 Der-beste oldu ḥayf dükākin-i inbisāṭ
Bāzār-ı inşirāḥa gelip ġāyet-i kesād

5 Ta‘ḳīb edip muhāceme-i seng-i ḥādiṯāt
Buldu şikest-i āyīne-i milket ü bilād

6 Bād-ı şimāl-i miḥnet ü ālām olup vezān
Geldi şivāẕ u āteş-i endūha iştidād

7 Eyvāh inḥilāl-i umūr oldu müstaḥīl
Efsūs ḳaldı ‘uḳde-i āmāl-i nā-güşād

8 Çekdi kenāra sāyesini āşinālar āh
Sāḥil-serāy-ı devlet ü iḳbāle girdi yād

9 Yārab n’ola bu vaż‘-ı cefā-yı rūzgārdan
Yārab nedir bu keşmekeş-i çarḫ-ı bed-nihād

10 Gerdūn u rūzgārıñ ‘aceb meşrebi budur
Gülşen-serāy-ı ‘adli eder külḫen-i fesād

11 Rūy-ı muvafaḳat göremem çarḫdan ki hīç
Cevr ü cefā-yı ehl-i dili etmiş i‘tiyād

12 Der-ḥāl eder ḫazāna mübeddel bahārını
Bir bāġda görürse felek reng-i imtidād

13 Pā-māl edip açılmaġa ḳoymaz bu baġda
Bir ġoncadan alırsa ḳażā būy-ı ıṭṭırād

14 Ṣaḥbā-yı iḫtilāf ṣunar sāḳī-i ḳader
Bir bezmde ederse temāşā-yı ittiḥād

15 Ṣarraf-ı dehr germi-i bāzārını bozar
Bir çār-sūda olsa revāc-ı sitād u dād

16 Yoḳdur ümmīd kim bula evvelki ḥāletin
Āṣār-ı iḫtilāl-i cihān oldu bir ziyād

17 Āsāyiş-i memāliki bi'l farż vaḥy ile
Tebşīr ḳılsa rūḥ-ı emīn etmem i'timād

18 Devrān bulur niẓām meger āṣāf-ı celīl
Vālā maḳām-ı ṣadra olursa ḳadem-nihād

19 Ṣadr-ı melek-ṣıfat 'ilim-efrāz-ı merḥamet
Destūr-ı ebr-i 'āṭıfet ü Bermekī cevād

20 Ḥātem-şiyem ḫıdivv-i cihān-bān-ı Muḥteşem
Gerdūn-ḫadem vezīr-i Keyūmerṣ-i 'adl ü dād

21 Dād-āver-i cihān-ı ḫudāvend-i Cem-nişān
Kişver-sitān-ı ḥāris-i maḥrūse-i bilād

22 Çarḫ-āsitān ḥażret-i ṣadr-ı Reşīd kim
İḳlīm-i mālikānesidir 'ālem-i reşād

23 Ṣadr-ı cihān meṭa'ına ruḫsāy olup müdām
Bābında şāh-ı ḫāver eder 'arż-ı inḳiyād

24 Pāşā-yı 'arş-ı erīke ki dehlīz-i ḳadridir
Bālā-yı ṣadr-ı ṣuffe-i evreng-i nüh şedād

25 Destūr-ı baḫtiyār ki 'unvān-ı devleti
Ḳıldı 'ulüvv-i ṭāli'-i firūzu ber-ziyād

26 Fermān-revā-yı 'ālem-i 'izz ü veḳār kim
Bir kūşedir serīr-i şükūhunda nüh mehād

27 Ḥātem seḫāǎna maṭbaḫ-ı iḥsān u cūdunuǎ
Kemter-gedāsıdır niçe Kisrī vü Keyḳubād

28 Bāzār-ı encümüǎ olamaz nesr-i ṭā'iri
Ḳuş-ḫāne-i seḫāvetine bir kemīne zād

29 Dest-i ricāda çarḫ ṭutar kehkeşānını
Şimşīr-i cevherīnine ḳılsın diye necād

30 Ḫışmı şerār-ı ḫırmen-i āşūb u i'tisāf
'Adli medār-ı perveriş ü rāḥat- 'abād

31 Āṯār-ı luṭfu māşıṭa-i çehre-i emel
Īṯār-ı himmeti sebeb-i ḫande-i murād

32 Ḫāṣiyyet-i nigāhıdır ārāmiş-i derūn
Maḥṣūl-i iltifātıdır āsāyiş-i fevād

33 Dārātıdır mükemmel-i nāmūs-ı salṭanat
Tedbīridir ḫulāṣa-i aḥkām-ı 'adl ü dād

34 Çetr-i berīn-i ḥaşmete iclālidir ṭınāb
Ḳaṣr-ı metīn-i devlete iḳbālidir 'imād

35 Āsūdedir cihān o ḳadar sāyesinde kim
Efsāne ḳaldı 'ādet-i deyrīne-i cihād

36 Endek-i ġubār-ı maḳdemine müşterī olup
Sevdā-gerān-ı Çīn ü Ḫotan etseler mezād

37 Evvel behāsına olamaz māye-i ẓamān
Mevcūd-ı māl-i ġāliye-i 'anber ü zebād

38 Ḥükmü o rütbe dehre revāndır ki istese
Taḥvīl-i ṭab' u ṣūret-i nev'iyye-i mevād

39 Āteş-mīzācı āba verir āb āteşe
Ḳıymetde ʻayn-ı cevher-i ḫāliṣ olur rū-māl

40 Reʼy-i münīri istese taʻmīm-i inkişāf
Ruḫsār-ı şebde olmaz idi perde-i sevād

41 Teʼlīf-i mümkünātı ḫayāl etse biʼl ʻumūm
Ḥürmet bulurdu lāne-i şehbāzda kanād

42 Eżdāda verse himmeti ṭabʻ-ı muvaffaḳat
Bīrūn olur ḫariṭa-i imkānda teżād

43 Bād-ı semūm bāġa verir neşʼe-i bahār
Nāzik-terī-i ḫulḳunu bir kere ḳılsa yād

44 Sīr-āb-ı feyż-i terbiyyeti olsa nāmiye
Kesb-i nümā edip gül-i ṣad-berk açar cemād

45 Kehf üʼl-eman-ı ʻālem ü destūr-ı efḫamā
Ey āṣaf-ı yegāne ḫıdiv-i kerem-nihād

46 Ṣadr-ı berīn ederdi ḳudūmüňle iftiḫār
ʻĀlem-cenāḥ-ı luṭfuňa ḳılmışdı istinād

47 Şīrīn-meẕāḳ-ı ʻadliň olup ber-kemāl idi
Ārāyiş-i memālik ü āsāyiş-i ʻabād

48 Dīvān-ı ṣadrdan çekilip ẓıll-ı şefḳatiň
Muḫtel dimāġ oldu bütün milket ü bilād

49 Vażʻ-ı nigūna başladı ḫayfā ki çoḳ görüp
Ḥüsn-i niẓām-ı memleketi çarḫ-ı pür-ʻināد

50 Ḥālim ʻaleʼl ḫusūs diger-gūn olur benim
Artıḳ hücūm edip baňa ḥasād-ı pür-fesād

51 Yaġmaya verdi māye-i sāmānımı ḳażā
Taḳdīre seng-i ṭa‘n atarım her çi bād-bād

52 Ḳıldı felek muḥāṣara ḥüsn-i ümīdimi
Tīġ-i zebānımı çekip açsam n’ola cihād

53 Geldi fütūr ṭab‘ıma kim farṭ-ı ye’sle
Eglencem oldu bu ġazel-i āteşīn müfād

54 Mesḥūr ḳıldı göñlüm o şuḫ-ı perī nijād
Ḥayfā düşürdü dāma beni baḫt-ı nā-güşād

55 Levḥ-i ḳażāya nüsḫa-i terkībimi ḳılam
Taḥrīr eder iken ḳara sevdā imiş medād

56 Bir dāne görse mezra‘-ı ümīdimi felek
Tārāc-ı rūzgār eder mevsīm-i ḥaṣād

57 İnṣāf sevdigim bu mudur şehr-i ḥüsnde
Aġyāra luṭf u ‘āşıḳa āzār-ı bī‘dād

58 ‘Ārız olur ḫusūf bütün bedr-i kāmile
Ehl-i kemāl hiç olur mu felekde şād

59 Eşref du‘ā-yı āṣaf-ı memdūḥa başla kim
Taṣdi‘-i nā-be-cā ṣayılır şevke-i fülād

60 Olduḳca tā ḥādiḳa-i imkānda berg ü bār
Ẕeyl-i riyāż-ı ‘ömrü ola ‘arṣa-i me‘ād

61 Rūy-ı ḫazān görmeyip eyyām-ı ḥaşre dek
Bulsun bahār-ı saṭvet ü iclāli imtidād

XVIII

Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilün

1 Minnet Allah’a ki bī-ġā’ile-i ceng ü cidāl
Oldum enva‘-ı fütūḥat ile mesrūrü’l bāl

2 Ṭāli‘im oldu nümāyān ufḳ-ı şādīden
Şāhid-i baḫtım eder ṣubḥ u mesā ‘arż-ı cemāl

3 Oldu gencīne-i pür-feyż kef-i emniyyem
Ṭoldu naḳdīne-i sāmān ile ceyb-i emāl

4 Şem‘-i iḳbālime pervāne çerāġ-ı ḫāver
Ṭāli‘im dāġ-ı dil-i nā’ire-i bedr ü hilāl

5 Her şebim ġıbṭa-res-i *Leyle-i Ḳadr*-i mes‘ūd
Her günüm şevḳ ile nevrūze eder nāz u delāl

6 Genc-i bād-āvere bir ẕerresi sūz-efgen-i reşk
Baňa bir kān-ı güher verdi ki Rabb-ı müte‘āl

7 Āferīn himmet-i devrāna ki ṣubḥ-ı emelim
Ḳıldı envā‘-ı güşāyişle dem-i feraḫ-fāl

8 Rūzgār emrime olduḳça bu güne münḳād
Ḳonmaz āyīne-i endīşeme hīç gerd-i melāl

9 Ser-fürū etmemege çarḫ baňa çāre mi var
Rūzgār emrime rām olmamaġa var mı mecāl

10 Ki verildi yed-i nā-peydeme mülk-i tevfīḳ
Peyk-i dil-ḫ ̌āhım eder ‘avn-ı ḫudā istiḳbāl

11 Oldu tedbīrime taḳdir-i ilāhī yāver
Girdi dest-i hevese her ne ki etdimse ḫayāl

K. XVIII 31a

12 Var mı görmüş ‘acabā böyle ṣafā-yı ḫāṭır
Kime vermiş bu ḳadar ni‘meti Ḥaḳ celle celāl

13 Bu ḳadar devlete lāyıḳ göremem kendimi ben
Maḥż-ı ilṭāf-ı Ḫudādır baňa bu feyż-i kemāl

14 Luṭf-ı haḳḳıň degilim şükrüne kādir ki beni
Ḳıldı vasṣāf-ı Ḫudāvend-i ḳader istiḳlāl

15 O ḫıdiv-i felek-evreng ü mülūk-ı çāker kim
Südde-i cāhına ervāḥ-ı muḳaddes rū-māl

16 O ḫudāvend-i ẓafer-peyker ü mihr-efser kim
Evc-i ḳadrinde ṭurur şems ü ḳamer ẕerre miṣāl

17 Āsümān-pāye hümā-sāye feḫāmet-vāye
Dāver-i memleket-ārā vü hümāyūn iḳbāl

18 Gevher-i kān-ı himem ebr-i ṣafā-pāş-ı kerem
Nūr-ı çeşm-i ümem ārāyiş-i cāh-ı iclāl

19 Bu ‘alī fikr-i Felāṭūn ḫıred ü Risto-i rāy
Bermekī sīret ü Cem-ḥaşmet ü Behrām-celāl

20 Zīb-i ṭuġrā-yı şeref reşk-i vezīrān-ı selef
Faḫr-ı eşrāf-ı ḫalef server-i pākīze ḫiṣāl

21 Ṣadr-ı ẕī-şān-ı Reşīdü‘l vüzerā āsaf kim
Mihr-i ‘irfānına bir ẕerredir ‘aḳl-ı fi‘āl

22 Ma‘delet-güster-i ‘ālem ki der-i merḥameti
Feyż-baḫşā-yı cihān nāṣiye-fersā-yı ricāl

23 Ḳurre-i diyer-i evmiňe be-dest tekrīm
Ḫāk-i pāyından eder ins ü melek istikḥāl

24 Dāmen-i kūh-ı şükūhunda cihān bir ḥabbe
Ḫırmen-i ‘izz ü veḳārında felek bir mikyāl

25 Sāḥā-i ‘izzetine devr ü zamān resm-i ḥudūd
Ravżā-i rif‘atine kevn ü mekān köhne-sifāl

26 Va‘d-ı iḥsānına mevḳūf ḥuṣūl-i ümmīd
Ḥükm-i fermānına muḥtāc vüṣūl-i āmāl

27 Menba‘-ı ‘āṭıfeti mā-ḥaṣal ‘ayn-ı ḥayāt
Meşreb-i mekremeti ġāyet-i ma‘nā-yı zülāl

28 Cūdda beẕl-i mekārimda naẓīri nābūd
‘Adlde luṭf u merāḥimde ‘adīmü’l emṯāl

29 Luṭfu āsāyiş-i iḳlīme niẓām-ı mülhem
Ḳahrı dehşet-figen-i ma‘reke-i ẓulm ü ḍalāl

30 Olmasa luṭfu revan-baḫş-ı riyāż-ı şefḳat
Bulamaz neşv ü nümā mīve-i maḳṣūd u menāl

31 ‘Azm-i rezm etse ne dem şa‘şa‘a-i tīġinden
Ṣaf-ı a‘dāya düşer ṣā‘iḳa-i iżmiḥlāl

32 ‘Ālem-āsūde zamānında cihān şād u be-kām
Meger ‘uşşāḳ edeler ġamzede-i ceng ü cidāl

33 Pāye-i menzeletin istese taḫmīn şu‘arā
Varamaz nīm-rev-i rif‘atine tīġ-i ḫayāl

34 O muḥīṭ-i keremiň dā’ire-i vaṣfında
Ḥadd-i imkān-ı ḫayālāt ḳalır ṣaff-ı ni‘āl

35 Feyż-yāb olsa ‘ulüvv-i himeminden eşcār
Ḫāk-sār olmaz idi fasl-ı ḫazān berg-i nihāl

36 Ḫulḳ-ı nāzik-teri ta‘līm-i sükūnet etse
Baḥre bādī-i taġyīr olamaz bād-ı şimāl

37 Mihr-i re’yinden eger ẕerrece feyż alsa felek
Nāz eder ṣubḥ-ı fürūzende-i nevrūza leyāl

38 İstese tesviye-i ḳıymet-i mevcūdātı
Ḫāk-i zer seng-i güher ḳaṭre olup ‘ayn-ı le’āl

39 ‘Unṣuriyyāt u aḳānime gelip ‘ayniyyet
Kīmiyāyı ḥükemā hiç edemezdi ibṭāl

40 Ḳalb-i māhiyyet-i eşyāyı ederse fermān
Şāliş-i nev‘-i mevālīde gelir ‘aḳl-ı kemāl

41 Āṣafā Muḥteşemā ṣadr-ı ma‘āley-hümā
Ey cihān-dāver ü destūr u Keyūmers iḳbāl

42 Sensin ol ṣadr-ı hümā-sāye ki ḥüsn-i naẓīriň
Ḫāk-i nāçīzi eder cevher ile hem-miṣḳāl

43 Himmetiň ol ḳadar ‘ālī ki der-i luṭfunda
‘Abd-ı kem-ḳadr bulur mertebe-i ‘ālāü‘l-āl

44 Bende müstaġraḳ-ı elṭafiň olurdum elbet
Eyleseydim der-i ihsānıňa ‘arż-ı aḥvāl

45 Bendedir cürm ki hiç etmez idim istimdād
Çarḫ-ı dūn etmiş iken kadrimi pest ü pāmāl

46 Ḫavf-ı ta‘cīz olup ancak baňa bādi-i ḥicāb
Şükūh-ı baḫt-ı nigūnumda ederdim ihmāl

47 Līk bir ḥadde resīd oldu ki nevmīdligim
Ḳalmadı renciş-i ālām ile hīç ṣabra mecāl

48 Dād-ḫᵛāhānıň edip cümle murādın ḥāṣıl
Şemme-i merḥametiň gerçi ḳomaz cāy-ı su'āl

49 'Arż edip ḥāl-i perīşānımı taṣdi' ise de
Āsitān-ı kerem ü luṭfuňa oldum rū-māl

50 'Arż-ı ḥālim göricek işte mürüvvet ḳıldıň
Baňa biňbāşılıġı va'd edip ey ṣadr-ı ricāl

51 'Arsa-i va'di yürütdüm kalem-i luṭfuňda
Ḳaldı bir ṣuret-i incāzına himmet fi'l-ḥāl

52 Vāye-i merḥametiňden ḳala ḥāşā maḥrūm
Ben gibi şā'ir-i mümtāz u pesendīde mifāl

53 Maḥż-ı luṭfuňla ḫuṣūṣānıňa raġbet edip
Sensiň eş'ārıma bu kadri veren bī-eşkāl

54 N'ola tā 'arş-ı belāġatde ederse pervāz
Ṭā'ir-i ḳudsī-i idrākime verdiň per ü bāl

55 Ḫusrev-i naẓm olamazsam baňa töhmetdir kim
Nef'ī-i 'aṣr diyu şānımı ḳıldıň ebcāl

56 Faḫr edersem de yine saṭvetine rāci'dir
Ki ṣenā-ḫᵛānıň olan elbet olur bī-emṣāl

57 Benim ol şā'ir-i üstād ki baḫṣ-i şi're
Naẓm-ı pür-nüktemi hüccet getirir ehl-i kemāl

58 Benim ol fāris-i zībā-reviş-i ma'nī kim
Raḫş-ı endīşemi ḳıldıḳda 'inān-tāb-ı ḫayāl

59 Çekilir pīş-i rikābımda ciyād-ı-ilhām
Eder ārāyiş-i iḳbālimi vaḥī-i istiḳbāl

60 Kilkim ol māşıṭa-i bikr-i ma‘ānī ki olur
Kemterīn naḳşı ruḫ-ı dānişe zīb-i fer-ḫāl

61 Fikr-i bārīk ile bir nāẓım-ı taḥrīrim ki
Ederim noḳṭa-i mevhūmeye ṭarḥ-ı eşkāl

62 Ṭab‘ımı bu gazel-i pāk ile iṯbāt ederim
Naẓm edip rişte-i faḫriyyeye mānend-i le’āl

63 Kişver-i ṣabr u ḳarārı niçe kılmaz pā-māl
O şeh-i memleket-i ḥüsne sipehdir ḫaṭ u ḫāl

64 Ġamze-cellād o perī-āfet ü zülfü kāfir
Bīm-i cāndan niçe ‘uşşāḳı ola fāriġ-bāl

65 Mevc-i neẕẕāre-i ‘ādemden olur rem-kerde
Ġālibā kişver-i Çīnden yeni gelmiş o ġazāl

66 Çeşm-i bādām u leb-i la‘liňi sāḳī göricek
Nuḳl u ṣahbāyı ferāmūş ederim şām u ṣāl

67 Yārı terk etdiremez ‘āşıḳa iġvā-yı raḳīb
Veremez ‘ārifiň īmānına şeyṭān zevāl

68 Bed-nihādan ṭoḳunur ḫāṭır-ı erbāb-ı dile
Pençe-i ḫārda āzurde olur ġonce-i āl

69 Lāf u şekvā ü temeddüḥ yeter artıḳ Eşref
Verir ıṭnāb-ı suḫen ḳand ise de ṭab‘a kelāl

70 Peyk-i iḫlāṣ ile da‘vātını ol destūruň
Eyle menzīliňe bālā-yı ḳabūle īṣāl

71 Tā ki bu ‘ālem olup bāġçe-i kām u merām
Bād-ı himmetle erişdikce nihāl-i āmāl

72 Dāmen-i luṭfu olup būsegeh-i ehl-i niyāz
Sidde-i cāhı ola ḳıble-i eşrāf-ı ricāl

73 Ḫulḳ-ı maḥcūb-ı ‘ināyātıdır ammā bi‘l-farż
Varsa bed-ḫ ̌āhların ḳahr ede Rabb-ı müte‘āl

XIX
Mefā‘ilün/ Fe‘ilātün/ Mefā‘ilün/ Fe’ilün

1 Zihī ki ḫāme-i dīvān-ı ḳudret-i ‘alām
Şühūd-ı nāme-i imkānı ḳıldı rabṭ-ı niẓām

2 Muḳaddemātı şu’ūnāta mebde-i feyyāż
Vücūd-ı ādemi ḳılmış netīce-i aḥkām

3 Kitāb-ı ‘āleme faṣlü’l-ḫıṭābdır ādem
Ki nefs-i nāṭıḳadır beyyināta ṣadr-ı kelām

4 Münāẓır-ı ‘aẓametdir derīçe-i dü serā
Meẓāhir-i ṣuver-i ṣun‘udur bu nüh ecrām

5 Kemāl-i tāb u fer āfitāb-ı ma‘rifete
Cemāl-i ādemiyāndır ḫulāṣa mahẓar-ı nām

6 Be-muḳteżā-yı teḳālib-i tab‘-ı ünsiyyet
Serā’ir-i medeniyyetdir ādemīye maḳām

7 Menūṭ-ı dād u siteddir tümden insān
Ki feyż ü basṭ iledir mevc-i gerdiş-i eyyām

8 Olursa cāy-ı mehālik mesālik-i iḳbāl
Düşer şevāhıḳ-ı teşvīşe kārbān-ı merām

9 ‘Uṣūl-i cāriye-i ma‘delete ḥāṣıl olur
Müsālemāt-ı ḫalāyıḳ mu‘ālemāt-ı enām

K. XIX 26a

10 ‘Ulüvv-i mertebe-i ādemi o pāyede kim
Penāhgāhı olur sāye-i mülūk-ı ‘iẓām

11 Berāy-ı ḫāṭır-ı insān bu nüzhet-ābāda
Döşendi ferş-i zemīn naṣb olundu heft ḫıyām

12 Felek muvaffaḳat etmez mi ṭab‘-ı merdüme hīç
Nücūm-ı ṯābit ü seyyārdır aňa ḫüddām

13 Mükerreme-i güher māye-i beşerdendir
Revāc-ı feyż-i güşāyiş kesād-ı reşḥ-i ġamām

14 ‘Ale’l ḫuṣuṣ ki bu ‘aṣr oldu nuḫbe-i a‘ṣār
Ḫūşā ki ṭāli‘-i sa‘d ile es‘ad-ı a‘vām

15 Dimāġ-ı ‘āleme lezzet getirdi ḳand-ı neşāṭ
Vücūd-ı mülke bisāṭ ile geldi revnaḳ-ı tām

16 Zülāl-i şevḳ ile sīr-āb-ı gülşen-i devrān
Feraḥla gül gibi ḫandān çehre-i eyyām

17 Açıldı ġonce-i şādī ḳapandı çeşm-i keder
Gelip bahār-ı ṣafā gitdi serdī-i ālām

18 Güzāf-ı miḥnet ü ġam ḳaldı lafẓ-ı bī-ma‘nī
Maḳāl-ı ḥüzn ü elem oldu ḥuşū maḥż-ı kelām

19 Zamān zamān sürūr zemīn zemīn ḥubūr
Cihān cihān ḥużūr ‘ālem ‘ālem ārām

20 Serā-yı rif‘at ü iclāl oldı reşk-i behişt
Bīnā-yı devlet ü iḳbāl buldu istiḥkām

21 Nehārı ‘ıyd-ı şeṭāret leyāli ḳadr-i sa‘īd
Bu ‘ahd-i feyż-nümādır güzīde-i a‘vām

22 Felekde reşk-i ḳurūn u sinīn olur elbet
Zamān-ı ma‘delet-i ṣadr Keyḳubād-ı ġulām

23 Ne ṣadr südde-i ‘ulyāsına felek rū-māl
Ne ṣadr bār-gehi melce-i ḫ̬āṣ u a‘vām

24 Ne ṣadr faḫ̬r-ı zamān cān-ı ‘ālem ‘ālem-i can
Ne ṣadr ḫ̬āk-i deri tūtiyā-yı çeşm-i enām

25 Ne ṣadr ḥāşiye-i şöhre-i rikābında
Ferāş-ı aṭlas-ı gerdūn kemīne bir icrām

26 Cihān-ı cūd u kerem āsümān-ı luṭf-ı himem
Revāne-baḫ̬ş-ı ni‘ām ‘ayn-ı şefḳat ü ikrām

27 Vekīl-i muṭlaḳ-ı devlet vezīr-i Cem-ḥaşmet
Ḫ̬ıdivv-i çarḫ̬-ı ‘aẓamet āṣaf-ı ḳadr-i aḥkām

28 Ḳarīr-i dīde-i iḳbāl ü ḫ̬ātemü’l vüzerā
Ḫ̬āmīr-i māye-i iclāl ü iftiḫ̬ar-ı kirām

29 Nigīn-ṭırāz-ı ḥaşemim ṣadra‘ẓam u efḫ̬am
Fürūġ-ı çeşm-i ümem faḫ̬r-ı devlet-i İslām

30 Semī-i şāh-ı risālet Reşīd Pāşā kim
Kemāl-i rüşdi eder ‘aḳl-ı evveli bī-nām

31 Yegāne ṣadr-ı mufaḫ̬ḫ̬am ki ḫ̬āk-i pāyın eder
Mezīd-i ḥürmet ile ‘arş u ferş ‘ıṭr-ı meşāmm

32 Sütūde dāver-i ekrem ki ḫ̬ān-ı cūdunda
Kemīne kāse ḳalır ṭās-ı çarḫ̬-ı mīnā-fām

33 Güzīde melce-i ‘ālem ki āsitānında
Cebīn-i sūda eder şāh-ı ḫ̬āver istirḥām

34 Sipihr-i mihr-i ṣadāret ki sāye-bānlıḳda
Tevāżu‘undan eder etse çarḫ ıstiḫdām

35 Muḥīṭ-i şān u feḫāmetiňe mevc-i ḳadrinde
Ḥabāb-ı kemter-i nāçīzdir ricāl-i feḫām

36 Mehīb-i deşt-i celādet ki çāk olur elbet
Ḫayāl-i tīg-i celāliyle zühre-i Behrām

37 Sipihr-i devlete bürhānı selemī-i şeref
Serīr-i ‘izzete revnaḳ-firūz-ı ṣadr-ı devām

38 Nesīm-i ‘āṭıfeti nefḫa-i Mesīḥ-i ḥayāt
Şemīm-i merḥameti rūḥ-ı ḳālib-i ecsām

39 Beyāż-ı luṭfuna endek nümüne reng-i ṣabāḥ
Sevād-ı ḳahrına kemter nişāne ẓulmet-i şām

40 ‘Ulüvv-i baḫtına ednā miṣāl-i ‘ulviyyāt
İ‘ẕār-ı ṭāli‘ine naḳş-ı ḫāl-i bedr-i tamām

41 Efāḫim-i vükelā mevkebinde ġāşiye-dār
E‘āẓim-i vüzerā bāb-ı saṭvetinde ġulām

42 Fürūg-ı re’yine dil-beste neyyir-i tevfīḳ
Sirāc-ı fikrine pervāne şāhid-i ilhām

43 Vücūd-ı muḥteremidir vücūddan maḳṣūd
‘Adīl-i mün‘adimidir ‘ademden aṣl-ı merām

44 Getirdi Ḳāf-ı ‘ademden miṣāl-i ‘Anḳā’yı
Su’āl edince ezelden naẓīrini encām

45 Benān-ı ḥükmü eder müşkilātı ḥal yoḫsa
Ḳalırdı beste bütün ‘uḳde-i meḫām enām

46 Kerāmet olduġunu mālikāne-i ṭab‘ı
‘Arīż ‘amīḳ eder ḳāḍi-i ḳader-a‘lām

47 O güne ref‘-i teżād etdi dest-i inṣāfı
Ki zīr-i şehper ü şāhīndir āşiyān-ı ḥamām

48 Maṣūn-ı pençe-i ḳahr etdi ‘ālemi o ḳadar
Ki şīr ü gürk ile eyler mu‘āşeret aġnām

49 Muṣāf-ı derzme nihāyet bıraḳmadı ḥācet
O rütbe re’y-i cihān-gīr-i ṣaf-şikāf-ı ḫışām

50 Niçe riyāz-ı memālik irem naẓīr olmaz
Nesīm-i ‘adli verirken çehār-ı faṣla ḳıvām

51 Niçe nihāl-i emel güller açmaz ‘ālemde
Seḥāb-ı luṭfu iken reşḥa-pāş-ı bāġ-ı merām

52 Kemāl-i ‘adli ile dehre verdi āsāyiş
Zülāl-i luṭfu ile ḫalḳı ḳıldı şīrīn-kām

53 Olaydı terbiyyet-āmūz şīme-i ‘afvı
Sipihr hālesin etmezdi bedre ḥalḳa-i dām

54 Sirāyet etse eger ḥıfżı ka‘r-ı deryāya
Semekler etmez ebed sūy-ı şeste ‘azm-i ḫırām

55 Güşād-ı baḫtını ṣayyād ḳılsa zīb-i fütūḥ
Düşerdi çarḫdan āġūşuna hümā bī-dām

56 Keyān-ı menḳabe ṣadrā ḫidiv-i Cem-ḳadrā
Eyā vezīr-i mu‘allā semīr-i sidre-maḳām

57 ‘Adem Ḳasīdesine ‘Ākif-i süḫendānın
Naẓīre yazmış idi kilk-i nā-pesend erḳām

58 Tenezzülüňle ḫıdivv āngāh raġbet edip
O naẓm-ı sādeyi ḳıldıň sipihre zīb-i ḫıtām

59 Zihī kemāl-i tevāżu‘ňa nezd-i luṭfuňda
Ola varaḳçe-i şi‘rim be-cāy-ı istifhām

60 Zihī nihāyet-i himmetiňe bu feḫāmet ile
Ola benim gibi nāçīz-i pürsişiňle bekām

61 Bu iltifāt eşeridir ki oldu maḥkūmum
Cihān vaḥy ü beyān ü ḳalem rev-i ilhām

62 Benim o Ḫüsrev-i firūz-baḫt-ı taḫt-ı kemāl
Ki ser-be-ser faraḳ-ı müşkilāt emrime rām

63 Benim o fāris-i ma‘nī ki raḫş-ı dānişimiň
Ni‘āl-i köhnesidir sābiḥāt-ı heft ecrām

64 Semend-i ṭab‘ıma pā-māl ḫaṭta-i ‘irfān
Kemen-i fikrim eder rūḥ-ı ḳudsī beste-i dām

65 Dehān-ı siḥr-i eşerim cūy-bār-ı feyż-i hüner
Zebān-ı kilk-i terim būse-gāh-ı naẓm-ı kelām

66 Ġazelde Şevket-i Rūmum ḳaṣīdede ‘Urfī
Muḫayyelāt-ı rubā‘īde şānī-i Ḫayyām

67 Kemāl-i faẓlıma reşkiyle kīne-dārımdır
Hemīşe çarḫ-ı sitem-kār u tāli‘-i bed-nām

68 Sipihr ü ṭāli‘e tīġ-i zebān çekmem kim
‘Ulüvv-i ṭab‘uma düşmez ḫayāl-i def‘-i ḫıṣām

69 Rikāb-ı ḫāmem olur melce-i riḳāb-ı suḫen
Ġazel zemīnine etdikce böyle geşt ü ḫırām

70 Şafaḳ sökünce gider mevc-i reng-i zulmet-i şām
Ṣabāḥ-ı ‘işrete revnaḳ verir ṣubūḥ-ı müdām

71 Hezārı zār-ı gülü şerm-sār eder elbet
Edince ‘azm-i çemen-zār o şūḫ-ı serv-endām

72 Şikāyet etmesin ey meh cedel-keşān-ı firāḳ
Verildi dā’vi-i vaṣla ḫaṭṭıňla fayṣal-ı tām

73 Yanıp yaḳılmaz idi tāb-ı reşkden cānā
Şemīm-i zülfüňi taḳlīd edeydi ‘anber-i ḫām

74 Melāḥatiyle bulurduḳ mesāġ-ı ḥılliyyāt
Ḥarīm-i ‘aşḳda gül-būs-ı la‘l olaydı ḥarām

75 Yeter bu mertebe-i taṣdī‘ artıḳ ey Eşref
Du‘ā-yı āṣaf-ı memdūḥu ḳıl ‘abīr-i ḫıtām

76 Şühūr u ṣāl ṣayıldıḳca tā ki reyb-i menūn
Çehār faṣl ile döndükce sübḥa-i eyyām

77 Ḥisāb-ı ‘ömrü olup būse-cāy rūz-ı ḥisāb
Rikāb-ı cāhı ola mültecā-yı ṣubḥ-ı ḳıyām

XX

Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilün

1 Ṭāli‘imden o ḳadar telḫ-dimāġım ki ne dem
Ḳaṭre-i āb istesem āyīne ṣunar zehr-i semm

2 Günde biň seng-i ihānetle yıḳar ḫāṭırımı
Vāh her laḥẓa açar sīneme biň dāġ-ı elem

3 Görmedim mevsim-i iḳbāl-i be-kavl-i Nef‘ī
Esmedi bād-ı himem ṭoġmadı ḫurşīd-i kerem

K. XX 33b

4 Mümtezic olmadı fālim ile kevn-i devrān
Naḥs-ı ekberdedir aḥkām-ı ümīdim her dem

5 ‘Öşr-i ma‘ş̱ārını ālāmımıň etsem tescīl
Çāk-ber-çāk olur havsala-i ḥaṣr-ı raḳam

6 Ṭāli‘im olmadı yāver banā yāverlikde
‘Acabā ḳanḳı zamān yār olacaḳdır bilmem

7 Görmedim şerḥ-i meṭāli‘ nüsaḫ-ı ‘ömrümde
Ser-güzeştim ne ‘aceb tercüme-i nüsḫa-i ġam

8 Sū-be-sū ḳaṭ‘-ı ṭarīḳ etdirir ammā baḫtım
Rütbe bābında ḳomaz etmege taḥrik-i ḳadem

9 Kāşkī olmasa ‘aḳlımda kühen-sāl olsam
Bā‘iṯ-i rif‘at olur merdüm-i nā-dānā ḳadem

10 Vech-i rücḥān olup ifrāṭ-ı ḳadem şimdi ‘aceb
Ḫalḳ eder laḥye-i beyżā ile da‘vā-yı hürrem

11 Ma‘rifet ‘aṣrda īfā-yı rüsūm etmektir
Hīç ehliyyet-i Ẕātīye degildir elzem

12 Hüneri bir pula almaz felek-i bī-idrāk
Çektigim çille bütün ġayret-i mālā yelzem

13 Āsiyāb-ı felege gerçi ne ḥācet ‘āḳil
Döndürür anı keşākeşle ḫār-ı lā-yefhem

14 ‘Āḳile bāḳili ṭaḳdīm eder oldu devrān
Allāh Allāh bu ne ḥālet ne ḫāṭā-yı eskam

15 Dā’im etdimse de taḥṣīl-i rıżā-yı ‘ālī
Olmadım neyl-i mükāfāt ile aṣlā mükrem

16 Gezdim Eflāḳ ile Boġdan u Ḳırıme'l Ḳāsım
'Usr ile yüsri ṭutardım yine dā'im tev'em

17 Ṣonra düşdü seferim ḫaṭṭa-i Gürcistāna
Līk o demlerde cihād idi baňa emr-i āhım

18 Minnet Allah'a göründü eṯer-i ṣulḥ u ṣalāḥ
Oldu el-ḳıṣṣa cihān çūn u çerādan eslem

19 Yine ḥālā baňa düşmenlik eder ṭāli'-i dūn
Raġbet-i ṣulḥ ile hiç etmedi īmā-yı nedem

20 Ḥarb ḥāliyle ṭolaşdırdı niçe beldānı
Bu seyāḥatde velīk eyledi laġzīde-ḳadem

21 Şehr-i Nīşe atıp eyyām-ı ġazādan ṣoňra
Açdı cān-gāhıma Nīş semti dürlü seḳam

22 Niçe Nīş āb u hevāsında leṭāfet nā-būd
Ḫāk-i nā-pāk-ı zemīninde şe'āmet müdġam

23 Ne ḳażā ġāyet-i ma'nā-yı ḳażāyā-yı ḳażā
Nu muhal nāmıdır ālūde-i Nīş-i erḳam

24 Ḥayf dil-tengi-i 'izzetle baňa bu belde
'Ayn-ı zindān görünür olsa daḫı bāġ-ı İrem

25 Geldigi mevki'e gitdi benim emṯālim hep
Sāde ben etmedim 'avdet be-Ḫudā-yı muḳsem

26 Görmek olsaydı müyesser vaṭan-ı me'lūfu
Böyle ṣad-gūne ser-encām ile çekmezdim elem

27 Ḫāk-i müşkīn-i Sitanbūl gözümde tüter āh
Yoḳ mu ol semtden ey bād-ı ṣabā bir peyġam

28 Hīç mümkün mü görem bir daḫı İstanbulı
Ṣanırım nefy-i müebbed bu belā-yı mübrem

29 Emr-nāme getire müjde-i himmetle meger
Peyk-i luṭf u kerem-i ḥażret-i ṣadrā‘żam

30 Ol ki dergāhı muṭāf-ı sipeh-i ‘alebīn
Naẓm-ı elḳābı kerūbīlere naḳş-ı ḫatem

31 Ol ki evreng-i şükūhunda zemīn ṣaf-ni‘āl
Ṭarf-ı dīvān-ı veḳārında felek bir süllem

32 Kār-fermā-yı cihān āṣaf-ı Risṭo- ‘unvān
Dāver-i dād-resān server-i erbāb-ı ni‘ām

33 Ḫānümān-sūz-ı şifā taḳviyet-efrūz-ı ‘aṭā
Rüstem-i rūz u vefā Ḥātem-i nevrūz-ı kerem

34 Bu ‘Alī-menḳabe Cem-kevkebe gerdūn-‘atebe
Bermegī-debdebe Muḫtār-ı şenādīd-i ümem

35 Ḥāmi-i memleket ü ṣāni-i Harūn-ı Reşīd
Ṣadr-ı Ḥaydar-ṣıfat u ṣaf-der-i Fārūḳ-şiyem

36 İftiḫārü’l vüzerā ya‘ni Reşīdü’l vükelā
Ki dil-i pākidir āyīne-i ‘aḳl-ı mülhem

37 Zīb-i evreng-i ṣadāretine esās devlet
Oldu el-ḥaḳ yed-i te’yīdi ile müstaḥkem

38 Devr-i manzīb-i vekālet ki muḳālīd umūr
Buldu tedbīr-i metīniyle niẓām-ı muḥkem

39 Ḥāris-i kişver ü milletine ẓalāl ‘adli
Ḫalḳı āsūde ḳılıp kalmadı āṣār-ı sitem

40 Ḳalbi meclā-yı ḫabāyā-yı umūr-ı devlet
Ḫāṭırı maṭla‘-ı envār-ı tecellā-yı ḥüküm

41 Zīr-i destānıdır erbāb-ı süyūf u aḳlam
Zīver-i dest-i ḫıdivānesidir seyf ü ḳalem

42 Āsitān-ı keremi melce-i ehl-i ḥācāt
Südde-i sāmiyesi ḳıble-i nev‘-i ‘ādem

43 Ḳuvvet-i ṭāli‘-i fīrūzu ḳırān-ı sa‘deyn
‘Aṣrı nevrūz-ı meserret ü zamānı ḫurrem

44 Fatḳ u ratḳından ‘ibāret eṣer-i best ü güşād
Luṭf u ḳahrından işāret ṣuver-i nūr u ẓulem

45 Āsümān-pāye-i dārātına ednā dehlīz
Ḳudsiyān-sāye-i rāyātına esbāb-ı ḫadem

46 Bāreka’llāh ne feḫāmet ne kemāl-i ‘aẓamet
Ki cebin-sāy olur eyvānına ‘arş-ı a‘ẓam

47 Levḥaşa’llāh ne ḫudāvend-i bülend aḫter kim
Mevkib-i ḳadriniň ārāyişidir heft ḫıyem

48 Allāh Allāh ne besīm ü ne vesīm ü ne ḳasīm
Ki felek nām-ı celīliyle eder etse ḳasem

49 ‘Akl-ı kül nūr-ı reşādından eder ister şād
Maẓhar-ı nām-ı reşādetdir o rūḥ-ı ‘ālem

50 Sehv-i bī-cā göremez şāhir-i endīşesini
Aňa dūşīze-i ilhām-ı ḫudādır maḥrem

51 Ḥırz-ı bāzū ḳılan anıda bulur dil-ḫˇāhın
Nām-ı pākīzesidir var ise ism-i a‘ẓam

52 Ol ḳadar saṭvet ü iclāl ile māşāa'llāh
Ẕātına ḥüsn-i tevāżu‘ yine ḫulḳ-ı aḳdem

53 Der-miyān etse felek nāzikī-i ḫulḳın eder
Tīġ-i Behrāmını endāḫte-i semt-i ‘adem

54 Cebr-i iḥsānı şifā-baḫş-ı kemyāt olsa
‘İllet-i kisrden āzāde olur cezr-āṣam

55 Meşrebi istese tebdīl-i mizāc-ı eşyā
Degişip leẕẕet-i gül-ḳand ile ḫāṣiyyet-i sem

56 Ḳand olur zehr-i helāhil gibi bādī-i helāk
Zehr-i ḳātil verir insāna ṣafā-yı Zemzem

57 Ḥilye-i vaṣfına teẕhīb-i digerdir ki n'ola
Pāy mezād olsa bunu maṭla‘ıma efser-i Cem

58 Bāreka'llāh ḫudāvend-i Ferīdūn-ı ‘ilim
Sāneka'llāh ḫıdivv-i ‘ilim-efrāz-ı ḥaşem

59 Şayḳal-efzā-yı kerāmet ü ser-efrāz-ı kibār
Fayṣal-ārā-yı niẓāmāt u mühim-sāz-ı ümem

60 İḫtişāmı ile nāzende mehāmm-ı cumhūr
İḳtidārı ile pāyende niẓām-ı ‘ālem

61 Müşkilāt-ı düveli himmeti ḥall etdi meger
Zülf-i yārı ḳıla taḥrīk ṣabā ḫam-der-ḫam

62 ‘Adli ol rütbe ki ‘ahdinde te‘ānuḳ eyler
Eyleyip ‘ıḳd-ı amān bir birine gurk u ġanem

63 Emri ol mertebe kim istese ger ref‘-i teżād
Besler āġūşda āhū-beçeyi şīrācem

64 Nehyi cārīdir o ġāyetde ki düzd-i şeb-rev
Hīç mehtāb-ı ṣafādan bulamaz mevc-i ẓulem

65 ‘Arş-ı temkīn vezīrā müte‘ālī ḳadrā
Ey vücūduň şeref-i sadr-ı mu‘allā-yı ḥaşem

66 Sensin ol ḫātime-i nüsḫa-i cūd u şefḳat
Saňa nisbet ile bir köhne meṣeldir Ḥātem

67 Sensin ol dāver-i deryā-dil ü ebr-i ihsān kim
Sāhil-i luṭf-ı ‘amīmiňden umar feyż-i kerem

68 ‘Arşda kāse-i ḫurşīdi ṭutup ‘ulviyyāt
Ferşde cūş-ı ḍarā‘atle gelip mūce’em

69 ‘Afv ḳıl ṭūl-i lisānım saded-i şekvāda
Ye’s ile hirre-i maġlubeyim Allāh a‘lem

70 Bilirim lāf u güẕāfım ṭutulur hep ma‘ẕūr
Çekilir sürç-i zebān etse de rencīde-i ġam

71 Saňa açdım yalıňız rāz-ı derūnı yoḫsa
Kimseye şekve-i ḥāl eylemedim etmem hem

72 Merci‘-i cümle-i ḥācāt u serā’irsin sen
Āsitānıňda n’ola zār u teẓellüm etsem

73 Melce-i ‘ālemiyānsın ben o ‘ālemde daḫīl
Sāde lāyıḳ mıdır etmek beni maḥrūm-ı himem

74 Ḥācetim vüs‘at-i iḳbāldir ancaḳ senden
Ḥāşeli’llāh ola deryūze dīnār u direm

75 Yetişir tesliyet-i ṣarfe-i Allāh-kerīm
Bilir Allāh kerīm olduġunu cümle ümem

76 Va‘de-i himmetin encāzını fermān eyle
Bundan a‘lā olamaz vaḳt u zamān-ı ḫurrem

77 Var iken sen gibi bir ṣadr-ı suḫendān niçe bir
Ehl-i dil pest ola rif‘at bula aṣḥāb-ı şikem

78 Tā-be-key dāmen-i maṭlabda ḫuṣūṣā çekeyim
Zaḥmet-i leyt-i la‘āl keşmekeş-i lā vü ni‘am

79 Mā’il-i şīve-i ehliyyet iken ma‘deliň
Şūḫ-ı baḫtım niçe bir ola perīşān-perçem

80 Sende yoḳ ‘acz-ı kerem bende ḳuṣūr-ı dāniş
Niçe şīrāze-i sāmānım ola böyle behem

81 Sen Reşīdü’l vüzerā bende-i re’sü’ş şu‘arā
Yoḳ mu pādāşlıḳ ey ṣadr-ı hümāyūn maḳdem

82 Ḥiṣṣedir ḳıṣṣa-i Şeh-nāme ile Firdevsī
Ehl-i naẓma ne ḳadar var idi ḫürmet-aḳdem

83 Hele teẕlīl-i suḫen hīç degildir mesbūḳ
Şi‘re hep raġbet ederler idi eslāf-ı ümem

84 Söz ayaġa düşüp oldu der-i ma‘nī pāmāl
Anı baş üzre ṭutarlar idi hep Rūm u ‘Acem

85 Hep suḫendir cihet-i vaḥdet-i insāniyyet
Ḳuvve-i nāṭıḳadır sözde nişān-ı ādem

86 Köhne taḳvīm ḳadar ḳıymeti yoḳ şimdi velīk
Nuṭḳ iken aḥsen-i taḳvīme kemāl-i ekrem

87 Niçe inkār olunur ṣüret-i te’ṣīrātı
Söz ki pan-zehr olur erbābına nā-ehline sem

88 Böyle bir nuḫbe-i a‘ṣārda pek emr-i ġarīb
Ḥuşv-ı zā’id ṣayılır ben gibi bir mu‘ciz-dem

89 Sen bilirsin neler etdi baňa çarḫ-ı gaddār
Ki iḥāṭa edemez cedvel-i keyfiyyet ü kem

90 Yetmedi dādıma ser-‘asker-i sābıḳ aṣlā
Sa‘īme olmuş iken emr-i şerīfiň münżemm

91 Bu şikāyet degil aḥvāli hikāyetdir hep
‘Āḳili hiçe ṣayar kendisi ‘ākildir hem

92 Baḫl-i rif‘atdir aňa māni‘-i dil-ḫˇāhım olan
Rütbe imsākini temkīn bilir ol kān-ı kerem

93 Ḫisset-i himmeti ol ġāyete ermişdir kim
Ḫalḳ anı Pinti Ḥamīd ile ṭutarlar tev’em

94 Vükelāya dil uzatmaḳ heẕeyāndır ammā
Ṭavr-ı küstāḫlıḳ etdirdi baňa ye’s-i etem

95 Şefḳatiň şā’ibe-i minnete merḫūn degil
Āṣafā mevhibedir şānına īṣār-ı himem

96 Ben gibi ‘ācizi ḳıldıň ne ḳadar istiṣḥāb
Hīç o luṭfuň degilim şükrüne ḳādir bir dem

97 Ḳıldım aḥvāli saňa çār ḳaṣā’idle beyān
Her biri oldu sezā-vār ḳabūlüň aḳdem

98 Şimdi bu tuḥfe-i nāçīzimi taḳdīm etdim
Umarım ‘āṭıfetinden ola manẓūr-ı kerem

99 Böyle vaṣf etmez idim şān-ı feḫīmāna ki līk
Ṭab‘ıma verdi kesel cevr-i sipihr-i aẕlem

100 Gerçi emṣāl-i nu‘ūtuň degil ammā maḥdūd
Vaṣfiňa nā-mütenāhī ḳonulur üss-i raḳam

101 Nice iġrāḳ-ı ḫayālāt ederim medḥiňde
Ḳılmasa nāṭıḳamı gerdiş-i nā-sāz ebkem

102 Yoḫsa menṣūr-ı belāgatle o destūrum kim
Devletimde ḳalem ü nāṭıḳadır ṭabl u ‘alem

103 Kişver-ārā-yı kemālim hele bi’l istiḳlāl
Taḥt-ı ḥükmümdedir iḳlīm-i ma‘ānī vü ḥikem

104 Feylesof-ı suḫenim kim dil-i bī-bākimde
Berḳ urur nūr-ı kerāmet ile rāz-ı mübhem

105 Ḳaṭredir lücce-i idrākime nisbet deryā
Ẕerredir pīş-i ḫayālimde sevād-ı ‘ālem

106 Kilkim o muṭrib-i pākīze-edādır ki olur
Başlasa etmege icrā-yı maḳāmāt u naġam

107 Zühre-i germiyet-elḫānı ile Zühre-şikāf
Reşk-i enfās u zemīniyle ‘ıṭār u ebsem

108 Ṭab‘ım ol āb-ı revāndır ki ṭurur hem-destān
Yed-i ṭūlā-yı kemālimde göründükde ḳalem

109 Cūy-ı endīşem ile meşreb-i feyż-i aḳdes
Reşḥ-i nuṭḳum ile i‘cāz Mesīḥ-i Meryem

110 Şi‘r-i ġarrālarımıň her biri bir Sihr-i Ḥelāl
Çoḳ mudur ṭab‘-ı füsūn-kārıma Hārūt desem

111 N’ola dersem menim üstād-ı suḫen dīger nīst
Nevk-i ḫāmemdedir aḥkām-ı Ḫudā-yı eḥkem

112 Naẓm-ı şīrīnime hem-ḳadr olamaz şi‘r-i diger
Bir midir ḳand-ı mükerrerle ṭa‘ām-ı şalġam

113 Ṭarḫ-ı rengīnimi taḳlīd edemez bir şā‘ir
Ṭutamaz la‘l-i meẕābıň yerini hiç baḳḳam

114 Hem-‘inān var ise ‘irfānıma gelsin görelim
İşte meydān-ı hüner işte devāt işte ḳalem

115 Rūḥ-ı Nef‘ī daḫı teslīm ede istiḥḳāḳım
Olsa Ḫallāḳ-ı Ma‘ānī baňa maḫṣūṣ-ı ‘alem

116 Himmetim ṣan‘at-ı eş‘āra degildir maḳṣūr
Her hünerde ederim da‘vī-i rücḥān u ḳadem

117 Ḥāṣılı şimdi benim nāẓım-ı ṣāḥib-ḫamse
Ḥükm eder ‘Urfī-i Rūm olduġumu ‘örf-i ‘Acem

118 Bu ḳaṣīdem ki şeref-yāfte-i medḥiňdir
Nāmını sā’iḳ-i vaḥy etdi reşād-ı mülhem

119 Ẕeyl-i vaṣfıňda n’ola etse teġazzül ṭab‘ım
Yaḳışır levḥ-i ḳaṣā’idde ġazel yazsa ḳalem

120 Vermez olsam daḫı ol Nīşli şūḫ-ı gül-fam
Nīş-i buḥrānına pan-zehr-i viṣālin merhem

121 Ka‘be-i ‘aşḳda miḥrāb-ı dü-ebrūsu yeter
Nev-ḫırāmım gibi olmaz baňa āhū-yı ḥarem

122 Ḥüsn-i ruḫsārıňı bālā-ter eder tāb-ı ‘araḳ
Ġonceye feyż-i ṭarāvet verir ey gül-i şebnem

123 Müslümān cānlar alır büt-gede-i vaṣlında
Āh o kāfir-beçe āfet ṣanem ammā ne ṣanem

124 Rūḥ-ı Loḳmān daḫı imdād-ı şifā eyleyemez
Olmasın memleket-i Nīşde dilrīş ādem

125 Lāf u da‘vī-yi şikāyet yeter ey Eşref
Ba‘de-zīn eyle taḥiyyāt-ı ḫıdiv-i efḫam

126 Tā ki devlet süre ṣadreyn-i vücūb u imkān
Pāye-i ḥikmet ola baḫş-i ḥudūş ile ḳadem

127 Ṣadr-ı dīvān bula ol āṣaf-ı zī-şān ile fer
Ferve-i cāhı ola ḥāşiye-i levḥ ü ḳalem

128 Sāye-i merḥametin eyleye memdūd-ı cihān
‘Ömr ü iclāl-i müebbedle Ḫudā-yı erḥam

XXI

Mefā‘ilün/ Fe‘ilātün/ Mefā‘ilün/ Fe‘ilün

1 Ta‘ahhüd etmiş iken intiẓām-ı ekvānı
Felek dirīġ ki naḳş etdi ‘ahd ü peymānı

2 Hücūm-ı keşmekeş-i tünd-bād-ı ġam ḳopdu
Temevvüc eyler iken baḥr-ı luṭf-ı raḥmānī

3 Dü-rūze ṣervet ü sāmān görürse ‘ālemde
Ḥasedle çarḫ-ı denī çāk eder girībānı

4 Sipihr-i kīne veren el-ḥaẕer ki mekrinden
Gülerken ‘āḳıbet aġlatdı nev‘-i insānı

5 Pür oldu sāġar-ı gerdūn şarāb-ı miḥnet ile
Piyāle-gerd-i felek bozdu ẕevḳ-i rindānı

6 Çekildi cām-ı kesel sāġar neşāta bedel
Ṭaġıldı bezm-i ṣafānıň piyāle-gerdānı

K. XXI 28a

7 Dürüldü defter-i himmet büküldü nāme-i luṭf
Göründü şāhid-i maḳṣada çīn-i pīşānı

8 Verilmiş idi berāt-ı müslimi ḫalḳa
Ḳurulmuş idi ṭarabgāh-ı şevḳ ü şādānī

9 Aňa bedel yed-i ʻālemde riḳʻa-i şekvā
Bunuň yerine felek ḳoydu Beyt-i Aḥzānı

10 Nesīm-i luṭf u vefānıň yerinde yeller eser
Şemim-i cūd u kerem oldu mevc-i ḥırmānī

11 Güşāde besteni ġālib edip sipihr-i leʼim
Ricā-yı şefḳate cāy etdi semt-i ḫüsrānı

12 Bu rütbe vazʻ-ı nigūn görmedi ʻuyūn-ı şüʻūn
Ki geçdi gerdiş-i nā-sāz ḥadd ü pāyānı

13 Yā ḳopdu çarḫda eşrāṭ-ı sāʻat ü maḥşer
Yāḫūd ḳażā eder işrāb-ı ḳahr-ı Yezdānī

14 Muḳaddimāt-ı ḳıyāmetle yāḫūd ʻarż eyler
Cihāna mālik-i dūzeḫ-i ʻaẕāb-ı nīrānı

15 ʻAceb ki vaḳʻa-nüvīs-i ḳażā daḫı yekser
Süṭūr-ı maʻdelete çekdi ḫaṭṭ-ı buṭlānı

16 Ne ḥāl kesb eder eyā ʻavāḳıb-ı eyyām
Daḥı ne ṭarza girer kār-ḫāne-i fānī

17 ʻAceb kim eyleye ābād-ı baʻde-zīn bilemem
Kemāl-i luṭf u nevāzişle ḳalb-i vīrānı

18 Güşāde kim eder eyā nesīm-i şefḳatle
Derīçe-i dil-i ġamnāk-ı müstemendānı

19 Kılıp telāfi-i māfāt izz ü müte‘al
Eder mi ref‘-i küdüretle dehri nūrānī

20 Ḫalef selef olur ‘ālemde usr u yüsr ammā
Tecāvüz etdi bilā māverā-yı imkānī

21 Bulursa ṣūret-i imkān muḥāl-i ẕātı yer
Ümīd ederdi ḫalāyıḳ ṣafā-yı devrānı

22 Cenāb-ı āṣaf-ı ekrem yā ḫod ede teşrīf
Ḳudūm-i sa‘d-ı lüzūmuyla ṣadr-ı dīvānı

23 Ne āṣaf efser-i Dārā ġılāf-ı pāpūşı
Ne āṣaf āyine-i devlet-i Süleymānī

24 Cihān-ı saṭvet ü şān āsümān-ı istiġnā
Medār-ı emn ü emān müsteşār-ı sulṭānī

25 Feżā-yı ma‘deletin fāris-i ‘inān-tābı
Cihān-ı merḥametiň ḥāris ü nigeh-bānı

26 Sipihr-i mertebe destūr-ı mūşikāf-ı umūr
Vezīr-i ġālib ü manṣūr-ı āṣaf-ı ṣānī

27 Yegāne ṣadr-ı mufaḫḫam ḥülāṣa-i ‘ālem
Muḥīṭ-i şān u ḥaşem merkez-i cihān-bānī

28 Ḫıdīv-i erşed ü ā‘ḳal Reşīd Pāşā kim
Birūn-ı ‘aḳl-ı ümemdir kemāl-i ‘irfānı

29 O ṣadr-ı çarḫ -‘aẓamet kim şükūh-ı Cemşīdi
Yeriyle ḫalḳa unutdurdu ṣabt-ı ‘ünvānı

30 O şehsüvār-ı zamān kim olurdu pīş-i āheng
Rikāb-ı ṣervet ü şānın göreydi Sāmānī

31 O baḫtiyār-ı mükerrem vezīr-i ā‘ẓam kim
Hemīşe ḥükm-i ḳaderdir muṭabbā‘ fermānı

32 Müşīr-i Sidre-serīr āsümān-ı kevkebe bu
Hemāre cevher-i fi‘ālidir şenā-ḫᵛānı

33 Ḥarīm-i saṭvetiniň Sidre cāy-ı dehlīzi
Serīr-i rif‘atiniň ṭāḳ ‘arş-ı eyvānı

34 ‘İẕār-ı mihr-i sipihr āsitānına cārūb
Sirāc-ı māh-ı felek şem‘e-i şebistānı

35 Ẓafer memālik-i iclāl ü ḥaşmetinde ‘ases
Ḳader mesālik-i iḳbāliniň nigeh-bānı

36 Sevād-ı ḳahrına temşīldir şeb-i tārīk
Beyāż-ı luṭfuna taḳlīd ṣubḥ-ı nūrānī

37 Zülāl-i himmeti iksīr-i cān-bahā-yı server
Sicāl-i şefḳati ‘aynü‘l ḥayāt-ı rūḥānī

38 Olurdu ceyb-i ‘aṭāsında sīb yek-rūze
Nücūm-ı şābit ü seyyār bulsa erzanī

39 Felek kemīne ḥabābı zemīn ḫār u ḫası
Ḫıred-şikāf ḳadardır muḥīṭ-i iḥsānı

40 Suḳāṭa çīni-i cūduyla Ḥātem ü Kisrī
Ḳurūn-ı sālifeye etdi ‘arż-ı sābānı

41 Mesāḥa-i yemm-i ilṭāfı bil ki farż olunur
Bulursa cünd-i kevākib ḥesāb-ı bārānı

42 Alup sebīke-i kevneyni cerr-i eşḳāle
Sipihr ḳabża-i taḳdīre alsa mīzānı

43 Ḳalıp ḳıyāsdan ‘āciz veḳār u temkīnin
Kemāl-i şerm ile iḳrār ederdi noḳṣānı

44 Ḫıred ki cevher-i dürc-i mükerremiyyetdir
Ḥarīm-i ṭıynet-i ẕī-ḳıymetindedir kānı

45 Hüner ki der-kerān-ı māye-i kerāmetdir
Muḥīṭ-i dānişiniň ḳaṭresidir ‘ummānı

46 Kemāl kim şeref-i ẕāt-ı ādemiyyetdir
Aňa ḫaṣīṣe olup buldu rif‘at ü şānı

47 Degil ṣadef olur ābesten ferīde-i ḥabāb
Edeydi feyżine peyrevlik ebr-i nisānı

48 Nezāketinden eger bulsa terbiyyet fūlād
Ḥarīr-i nāzıňa elbet olurdu rücḥānī

49 Ṣabā getirse gülistān-ı şemme-i ḫulḳın
Ederdi reşk ile giryān verd-i ḫandānı

50 Fuṣūlüň istese vaż-ı ḳadīmini taḥvīl
Bahār ederdi ḳażā der- ‘aḳab zemistānı

51 Benān-ı ḥükmüne mevḳūf inhilāl-i umūr
Müsālemāt-ı ḫalāyıḳ menūṭ-ı fermānı

52 Çekince sāyesini mesned ü vekālinden
Cihāna gelmiş idi ġāyet-i perīşānī

53 Muḳaddimemde beyān etdigimden efzūn-ter
Felek dü-çār-ı ġamım etdi nev-i insānı

54 Ṣadāretin gözedirken yine o destūruň
Ṣımāḫ-ı cāna gelip bir nüvīd-i rūḥānī

K. XXI 46b Metinde **rif‘at** sözcüğünün altına **izzet** kelimesi de yazılmıştır. Her iki şekilde de okunduğunda vezin aksamamaktadır.

55 Edā-yı secde-i şükre ḳıyām edince her ān
Dedi bu naġme ile bir beşīr-i nūrānī

56 Ḳanı telāfī-i eyyām ümīdin etmez idik
Muḥāldir der idik inkişāf-ı devrānī

57 Edince merḥamet insāna ṣāni-i ‘ālem
Muvaffaḳatla eder çarḫ cebr-i noḳṣānı

58 Gelince vaḳt u zamānı şeṭāret-i dehriň
Ḫudā ‘ināyet eder bir ḫıdīv-i ẕī-şānı

59 Ṭabī‘atiyle bulur mihr-i ṣāḥibīn elbet
Olunca ḫāliḳiň i‘mār-ı mülke fermānı

60 Reşīdin eyledi mihre beḥāşa-i ekvān
Gelip ẓuhūra bu tāriḫ-i ‘avn-i sübḥānī (1268)

61 Vekīl-i muṭlaḳ eder böyle bir ḫudāvendi
Niẓām-ı ‘ālem olunca murād-ı rabbānī

62 Ṭulū‘-ı kevkebe-i devleti ki almışa
Sabāḥ-ı ‘ıyd-ı sürūr etdi şām-ı aḫzānı

63 Yine cihān bulur sāyesinde āsāyiş
Gelir ḥadīḳa-i devrāna reng-i ‘ümrānı

64 Eser nesīm-i meserret riyāz-ı memlekete
Gidip ḫazān-ı keder geldi faṣl-ı şādānī

65 Felek sipās-ı ṣadāret-penāh-ı destūra
Ey ‘ālem-i keremiň āfitāb-ı raḫşānı

66 ‘Ulüvv-i şānıňı ta‘rīf egerçi emr-i muḥāl
Velīk ḫāmem eder midḥatiňde pūyānī

67 Kemāl-i şānıňa yetmez mi şāhid-i ‘ādil
Ki ṭab‘ım eyleye medḥiňde ‘arż-ı noḳṣānı

68 Benim de ḫ̬āce-i fenn-i belāġat olduġumuň
Ḳaṣīde-ḫ̬ānlıġıňdır delīl-i bürhānı

69 Sen öyle ṣadr-ı cihānsın ki ṣorsa birbirine
Ezel ebed bulamaz saňa evvel ü ṯānī

70 Ben öyle fāris-i naẓmım ki hem-‘inān baňa
Ne gördü ḫ̬od ne görür ‘arṣa-i suḫ̬endānī

71 Zebānım etse n’ola faḫ̬r-ı intisābıňla
Riyāż-ı mehmedetiňde hezār destānı

72 Benim ol mu‘cize-güster ki ṭūṭī-i ḳalemim
Gelince nuṭḳa eder lāl nükte-i sencānı

73 Benim ol şā‘ir-i māhir ki şāhidü’l hām
Zebān-ı sāniḥamıň mübtelā vü ḥayrānı

74 Cihān vaḥiyy ü beyānım ki ceyb-i fikrimdir
Ḫ̬azine-i güher-i vāridāt-ı Sübḥānī

75 Mesīḥ-i evc-i kemālim ki rūḥ-ı ḳudsīye
Verir leṭāfet-i naẓmım ḥayāt-ı rūḥānī

76 Ḳalırdı ṭarḥ-ı tesābuḳda noḳṭa-i ḥareket
Semend-i nāṭıḳamıň olsa çarḫ̬ meydānı

77 O rütbe Rüstem-i ṭab‘ım tüvāngir ü berzūr
Ki aldı pençe-i teshīre mülk-i ‘irfānı

78 Suḫ̬en ki ġonce-i ‘anber-şemīm ma‘nīdir
Serāy-ı fikr ü ḫ̬ayālimdedir gülistānı

79 Beyān ki bülbül-i gülbün-ṭırāz-ı ḥikmetdir
Ṭabī‘atimden eder meşḳ uṣūl-i elḥānı

80 Edā ki māşıṭa-i lehçe-i belāġatdir
Devāt u kilkime vābeste ṭarḫ-ı elvānı

81 Daḳīḳa-sencī-i endīşemiň kināyesidir
Kemāl-i remz-i Ḫocendī ḫayāl-i Ḫāḳānī

82 Edip selāset-i ṭab‘-ı selīmimi teslīm
Suḫen-verān-ı ‘Acem hiçe ṣaydı Selmānı

83 Ederse ḳuvvet-i bāzū-yı dānişim inkār
Ḥaṣūd-ı cāhil eder çünki yoḳdur iẕ‘ānı

84 Ḥaṣūd hīç benim ister mi mesned olduġumu
Elimde görse ḳapar belki bir dilim nānı

85 Revā mı ben gibi üstād-ı ‘aṣr ey āṣaf
Ḥased-keşānıň elinden çeke perīşānı

86 Ḥaṣūda ḳarşı beni ser-hezār naṣb eyler
Ṭutuşsun āteş-i reşk ile ‘araḳ-ı ‘udvānı

87 Bülend rütbe vü mesned verip be-kām etdiň
Kemāl-i luṭf ile her bende-i şenā-ḫᵛānı

88 ‘Ale‘l ḫuṣūṣ ola ṭab‘ım benim gibi ekmel
Cihānı ṭoldura eş‘ār u şıyt-ı ‘ünvānı

89 Ṭulū‘-ı kevkebe-i ṭab‘ım eyledi īcāb
Ġurūb-ı nā’ire-i iştihār-ı aḳrānı

90 Bu güne naẓm-ı ġazel eylerim ḳaṣā’idde
Ki nār-sā-yı ḫıreddir naẓīre-i ityānı

91 Ḳafesde seyr edeli gāh rūy-ı ḫūbānı
Unutdu bülbül-i bī-çāre verd-i ḫandānı

92 Belā-yı cāndır o vaḥşī ġazāl-ı rem-keş kim
Düşürdi ‘ālem-i āşūba çeşm-i fettānı

93 İki cihāna degişmez felekde rind olan
Ṣafā-yı yek-deme-i ‘işret-i ḫıyābānı

94 Miḥekk-i cevrine ‘arż eyle cānım ücret alıp
‘Ayār-ı ‘aşḳımıň ey şūḫ var mı noḳṣānı

95 Ġām-ı firāḳa taḥammül olurdu pek müşkil
Ṣabā getirmese gāhī peyām-ı cānānı

96 Sen āfitāb-ı sipihr-i cemālsin ey māh
Yanıňda ẕerre ṭutar ḫulḳ-ı mihr-i raḫşānī

97 Du‘ā-yı āṣaf-ı memdūḥa başla ey Eşref
Yeter teġazzül ü faḫriyye buldu pāyānı

98 Sipihr tā ki ḳıla zīb çehre-i eyyām
Fürūġ-ı şem‘-i żiyā-pāş-ı ḫāver-sitānı

99 Ol āsümān-ı şükūhuň ṣabāḥ-ı maḥşere dek
Ġurūb görmeye hiç mihr-i saṭvet ü şānı

XXII

NAẒīRE-İ NEF‘Ī

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

1 Şükr kim bir bārgāh-ı luṭfa ḳıldım intisāb
Kāmrān oldum be-ḳavl Nef‘ī-i vaḥy-ı iktisāb

K. XXII 39a

2 Şükr kim bir dāmen-i iḥsāna yüz sürdüm bugün
Kim olur ẓıll-ı zelīlinden felek feyż-i niṣāb

3 Bāreka'llāh ṭāli'im bir bāba ḳul etdi beni
Kim aňa zer-ḥalḳadır zerrīn-i ṭavḳ-ı āfitāb

4 Ol serāy-ı gürzmān-ı dehlīz ü reng-āmīz kim
Yerde ḫāşāk-ı deri dürr ü güher gökte şihāb

5 Ol der-i çarḫ-āsitān u 'arş-ı eyvān kim anıň
Dündur derbānlıġından devlet-i Efrāsiyāb

6 Kehf-i millet ḥırz-ı nuṣretdir o bālā āsitān
Maṭla'-ı mihr-i münīr-i ġalibiyyetdir o bāb

7 Feyż-güster āsitān u bende-perver bārgāh
Bāb-ı 'ālī-ka'b-ı himmet ḳıble-i 'ālem-me'āb

8 Sidre-menzil sidde-i berterke vermişdir şeref
İntisāb-ı ḫāk-i pāy-i āsaf-ı mālik-riḳāb

9 Māhir-i fenn-i besālet ḳāhir-i gerdūn-keşān
Nāṣır-ı bünyān-ı şevket raḫşerān-ı Cem-rikāb

10 Minber-efrūz-ı kerāmet cāmi'-i ḫulḳ-ı ḥüsün
Maḥẓar-ı 'adl ü semāhat maẓhar-ı rāh-ı ṣavāb

11 Bī-mu'ādil Ḳahramān Ḥaydar-mümāṣil ṣaf-şikāf
Bermekī temkīn ḳumandan ṣaf-der-i Rüstem-şitāb

12 Ḥażret-i serdār-ı ekrem dāver-i encüm-ḫadem
Ḥāris-i 'ālem cihān-sālār-ı Keyḫüsrev cenāb

13 Āb-rūy-ı devlet-i İslām 'Ömer Pāşā ki ḥaḳ
Cevher-i şimşīrine nuṣretle vermiş āb ü tāb

14 Ol ki şimşīr-i celālin seyr edince yaraşır
Atsa zerrin ḫançerin Behrām edip şerm ü ḥicāb

15 Ol ki rezminde silaḥşör olsa keyvān-ı felek
Ceyş-i ‘ulviyāne eyler ‘arż-ı nāz-ı bī-ḥisāb

16 Ḫānümān-sūz-ı fesād u cān-baḫş-ı dād kim
Tīġ-i ḳahrı berk-i ḫāṭıfdır kef-i luṭfu seḥāb

17 Cūy-ı lutfu deste-i şehdābe-i emn ü emān
Būy-ı ḳahrı düşmana şūr-efgen-ı ḫışm u ‘uḳāb

18 Ṣaḥn-ı dīvān-ḫānesinde āsümān ṣaff-ı ni‘āl
Mevkib-i şīrānesinde ‘arş çetr-i zer-ṭınāb

19 Sāḥa-i iclāline bir sāye-bāndır Sidregāh
Pāye-i iḳbāline bir nerd-bāndır nüh ḳıbāb

20 Hem Felāṭūn-ı cihān hem nüktedān hem ḳahramān
Hem Süleymān-ı zamān hem kāmurān hem kām-yāb

21 Eylese şīrīni-i güftārı ta‘līm-i ṭuyūr
Naġme-i ṭūṭī gibi dilkeş olur savt-ı ġurāb

22 Nāzikī-i ṭab‘-ı ḳılsa cāmedātı terbiyyet
Seng-i ḫārā penbe-i nerme eder nāz u ‘itāb

23 Taḳviyet-sāz-ı żā‘īfān olsa dest-i ḳudreti
Żabṭ eder şīr-i jeyānı pençe-i mūr u zebāb

24 Ḥükmü cārīdir ‘umūm-ı kā’ināta şöyle kim
İstese faḳr u ġınā tebdīlini bī-irtiyāb

25 Kān döner bī-vāyelikden ḥaḳḳa-i bīrūzeye
Nāz eder pür-māyelikden genc-i Pervīze ḥabāb

26 Ṭāli‘-i çarḫ alsa baḫtından güşāyiş ẕerrece
Tā-be-ḥaşr-ı devrde olmaz kesūf-ı āfitāb

27 Nerre-şīr-i efḫamā ṣāḥib-ḳırān-ı ekremā
Ey ‘arūs-ı kişvere re’yi veren reng-i ḫiżāb

28 Sen o ṣaf-dersin ki ḳılsaň bezm-i ervāḥı ḫayāl
Rūḥ-ı Rüstem ḍarbe-i tīġinden eyler ictināb

29 Sen o serdār-ı mükerremsin ki seyf ü sāṭı‘uň
Ẕü’lfiḳār-āsā verir küffāra pür-āteş cevāb

30 Dest-ber ü Ḥaydar-ı Kerārı gösterdin bütün
Düşman-ı dīnin ḥiṣār u kişverin ḳıldıň ḫarāb

31 ‘Ācizāne intisāb ümmīd ederdim bābına
Oldu dergāh-ı ilāhīde niyāzım müstecāb

32 Yāver-i ḥarīm saňa besdir baňa bu iftiḫār
Ḥamdi’lillāh ṣāye-i luṭfuňda oldum kāmyāb

33 Himmet-i bī-minnetiňle ser-hezār etdiň beni
Eyleyip ‘Ārif Efendi bendeňe nā’ib menāb

34 Ġarḳa-i iḥsān ḳıldıň hem beni hem ‘ālemi
Ey veliü’l-ni‘met-i bī-minnet-i deryā-niṣāb

35 Ben de biň fethiyye inşād eyleyem ‘ahdiňde kim
Zīb-i dīvānım ola nām-ı büleḍiň bāb bāb

36 Ḥamdi’lillāh ḳuvvet-i ṭab‘ım degil ol güne kim
Naẓm için endīşeye versin kemāl-i ıżṭırāb

37 Minnet Allāha baňa ol rütbe vermiş iḳtidār
Başlasam naẓma hücūm eyler ma‘ānī bī-ḥisāb

K. XXII 35a *“eyleyem”* kelimesi metinde *“eyleyeyim”* olarak yazılmıştır. Ancak vezin aksadığı için bu şekliyle alınmıştır.

38 Ṭab‘-ı müstaġnī mīzācım līkin etmez iltifāt
Cevher-i şeh-dānesin eyler içinden intiḫāb

39 Ṣayd-ı ma‘nī‘arż-ı ḥāl eyler ḳabūlüm-çün baňa
Nesr-i ṭā’ir cān atar fiṭrākime sırdır ḥicāb

40 Ben o Behzād-ı nigāristān-ı siḥrim kim eder
Müy-i ḫāmem zümre-i gerd-i beyān ṭavḳ-ı riḳāb

41 Ben o naẓm-ārā-yı devrānım ki raḫş-ı himmetim
‘Arṣa-i ma‘nāya ḳılsa her neim ‘azm ü şitāb

42 Şehsüvār-ı ṭab‘ıma ‘arż-ı ‘ubūdiyyet edip
Vaḥy-ı pīş-āhenīn olur ilhām-ı serheng-rikāb

43 Şeh-nişīn-i mevhibetdir mesned-i māhiyyetim
Naḳd-i ṣāf-ı ma‘rifetdir genc-i fikrimde nişāb

44 Şi‘r-i pākim şāhid-i ‘ismet-serāy-ı feyż-i Ḥaḳ
Bikr-i fikrim nāzenīn nev-zāde-i ümmü’l kitāb

45 Sāniḥātım maġz-ı ḥikmet sözlerim Siḥr-i Ḥelāl
Vāridāt-ı naẓmımıň her ḥarfi bir faṣlü’l ḫiṭāb

46 Ḫırmen-i idrākimiň deryūzekārıdır felek
Devr eder keçkūl-i mihr elde miṣāl-i āsbāb

47 Gülşen-i ‘irfānımıň kemter-hezārıdır melek
Kim verir tesbīḥ-i eş‘ārım aňa ḳuvvet-ṣevāb

48 Ben ne ‘Urfī’yim ne Hāḳānī ol üstād degilim
Nāṭıḳamdan ders alır eslāf-ı ‘an ẓuhrü’l-ġıyāb

49 Şā‘irān-ı ‘aṣr ile iḫlāfı artıḳ neyleyim
Nezd-i nessāc-ı ḥarīri aňlamaz [hīç] müy-tāb

K. XXI 49b: “harīrī” kelimesinden sonra gelen “de” kaldırılmış vezin gereği [hīç] kelimesi eklenmiştir.

50 Şi‘r-i diger güher-i güftārıma olmaz naẓīr
Bir midir ḳadr-i ḥicāreyle behā-yı dürr-nāb

51 Bir şebistān-ı belāgatdir ḳasīdem kim anıň
Bu ġazel bir nev-‘arūsīdir eder ref‘-i niḳāb

52 Ḳanda görsem ḫastegān-ı ‘aşḳıňa versin cevāb
Dā’imā mest-i teġāfüldür o çeşm-i nīm-ḫˇāb

53 Ġamzeden feryād o mehden dād zülfünden amān
Tende biň dāġ etdi peydā dilde yüz biň pīç ü tāb

54 Mest-i nāzım cism-i sūzānım görünce ḥaẓ eder
Bezm-i nūşa nūş-ı meyde nuḳl-ı şīrīndir kebāb

55 ‘Aks-i rūy-ı āteşīninden ḳızarmışdır yaḫūd
Sākiyā şerm-i leb-i la‘liňle gülgündur şarāb

56 Eşrefā besdir suḫen-i lāf temeddüḥ ba‘de-zīn
Bir du‘a ḳıl kim ḫulūṣ üzre ola tā müstecāb

57 Geh ḫazān gāhī bahār aḥkāmını sürdükce tā
Gerdiş-i eyyām ile bu rūze-i pür inḳılāb

58 Çeşm-i baḫtı görmesin gülzār-ı ḥaşmetde ḫazān
Ġonce-i iḳbāli sürsün dāimā ḥükm-i şebāb

59 Āstīn-i himmetin pūs eylesin hep ḫāṣ ü ‘ām
Āsitān-ı devleti olsun melāẕ-ı şeyḫ ü şāb

60 Meyl-i ḳudretle ḳapansın dīde-i ḥussādi hep
‘İzz ü rif‘atle açılsın ol der-i devlet-i meāb

XXIII

Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün

1 Olur olmaz suḫen şāyān-ı semi‘-ḫurde-dān olmaz
Ṭanīn-i bābdan bir güne ma‘nī müstebān olmaz

2 Ṣorulmaz merd-i kāmil sevḳ-i ehliyyetde cāhilden
Zer-i maḥbūb-ı muḥtāc-ı mihekk-i imtiḥān olmaz

3 Ḫayāl-i ḫāmdır ḫamyāze-i üftād-gān artıḳ
Demiş kim meyve-i gül-būyum ol serv ü revān olmaz

4 Perīler maḥv olur ol āfitābın devr-i ḥüsnünde
Edince mihr-i tal‘at çarḫda encüm ‘iyān olmaz

5 Zülāl-i naẓmı ta‘rīf istemez ḳand-i mükerrerdir
Olur şā’ir velīk Eşref gibi şīrīn-zebān olmaz

6 Ḳaderde varsa bir ādem olur elbet müşīr ammā
‘Ömer Pāşā gibi hem kārdān hem ḳahramān olmaz

7 Cihādın gösterir pür-muḳle ‘ālem deşt-i ṣavletde
Müşīr insān olur līkin meşār bāl-i benān olmaz

8 Ḫüdāvend-i ẓafer-peyker ḫıdīv-i bende-perver kim
Zülāl-i luṭf u iḥsānında būy-ı itminān olmaz

9 Cihāngīr ü cihān-dāver müşīr-i fevz-yāver kim
Yed-i te’yīd ü iclāli gibi gītī-sitān olmaz

10 Şecā‘at heybet ü nuṣret besālet cevher-i tīġi
Nice ol Rüstem-i Dārā-ḥışım Ḫaydar tüvān olmaz

11 Mücerred himmetidir düşmana bu ġālibiyyetler
Bedīhīdir hele bu bābda ḳaṭ‘ā gümān olmaz

K. XXIII 44a

12 Vücūdu iftiḫār-ı salṭanat ḥāmī-i devletdir
Ki meydān-ı cedelde böyle bir ṣāḥib-ḳırān olmaz

13 Şahen-şāh-ı cihānı ḳıldı ġāzī rūz u bāzūsı
Naṣıl ol āṣafiň devrinde ‘ālem şādmān olmaz

14 Şeh-i devrāna ẕātı ‘avn u tevfīḳ-i ilāhīdir
Bu rütbe āşikār-ı āmed urup müste‘ān olmaz

15 Hezār ordūyu bir endek hücūmu tārümār eyler
Bu güne Fātiḥ-i ṣāḥib-cedālet bir zamān olmaz

16 Otuz biň düşmeni hezm etdi üç ṭābūr ‘askerle
Hele olmuş mudur ‘ālemde ceng-ṭutara ḳan olmaz

17 Hezārāndır hezār āṣārı vardır ḫāriḳu’l‘āde
Cihādātı muḥaṣṣal ḳābil-i ‘add ü beyān olmaz

18 Cihānı kesdim aldım gerçi ben tīġ-i zebānımla
Anıň şimşīri līkin ḳāni‘-i fetḥ-i cihān olmaz

19 Ser-ā-pā heft iḳlīmi ḳarībā żabṭ edip seyr et
Arar iḳlīm-i diger līk bir ḫāric mekān olmaz

20 Te‘āla’llāh zihī ṣaf-deriňe ṣayt iḳtidārından
Cihān-āsūde mülk-i saṭvetinden pās-bān olmaz

21 Ḳıyām-ı ḥaşre dek devlete ẕātı ber-devām olsun
‘İbādu’llāh çün bundan büyük kehf el-amān olmaz

XXIV

Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün

1 Şebān ki ẓāhir oldu çeşmime bir rūy-ı nūrānī
Ḳıyās etdim ki berḳ-i Ṭūrdur yā sırr-ı sübḥānī

K. XXIV 40b

2 Ne rūy ārāyişi dāġ-ı dil-i mir'at-ı İskender
Ne berḳ āteş gibi dāmenkeş eyler Ḫıżr-ı Şeybānī

3 Nedir āyā o rūy-ı tāb-nāk i'cāz-ı ḳudret mi
Kemāl-i ḥüsnüdür reşk-i cemāl-i māh-ı Ken'ānī

4 Nedir ol berḳ berḳ-i ḳuvve-i ḳudsiye mi bilmem
Temāşāsı verir insāna medhūşī vü ḥayrānī

5 Ya ẖūr-ı nūr-ı 'iẕār ġayreti'llāhdır ẓuhūr etmiş
Yaẖud kim ġarra-i ġarrā-yı tevfīḳat-ı Rabbānī

6 Degil rūy-ı dıraẖşan ol degil berḳ-i firūzān ol
Muraṣṣa' seyfdir kim göz alır dīdār-ı tābānı

7 Mücellā tīġ-i cevher-dār-ı berḳ ẖāṭif-i āmīziş
Ġılāf-ārā-yı fevz ü nuṣret-i peydā vü pinhānı

8 Nümāyān ḳabżasında *Sūre-i Feṯḥ* āyet-i nuṣret
Fürūzān ṣayḳalında cevher-i mevc-i Ḫorāsānī

9 Ẓuhūrun ṭuysa devrān tiġ-i Behrāmī düşer elden
Ḫurūcun görse gerdūn maḥv olur kupāl-i Keyvānī

10 Degil ḳavs-i ḳuzaḥ taṣvīrin anıň kilk-i hürmetle
'Iṭār u naḳş eder tezyīn için elvāḥ-ı gerdānı

11 Behā-yı müjdesi olmaz hilāli Zāl-i gerdūnuň
O seyf-i sāṭı'ın ol rütbedir ḳadr-i firāvānı

12 Yed-i ḳudret hezārān ḥadde-i tedbīrden çeksin
Aňa bend-i niyām etmekse niyet ḥabl-i imkānī

13 Zamān-ı rezmde zehr-āb u devr-i bezmde sükker
Dü ẖāsiyetle mümtāz etmiş anı ṣun'-ı Yezdānī

14 ‘Adūya ḳanlı ejder dūsta ebrū-yı dilberdir
Ta‘āla’llāh seyf-i cevherīn-i āṣaf-ı ṣānī

15 Ne āsaf ṣaḥn-ı dīvānında heft iḳlīm bir evreng
Ne āṣaf nevk-i dāmānındadır mihr-i Süleymānī

16 Ne āsaf kehkeşān kemter-kemend-i fahr u tedmīri
Ne āsaf āsümān-endek sipend-i luṭf u iḥsānı

17 Ne āsaf dest-i iclālinde tevfīḳ-i Ḫudā şimşīr
Ne āṣaf ceyb-i iḳbālindedir ilhām-ı rabbānī

18 Tehemten-ṣavlet ü Rüstem-şecā‘at Murtażā-heybet
Nerīmān-menḳabet ṣāḥib-ḳırān Sührāb-ı sultānī

19 Cihān-dār-ı mufaḫḫam ṣaf-şikāf-ı ‘arṣa-i peykār
Ḫüdāvend-i mu‘aẓẓam saṭvet-efzā-yı ḳumandānī

20 Ser-efraz-ı felek temkīn ü ‘arş-evreng ü ‘adl-emīn
Mühim-sāz-ı beḳā-yı intiẓām-ı ‘ālem-i fānī

21 Müşīr-i müşterī tedbīr-i leşker-dār-ı kişver-gīr
Vezir-i Cem serīr-i ārāyiş-i ṣadr-ı cihān-bānī

22 ‘Ömer Pāşā-yı efḫam ḥażret-i serdār-ı ekrem kim
Alırlar ḳudretinden ṭāli‘-i tesḫīr ile anı

23 Kerāmet-vāye-i serdār hümāyun-pāye-i āṣaf
Cibāh-ı ḳudsiyāndır ferş-i pāy-endāz-ı dīvānı

24 Dilāver dāver-i ‘ālem-metā‘-ı ḳār-fermā kim
Felek maḥkūm-ı emridir melek inḳād-ı fermānı

25 Yegāne şehsüvār-ı ṣaḥn-ı devrān kim tenezzüldür
Ṣıṭabli-i ḥaşmetinde saṭl ederse mihr-i raḫşānı

26 Ġazā-endīşe ṣaf-der cümletü'l mülk-i muẓaffer kim
'Adīl-i Ẕü'lfiḳār-ı Murtażādır tīġ-i perrānı

27 Ḳader 'azminde pīş-āhengdir gürz-i ḳażādır dest
Ẓafer-rezminde bir serhengdir nuṣret nigeh-bānı

28 Sebük-cevlān u çāpük-destdir eyyām-ı ġavġada
Vaḳār-ālūd u Ḥātem-cūddur hengām-ı şādānı

29 Muḥīṭ-i ḳadrine nisbet zemīn bir ḳaṭre-i nāçīz
Sipihr-i cāhının 'arş-ı berīn bir köhne eyvānı

30 Felāṭūn meclis-i 'aḳlında bir şāgird-i ebced-ḫᵛān
Ferīdūn maṭbaḫ-ı ilṭāfınıň bir kāse-gerdānı

31 Devām-ı salṭanat ḫāṣiyet-i temkīnine mevḳūf
Niẓām-ı memleket vā-beste-i ḳānūn-ı 'irfānı

32 Ḫayāl-i āb-ı şemşīri uyutdu fevc-i a'dāyı
Hücūm vüṣūleti ġāzī oḳutdu şāh-ı devrānı

33 Kemāl-i 'aḳlını farḳ et ki Mevlānā-yı Rūmīniň
Serīr-i şevkete şāyeste gördü Āl-i 'Oṯmānı

34 Anı bilmiş ki ol serdār-ı Ekrem Āl-i 'Oṯmānıň
Şükūhun pāyidār eyler olup destūr-ı ẕī-şānı

35 Nedāmet 'arż eder etdiklerinden hep zamānında
Felek devr eyleyip bir vıfḳ-ı dil-ḫᵛāh-ı Müselmānı

36 Uyutdu ṣayt-ı 'adli fitneyi ol rütbe kim artıḳ
Felek rüyāda dāḫī görmez oldu rūy-ı ṭuġyānı

37 Zihī 'ādil ki ẕātī olmadan pīrāye-i ḫilḳat
Ṭutup āfāḳı āvāz-ı ṣıfāt-ı 'adl ü iḥsānı

38 İşitmiş ṣıyt-ı ḥaḳḳāniyyet ü teşrīf-i ‘ālīsin
Sipihr inṣāf edip vaz‘ eylemiş o lücce-mīzānı

39 Kerem kim dürr-i ‘ālem ḳıymet-i deryā-yı himmetdir
Kef-i luṭfundan eyler ictinā-yı feyż-i nīsānı

40 Sitem kim ḫānümānsūz-ı niẓām-ı dīn ü devletdir
Ḫayāl-i tīġ-i ḳahrıdır anıň bādī-i ḫüsrānı

41 ‘Ulüvv-i şānı bālā-terdir ol İskender-istiġnā
Tevāzu‘dur ederse luṭf edip Dārāyı der-bānı

42 N’ola bāl-i Hümā cārūb olursa āsitānında
Hümāyūndur ki eyvān-ı felekden şān u ‘unvānı

43 Tefā’il etseler iḳbālini Dīvān-ı Şevketden
Degildir ḳābil-i taḫmīn-i ḥaḳḳ-ı saṭvet ü şānı

44 Meger bir cāh-ı fevḳā’l-‘āde īcād eyleyip devlet
Beyān-ı ḳadrine bir nebẕe bulsun cāy-ı imkānı

45 Olur her cündi bir Rüstem cedelgāh-ı ṣalābetde
Bir ordu kim o destūr-ı mükerremdir ḳumandānı

46 Dilīrāne cidālin görseler Neyrem ile ‘Anter
Yanar dehşetle Neyrem çāk eder ‘Anter girībānı

47 Hünerden mi yanında beldeteyn-i devleti teshīr
Perine sevḳ-i ceyş eyler geçip Eflāḳ u Boġdānı

48 Yed-i te’yīdi seyr et ol cihān-sālār-ı Cem-cāhıň
Bütün fermān-ber eyler ḫaṭa-i Īrān u Tūrānı

49 Degil Īrān u Tūrān iḳtidārı andan efzūndur
Olur ġālib cihāna żabṭ eder bi’l-cümle ekvānı

50 Nümūne savlet-i şīrānesin bir kez ḳıyās et kim
Kemāndan çıḳmadan ḥālā ḫadeng-i tīr-i peykānı

51 Çünān ṭutara kān sā'ir ḥudūd-ı Ṭuna ḥarbinde
Bozuldu ceyş-i düşman bildi neymiş ḥadd-i 'isyānı

52 Cedelkārāne tedbīr ü cihāngīrāne re'yinde
Beyābān-ı 'adem oldu 'adūnuň rāh-ı āsānı

53 Ḳılıp māl-ı ġazāl iḳlīmini hep ḍarb-ı destiyle
Nedir Rūsiya görsün kesr-i 'ahd ü naḳż-ı peymānı

54 Donanmā-yı hümāyun alsa bād-ı himmetinden feyż
Donanmā-yı 'adū eylerdi limān ka'r-ı 'ummānı

55 O rütbe ḥükmü cārīdir ki vaż'-ı ḫiffet ü şiddet
Ḫayālinden geçip tebdīl-i aḥvāl olsa fermānı

56 Verirdi gülle-i ṭab' ḫastaya ḫāṣiyet-i limūn
Yıḳardı kelle-i şekker ḥuṣun fūlādī ṣıldānı

57 Cehime ḳaṭre-i nāçīz erişse baḥr-i luṭfundan
Edip kesb-i leṭāfet başdırır firdevs-i Rıḍvānı

58 Behişte bir şerāre düşse rüst-ā-ḫīz-i ḳahrından
Olur ġālib-ter-i nīrān dūzāḫ-ı bāġ u būstānı

59 Kef-i cūdundan alsa rūy-ı deryā būy-ı istiġnā
Bulur genc-i güher 'ālem ḥabāb-ı pūç-ı maġzānı

60 Oṭāġı ber-mu'allā sāye-bān kim evc-i rif'atde
Berāber şeh-nişīn-i āsümāna pāy-ı erkānı

61 Ṭınābın ṭāḳ-ı 'arşa 'aḳl-ı kül ṭavḳ-ı riḳāb eyler
Berīndir Sidreden ol ḫayme-i zer-tār-ı fevḳānı

62 Nigār u naḳşı pek rengīn kim görseydi ger Behzād
Aňa bir çāder-i maṭbaḫ ṣayardı ḳaṣr-ı Nu‘mānı

63 Nedir ol raḫş-ı çāpük-seyr-i dilkeş zīr-i rānında
Ḫırām-ı Refrefe ġālib ḳıyām-ı seyr ü cevlānı

64 Şenā-yı sür‘at-ı seyrin ḫayāle alsa bir şā‘ir
Hücūm-ı vāridāta teng olur endīşe meydānı

65 Burāḳ-ı berḳ-i reftār āteş-i zī-rūḥ ü tünd etvār
Muṣavver rūzigār u kūh-ı peyker mevc-i ṭūfānı

66 Sīm-i zerrīni ruḫsār-ı perī-rūyān gibi berrāḳ
Şi‘ā-ı mihre nāz eyler fürūġ-ı n‘al-i tābānı

67 Sipeh-perver ḫudāvend aẓfer-i yāver ḫıred-mendā
Eyā meydān-ı cengiň ḳahramān-ı fevz-i çevgānı

68 Sen ol yektā-süvār-ı deşt-i hīcā vü bisāletsin
Ki olmaz saňa ṣaḥrā-yı veġāda evvel ü şānī

69 Tevāriḫ-i selef ḫāṭır-nişānımdır benim līkin
Naẓīriň görmedim gördüm hezārān merd-i şüc‘ānı

70 Şecā‘at ṭab‘ıňa muḫtaṣ cedālet zātına maḫṣūṣ
Mehābet ġālibiyyet şānıňa vehbī-i Yezdānī

71 Saňa Ḥaḳḳdan verilmişdir livāü’l-ḥamd-ı peygamber
Ki her ġavġada gösterdiň cihād-ı şāh-ı merdānī

72 Niyāmından çekildi tīġ-i kişver-gīr-i iclāliň
Gelip vaḳt-ı ḥaṣād-ı ḫırmen-i feṭḥ-i firāvānı

73 Feżā-yı naẓmda eyler nice feṭḥiyyeler inşād
Çekip ṭab‘ım daḫı şimşīr-i kilk-i gevher-efşānı

74 ‘Aceb mi faḫr edersem ben de da‘vā-yı teferrüdle
Yegāne āṣafıñ mümtāz olur elbet şenā-ḫᵛānı

75 Ben ol naẓm-āver-i ‘aṣrım ki elḳābım yazar böyle
Kenār-ı levḥa dā’im ḳudsiyān-ı ‘arş-ı raḥmānī

76 Cihāngīr-i beyān ṣāḥib-ḳırān-ı ‘arṣa-i ‘irfān
Niẓāmī-i zamān ferzāne-i deşt-i suḫendānı

77 Sipihr-i fenn-i siḥriñ māhitāb-ı dāniş-efrūzu
Cihān-ı naẓm u şi‘riñ āfitāb-ı ḥikmet-efşānı

78 Kelāmım ḥüccet-i ḳıṭ‘ayadır baḫş-i belāġatde
Ki i‘cāz-ı belīġi ‘āciz eyler nükte-sencānı

79 Sözüm rükn-i yamānī nāṭıḳa şu‘rā-yı şi‘rimdir
‘Aḳīḳi ḳıldı dil-ḫūn ḫāmemiñ ḫūn-ı bedeḫşānı

80 Ḫamīrimdir medār-ı āferīniş rūḥ-ı ma‘nāya
Ẕāmīrimdir tecellī-ḫāne-i ilhām-ı rabbānī

81 ‘Arūs-ı fikrimiñ āşuftesidir şāhid-i mażmūn
Ṣarīr-i kilkimiñ bikr-i suḫen meftūn u ḥayrānı

82 Ḳumāş-ı naẓmımıñ ol rütbedir kim rūz-ı bāzārı
Götürdü Rūma hep gevher-fürūşān-ı Ṣıfāhānı

83 Şekve-i mevkib-i idrākim olsa cāẕib-i ervāḥ
Olur ser-heng pāleng-i rikābım rūḥ-ı Ḫāḳānī

84 Degil ḫābīde āşārım bütün ebkār-ı rengīndir
Unutdurdu kemāl-i ḥüsn-i ṭab‘ım ṣayt-ı Ḥassānı

85 Diger-gün āteş-i seyyāledir ṣahbā-yı endīşem
Ki derler kemterīn taḳlīdine yāḳut-ı rümmānı

86 Dimāġ-ı çāşını sencān-ı taḥḳīḳe verir dā'im
Ṣafā-yı meşreb-i ṭab'-ı selīsim ẕevḳ-i rūḥānī

87 Suḫen kim gevher-i gencīne-i vaḥiyyihü'l haydır
Zebānımdır o genciň bir ṭılısm-ı keşf ü vicdānı

88 Beyān kim nev-'arūs-ı ḫaclegāh-ı rāz-ı ḳudsīdir
Dehānımdır anıň meşāṭa-i tezyīn-i elvānı

89 Ġarābet bunda kim biň genc-i ma'nī var iken bende
Baňa çoḳ gördüler dünyā-perestān bir dilim nānı

90 Ḥaseddir yoḫsa hep 'ālem eder ehliyyetim teslīm
Nice inkār mümkündür fürūġ-ı mihr-i raḫşānı

91 Bu rütbe iḳtidārımla yine tīġ-i zebān çekmem
Düşürmem māye-i temkīnime teẕkār-ı nādānı

92 Bilirken rütbe-i māhiyet-i idrākimi dünyā
'Abeṣdir ḳāle alsam ġayrı inkār-ı ḥasūdānı

93 Bedīhī-i celīdir hīç buňa lāf u güẕāf olmaz
Ben ögretdim cihāna meslek-i naẓm-āferīnānı

94 Müselsel ṭumṭurāḳ-ı ṭarḥ u üstādāne ṭarzımla
Suḫen-güyāne gösterdim uṣūl u ṭavr-ı Selmānı

95 Ḳaṣā'idde müsellemdir teferrüd etdigim ammā
Ġazelde böyle iṣbāt eylerim da'vā-yı rücḥānı

96 Ol āteş-meşreb āfet gösterince çīn-i pīşānı
Yanar germü'l fetān-ı 'aşḳınıň hep ṣabr u sāmānı

97 Çemen-āsā bahār-ı ḥüsne vermiş neş'e-i diger
Leb-i la'linde yāriň sāye-i zülf-i perīşānı

98 Bir āhūdur beni pā-mal eden kim rāh-ı ‘aşḳında
Degişmez bir ġubār-ı pāyına biň nāf-ı cīrānı

99 Açılmış çār-ı bāġ-ı ḥüsnde bir ṭūġ-ı şāhīdir
O şāh-ı ‘işveniň gül-ġonçe-i ruḫsār-ı ḫandānı

100 Kimi ḫandān kimi giryān kimi nālāndır her-bār
Degildir yek-nasak bu gül-sitānıň ‘andelībānı

101 Du‘ā-yı ḥażret-i memdūḥa başla ba‘de-zīn Eşref
Yeter lāf-ı temeddüḥ kim ḳaṣīde buldu pāyānı

102 Dem ü devrān sürüp cem‘iyyet-i seyr-i kevākible
Felek pāyende ḳıldıḳca çerāġ-ı ḫāveristānı

103 Ola iḳbāli bī-ḥadd ‘ömrü sermed devleti mümted
Bula ḳuvvet zamānında cihānıň zīb-i ümrānı

104 Şahen-şāh-ı cihān tā ‘arşa aşsın seyf-i iclālin
Ẓahīr-i mülkü olsun ḥaşre dek serdār-ı zī-şānī

XXV

ḲAṢĪDE-İ ‘IYDİYYE DER SİTĀYİŞ-İ SER-‘ASKER DEVLETLİ MEḤMED RÜŞDĪ PĀŞĀ

Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilün

1 Āh kim ṭāli‘-i vārūn u nüḥūset āṯār
Bir nefes ‘ufḳ-ı murād üzre baňa olmadı yār

2 Dād ṣad dād elinden ki sipihr-i bī-dād
Aḫter-i kāmım eder mınṭıḳa-pīrā-yı ḫasār

3 Atılır ḳavs-i felekden urulur ṭāli‘den
Sīneme tīr-i felāket dile tīġ-i āzār

K. XXV 19a

4 Rūy-ı āsāyişi rüyāda daḫı görmedim āh
Baḫt-ı ḫ̆ābīdemi seyr etmedim aṣlā bīdār

5 Yaňılıp çehre-nümā olsa hilāl-i maḳṣūd
‘Iyd-ı şādīye gelip nevbet-i ‘arż-ı dīdār

6 Bü’l-‘aceb ‘ārıża-i bedr iken reng-i ḫusūf
Ādeme yek-şebeyi ṭāli‘ eder tīre vü tār

7 Nabż-ı āmāle göre hīç baňa şerbet mi verir
Etmem ümmīd ṭabīb-i ḳaderimden tīmār

8 Tīşe-i hemt ile kūhken-i tedbīrim
Ḳıl ḳadar semt-i merāma açamaz cāy-ı güzār

9 Olmadı hīç güher-pāş-ı emel kim çıḳarır
Sāḥil-i maṭlabıma mevc aradam ḫāss ü ḫār

10 Edemez cāme-i ehliyyetime vaż‘-ı refū
Ṭaḳsa ḫayyāṭ-ı ḳader sūzen-i iḳbālime ṭār

11 Sevḳ-i emniyyede yoḳdur eṣer-i dād u sitād
Ne bu ifrāṭ-ı ṭa‘aḳḳud bu kesād-ı bāzār

12 Āb ümīdiyle murād etsem eger Nīle sefer
Olmadan ḳādime-cünbān u ḫayāl-i isticār

13 Āb u rū dökdügüme nā-be-maḥal vāḳıf olup
Güş edip ḳıldıġımı emr-i muḥāli teẕkār

14 Tābiş-i ye’sim ile ṣu kesilir elde sebū
Mevḳi‘-i Nīl olur biň senelik āteş-zār

15 Görmedim çarḫda hiç rūy-ı refāh u rāḥat
Bulmadım devrde hiç būy-ı ṣafā-pāş-ı mesārr

16 Ḫ‘ān-ı yaġmā-yı ṣafā olsa feżā-yı imkān
Māye-i ‘ayşım olur dāye-i derd ü ekdār

17 Ḳara baḫtım eger ‘aks etse ‘izār-ı mihre
Reng-i tāriki olur reşk-i ẓulām-ı şeb-tār

18 Devr ü ẓulmetle görünmezdi hilāl-i Şevvāl
Şerer-i āhımı bālāya edemem īṣār

19 Bü’l-‘aceb kim bilemem ben de nedir ‘iṣyānım
Ne ḳuṣūr etdi beni raḫne-pezīr-i edvār

20 Rūzigārın sitem ü cevrine ṭurdum karşı
Hīç ḳondurmadım āyīne-i devrāna ġubār

21 ‘Arża-i ḥācetim eyā yürüdülmekde midir
Ḳalem-i ḳudret edip nā-mütenāhī ṭūmār

22 Ḳanġı sihr ile muṭalsam ‘acabā ḳufl-ı emel
Żabṭ eden genc-i ümīdi görebilsem niçe mār

23 Müteselli olurum cürm ü günāhım bilsem
Olmam āzurde teḳāżā-yı felekden her bār

24 Ġalaṭ etdim ki hünerden büyük ‘iṣyān mı olur
Hünerimdir baña bādi-i belā-yı bisyār

25 Güher-i farṭ-ı ẕekādır düşüren kıymetimi
Ḳadrimi naḳd-i ma‘ārifdir eden süfle-‘ayār

26 N’ola cem‘iyyet-i esbāb-ı ser ü sāmānı
Lafẓ-ı bī-ma‘nī-i efsāneden etdimse şumār

27 Bīḫi tā dūzāḫ-ı nekbetdedir ‘alā bilirim
Ḫūlyā hiç edemem naḫl-i emelden eṣmār

28 Destime cām-ı neşāṭ alsam eger bir laḥẓa
Yaġdırır berḳ-i ġamım üstüme çarḫ-ı ġaddār

29 Müddet-i ‘ömrüm olup nā-mütenāhī ā‘vām
Fi’l-mesel olsa beher ṣāniyesi sāl-i hezār

30 Yine bir dem göremem miḫnet ü ġamdan ḫālī
Yine bir dem bulamam ‘uḳde-keşā-yı dil-i zār

31 Edemem şemme-i müşkīn ile ta‘ṭīr-i meşāmm
Perveriş-ḫāne-i gün olsa dükkān-ı ‘aṭṭār

32 Bulmadıḳca eṣer-i neş’e baňa yeksāndır
Leyle-i mātem ile ‘ıyd u ḫazān ile bahār

33 ‘Iyd-ı ekber o zamāndır ki ola būsegehim
Ḫāk-i pāy-ı kerem-i āṣaf-ı ‘ālīm ḳadar

34 Ya‘nī ser-‘asker-i ẕī-şān-ı Meḥemmed Pāşā
Ki velīü’n ni‘am-ı dād-resimdir her bār

35 Ḫāk-i dergāhına yüz sürmedir ancaḳ maḳṣūd
Ḳılmadan ḫāmemi ruḫsāy-ı zemīn-i eş‘ār

36 Ol ki şemşīr yine taḳlīd-i hilāl-i Şevvāl
Tīġ-bendi ufuḳa māye-i reşḳ-i bisyār

37 Ol ki dīvān-ı seḫāsında Berāmek bī-nām
Ol ki iḥsānına nisbet ile Ḥātem cerrār

38 Ol ki kilkiyle der-imżā-yı niẓām-ı ‘ālem
‘Adli ser-māye-i ārāmiş ü emn ü emṣār

39 Niçe destūr ki çār u bī-cibāh-ı germā
Niçe āṣaf ki müşīrān gibi çākerleri var

40 Nev hilāl-i şeref-i vaṣfı eder böyle ṭulū‘
Olıcaḳ perde-ber-endāz-ı sipihr-i eş‘ār

41 Mihr-i eflāk-ı muhabbet meh-i burc-ı saṭvet
Āsümān-ı ‘aẓamet Sidre-i temkīn ü veḳār

42 *Leyletü’l Ḳadr* ḳadar ‘ıydıňa faẕl u hüner
Ṣubḥ-ı nevrūz-ı ẓafer ṣaf-der-i Ḥaydar-peykār

43 Āsümān-kevkebe Cem-debdebe gerdūn-‘atebe
Ḳahramān-menḳabe ser-‘asker-geh-i pākize-tebār

44 Āsitān-ı keremi būsegeh-i cān u cihān
Ẕerre-ḫāk-i ḳademi kühl-i ‘uyūn u ebṣār

45 Baḫt-ı fīrūzesinin emrine devrān maḥkūm
Kevkeb-i ṭāli‘ine heft-felek ḫıdmetkār

46 Ḥāris-i dānişine ḥıfẓ-ı ilāhī yāver
Fāris-i re’yine tevfīḳ ü ẓafer ġāşiye-dār

47 Ma‘delet eşheb-i inṣāfına bend-i fitrāk
Merḥamet mevkib-i evṣāfına bir mihmān-dār

48 Deheni mūrād-ı ilhām-ı nihan-ḫāne-i ġayb
Suḫeni maġz-ı mezāyā-yı kitāb-ı esrār

49 Ẕihn-i vekārı mühim-sāz-ı ḳuvāneyn-i niẓām
Fikr-i bāriġi ṣuver-bāz-ı umūr-ı düşvār

50 Olalı cālis-i evreng-i sipeh-sālārı
Ḳıldı bünyān-ı niẓāmāt-ı cünūdı i‘mār

51 Cevher-i ‘aḳlı edip ḳaṣd u ḳabūl-ı ḳısmet
Dehre tevzī‘ olunsa farażā bir miḳdār

52 Ḳuru efsāne ḳalır ḥādiṣe-i ḥumḳ u cünūn,
Ḫalḳ hep ‘aḳl-ı Felāṭunu eder istiḥḳār

53 Nīm bir meşrebe der olmaġa lāyıḳ göremem
Çeşme-i ‘izzetine māh-ı nevi zīb-i kenār

54 Ṣun‘-ı Bihzād ḳadar dā’ire-i saṭvetine
Eylemiş silsile-i kevn ü mekānı evtār

55 Sünbüle zülfünü dergāhına cārūb etse
Ṭāḳ-ı heştimde tenezzül ile ḳalmazdı ḳarār

56 Levḥ-i şānīde görüp midḥatin ‘aḳl-ı evvel
Eyledi sübḥa-i evṣāfını zīb-i ezkār

57 Lā-cerem ḳaṭre-i nāçīz ḳalır nisbet ile
Lücce-i şervet ü sāmānına baḥr-i zeḫḫār

58 Ne ḳadar fikr-i ‘amīḳ eylese ġavvāṣ-ı ḫıred
Ḳulzüm-i cūduna taḫmīn edemez ka‘r-ı kenār

59 Yoḳdur āġāz u ebed kişver-i ḥaysiyyetine
‘Ālem-i şān u şükūhu o ḳadardır hem-vār

60 Vüs‘at-i ref’eti gör kim o muḥīṭ-i keremin
Sāḥa-i luṭfuna ḳuṭbeyn-i felekdir perkār

61 Dūş-ı iclāline kālā-yı sipeh-sālārı
Dūḫte-i ḫil‘at olup buldı behā-yı bisyār

62 Tīz-rev kim o ḳadar tīr ḳadar endāzı
Hedef-i ‘arşa ne dem ḳılsa ḫayāl-i reftār

63 Olmadan bir ucu bīrūn-ı kemān berf-āsā
Bir ucu nāvek-i mīzānı eder cāy-ı güdāz

64 Şīme-i nāz ki ta‘līm-i leṭāfet etse
Taḫta-i sūḫte degil penbeye geçmez mismār

65 Şiddet-i ḳahrı eşer-baḫş-ı cilādan olsa
Ḳaṭre-i āb olur gülle-ṣıfat āteş-bār

66 İstese feyż-i nümā [kim] kāfe-i eşyāda
Çūb-ı cārūb ile hem-ḳāmet olur şāh-ı çenār

67 Sīret-i luṭfuna evża‘ını taṭbīḳ ister
Etmez üstād-ı ḳażā ṭarḥ-ı rüsūm-ı āzār

68 Farḳdan ṣanma felek ma‘deletin gördükte
Ẓulme ṣad tövbe edip açdı keff-i istiġfār

69 Ḫuṭbe-i ‘ıydda tekrīr-i tekābīr-āsā
Maṭla‘-ı şān-ı feḫīmin n’ola itsem tekrār

70 Bāreka’llāh der-i gencīne-i sun‘-ı settār
Levḥaşa’llāh ṣadef-i dürr-i cihān ḳadr-i veḳār

71 Ḫabbeẕā dāver-i mihr-efser-i devrān ki eder
Burc-ı iclāli hilāl-i ḥaşemi pür-envār

72 Ehl-i perver ki güher-ḫāne-i teşvīḳinde
Resm ü teẕhīb olunur ḥilye-i cem‘-i efkār

73 Bulsa bir ehl-i kemāli getirip Kābilden
İltifātıyla eder mefḫar-ı eşrāf-ı kibār

74 Ẕātıdır gevher-i yek-dāne-i baḥr-ı ‘irfān
Kilkidir mālik-i naḳdīne-i genc-i esrār

75 Himmet-i ‘āliyesidir sebeb-i rif‘at ü şān
Va‘de-i sāmiyesidir sened-i faḫr u mesār

K. XXV 66a:[kim] Vezin gereği eklenmiştir.

76 Dār-ı şūrāda iken va‘de-i luṭf etdi baña
Elbet incāzına fermān eder ol faḫr-ı kibār

77 ‘Aṣrını gösterip el minneteli’llāh baña
Ḳalb-i rencūrumu cebr etdi cenāb-ı Cabbār

78 Luṭf-ı bī-ġāyetiniň belki ḥesābı bulunur
Ḥaṣr u ta‘dād olunursa meşelā mevc-i baḥār

79 Āṣafā Muḥteşemā dāver-i encüm-ḫudemā
Ey sipeh-dār-ı kerem-kār u merāḥim-girdār

80 Görmemiş çeşm-i beşer sen gibi bir ser-‘asker
Gelmemiş ‘āleme ẕātıň gibi a‘ḳal serdār

81 Nuṣret āmīḫte-i cevher-i seyf-i ḳahrıň
Ġālibiyyet yed-i te’yīdiňe tīġ-i rūzgār

82 Kerre-i rif‘at ü iclāliňe nisbetle seniň
Ḳubbe-i çarḫ ḳalır ḥabbe-i kemter miḳdār

83 Zühre bezmiňde nedīm olmaġa yol bulmaḳ için
Meşḳ eder ṣubḥ u mesā pīşrev ü mūsīḳār

84 Tekke-i luṭfuňa ādem degil ‘ālem-i müştāḳ
Ḫıdmet-i devletiňe devr ü zamān ḫˇāhişkār

85 Meḥmedet-ḫˇānıň olup şā‘ir-i mümtāz oldum
Şevḳ-i medḥiňle edersem n’ola faḫr-i bisyār

86 Benim ol fāris-i meydān-ı suḫen kim gelmez
Raḫş-ı endīşeme kevneyn-i dü ḫaṭve miḳdār

87 Menḳabem ḫˇāce-i dībāce-i fenn-i i‘cāz
Şöhretim şā‘ir-i vahī-āver ilhām-āṣār

88 Biḫterīn feyż ki ġālib sözüm şöhretime
Āferīn ‘ilmime ‘irfānıma taḥsīn ṣad-bār

89 Baḥr-i esrār-ı nihān dāmen-i feyżimde devāt
Ebr-i nīsān-ı ḥükmdür ḳalem-i gevher-bār

90 Kilkim ol māşıṭa-i çehre-i dānişgeh olur
Her sözüm rūy-ı ‘arūs-ı hünere naḳş u nigār

91 Ṭab‘ım ol perveriş-efzā-yı belāġat ki verir
Mevc-i fikrim çemen-i ma‘rifete feyż-i bahār

92 Ṭūr-ı ma‘nīde Kelīm olduġuma şāhiddir
Yed-i Beyżā-yı ḫayālim ile kilk-i seḥḥār

93 Vüs‘at-ı fażluma ta‘bīr edemem baḥr-ı muḥīt
Mevc-i deryā-yı hünerdir bu süṭūr-ı eş‘ār

94 Cevher-i naẓmıma hem-ḳadr olamaz şi‘r-i diger
Bir midir dāne-i erzen ile dürr-i şehvār

95 Hīç ḫāyīde mażāmīne tenezzül mü eder
Dehen-i ḫāmemiň āşuftesi la‘l-i ebkār

96 Kilk-i ṣayyādım edip ‘azm-i şikār-ı ma‘nī
Ṣaḥn-ı ‘arşa erişip tā ki ṭanīn-i reftār

97 Ṭūbī-i vaḥīden eyler ḳafes-i naẓma nüzūl
Şāhbāz-ı suḫen u murġ-ı ma‘ānī ne ki var

98 Beyt-i ma‘mūrunu dīvānıma taḳrīż yazıp
İftiḫār etse n’ola kātib-i çarḫ-ı devvār

99 Yeri var seb‘a-i seyyāreye ṣāmin olsa
Levḥa-i vaṣfiňa kim bir ġazel etdim ezbār

100 Rūze bezminde olan mest-i şarāb-ı ekdār
Nīm-cām-ı meh-i ‘ıyd ile eder def‘-i ḫumār

101 Bezm-i ‘uşşāḳda ṣūfī niçe rāḥat bulsun
Ṣıḳılır meclis-i rindānda elbet huşyār

102 Gül-i ruḫsārına ey ġonca-dehen göz dikeniň
Ḫār-ı müjgān açar sīnesine zaḫm-ı hezār

103 ‘Iyd-ı vaṣlı dü hilāl etdi güneş gibi i‘yān
Ṭāli‘-i burc-ı melāḥat olalı nev-ḫaṭ-ı yār

104 Nice ḳan aġlamaz üftādelerin ey āfet
Ebruvān tīġ ü nigeh tīr ü dü çeşmiň ḫūn-ḫˇār

105 Ḫaṭ degildir o mehiň āyīne-i ḥüsnünde
‘Aḳs edip ẓāhir olur tār-ı şuā‘-ı enẓār

106 Rūze-dārān-ı viṣāli eder ‘ıyd-ender-‘ıyd
Verse ol māh-liḳā ruḫṣāt-ı gül-būs-ı i‘zār

107 Şekve vü lāf-ı temeddüḥle uzatdıň baḥṣi
Eşrefā tā-be-key ıṭnāb-ı kelām u güftār

108 Eyle iḫlāṣ ile ol āṣaf-ı ‘ālī-şānıň
Ba‘de-zīn sübḥa-i da‘vātını zīb-i eẕkār

109 Cevher-i ẕātı ola zīver-i dürc-i iḳbāl
Seḥer-i ‘ıyd ede tā kim güher-feyż-i niṣār

110 Fer bula tābiş-i mişkāt-ı şükūhuyla cihān
Tā ki pūşān ola ḫaftān-ı ḳanādili menār

XXVI

ḲAṢĪDE-İ NAŻĪDE DER SİTĀYİŞ-İ CENĀB-I MEŞĀİRÜ'N İLEYH EZ BERĀY-I TEŞRĪF KERDEN ĪŞĀN-I BE MU'ASKER-İ HÜMĀYŪN-I SELĪMİYYE

Mef'ūlü/ Fā'ilātü/ Mefā'īlü/ Fā'ilün

1 Yeksāndır ibtidā-yı şühūdunda 'ālemīn
Her cinsini velīk ayırır cilve-i pesīn

2 Gehvāre-i ṣuverde bulur feyż-i bī-şumār
Çār-ı imhāta nev'-i mevālīd olup cenīn

3 Envā'-ı nābitāt-ı ṣunūf-ı me'ādına
Feyż-i kemāl-i nāmiyeden oldı mihterīn

4 Ẕī-rūḥda meziyet olup ḥüsn-i müşterek
İnsānı nefs-i nāṭıḳa mümtāz eder hemīn

5 Efrād-ı cins-i vāḥid olur muḫtelif 'ayār
Gevher girān-ı behā vü ḥacārāt-ı nā-ṣemīn

6 Yeksān degil niẓām-ı muḳādir-i kā'ināt
Siyyān degil nuḳūş-ı ṣüver-gāh-ı mā vü ṭıyn

7 Yer ḳadr ü ḳıymet üzre degildir mezārda
Kālā-yı kār-ḫāne-i terkīb-i ān u eyn

8 'Ahd ü ḳurūn yek digerinden bülend olur
Siyyān mıdır leyāl ü nehār eşher ü senīn

9 Faṣl-ı bahār vaḳt-i ḫazāndan latīfdir
Feyż-i rebī'a beñzemez āṣār-ı erba'īn

K. XXVI 22a

10 Ḥaysiyyet ü tefāvütü vardır ammā günüñ
Ümmü'l ḳurādır Eşref[e] her mevki' ü zemīn

11 Çarḫ- āsitān-ı Ṭaybeye olmaz 'adīl kim
Fāiḳdir 'arşa rūże-i sulṭān-ı mürselīn

12 'İzzet bulur vücūd-ı mülūk ile pāy-i taḫt
Ḳadr-i mekānı bir türābdır rif'at-i mekīn

13 Cümle mu'askere yeri var olsa cāy-ı reşk
Meştā-yı üstüvār-ı Selīmiyye ba'de-zīn

14 Ser- 'asker-i muẓaffer-i devrān ḳıldı çün
Envār-ı maḳdemiyle ser-āgāh dil-nişīn

15 Kişver-sitān vezīr-i cihān-bān u kāmrān
Çarḫ āsitān müşīr-i mühimdār-ı meh-nigīn

16 'Adl-āver-āsümān 'aẓamet Ḥaydar iḳtidār
Mihr-efser āṣaf-ı 'ilm-efrāz u ġavṯ-ı dīn

17 Risṭo ḫıred ḫıdivv-i Felāṭūn menḳabet
Müşkil-güşā-yı devlet ü destūr-ı ḫurde-bīn

18 Ser-'asker-i yegāne Meḥemmed-metāne kim
Ẕātıyla āsümāna tefāḫür eder zemīn

19 Rüşdī laḳab ki da'vī-i ferdī-i 'aḳlına
Efrād-ı tis'a 'aḳl-ı mücerred eder yemīn

20 Yektā süvār-i 'arṣa-i şān ü şükūh kim
Ferş-i rikāb-ı saṭvetidir aṭlas-ı berīn

21 Ṣāḥib-çeşim ki sellem-i cāh u celāliniñ
Bir pāye-i kemīnesidir çarḫ-ı heftümīn

K. XXVI 10b:[e] Vezin ve anlam gereği eklenmiştir.
K. XXVI 12b: Üçüncü hanenin son tefilesinde vezin aksamaktadır.

22 Kenzü'l a'tā ki maṭbaḫ-ı cūdunda 'add eder
Gerdūn-ı nesr-i ṭā'irini zād-ı kemterīn

23 Ma'n u kerem derinde ḳalır kāse-līs-i cūd
Ḥātem kenār-ı ḫᵛān-ı seḫasında rīze-çīn

24 Dergāh-ı şefḳatinde zamān ḫalḳı müsṭaġīṣ
Derbār-ı himmetinde zemīn ehli müsta'īn

25 Pāpūş-ı feyż-i tev'emi tāc-ı ser-i kibār
Ḫāk-i rikāb-ı efḫamı mālişgeh-i cebīn

26 'Unvān-ı saṭvet ü ḫademi çarḫdan bülend
Eyvān-ı devlet ü ḥışımı Sidreden berīn

27 Bāzū-yı ġālibiyyetine ḥırzdır ẓafer
Bārū-yı iḳtidārına tevfīḳdir ḥaṣīn

28 İksīr-i luṭf u himmeti şehdābe-yi ḥayāt
Şemşīr-i ḳahr u ṣavleti teb-lerze-i vetīn

29 Nuṣret hemīşe bedreḳa-i rāh-ı ṣavleti
Her maḳṣadında 'avn-i Ḫudā yāver-i mu'īn

30 Tedbīri müşkilāt-ı umūra beyān-ı ḥal
Re'yi ṭılısm-ı genc-i niẕāmāt-ı mülk ü dīn

31 Taḳdīr edip gıyāsetini Kehkeşāndan
Levḥ-i sipihre çekdi ḳader saṭr-ı āferīn

32 Bī-ḥad ḳuvāya nā-mütenāhī kemiyeti
Ref' etseler me'ād ile cüyān-ı ḫurde-bīn

33 Ḥad āḫīrī-i ḳuvvet-i mefrūżā tek ḳalır
Miḳdār-ı 'ilm ü fażlına aḥād-ı evvelīn

34 Fermānına o mertebe devrān muṭī‘ kim
Mevḳūf-ı izn-i ḥükmüdür edvār-ı vaḳt u çīn

35 Tāb u feri ‘iyān olamaz şāh-ı ḫāveriň
Yüz kerre günde pāyına vaz‘ etmese cebīn

36 Emr etse istiḳāmet-i eşyāyı bi’l ‘umūm
Ḳavs-i ḳuzaḥ olurdu iṭā‘atle rastīn

37 Şīrīn-terī-i ḫulḳu murād etse terbiyyet
Zehr-i helāhili eder a‘lā-yı engebīn

38 Olsaydı zīb-i ḳabża-i luṭf u nezāketi
Bārīk olup ḥarīre döner nāvek-i ḫaşīn

39 Cārūb olur diyārına gīsū-yı āfitāb
Her mülke kim fürūġ-ı ḳudūmi ola ḳarīn

40 Bir iltifātı biň dil-i bīmāra cān verir
‘Aynü’l ḥayāt-ı nuṭḳudur ‘ālem bilir yaḳīn

41 Ser-‘askerā ẓafer-güherā bende-perverā
Ey āṣaf-ı celīl ü ḫüdāvend-i bihterīn

42 Sensin ḫulāṣa serv-i çemen-zār-ı iḥtişām
Sensin güzīde-i vükelā vü muḳarribīn

43 Devlet ‘ulüvv-i şānıň ile etsin iftiḫār
Ẕātıňla oldu mesned-i ser-‘askerī berīn

44 Her sūy cūy-ı luṭfiň ile buldu nev-ḥayāt
Her cā ḳudūm-i pākiň ile oldu kām-bīn

45 Teşrīf-i devletiňle Selīmiyye Ḳışlasın
Ḳıldıň bülend-i şānını ey dāver-i faṭīn

46 Ḫāsiyyet iledir nigeh-i iltifātınıň
Nīsān-ı fikriminň güheri olduġu şemīn

47 ‘Anber-feşān-ı gülşen-i eş‘ārdır müdām
Meddāḥ-ı ḥażretin olalı kilk-i ‘anberīn

48 Ol rütbe verdi neş’e ki ṣahbā-yı midḥatiň
Eyler ṣafā-yı ṭab‘ımı taḥsīn ḥūr-ı ‘ayn

49 Memdūḥ-ı bī-‘adli olan bī-mesīl olur
Varsa ṣala benim gibi üstād-ı ḫurde-bīn

50 Ders-i ferāsetimde telāmīz-i nī-süvār
Fersān-ı evvelīn ü esātīẕ-i āḫirīn

51 Nisbetle mihr-i dānişime ẕerre-i enver
Sīnemdir āsümān-ı ḫayālāt-ı nev-zemīn

52 Bir demde biň feżā-yı meżāmīni ṭayy eder
Çāpük-revī-i ḫāmeme ṣad-der-ṣad āferīn

53 Şeh-nāme-i belāġatüme iştiyāḳ ile
Ger-dide ḳaldı dīde-i rūḫ-ı Sebük Tigin

54 Nā-maḥrem idi cevher-i evvel o bezme kim
Ṭab‘ım ‘arūs-ı vaḥyine olmuşdı būse-çīn

55 Pan-zehr ü zehr-i nevk-i zebānımdadır hemān
Çūb-ı Kelīmdir ki dü ḥāṣiyātı żemīn

56 Bu iḳtidār u feyż-i Ḫūdā-dād ile çe-sūd
Bī-tāb eder hemīşe beni ṭāli‘-i mühīn

57 Maḥḳūm iken ḳaleme vü ḥikmet ḫayālime
Ḫaḳḳımda türrehāt oḳur a‘dā-yı lāf-çīn

58 İḳbāl görmemiş iken ‘ālemde çeşm-i baḫt
Dil-ḫūn derd-i reşkim ile ḥāsid-i la‘īn

59 Hīç i‘tirāż-ı gerdiş-i nā-sāz etmedim
Eyler felek ‘aceb baňa evżā‘-ı buġż u kīn

60 Olduḳca aṣl-zādeyim ammā beni sipihr
Zu‘m u ḳıyās eder ki fer ü māye-i zanīn

61 Bir ser-hezārlık baňa şāyān görmüyor
Ṣad dād çarḫ-ı dūndan ey dāver-i mu‘īn

62 İncāz-ı va‘di ṣubḥ-ı kebīsāya dek atar
Her emr olur felkde dīv ü fitne-i rehīn

63 Noḳṣānī-i dirāyet olaydı ḳabāḥatim
Künc-i kemāle etmez idi Ḥaḳ beni emīn

64 Bī- ḳābiliyyetim derim ammā ki sū-be-sū
Aḳrānım oldu rütbe vü mesnedle kāmbīn

65 Mīrālaydır kimisi kimi ser-hezār
Ḳā’im maḳāmlıḳla kimi āfiyet-nişīn

66 Ceyş-i niyāz ḳanda ‘aceb feṯḥ-i kām ede
Burc-ı ümīd muḥkem ü ḥışn-ı emel metīn

67 Ma‘ṭūf olursa himmet-i bī-minnetin meger
Şād āb-ı cūy-ı kām olur elbet dil-i ḥazīn

68 Dehlīz-i ilticāda ṭurup ḫāk-i pāyıňa
Sordum i‘ẕār-ı ḫāceti maḥcūb u müstekīn

69 Taṣdī‘a cür’etim daḫı bī-iḫtiyārdır
‘Afv eyle ey ḫıdivv-i keremkār u ber-güzīn

K. XXVI 65a:Vezin aksamaktadır.

70 Çāk oldu ġayrı ḥavṣala-i ṣabr u ṭāḳatim
Oldum kemāl-i ye’s ile nā-çār-ı yāve-çīn

71 Vaz‘-ı nigūn böyle giderse biraz daḫı
Çarḫ-ı sitem-gere çekerim tīġ-i ḳahr u kīn

72 Bend-i zebān iken yine biň mūy-ı ġam ḳalem
Çekdi beyāża bir ġazel-i pāk u dil-nişīn

73 Çeşmi belā nigāhı ḳażā ḳalbi āhenīn
Şūḫ-ı cihān u āfet-i cāndır o nāzenīn

74 Maṭla‘dır ol mehiň dü hilāli naẓīresiz
Mażmūn-ı ḫaṭṭ-ı mısra‘-ı berceste-i metīn

75 Renc etdi ‘ıyd-ı vaslda kebş-i dili o māh
Allāh ḳabūl ede diyerek lāġar u semīn

76 Gül-ġonce şād olup açılır bāġda hezār
Etdikçe zaḫm-ı ḫār ile nāliş ḥazīn ḥazīn

77 Ḳānūn ḳalırsa hecr eger ‘uşşāḳa ey ṣabā
Evc-i sipihre tīz çıḳar perde-i enīn

78 Ey mihr-i nāz ben sayarım benleriň seniň
Şāmāt-ı āfitābı görür çeşm-i rāst-bīn

79 Her dil- ḫarāba çeşm-i ḥaḳāretle baḳma kim
Vīrānelerde gāh-ı cevāhir olur defīn

80 Eşref yeter teġazzül ü şekvā-yı nā-becā
Memdūḫ-ı kām-kāra du‘ā ḳıl ba‘de-zīn

81 Etdikce māh seyr-i menāzil burūcda
Olduḳca mihr tā ki medārında cā-nişīn

82 İḳlīm-i iḥtişāmda dā'im güẕār ede
Evreng-i 'āfiyetde ola ḥaşre dek mekīn

83 Ṣubḥ-ı ḳıyām-ı sā'ate dek hiç ṭoḳunmasın
Yārab çerāġ-ı saṭvetine bād-ı āsetīn

XXVII

ḲAṢĪDE-İ RAMAŻĀNİYE DER SİTĀYİŞ-İ RE'İS-DĀR-I ŞŪRĀ DEVLETLİ MÜTERCİM MEḤMED RÜŞDĪ PĀŞĀ

Fe'ilātün/ Fe'ilātün/ Fe'ilātün/ Fe'ilün

1 Ḥabbeẕā cebhe-nümā oldu yine māh-ı siyām
Süfre-i mihrine gerdūn verir elbet niẓām

2 Rāh-ı yek-sāleden ol māh ederek seyr ü sefer
Bu ziyāfet-kede-i kevnde etdi ārām

3 Meh degil bāriḳa-i eymen-i 'afv u ġufrān
Meh degil şāriḳa-i raḥmet-i ṣubḥ-ı en'am

4 Meh degil 'aks-i kef-i luṭfu ol āṣaf-şānın
Yā eder seyfini taḳlīd-i sipihr-i ressām

5 Āṣaf-ı çarḫ-'atebe dāver-i Cem-kevkebe kim
Ḫāk-i pāyından eder 'ālemiyān istirḥām

6 Öyle āṣaf ki anıň ṭanṭana-i iḳbāli
Eder āmiziş-i iclāli keyānī kemnān

7 Zīb-i evreng-i kerem ya'nī Meḥemmed Pāşā
Ki hezār āṣafı ḳıldı der-i luṭfunda ġulām

8 Buldu fer nisbet-i cāhī ile dār-ı şūrā
Oldu pür ter şeref-i ẕātı ile silk-i nizām

K. XXVII 24a

9 Kilk-i tebcīl ile icmāl-i sipāsın böyle
Levḥa-i çarḫa yazar terceme-sāz-ı eyyām

10 Rāyet-efrāz-ı hüner ṣaf-der ü ālā-güher
Dāver-i pākesīr-i dāveres-i ḫāṣ ü a‘vām

11 ‘Aḳl-ı Rüşdī o ḳadar reşk-i Felāṭundur kim
Ḳıldı taṣnīf-i niẓāmāt-ı cünūd-ı İslām

12 Ḫān-ı iḥsānına nisbetle cihān

K. XXVI tamamlanmamıştır.

TARĪḪLER

I

Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün

1 Cenāb-ı Şeyḫ-i Maḥmūdü’l ḫışāliň zevce-i pāki
Ḳılıp terk-i cihān oldu ḥarīm-i vuṣlata maḥrem

2 Ṣadā-yı ḫayr-ı maḳdemle pür oldu gülşen-i firdevs
Cevārī-i cinān Ḫayriyye Ḫānımla olup ḫürrem

3 Şehīd-i Kerbelā ‘aşḳıyla ol ceh-i Muḥarremden
Gidip Ḥaḳḳa şehīdān meşhedinde eyledi mātem

4 Nümāyāndır valā-yı ehl-i beyt ol pāk-dāmende
Muḥaḳḳaḳ dest-gīridir hemīşe seyyid-i ‘ālem

5 Çekildi rişte-i tārīḫe Eşref cevher-i iḫlāṣ
Ede Ḫayriyyeyi her dem Ḫüdā Zehrā ile hem-dem (1267)

II

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

1 Bāreka’llāh ṭāli‘-i devrāna kim iḳbāl ile
Oldu bir ferzend bir ẕāta nişān-ı imtiyāz

2 Rāzdan-ı ḥażret-i serdār-ı ekrem kim odur
Ḥāmi-i dīvān-ı devlet melce-i ehl-i niyāz

3 Vālideyn ile o mevlūde-i baġr-ı sermedi
Eylesin iḥsān ḫallāḳ-ı cihān ‘ömr-i dırāz

4 Eşrefā tārīḫ-i mīlādın ederken cüst-ü-cū
Söyledi bu beyti ol naẓm-āver-i mu‘ciz-ṭırāz

T. I 73b
T. II 74a

5 Silk-i da‘vete der-i tārīḫini çekdim naẓīf
Ola oġlum Yūsuf-ı Ken‘ān ‘azīz-i Mıṣr-ı nāz (1271)

III

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

1 Ol ferīḳ-i muḫteşem Dervīş Pāşādır kim anıň
Ẕātını mümtāz ḳılmışdır Ḫüdā iclāl ile

2 Bāreka’llāh ṭāli‘-i ‘arż-ı cemāl eyler müdām
Ol felek baḫtıň ṣafā-yı ḫāṭırın ikmāl ile

3 Ṣulb-i pākinden ṭulū‘ etdi cihān-ı fiṭrata
Mihr-veş bir necl-i ‘ālī sa‘d-ı ferruaḫ-fāl ile

4 Vālideyn ile o ferzende ḫüdāvend-i kerīm
‘Ömr ü devlet eylesin iḥsān-ı bī-ḥad ṣāl ile

5 Cevherīn tārīḫim ey Eşref behā-yı müjdedir
Mehd-güne ṭoġdu Mīr Aḥmed Fehīm iḳbāl ile(1272)

IV

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

1 Verdi istiḥkām-ı bünyānı niẓām-ı‘āleme
Pādişāh-ı kişver-ārā dāver-i Dārā-‘abīd

2 Mülkün i‘mār eylemekdir nev-be-nev efkārı kim
Nīşde cünd-i redīfe yapdı debbūy cedīd

3 Eyleyip ḥıfż-ı mühimmāt-ı cihāda ihtimām
Ḳuvve-i ḳudsiyyesin her vech ile ḳıldı bedīd

T. III 74a
T.IV 72b

4 Sidde-i ilṭāfıdır dārü'l-amān kā'ināt
Serḥad-i ẓulme seḥāb-ı ḳadridir sedd-i sedīd

5 Bāreka'llāh şāh-ı 'asker-perver ü Ḥaydar-ẓafer
Ṣāneka'llāh ḫusrev-i zī-şān u ḫāḳān-ı vahīd

6 Levḥaşa'llāh ṭarz-ı dil-cū maḫzen-i ālāt-ı ḥarb
Ḥabbeẕā debbūy kim mānende-i beytü'l-ḳaṣīd

7 İzzed-i ṣānī' cihān ṭurdukca şāh-ı 'ālemiň
'Askerin encüm 'adā vü 'ömrünü ḳılsın mezīd

8 Zer ḳalemle yazdım itmāmın bu tārīḫ Eşrefā
Pek metīn debbūy baḳ yapdırdı Ḫān 'Abdü'l Mecīd (1273)

V

Müstef'ilün/ Müstef'ilün/ Müstef'ilün/Müstef'ilün

1 Ol muḳtedā-yı ehl-i sünnet Ḥażret-i 'Abdü'l Mecīd
Fermān-revā-yı maşrıḳ u maġrib şahen-şāh-ı cihān

2 Pīrāyedir tāc-ı ḫilāfet farḳ-ı istiḳlāline
Ḥaḳḳā şi'ār-ı aḳdesidir meslek-i peyġamberān

3 Ẓıll-ı hümā-yı şevketidir mültecā-yı kā'ināt
Feyż-i nevāl-i şefḳatidir māye-i iksīr-i cān

4 Ṣuver-ḥıtānda eyledi dünyāyı delīr-i server
Luṭf u keremle ol velīü'l ni'met-i bī-imtinān

5 Evreng-sāz-ı 'āfiyet olsun cihān ṭurduḳca tā
Şehzādegān-ı ber-güzīn ile o ḫāḳān-ı zamān

6 Her mıṣra'ı bir cevherīn-tārīḫdir bu beyt ile
Sūr-ı hümāyūna olur Eşref ḳulu taḫsīn-ḫᵛān

T. V 72b

7 Çeşm-i cihāna verdi şehzādegānıň sünneti(1273)
İcrā olundu sūr-ı mesnūn-ı hümāyūn-ı ḫıtān(1273)

VI

Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün

1 ‘Ömer pāşā-yı efḫam ḥażret-i serdār-ı ekrem kim
Fürūġ-ı ṭāli‘indendir cilā-yı dīde-i devrān

2 Seḥāb-ı luṭf-ı Ḥaḳ sīr-āb edip gülzār-ı ümmīdin
Cihāna geldi ṣulbünden yine bir duḫter-i ẕī-şān

3 Ta‘āla’llāh dilārā duḫter-i ferḫunde aḫter kim
Naẓīrin görmemişdir ḥāliyā gehvāre-i imkān

4 Ḳarīrü’l ‘ayn-ı serdār-ı mükerremdir o maḫdūme
Perestārı ‘aceb mi Zühre olsa ḫādim-i keyvān

5 Ḳımāṭī rişte-i iḳbāl ü mehdī dürc-i devletdir
O gevher- pārede ẓāhir kemāl-i dürre-i ġalṭān

6 Ola dā’im mu‘ammer vālidideyn ile o mevlūde
Mevālid-i ṣülüṣ olduḳca yārab zīnet-i ekvān

7 N’ola tārīḫ-i cevher-dārım Eşref olsa dest-āvīz
Vücūd-ı ‘ayn-ı iḥsān oldu ṭoġdı Fāṭmā-yı iḥsān(1273)

VII

Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilün

1 Çehre-i ṭāli‘i ḫandān olup Oṣmān Begiň
Verdi bir duḫter sa‘d-ı iḫtirāka Rabb-ı vedūd

T. VI 73b
T. VII 74a

2 Bāreka'llāh ne sa'ādet şeb-i ẕī-ḳadr-i berāt
Ḳıldı ṭal'at o güher-pāre çü bedr-i mes'ūd

3 'Ömr-i sermed ile iḳbāl-i müebbed versin
Vālideyn ile o gül-naḫle Ḫüdā-yı ma'būd

4 Eşrefā nāse bu tārīḫ ile tebşīr etdim
Sāre dürriyye ile buldu ṣafā dürc-i şühūd (1273)

VIII

Fe'ilātün/ Fe'ilātün/ Fe'ilātün/ Fe'ilün

1 Ṭoġdu sa'd ile zihī Ġālib Efendizāde
Ṣadef-i dehre yine bir dürr-i yektā düşdü

2 Müjde-ḫᵛān oldum eḥibbāya bu tārīḫ Eşref
Evc-i imkāna ṭulū' etdi Meḥemmed Rüşdī (1273)

IX

Mef'ūlü/ Fā'ilātün/ Mef'ūlü / Fā'ilātün

1 Ḥacdan edince 'avdet zevc-i mükerrem ile
Bānu-yı nev-ḫırāmı Hāşim Begiň dirīġā

2 Buldu zihī sa'ādet iḳbāl-i uḫrev ile
Sa'dā-yı ḫalḳ idi ol ḫadriye-i dilārā

3 Taḳdīs-i rūḥuna *Sübḥānellezī* oḳunsun
Mevāc-ı ḳurba oldu vādī-i güzār esrā

4 Aġlatdı aḳrabāsın terk-i cihān edince
Gül-bang-i *Ercāī*den buldu maḳām-ı bālā

5 Dürc-i sa'ādetinden tārīḫin aldım Eşref
Sa'diye Ḫānım oldu cennet-mekān ḥaḳḳā (1273)

T. VIII 73a
T. IX 74a

X

Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün

1 ‘Ömer Pāşā-yı ġāzī ḥażret-i serdār-ı ekrem kim
Niẓām-ı mülk ü millet ḳabża-i re’yindedir her bār

2 Şeh-i ‘ālem bilir ol dāveriñ ḳadr-i mu‘allāsın
Ki tefvīż-i umūr eyler aña hem sehl ü hem düşvār

3 Ḥicāz ile ‘Irāḳ ordusu çıḳmıştır uṣūlünden
Niẓāmātı anıñ devletce oldu aḳdem-i efkār

4 Fesād-ı ḫaṭṭa-i Baġdād artıp ḥadden aşmıştı
Anı ıṣlāḥdır şimdi murād-ı şāh-ı Cem-miḳdār

5 Bu emr-i mu‘tenā ol āṣafa maḫṣūsdur ancaḳ
Şahen-şāh-ı cihānı melām-ı ġayb eylemiş iḫṭār

6 Ḫüdāvend-i mu‘aẓẓam iftiḫār-ı dūde-i ādem
‘Ömer Fārūḳ-ı ‘ālem ḳahramān-ı Murtażā peykār

7 Sipihr-i ma‘deletde himmetidir ġurra-i ġarrā
Cihān-ı merḥametde şefḳatidir mihr-i pür-envār

8 Ma‘iyyet devletiyle mīr-alāy olsam baña çoḳ mu
Efendimdir velīü’n-ni‘metimdir ol cihān-sālār

9 Efendi bendesin öksüz eder mi hīç ‘ālemde
Ḳabūlüyle çerāġ eyler beni bu bābda tekrār

10 Cihān ṭurduḳca yārab ‘ömr ü iḳbāl-i müebbedle
Serīr-ārā-yı cāh olsun o destūr-ı ẓafer-āṣār

11 Yazılsın tīġ-i cevher-dārına tārīḫim ey Eşref
‘Irāḳ ordūsuna Baġdāda iḳbāl eyledi serdār(1274)

T. X 73a

XI

Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilün

1 Zāde-i muḫterem-i Şeyḫ Muḥammed eyvāh
Ġonce-i nevres iken ḳıldı cihāndan rıḥlet

2 Oldu cennet ḳuşu ol baḫl-i baḫīl ma‘ṣūm
Vālideyn için olur zād-ı şefā‘at elbet

3 Medd-i iḫalāṣ ile tārīḫini yazdım Eşref
Oldu firdevse revān ṭıfl idi Aḥmed-i Cevdet(1274)

XII

Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün

1 Cebel Aḳtar-ı Pāşāzāde Aḥmed Beg Efendiniň
Ḳılıp sīr-āb-ı gülzār-ı ümīdin ḫāliḳ-i ekvān

2 Ṭulu‘ etdi sa‘ādet ile bir ferzend ṣulbünde
Ki eyler āfitābı reşk ḥüsnü çārḫda pinhān

3 Ta‘āla’llāh mevlūd-ı mükerrem vālīd-i ekrem
Biri deryā-yı dānişdir biridir cevher-i ‘irfān

4 Ṣafāgāh-ı cihānda vālideyn ile o maḫdūma
Vere iḳbāl-i sermed ‘ömr-i bī-ḥad ḥażret-i Yezdān

5 Bu tārīḫimle Eşref eyledim tebşīr mīlādın
Ḳudūm-ı Mīr-‘Alī Rā’if cihānı eyledi şādān (1274)

T. XI 73 a
T. XII 73b

TERCĪ‘-İ BEND
MEDḤİYYE-İ ḤAŻRET-İ İMAM ‘ALĪ RADİYA’LLĀHÜ ‘ANH

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

1

1 Āb-ı rūyuňdur seniň vech-i nümā-yı berg ü bār
Lā-cerem āṣār-ı vaḥdet senden oldı āşikār
2 Ḳahr u luṭfuňdan ẓuhūr etdi ḫazān ile bahār
Cilve-i nūruň ile cünbiş-nümādır rūzigār
3 Sensin ey sulṭān-ı ekrem ḳahramān-ı cān-sipār
Ṣaf-der-i rezm-i ḫilāfet server-i dilden süvār
4 Şāh-ı evreng-i vilāyet şehriyār-ı Ẕülfiḳār
Ehl-i ḥāle ḫāk-i pāyıňdur medār-ı iftiḫār
5 Seyf ü şānıň midḥatin oldıġ-içün behre-dār
Zīb-i ṭāk-ı ‘arşdır bu maṭla‘-ı gevher-i ‘ayār
6 Lā ġazā illā ġazā el Murtażā bi’l iḳtidār
Lā fetā illā ‘Alī lā seyfe illā Ẕü’lfiḳār

2

1 Genc-i pinhān-ı emānet maḫzen-i esrārsın
Ġarra-i evc-i hidāyet mihr-i pür-envārsın
2 Aṣl-ı ma‘nā-yı sütūr-ı nüsḫa-i iḳrārsın
Kişver-i tecrīde fermān işledir ḫünkārsın
3 Yek nefesde şeş cihānı devr eder perkārsın
Ḳuṭb-ı aḳṭāb-ı dü kevn-i merkez-i aḳṭārsın
4 Ṣābit ü yektā-nişin-i ṣadr-ı istikrārsın
Na‘ra-perdāz-ı celāl ü Ḥaydar-ı Kerrārsın
5 Raḫşrān-ı yeke tār-ı sāḥa-i peykārsın
Mālik-i tāb-ı cihād u ḫançer-i zer-tārsın
6 Lā ġazā illā ġazā el Murtażā bi’l iḳtidār
Lā fetā illā ‘Alī lā seyfe illā Ẕü’lfiḳār

Tc.B.I 13b

3

1 Çār-deh ma‘sūm-ı pāke muḳtedāsın yā ‘Alī
On iki ehl-i ṣafāya pişvāsın yā ‘Alī
2 Ser-nihād-ı tīġ-i teslīm-i ḳażāsın yā ‘Alī
Rüstem-i ṣaḫn-ı Rıżāsın Murtażāsın yā ‘Alī
3 Vālid-i pāk-i şehīd-i Kerbelāsın yā ‘Alī
Dest-gīr-i zümre-i āl-i ‘abāsın yā ‘Alī
4 Ḥāris-i gencīne-i mülk-i beḳāsın yā ‘Alī
Fāris-i meydān-ı ilhām u hüdāsın yā ‘Alī
5 Maẓhar-ı medh ü sipās-ı helatāsın yā ‘Alī
Bir fetāsın ki ‘aceb şīr-i Ḫudāsın yā ‘Alī
6 Lā ġazā illā ġazā el Murtażā bi’l iḳtidār
Lā fetā illā ‘Alī lā seyfe illā Ẕü’lfiḳār

4

1 Keffe-i ebr-i güher-bār-ı saḫādet sendedir
Devlet-i mülk-i mu‘allā-yı vilāyet sendedir
2 Ma‘delet-efrūzī-i taḫt-ı kerāmet sendedir
Hem ‘ināyet hem riyāset hem siyāset sendedir
3 Rehber-i merdānsın cāh-ı emānet sendedir
Baḥr-i bī-pāyānsın kān-ı emānet sendedir
4 Ceng-i Ḫayberde şeref-yābī-i ra‘yet sendedir
Vefret-i ṣıdḳ u kemāl-i istiḳāmet sendedir
5 İmtiyāz-ı cevher-i ṭab‘-ı şecā‘at sendedir
Şehsüvārī-i cedel-gāh-ı cesāret sendedir
6 Lā ġazā illā ġazā el Murtażā bi’l iḳtidār
Lā fetā illā ‘Alī lā seyfe illā Ẕü’lfiḳār

5

1 Bāreka'llāh ey ṣabā-yı feyż-baḫş-ı ‘anberīn
Levḥaşa'llāh ey nesīm-i gülşen-i ‘ilmü'l yaḳīn
2 Fikretiň verdi meşāmm-ı ḫāṭıra būy-ı bihīn
İntisābıňdır ḥarīm-i ‘izzete ḥabl-i metīn
3 Vāṣıl-ı maṭlūb olur lā-şekk dil-i zār u ḥazīn
Kevşer-i elṭāfıňa dil-teşnedir Rūhü'l emīn
4 Rū-nümā oldu niçe bürhān ile sensin hemīn
Maḥrem-i ḫalvet-sarāy-ı ḳurb-ı ḫatme'l mürselīn
5 Tīġ-i ḥükmüňden seniň lerzāndır a‘dā-yı dīn
Her cidālinde resūl-i ‘ālemiň sensin mu‘īn
6 Lā ġazā illā ġazā el Murtażā bi'l iḳtidār
Lā fetā illā ‘Alī lā seyfe illā Ẕü'lfiḳār

6

1 Kār-ı fermā-yı cihān-ı ma‘rifetsin ey velī
Nükte-i ġayb-ı hüvviyet saňa olmuşdur celī
2 Noḳṭa-i maḳṣūdü'l Ḥaḳ senden oldu müncelī
‘Ārıżıňdır ḥabbeẕā berḳ-i sa‘ādet meş‘ali
3 Ṭal‘atiňle şādkām etdin ḥabīb-i mürseli
Şāh-ı kevneyne budur ta‘rīf-i ‘akl-ı evvelī
4 İki maṣbāḥ-ı żiyāverdir Muḥammedle ‘Alī
Faḫr-ı ‘ālem gerçi mir'āt-ı ḥaḳīḳatdir velī
5 Sensin ol āyīneniň tāb ü cilā vü ṣayḳalı
Ẕü'lfiḳār u ẕātınıň budur senā-yı mücmeli
6 Lā ġazā illā ġazā el Murtażā bi'l iḳtidār
Lā fetā illā ‘Alī lā seyfe illā Ẕü'lfiḳār

7

1 Dest-i tedbīriňdedür naẓm-ı umūr-ı kā’ināt
Dūm-ı tesḫīriňdedir rūḥ-ı nüfūs-ı her cihāt
2 Būy-ı tedbīriňdir iksīr-i ḳuvām-ı mümkünāt
Nūr-ı vechiňden ‘ibāret pertev-i ẕāt u ṣıfāt
3 Reşḥa-i dil-cū-yı nuṭḳuňdur hemān Āb-ı Ḥayāt
Perveriş-yāb-ı şemīmiňdir seniň ḳand-ı nebāt
4 Āsitān-ı aḳdesiňdir dergeh-i fevz ü necāt
Şād idersiň Eşrefi itseň aňa nīm iltifāt
5 Sensin elbet eşref ü ser-çeşme-i ṣaff-ı rüvāt
Sensin ancaḳ mefḫar-ı ḫayl-i şehīdān u ġuzāt
6 Lā ġazā illā ġazā el Murtażā bi’l iḳtidār
Lā fetā illā ‘Alī lā seyfe illā Ẕü’lfiḳār

TERKĪB-İ BENDLER

I

MERSİYE-İ İMĀM-I ḤÜSEYİN RADİYA'LLĀHÜ 'ANH

Mef'ūlü/ Fā'ilātü/ Mefā'īlü/ Fā'ilün

1

1 Ey dil tefekkür eyle gel eyyām-ı mātemi
Yād u teẕekkür et yine māh-ı maḥremi
2 Göz göz açıp cigerde niçe şerḥa-i elīm
Ālūde-i dem eyle dumu'-ı dem-ā-demi
3 Ḫūnābe-i sirişki revān et şu kevne kim
Ḥayrān ḳıl dü çeşmiň ile sāġar-ı Cemi
4 Mest ol o rütbe-ibāde-i miḥnetle kim göňül
Seyl-āba ver ḫayāl-i ṣafā-yı dü 'ālemi
5 Dil-ḫānede nevāle-i cānı ḳılıp kebāb
Mihmānıň eyle ḥürmet ile leşker-i ġamı
6 Āh u fiġān vü çāk-ı girībān zamānıdır
Tecdīd-i dāġ-ı şīven ü aḫzān zamānıdır

2

1 Fikr et göňül o demleri kim ehl-i şer u şūr
Ḫūn-ḫˇārlıḳla verdiler ālāyiş-i dühūr
2 İbrāz edip cibillet-i 'adüvānı her biri
Dikdi fezā-yı mel'anete rāyet-i ġurūr
3 Feryād ḳıldılar o ḳadar kim muḫadirāt
Sükkān-ı 'arşı etdi ser-āġāz-ı bī-ḥuzūr
4 Evżā'-ı ẓulm ü cevr ü cihānda 'adīm idi
Gūyā fesād u fitne o vaḳt eyledi ẓuhūr
5 Endek bulundu ṣınf-ı ḥumāt u kümāt-ı dīn
Bī-ḥadd ü bī-nihāyet idi fırḳa-i fücūr
6 Zā-ve'l inā ve hīne teberi'l- mu'ānidūn
Ḳā-les sedā ü yevme sevālīe'l-cāhidūn

Tk.B.I: 14b

3

1 Ol ḳurre-i dü çeşm-i şahen-şāh-ı enbiyā
Ol tūtiyā-yı dīde-i sulṭān-ı evliyā
2 Gülzār-ı ḳudsde gül-i ser-sebz iken dirīġ
Ṣoldurdu berg-i ʻārıżını yād nā-revā
3 Sulṭān-ı ʻarş-ı erīke-i cāh-ı ḫilāfete
Vażʻ-ı ḥaḳāret eyledi ol ḳavm-i bī-ḥayā
4 Kāfirler aġladı bu cefā vü ihānete
Kibr ü yehūd gördi bu āzārı nā-sezā
5 Gelmez beyāna ḥādiṣe-i ṣaḥn-ı gīr ü dār
Sıġmaz dehāna vāḳıʻa-i deşt-i Kerbelā
6 Īmān yüzünde küfre ʻaceb ḥayret eylerim
Laʻnet o ḳavme küfr ise de laʻnet eylerim

4

1 Ol ġonce-i şükufte-i būstān-ı Aḥmedī
Ol bülbül-i güzīde-i bāġ-ı Muḥammedī
2 Ol güher-i yegāne-i kān-ı betül kim
Maḥbūb-ı kibriyādır anıň cedd-i emcedi
3 Vażʻ-ı nigūn-ı gerdiş-i vārūn-ı rūzigār
Pā-māl ḳıldı āḫır o ser ü ser-āmedi
4 Ceyş-i ārāẕil eyledi taḥḳīre ictisār
Mevhūb iken cenābına iclāl-i sermedī
5 Reşk-āver-i riyāż-ı naʻīm ü ḫulūddur
Ol sabṭ-ı ekremiň çemenistān-ı meşhedi
6 Sermāye-i ḥayātı o sulṭān ile ṣırf
Kalā-yı ʻaşḳ-ı şāh-ı şehīdān ile ṣırf

MER. I 4. bendin son bölümünde vezin aksamaktadır.

5

1 Şanma ḳad-i sipihr dü-tā oldu bī-sebep
Derd-i nedāmeti çeker elbette rūz u şeb
2 Şem ü ḳamer menāzil-i ḥayretde devr ider
Oldu nücūm-ı ṯābit ü seyyār beste-leb
3 Gird-āb-ı pīç ü tābda ḳaldı mücerredāt
Eflākı lerzenāk edip ol ṣar ṣar ta‘ab
4 Dest-i taḥassür ile ser-ā-pā gerd-i beyān
Lāhūt ilinde çāk-i girībān etdi hep
5 Feryād-ı müslimīn o ḳadar çıḳdı ‘arşa kim
Ṣad-pāre ḳıldı heşt-behişti ġam u kerb
6 Rencūr olunca çille-güzīnān-ı Kerbelā
Ṭoldı belā vü kerb ile meydān-ı Kerbelā

6

1 Eyvāh kim o vādī-i ceng ü cidālde
Ṣad ḥayf kim o ma‘reke-i pür-ḳıtālde
2 Ḫūn-ı Ḥüseyine ḳaṣd edip ol rehṭ-i Ḫāricī
Sel-i süyūf ḳıldı yemīn ü şimālde
3 Rencīde etdiler o vücūd-ı muḳaddesi
Encāmkār o sāḥa-i pür-iḫtilālde
4 Ẓāhir iken vücūh ile buġż u ḫıyāneti
Īmān olur mu ġayrı ol ehl-i ḍalālde
5 Şeh-beyt-i cān-güdāz Muḥibbī-i māhiriň
Vird-i zebānım oldu dem-i ḥasbiḥālde
6 Bir cān ḫāricī-zedeem niçe çün esd
Ḫūn-ı Ḥüseyn mi ṭalebim yā ‘Alī meded

Tk.B.I 5. bendin 10. mısrasında vezin aksamaktadır

7

1 Ol vaḳ‘a-i ihānete kevn ü mekān yanar
Hengāme-i ḫurūca zemīn ü zamān yanar
2 Ol āfet-i felāket-i sāmān-güdāz kim
Bir ẕerresin ifāde edersem cihān yanar
3 Āl-i ‘abāya ehl-i şekānıň hücūmuna
İnsān degil cemī-i heyūlāniyān yanar
4 Leb-teşne içdi cām-ı şahādet emīr-i dīn
Aġlar bu mecerāya Fırat-ı revān yanar
5 Ol āfitāba erdigine perde-i kesūf
Elbette mihr ü meh ṭutuşur ins ü cān yanar
6 Maẓlūm u münḫasif edüp ol bedr-i enverī
İḳād eder ne yüzle felek şem‘-i ḫāveri

8

1 Yā Rab ne ẓulmdür ki Ḥüseyin-i bülend-cāh
Mühmil süvār-ı ‘uzlet iken beyt-i Ḥaḳḳa āh
2 Tābi‘ olup be-vāsıṭa-i müslim-i ‘āḳīl
İḫlāṣ-ı sūretiyle otuz bin ḳadar sipāh
3 Evvel vifāḳ-ı bī‘ate biň nāme gönderip
Āḫır nifāḳa düşdüler ol cend ü rū-siyāh
4 Ḳıldı arada ‘avdetin ammā imām-ı dīn
Vādī-i Kerbelāda o fevc oldu sedd-i rāh
5 Heftād mü’mīninse püser çār dāveri
Ḳılmışdı ẓıll-i rāyetini melce vü penāh
6 Ḥasbe’l-ḳader seriyye-i Ḥaḳ bulmayıp ẓafer
Ḳıldı ḳażā ketībe-i eşrārı kām-ver

9

1 Vermez cevāz gerçi teṣāḥub eden belīd
Ser-nāme-i vücūbdadır la‘net-i Yezīd
2 İblīsdir ḫalīfe-i Ḥaḳdan ‘udūl eden
Müslim midir cenāb-ı imāmı ḳılan şehīd
3 Serdār-ı ‘adiyāt idi rūz-ı mübārıza
Ẕi’l cūşen-i la‘īn ‘Ömer-i sa‘d-ı nā-sa‘īd
4 İrsāl-i Kūfe ḳıldı sır-ı pāk-i aḳdesi
Ḥavlī-i ṣubuhī-i şekī-zāde-i ‘anīd
5 Etdi ḳażīb ile dür-i dendāne-met‘anet
Siḫriyyelerle nuṭfe-i mercāne-i mürīd
6 La‘net Yezīd-i ekfer-i ġaddāra ṣubḥ u şām
La‘net sipāh-ı nekbet ü i‘vānına müdām

10

1 Renc-i saḳar-kemīne mücāzāt o fırḳaya
Kāfī cezā cehīm ola heyhāt o fırḳaya
2 Āteş-fürūz-ı ḥavṣala-i iḳtidārdır
Taṣvīr-i ḳahr u farż-ı ‘uḳūbāt o fırḳaya
3 Māyeste ḥaḳların niçe taḳdīr eder ‘uḳūl
Mümkin degil ḫayāl-i mükāfat o fırḳaya
4 *Feccāre aṣl* işte ḳıyāmet o dem ḳopar
Siccīnede ederse mülāḳat o fırḳaya
5 Veyl-i diger meger yaradıp intiḳām için
Etsin ‘uḳāb sānī‘-i ṭāmāt o fırḳaya
6 Dūzaḫ ibā eder o gürūh-i buġatdan
İblis isti‘āẕa oḳur ol ṭuġātdan

11

1 Çıḳsın o göz ki yābis-i eşk-i ġazāy olur
Mātem deminde ḳāna bedel sürme sāy olur
2 Ḥaḳ ṭutsun ol lisānı ki la‘n-ı Yezīde
Bī-hūde beyyināt arayıp jaj-ḫāy olur
3 La‘net o ḳavm-i ẓālime kim hadem-i dīn edip
Aẓlem-i Yezīde devlet için ḫāk-i pāy olur
4 Nefret-i ġubār u sengine kim Şām u Kūfeniň
Süfyāniyān-ı nākes ü bed-baḫta cāy olur
5 Olsun ḫālay-ı dūzaḫ o ḳabr-i ḫabīṯ kim
Na‘ş-ı Yezīd ḫā’ine nikbet-serāy olur
6 Āl-i rüsūle eyledik āzār ey felek
Yuf gerdiş-i nigūnuňa her bār ey felek

12

1 Yā Rab be-cāh-ı pādişeh-i taḫt-ı ıṣṭıfā
Yā Rab be-iḥtişām-ı cihādāt-ı Murtażā
2 Yā Rab be-Fāṭıma be-Ḫadice be-ehl-i beyt
Yā Rab ḫūn-ı şāh-ı şehīdān-ı be-Ceybetī
3 Yā Rab be-nūr-ı Zeyne’l abā ve be-‘Askerī
Yā Rab be-Bāḳır ü Taḳī ve Kāẓımü’l ‘adā
4 Yā Rab be-şān-ı Mehdī ü ma‘ṣūm-ı çār deh
Yā Rab be-Ca‘fer ü be-Naḳī ü ‘Alī Rıżā
5 Yā Rab be-ṣıdḳ-ı ḫıdmet-i Selmān-ı Fārisī
Yā Rab be-leşker ü ḫadem-i şāh-ı Kerbelā
6 Dūr etme kemter Eşrefi dārü’l- emāndan
Dāreynde ayırma der-i ḫānedāndan

MÜSEDDESLER

I

MÜSEDDES-İ NA‘T-I ŞERĪF

Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün

1

Egerçi ẓāhirā hem-reng-i erbāb-ı fenāsın sen
Velīkin bāṭına bī-ibtidā ü intihāsın sen
Kināyāt-ı ḥurūfa ḫˇāce-i müşkil-güşāsın sen
Ṭılısım āferīniş bādī-i naḳş-ı sevāsın sen
Ne suġrāsın ne kübrāsın netīce müdde‘āsın sen
Kitāb-ı sırr-ı vaḥdet rāz-ı pinhān-ı beḳāsın sen

2

Mevālid olmadan pīrāye-i gehvāre-i sūret
Sa‘ādetle sen olduň pertev-i ruḫsāre-i ḳudret
Cenābıň ile imkān-bestedir şīrāze-i fıṭrat
Vücūd-ı aḳdesiňdir nükte-i dībāce-i ḫilḳat
Ne suġrāsın ne kübrāsın netīce müdde‘āsın sen
Kitāb-ı sırr-ı vaḥdet rāz-ı pinhān-ı beḳāsın sen

3

‘Ulüvv-i ḳadr ü cāh-ı enbiyā temṣīl-i şānıňdır
Ḫıṭāb-ı ‘izzet-i *Levlāk*e bir tebcīl-i şānıňdır
Ne devlet da‘vet-i *İsrā* seniň tafḍīl-i şānıňdır
Le-‘amrük mu‘rız-ı icmālde tafṣīl-i şānıňdır
Ne suġrāsın ne kübrāsın netīce müdde‘āsın sen
Kitāb-ı sırr-ı vaḥdet rāz-ı pinhān-ı beḳāsın sen

MÜS. I 8b

4

Ḫıdiv-i taḫtgāh-ı lā-mekān-ı şāh-ı ekremsin
Revān-ı ḳālıb-ı insān ü cān-ı cism-i ‘ālemsin
Ḳuvām-ı cevher ü a‘rāża bir iksīr-i a‘ẓamsın
Fürūġ-ı mihr-i Ḥaḳ nūr-ı mücessem rūh-ı aḳdessin
Ne suġrāsın ne kübrāsın netīce müdde‘āsın sen
Kitāb-ı sırr-ı vaḥdet rāz-ı pinhān-ı beḳāsın sen

5

Eyā şāh-ı rüsül fermān-revā-yı kişver-i lāhūt
Nigīn-i ṭal‘atiňle buldu zīnet ḥıṭṭa-i nāsūt
Ḥabīb-i muḥteremsin ẕātıň *Erselnāk* ile men‘ūt
Degildir mesned-i şevket-fürūzuň mesned-i mevḳūt
Ne suġrāsın ne kübrāsın netīce müdde‘āsın sen
Kitāb-ı sırr-ı vaḥdet rāz-ı pinhān-ı beḳāsın sen

6

Gedā-yı āsitān-ı şefḳatiňdir Eşref-i nā-çār
Nevā-yı sofra-yı iḥsānıňı ümīd eder her bār
Olur dilşād-ı luṭf-ı bī-ḳıyāsıň elbet ey Muḫtār
Seniň zerrāt-ı cevriňdir nücūm-ı ṯābit ü seyyār
Ne suġrāsın ne kübrāsın netīce müdde‘āsın sen
Kitāb-ı sırr-ı vaḥdet rāz-ı pinhān-ı beḳāsın sen

II

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

1

‘Āzim süy-ı Rıżāyım şāhrāhımdır ‘Alī
Bende-i āl-i ‘abāyım pādişāhımdur ‘Alī
Ḫāk-i pāy-ı Muṣṭafāyım ‘izz ü cāhımdır ‘Alī
Melce’im faḫr-ı rüsul-dār-ı penāhımdır ‘Alī
Cānda mihrimdir Muḥammed dilde māhımdır ‘Alī
Ḳıblegāhımdır Muḥammed secdegāhımdır ‘Alī

MÜS. II 16b

2

Pertev-i īmān-ı dīnimdir cenāb-ı Fāṭıma
Cevher-i ḳalb-i ḥazīnimdir cenāb-ı Fāṭıma
Ġavṯ-ı dāreyn ü mu‘yīnimdir cenāb-ı Fāṭıma
Merci‘ ü ḥışn-ı ḥaṣīnimdir cenāb-ı Fāṭıma
Cānda mihrimdir Muḥammed dilde māhımdır ‘Alī
Ḳıblegāhımdur Muḥammed secdegāhımdır ‘Alī

3

Ḥażret-i Sıbteyn ü Bāḳır Ca‘fer ü Zeyne’l- ‘Abā
‘Askerī Hādī ü Mehdī ü Ṭaḳī Kāẓım Rıżā
Cümlesin ḳılmış Ḫüdā necm-i sipihr-i ihtidā
Ma‘bed-i kevneyne anlardır imām-ı muḳtedā
Cānda mihrimdir Muḥammed dilde māhımdur ‘Alī
Ḳıblegāhımdur Muḥammed secdegāhımdır ‘Alī

4

Selb edip ārāmımı bir āfitāb u māh-rū
Geh Necef geh semt-i Yeṯribdir göňülde ārzū
Nükhetin eyler göňül ol ravżateyniň cüst ü cū
Beyt-i ma‘mūr olsa bāb-ı ġayra ḳılmam ser-fürū
Cānda mihrimdir Muḥammed dilde māhımdır ‘Alī
Ḳıblegāhımdır Muḥammed secdegāhımdır ‘Alī

5

Ḫāḳ-i Ṭaybe tūtiyā-yı dīde-i ‘uşşāḳdır
Cevher-i seng-i Necef dāġ-ı dile tiryāḳdır
Sāḥası ol Ka‘beteyniň aḳdes-i āfāḳdır
Cān u dil rūsāye-i erkānına müştāḳdır
Cānda mihrimdir Muḥammed dilde māhımdır ‘Alī
Ḳıblegāhımdır Muḥammed secdegāhımdır ‘Alī

6

Edeli ḳaṭ‘-ı ta‘alluḳ ile kesb-i imtiyāz
Etmezem meyl-i nişīb ü raġbet-i deşt ü firāz
Ḥāṣılı bir yerde olmaz cān u dil ārām-sāz
Geh temennā-yı ‘Irāḳ eyler geh ümīd-i Ḥicāz
Cānda mihrimdir Muḥammed dilde māhımdır ‘Alī
Ḳıblegāhımdır Muḥammed secdegāhımdır ‘Alī

7

Rūy-ı ḥācātı çevirdim minber ü miḥrābdan
İnḥirāf etdim bu ma‘bed-ḫāne-i esbābdan
Dest-şūyum ṣubḥa-i zerrīn-i encüm-tābdan
Kesb-i feyż-i cāverān ḳıldım dü ‘ālī bābdan
Cānda mihrimdir Muḥammed dilde māhımdır ‘Alī
Ḳıblegāhımdır Muḥammed secdegāhımdır ‘Alī

8

Seng-i ṭa‘n-ı zāhir-i dil-mürdeden olmam melūl
Çāk çāk itse Ḫavāric cismimi etmem nükūl
Sāye-i iḥsānıňa ol şehlerin etdim düḫūl
Ebr-i ẓılliyetlerinden almışım feyż-i ḳabūl
Cānda mihrimdir Muḥammed dilde māhımdır ‘Alī
Ḳıblegāhımdır Muḥammed secdegāhımdır ‘Alī

9

Neş’e-i ḫūnābe-i eşkim bulunmaz rāḥda
Pertev-i āhım görünmez şu‘le-i mışbāḫda
No’la cān versem bu ṣūret-ḫāne-i eşbāḫda
Yüz ṭutup baş kesmişim tā ‘ālem-i ervāḫda
Cānda mihrimdir Muḥammed dilde māhımdır ‘Alī
Ḳıblegāhımdır Muḥammed secdegāhımdır ‘Alī

10

Enfüs ü āfāḳ u ābā vü mevālid ümmühāt
Nīstī-i hestī vü betsī vü bülendī vü cihāt
Şu‘bedir nūr-ı ruḫundan anlarıň hep mümkināt
Biri şāh-ı evliyādır biri faḫr-ı kāināt
Cānda mihrimdir Muḥammed dilde māhımdır ‘Alī
Ḳıblegāhımdır Muḥammed secdegāhımdır ‘Alī

11

Rūḥ-ı Muḫtārī surāġ-ı Ka‘be-i taḥḳīḳdir
Nūr-ı Kerrārī çerāġ-ı cāde-i tevfīḳdir
Biri ṣāḥib-mihr-i bi‘set birisi taṭbīḳdir
İki ‘ālemde sa‘ādet onları taṣdīḳdir
Cānda mihrimdir Muḥammed dilde māhımdır ‘Alī
Ḳıblegāhımdr Muḥammed secdegāhımdır ‘Alī

12

Edeli keşf-i dücā şems-i ṣabāḥ-ı *Ve’ḍḍuḫā*
‘Āleme fer vereli bedr-i sipihr-i *Hel etā*
Naẓm-ı fi’l ḳurbīde menṣūṣ olalı ecr-i velā
Çıḳmam eşer-i istiḳāmetden be ḥaḳḳ *Ehdenā*
Cānda mihrimdir Muḥammed dilde māhımdır ‘Alī
Ḳıblegāhımdır Muḥammed secdegāhımdır ‘Alī

13

Naḫl-i bāġ-ı ma‘rifet feyż-i intimā-yı Ḥaydarım
Vāḳıf-ı sırr-ı ḥükm-i ḳadr-i āşinā-yı Ḥaydarım
Ser-fedā-yı ḫānedān vaḳf-ı Rıżā-yı Ḥaydarım
Mest-i ‘aşḳ-ı Muṣṭafā sāġar-gedā-yı Ḥaydarım
Cānda mihrimdir Muḥammed dilde māhımdır ‘Alī
Ḳıble-gāhımdır Muḥammed secde-gāhımdır ‘Alī

14

‘Āşıḳım gerd-i sevādan pākdir el-ḥaḳ özüm
Ṣādıḳım ḫūnābe-i ḥasretle ṭolmuşdur gözüm
Eşrefā mālīde-i ḫāk-i muḥabbetdir yüzüm
Çāker-i āl-i a‘bāyım Kāẓımā budur sözüm
Cānda mihrimdir Muḥammed dilde māhımdur ‘Alī
Ḳıblegāhımdır Muḥammed secdegāhımdır ‘Alī

III

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

1

Şem‘-i miḥrāb-ı imāmetdir Ḥüseyin-i Kerbelā
Minber-efrūz-ı ḫiṭābetdir Ḥüseyin-i Kerbelā
Şu‘le-i mişkāt-ı fıṭratdır Ḥüseyin-i Kerbelā
Şems-i eyvān-ı ḥaḳīḳatdir Ḥüseyin-i Kerbelā
Nāzenīn-i Rabb-ı ‘izzetdir Ḥüseyin-i Kerbelā
Seyyid-i şābān-ı cennetdir Hüseyin-i Kerbelā

2

Baḥr-i raḥmetdir Muḥammed ebr-i iḥsāndır ‘Alī
Mihr-i ḥikmetdir Muḥammed māh-ı ‘irfāndır ‘Alī
Faḫr-ı ‘ālemdir Muḥammed şāh-ı merdāndır ‘Alī
Cevher-i cāndır Muḥammed nūr-ı īmāndır ‘Alī
Verd-i gülzār-ı nübüvvetdir Ḥüseyin-i Kerbelā
Bülbül-i bāġ-ı veṣāyetdir Ḥüseyin-i Kerbelā

3

Dest-i a‘dādan helāhil nūş-ı şīvendir Ḥasan
Dāġ-ber-dil bir şehīd-i mekr-i düşmandır Ḥasan
Ḥüsn-i ḫulḳ u ḥüsn-i sīret ile aḥsendir Ḥasan
Nūr-ı çeşm-i Fāṭıma maḥbūb-ı Zilmendir Ḥasan
Nuḫbe-i şāh-ı vilāyetdir Ḥüseyin-i Kerbelā
Vāriş-i naḳd-i seḫāvetdir Ḥüseyin-i Kerbelā

MÜS. III 46b

4

Maṭla‘-ı şemsü’l münā‘imdir ‘Alī Zeyne’l-‘Abā
Menba‘-ı luṭf u merāḥimdir ‘Alī Zeyne’l-‘Abā
Faḫr-ı aṣḥāb-ı mu‘ālimdir ‘Alī Zeyne’l-‘Abā
Cāmi‘-i ḫalḳ-ı mekārimdir ‘Alī Zeyne’l-‘Abā
Ḳıdve-i ehl-i siyādetdir Ḥüseyin-i Kerbelā
Mebde-i feyż-i şerāfetdir Ḥüseyin-i Kerbelā

5

Bāḳır-ı ‘ilm-i ḥaḳīḳat ḥażret-i Bāḳır ki ḥaḳ
Ḫıżr ile ẕāt-ı şerīfin eylemişdir hem-sebaḳ
Nüh felek mecmu‘a-i vaṣfında gūyā bir varaḳ
Sābi‘-i seb‘a’l-meşānīdir bi-ḥükm-i müttefaḳ
Ḥāris-i ḥışn-ı şeri‘atdir Ḥüseyin-i Kerbelā
Hādi-i rükn-i ṭarīḳatdir Ḥüseyin-i Kerbelā

6

Naḳd-i nevrūş-ı nübüvvetdir kemāl-i Ca‘ferī
Mahẓar-ı *el-faḳru faḫrī*dir ḫıṣāl-i Ca‘ferī
Luṭf-ı Ḥaḳḳdır ictihād-ı bī-miṣāl-i Ca‘ferī
Ḳıldı ser-ḫayl-i e’imme imtiṣāl-i Ca‘ferī
Mesned-ārā-yı ḫilāfetdir Ḥüseyin-i Kerbelā
Ṣadr-ı pīrā-yı kerāmetdir Ḥüseyin-i Kerbelā

7

Kāẓım-ı ġayẓü’l e‘ādī Mūsī-i Mūsī-şiyem
Dest-i beyżā-yı mekārim şāh-ı ḳudsiyyet-ḥaşem
Şu‘le-i Ṭūr-ı tecellī Eymen-ārā-yı ḥikem
Nūr-ı maṣbaḥ-ı sa‘ādetdir o ẕāt-ı muḥterem
Şayḳal-ı mir’at-ı ḳudretdir Ḥüseyin-i Kerbelā
Revnaḳ-ı rūy-ı hüvviyetdir Ḥüseyin-i Kerbelā

8

Āfitāb-ı evc-i ḥikmetdir ‘Alī Muṣā Rıżā
Māhitāb-ı burc-ı vaḥdetdir ‘Alī Muṣā Rıżā
Ẕā’iḳ-i zehr-āb-ı miḥnetdir ‘Alī Muṣā Rıżā
Mübtelā-yı kerb ü ġurbetdir ‘Alī Muṣā Rıżā
Güy-ı çevgān-ı felāketdir Ḥüseyin-i Kerbelā
Serzeniş dīd-i ihānetdir Ḥüseyin-i Kerbelā

9

Pādişāh-ı etḳıyādır ẕāt-ı vālā-yı Taḳī
Dürr-i baḥr-ı ışṭıfādır ẕāt-ı vālā-yı Taḳī
Ṣubḥ-ı nevrūz-ı Hüdādır ẕāt-ı vālā-yı Taḳī
Meyve-i naḫl-i Rıżādır ẕāt-ı vālā-yı Taḳī
Sebz-i būtsān-ı semāḥatdir Ḥüseyin-i Kerbelā
Serv-i bāġ-ı ḫātemiyyetdir Ḥüseyin-i Kerbelā

10

‘Āşir-i isnā ‘aşer şāh-ı ser-āmeddir Naḳī
Ma‘şer-i İslāma hādi-i müeyyeddir Naḳī
‘Urve-i vüṯḳā-yı ümmet ḳuṭb-ı emcedir Naḳī
Vefḳ-i bāzū-yı yemīn-i şer‘-i Aḥmeddir Naḳī
Ma‘nī-i lafẓ-ı ‘adāletdir Ḥüseyin-i Kerbelā
Lafẓ-ı ma‘nā-yı imāretdir Ḥüseyin-i Kerbelā

11

Ḳıble-i ḥācetdir ins ü cāna bāb-ı ‘Askerī
Ser-be-ser cünd-i melā’ikdir riḳāb-ı ‘Askerī
Başḳadır te’ṣīr-i şimşīr-i cevāb-ı ‘Askerī
Sef-i meslūl-i şeri‘atdir cenāb-ı ‘Askerī
Cevher-i tīġ-i celādetdir Ḥüseyin-i Kerbelā
Ṣaf-der-i ṣaḥn-ı şecā‘atdir Ḥüseyin-i Kerbelā

12

Ḳuṭb-ı eflāk-i Hüdādır Mehdī-i ṣāḥib-zamān
Zübde-i āl-i ʻabādır Mehdī-i ṣāḥib-zamān
Sırr-ı pāk-i Muṣṭafādır Mehdī-i ṣāḥib-zamān
Hādi-i rāh-ı Rıżādır Mehdī-i ṣāḥib-zamān
Rehber-i nehc-i hidāyetdir Ḥüseyin-i Kerbelā
Sā'iḳ-i semt-i reşādetdir Ḥüseyin-i Kerbelā

13

Gerçi ol şehriňe bir bāġın gül-i nesrīnidir
Cümlesi hep bir sipihriň encüm-i dīrīnidir
Bir nihāliň bī-tefāvüt meyve-i şīrīnidir
Her biri mülk-i beḳānıň şāh-ı pür-temkīnidir
Nūr-ı çeşm-i ehl-i sünnetdir Ḥüseyin-i Kerbelā
Ḳurre-i iʻyān-ı ümmetdir Ḥüseyin-i Kerbelā

14

Olalı ser-dāde-i ḥubb u vālā-yı ḫānedān
Ḥamdili'llāh eyledim kesb-i ḥayāt-ı cāvidān
Kāẓımā olsam n'ola ruḫ-sūde-i bāb-ı amān
Eşref-āsā eyleyip bu maṭlaʻı verd-i zebān
Melce-i erbāb-ı ḥācetdir Ḥüseyin-i Kerbelā
Şāfiʻ-i rūz-ı emānetdir Ḥüseyin-i Kerbelā

MÜS. III 13. Bendin üçüncü mısraı metinde "meyve-i nev-şirīnimdir" olarak geçmektedir. Vezin gereği bu şekilde okunmuştur.

IV

MÜSEDDES

Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilün

1

Ṣubḥ u şām eyler iken yār ile ṭarḥ-ı ülfet
Rūzigār etdi beni āh dü-çār-ı ġurbet
Şimdi Beytü’l Ḥazan oldu baňa cāy-ı ‘işret
Nā’il-i vuṣlat olursam budur aslım ṣūret
Cānı cānāna verem görmeyem tek firḳat
Pek yamān āfet imiş āh belā-yı ḥasret

2

Bir nefes görmesem ārām edemezken yārı
Baḫt gösterdi baňa tefriḳa-i düşvārı
Ḥālimi bilse gehī verse teselli Bārī
Ḫasta-i firḳatiň olmazsa ne güç ġam-ḫˇārı
Cānı cānāna verem görmeyem tek firḳat
Pek yamān āfet imiş āh belā-yı ḥasret

3

Vaṣlda zaḥmet-i aġyāra degilken ḳā’il
Derd-i hicrāna ṭutuldum ki devāsı müşkil
Cānı cānānına vaḳtiyle verendir ‘āḳil
Olmadın rü’yet-i dīdārı olursa ḳā’il
Cānı cānāna verem görmeyem tek firḳat
Pek yamān āfet imiş āh belā-yı ḥasret

MÜS. IV 59b

4

İftirāḳ etmez idi ḫāṭırıma hīç ḫuṭūr
Ser-nüviştimde meger kim ḳadr etmiş mesṭūr
Cigerim pāreledi ṣā‘iḳa-veş etdi ẓuhūr
‘Ahdim oldur ki cemāliyle olursam mesrūr
Cānı cānāna verem görmeyem tek firḳat
Pek yamān āfet imiş āh belā-yı ḥasret

5

Meẕheb-i ‘aşḳda cā’iz degil ammā feryād
Dād-ı ṭa‘līmden amān dest-i felekden ṣad-ḍād
Ṭāli‘im sīnemi her bār edecekse berbād
Çarḫ ḳılmaḳdan ise baňa firāḳı mu‘tād
Cānı cānāna verem görmeyem tek firḳat
Pek yamān āfet imiş āh belā-yı ḥasret

6

Ol ḳadar düşman-ı cāndır beni çarḫ-ı ‘anīd
Ḳorḳarım bir gün eder tīġ-i ḳażā ile şehīd
Vehm oldur ki ḳalır ḥaşre ḥūṣūl-i ümmīd
Gün görürsem hele bir sāġ ḳalıp gerçi ba‘īd
Cānı cānāna verem görmeyem tek firḳat
Pek yamān āfet imiş āh belā-yı ḥasret

7

Ẕevḳ-i neẕẕāresi eyler sekāretim sükker
Vāpesīn ‘ömrde yoḳlarsa beni yārım eger
Līk umulmaz ki bu luṭfu ede ol nūr-ı baṣar
Neẕr ḳıldım ki mülāḳāt edebilsem bu sefer
Cānı cānāna verem görmeyem tek firḳat
Pek yamān āfet imiş āh belā-yı ḥasret

8

Ḥāşeli'llāh demem ol rūḥ-ı revān ẓālimdir
'Ācizim şükr-i vefāsında Ḫüdā 'ālimdir
İbtilā-yı ġam-ı devrān benim iḳbālimdir
Çekdigim çille bütün ṣadme-i ihmālimdir
Cānı cānāna verem görmeyem tek firḳat
Pek yamān āfet imiş āh belā-yı ḥasret

9

Ṭa'ma ḳılmazsa beni tīġ-i dü-ebrūlarına
İçeyim zehr-i ecel bāde-i gül-gūn yerine
Bağlayıp iki ayāġım ṭurayım maḥżarına
Boynumu kendi elimle urayım ḫançerine
Cānı cānāna verem görmeyem tek firḳat
Pek yamān āfet imiş āh belā-yı ḥasret

10

Cānım almazsa eger nāle vü efgān edeyim
Āhım etmezse eşer çāk-i girībān edeyim
Ḳanlı yaşım ile dāmānını al ḳān edeyim
İltifātıyla ḳazandım aňa erzān edeyim
Cānı cānāna verem görmeyem tek firḳat
Pek yamān āfet imiş āh belā-yı ḥasret

11

Ne şafā 'āşıḳa zānū-yı ḥabībinde vefāt
Āb-ı şimşīr imiş üftādelere Āb-ı Ḥayāt
Bildim ammā ki ne çāre dem-i vuṣlat heyhāt
Eşrefā mümkün olur ise vüṣūl-i māfāt
Cānı cānāna verem görmeyem tek firḳat
Pek yamān āfet imiş āh belā-yı ḥasret

12

Kerbelā vaḳ‘asıdır dāġ-ı derūn-ı ‘uşşāḳ
Ḫūn-ı evlād ile al ḳāna boyandı āfāḳ
Anlara mevhibe-i ḥubb-ı vaṭandır bu firāḳ
Ben de cānım verene vermege oldum müştāḳ
Cānı cānāna verem görmeyem tek firḳat
Pek yamān āfet imiş āh belā-yı ḥasret

MUḤAMMESLER

I
MUḤAMMES NA‘T-I ŞERĪF

Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilün

1

Ey ḥabīb-i ḥarem-i ḫāṣ-ı ḫudāvend-i ġafūr
Vey meh-i *Leyle-i İsrā* u żiyā-baḫş-ı büdūr
Ṣubḥ olur ṭal‘at-ı pākiň ile şām-ı deycūr
‘Ārıżıň mihr-i firūzende-i mülk-i ma‘mūr
La‘liň āṣār-ı melāḥat deheniň āyet-i nūr

2

Sensin āyīne-i taḳdīre cilā vü revnāḳ
Sensin ol rütbe-i *Levlāk*e eḥaḳḳ ü elyāḳ
Sensin ol maḥrem-i esrār-ı serā-perde-i Ḥaḳḳ
Sensin ol nükte-i ser-beste-i feyż-i muṭlaḳ
Sensin ol ma‘nī-i terkīb-i mebānī-i umūr

3

Ḳonmadan ‘āleme gehvāre-i būd u nābūd
Eyleyüp ẕāt-ı şerīfiň şeref-i ṣadr-ı şühūd
İttiḫāẕ eyledi maḥbūb seni Rabb-ı vedūd
Olur ārāyiş-i dāreyn eden maḥv-ı vücūd
Şu‘le-i ‘aşḳ-ı cemāliňle çü şem‘-i kāfūr

4

Ol ḳadar çirk-i menāhī ile ālūde tenim
Ki beni ṣāf edemez mevc-i sirişk-i ḫüznüm
Var iken sen gibi bir pādişah-ı *Zü’l-mineni*m
Naḳd-i ‘ömrüm reh-i enva‘-ı me‘āsīde benim
Bād-ı ṭuġyān ile olsun mu hebā-yı menẕūr

5

Eşref-i zār-ı esef-kār-ı ẕelīl-i gümrāh
İḫtiyārımı eder ṣubḥ u mesā nāle vü āh
Raḫne-dār etmiş iken nīşter-i baġī vü günāh
Bend-i zencīri edip nefs-i le'īm-i bed-ḫˇāh
Ḥayf kim ḳıldı o bī-çāreyi ġāyet rencūr

II

MUḤAMMES

Fe'ilātün/ Fe'ilātün/ Fe'ilātün/ Fe'ilün

1

Gülmedi hīç zamānıňda dil-i nā-şādım
Dāmen-i luṭfuňa bī-ḫūdedir istimdādım
Çarḫa 'aks etdi velī velvele-i ṣad-dādım
Ṣormadın ḥālimi güş eylemediň feryādım
Bu teġāfül nedir ey şūḫ-ı cefā mu'tādım

2

Ne ḳıyāmet ḳoparır āh o zülf-i siyehiň
Ḳatli'ām eyledi billāh Hülāgū nigehiň
Beni sen yıḳdıň edip hecr-keş bezmgehiň
Mülkün i'mārdır ammā ameli pādişehiň
Bu teġāfül nedir ey şūḫ-ı cefā mu'tādım

3

Ne revā hem-dem-i hem-bezmiň edip aġyārı
Ḳılasın reşk ile bī-tāb dil-i nā-çārı
Göremem ġamze-i mestūňda vefā āṣārı
Rāżıyım bir ġażab-ālūd-ı nigāh it bāri
Bu teġāfül nedir ey şūḫ-ı cefā mu'tādım

MUH. II 59b

4

Hecr çekdirmede tek cevriñi bisyār eyle
Sen hemān lāyıḳ-ı raḥm olduġum iḳrār eyle
Zehr-i bī-dādıň ile derdime tīmār eyle
Luṭfdan geçdim amān ḳā'ilim āzār eyle
Bu teġāfül nedir ey şūḫ-ı cefā mu'tādım

5

Gerçi 'uşşāḳa cefā mültezim āyīneňdir
Nāz u naḫvet bilirim meşreb-i temkīninindir
Fitne-i şehre sebeb ṭurra-i pür-çīniňdir
Eşref'e merḥamet et 'āşıḳ-ı zaḫmīneňdir
Bu teġāfül nedir ey şūḫ-ı cefā mu'tādım

TAḪMĪSLER

I
TAḪMĪS-İ NA‘T-I RĀSİḤ

Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilün

1

Āsitānıň gibi hīç var mıdır emniyetgāh
Kemterin bendeleriň buldu dü- gītīde refāh
Olamaz cāh-ı bülendiň gibi dāreynde cāh
Ey şeh-i maḥrem-i ḫalvet-gede-i ḳurb-ı ilāh
Lā-mekān etdi seniň mesned ü cāhıň Allāh

2

Eylediň ‘azm-i ‘alā-ḫāne bā-nevā‘-ı ḫırām
Nükhet-i zülfüňü ‘arş etdi o dem ‘ıṭr-ı meşāmm
Leb-i gül-bīziniň üftādesidir ‘anber-i ḫām
Edeli būy-ı ṣafā-baḫşıňı çarḫ istişmām
Teşnedir etmege sen ġonce-femi zīb ü külāh

3

Eder ‘Īsā dil ü cān ile ricā-yı bezmiň
Cān verir ādeme ḫulyā-yı ṣafā-yı bezmiň
Çār-yār-ı ḥaremiňdir ḳurenā-yı bezmiň
Cümle ervāḥ-ı muḳaddes nüdemā-yı bezmiň
Cebre’īl oldı seniň ḫādim-i ḫāṣıň her gāh

4

Yine senden olur en‘ām u ‘ināyet yoḫsa
Çāk olur nūruň ile ebr-i ḍalālet yoḫsa
Ṭal‘atiňle görünür mihr-i hidāyet yoḫsa
Rehber-i emriň eder sevḳ ü delālet yoḫsa
Kimse bulmaz idi hiç bār-geh-i ‘izzete rāh

TAH. I 8b

5

Ḫāk-i pāyıň ser ü pā salṭanat u devlet-i maḥż
Ẕātıň ey cūd mücessem kerem ü şefḳat-i maḥż
Bu ḫazāngāha ḳudūmüň ne ṣafā ni‘met-i maḥż
‘Āleme oldu vücūduň şeref ü raḥmet-i maḥż
Ṣāliḥ ü ṭāliḥ eder dergehiňi cāy-ı penāh

6

Tīġ-i şer‘iň olalı lem‘a-feşān-ı ‘aẓamet
Yeridir leşker-i küfrüň ‘adem-ābād elbet
Pençe-i ḳahrıňa mümkün mü getirmek ṭāḳāt
Rezmgāhıňda seniň ey şeh-i taḫt-ı nuṣret
‘Avn ü tevfīḳ-i Ḫüdā oldı bütün ḫayl ü sipāh

7

Dest-i ḥasretle çekip cām-ı ġamım ḫazeniň
Bezm-i hecriňde içince mey-i derd ü miḥeniň
Eşref-āsā ederek fikret-i ḳand-ı deheniň
Bābıňa geldi temennī-i ḳabūlüňle seniň
Bende-i Rāsiḫ-i ‘āṣī-yi zelīl-i gümrāh

8

El-amān ḫāṭır-ı vīrānemi ma‘mūr eyle
Tābiş-i ‘aşḳıň ile ḳalbimi pür-nūr eyle
İltifātıňla dil-i zārımı mesrūr eyle
Cürmümü dāmen-i ‘afvıň ile mestūr eyle
Ṭavr-ı küstāḫıma luṭf ile benim etme nigāh

9

Benim ol ‘āciz-i nevmid-i günah-perverde
Düşmanımdır ne belā nefs-i füsūn-āverde
Kilk-i raḥmıň beni ḳayd etmez ise defterde
Kimden ümīd-i şefā‘at edeyüm maḥşerde
Var iken sen gibi bir kān-ı kerem-i şāhen-şāh

10

El midir va‘d-i mürüvvetlik beni bī-bāk et
Lāyıḳ-ı mā‘ide-i raḥmet-i *Erselnāk* et
Gülşen-i maṭlabım elṭāfuň ile nem-nāk et
Āb-ı iḥsānıň ile naḳş-ı günahdan pāk et
Görmeyem defter-i a‘mālimi cürm ile siyāh

II
TAḪMĪS*

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

1

Olmasın düşmanların meftūn u meyyālin seniň
Özge bir dām-ı belādır çīn-i ferḫāliň seniň
Cān yaḳmaḳla gelip geçdi meh ü sāliň seniň
Ḳıldı zülfüň tek perīşān ḥālimi ḫāliň seniň
Bir gün ey bī-derd ṣormazsın nedir ḥāliň seniň

2

İ‘tibār-ı yārdır sulṭān-ı ‘aşḳıň pāyesi
İ‘tibār etmezse yār eşk-i nihāndır vāyesi
Ḳalmadı ḫāk-i rehinden dīdede sermāyesi
Gitdi başıňdan göňül ol serv-i ḳaddiň sāyesi
Aġla kim idbāra tebdīl oldu iḳbāliň seniň

3

Reşk-i zülfüň odlara yaḳdı vücūdun ‘anberiň
Her gören olmaz nice ḥayrān ḥüsn-i peykeriň
Kühl-i çeşm etmez dem ārāyiş için ḫāk-i deriň
Zīnet için cism-i dīvārında ḳılmazdım yeriň
Çekmeseydi ‘aşḳ cān levḥinde timsāliň seniň

TAH. II 59a

* Bu şiir, Fuzūlī’nin “senin” redifli gazelinin tahmisidir. [Fuzūlī Dīvānı, G. 168, s.211-212]

4

Çekme hīç nāz u ādā tīġin beni öldürmege
Ḥamle ḳıl cānā belā tīġin beni öldürmege
Līkin urmazsan ḳażā tīġin beni öldürmege
Tīz çekmezsen cefā tīġin beni öldürmege
Öldürür hergün beni āḫır bu ihmāliň seniň

5

Nūr-ı neẕẕāreň veribdir çeşmimiň tāb u ferin
Lāle dil-ḫūndur görüp cismimde peykānın seniň
Nūr-ı ‘aynım cāna işletsen de müjgān neşterin
Ġarḳ-ı ḫūn-āb-ı ciger ḳılmaz gözüm merdümlerin
Ārzū-yı ḫāl-i müşkīn ü ruḫ-ı āliň seniň

6

Ḳaydsız gezme bu ilde zīnhār ey murġ-ı dil
‘Aḳl-ı ṣayyādı eder bir gün şikār ey murġ-ı dil
Bağla bāşıň ṭurra-i dildāra var ey murġ-ı dil
Dām-gāh-ı ‘aşḳıňdan ṭut bir kenār ey murġ-ı dil
Ṣınmadan seng-i melāmetden per ü bāliň seniň

7

Zülfünüň her tārına billāh biň cān bağlanır
Āfitābım tāb-ı pençeň görmeyen dil paṣlanır
Baş açıḳ deryūze-gerdir kim gören Eşref ṣanır
Sāyeveş çoḳdan Fużūlī ḫāk-i pāyıň yaṣlanır
Ol ümīd ilen ki bir gün ola pāmāliň seniň

III

TAḪMĪS*

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

1

Ben ne ḥācet eyleyim tafṣīl-i māfi’l-bālimi
Şerḥa-i sīnem açıpdır ḳıṣṣa-i icmālimi
Neyledi firḳat ṣabā seyr eyle ḳadd-i dālimi
Çehre-i zerdimde gör her dem sirişk-i ālimi
Ol gül-i ra‘nāya bu reng ile bildir ḥālimi

2

Ṭāḳatim kesdi firāḳı āh netsem neylesem
Tende biñ dāġ-ı taḥassür dilde biñ zaḫm-ı elem
Ḫāk-i pāyıñdan alam bir şemme bārī gāh-ı dem
Tā ki servim başa bāşım üzre gāhī bir ḳadem
Ey muṣavvir reh-güzārı üzre çek timṯālimi

3

Cān verip cānān ḳazanmaḳdır bütün kārım benim
Cān evinde yārelerdir naḳş-ı dīvārım benim
Yoḳluġumdur bu ġınā mülkünde hep vārım benim
Ey felek yaḳdur libās-ı faḳrdan ‘ārım benim
Aṭlasıñdan görmüşüm üstün muḥaḳḳar şālımı

4

Ḳoy beni öz ḥālime bir āh-ı āteş-bār edem
Od edip çarḫın yerin dünyāyı maḥşervār edem
Zülf ucundan çekdigim rencişleri iş‘ār edem
Ey ḫoş ol kim ‘aşḳ ḥarfin bir daḫı tekrār edem
Ḥaşr-ı dīvānında görgeç nāme-i ‘amālimi

TAH. III 58b

* Şairin, yazmada “Muhammes” olarak belirttiği bu şiir, Fuzūlī’nin bir gazeline tahmistir. {Fuzūlī Divānı, G. 287, s. 271-272]

5

Ben ṣanırdım dūstlar ḥālim ḥikāyet eylemez
Der idim düşmanlarım elbet ḥimāyet eylemez
Derd ile ḳān yutduġum kimse rivāyet eylemez
Hīç kim yoḳdur ki nālemden şikāyet eylemez
Şükr kim ‘arż eyleyen çoḳdur saňa aḥvālimi

6

Nev-ḫaṭ-ı müşkīnine biň naḳd-i sāmānım verem
Hep seniňdir mülk fermān eyle sulṭānım verem
Cānıma minnet ḳabūl eylersen imānım verem
Niyyetim oldur ki ruḫsārıň görüp cānım verem
Muṣḥaf-ı ruḫsār ile ḳılgıl mübārek fālımı

7

Ka‘be-i rūy-ı nigārımdan felek ḳıldı cüdā
Şimdi İbrāiledir dārü’s selāmım vāḳı‘ā
Şükr kim cān levḥine taṣvīrin aldım Eşrefā
Ṣubḥ u şām ol ḳıble-i ebrū berāberdir baňa
Ey Fużūlī Taňrı gözden ṣaḳlasın iḳbālimi

ĠAZELLER

I
DİGER NAẒĪRE-İ CĀZİM

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

1 ‘Āşıḳım ḳandīl-i sevdādır dil-i rūşen baňa
Maḫzen-i ġamdan verir her gün ḳażā revġan baňa

2 Bī-vücūdum öyle kim bār-ı girāndır cismime
Penbe-zār-ı ḫūlyādan olsa pīrāhen baňa

3 Lā-u-bāli rind-i mey-ḫˇārım emelden sādeyim
Kūşe-i ḫum-ḫāne besdir dil-nişīn mesken baňa

4 Cür’et-i neẓẓāre mümkün mü o ḫūn-rīz āfete
Gösterir tīġ-i teġāfül ġamze-i pür-fen baňa

5 N’eylesin ‘Uşşāḳ taḳsīm-i Ferāḥnāki diyü
Sūz-ı dilden besteler āheng eder neyzen baňa

6 Rüstem-i ser-bāzım Eşref ‘arṣa-i eş‘ārda
Kilk-i ṭab‘ım tīġdir endīşedir cevşen baňa

7 Āsitan-ı Ḥaydarıň perverde-i iḥsānıyım
Ḥaḳ naṣībim vermiş ol bāb-ı muḳaddesden baňa

II
NAẒĪRE-İ MİR ḤĀLET DEFTER-DĀR-I ORDU-YI ANADOLU

Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilün

1 Āşinādır ḥarem-i ‘aşḳda herḥāle ḳadeḥ
Yār u hem-dem olalı rāḥ-ı kühen-sāle ḳadeḥ

G.I 61b
G.II 62 a

2 Sāḳī-i bezmiň ayāġın öperim ṣanma tehī
Beẕl eder hep baňa yāḳūta-i seyyāle ḳadeḥ

3 Yāre teklīf-i viṣāl etmede pek elzemdir
Ki nemek-dānlıḳ eder sofra-i āmāle ḳadeḥ

4 Revnaḳ-ı bezme sebeb gerdişidir mihr-āsā
Ġurre-mest olsa n'ola ġurre-i iḳbāle ḳadeḥ

5 Devr-i Cemden nice efsāneler eyler ityān
Başlasa ġulġul-i mīnā ile emṣāle ḳadeḥ

6 La'l-i cānān gibi her şīveyi olmuş cāmi'
Rūy-ı gül-çehre-i mülden alalı jāle ḳadeḥ

7 Baḳ meh-i rūze ḫitāmıyla olup bāde-fürūş
Neş'e-i tāmm verir ġırre-i şevvāle ḳadeḥ

8 Rindler ṣoḥbet-i telḫ ile bulur ḥulv-i meẕāḳ
Rūy-ı dil göstereli bāde-i selsāle ḳadeḥ

9 Meydir Eşref baňa hum-ḫāne vü hem-rāz müdām
Maḥrem olsa yeridir sīnede her ḥāle ḳadeḥ

Meşārü'n ileyhiň ***"Se'ād-ı dilberiň ḥālet esīri"*** mıṣra'ı içinden istiḫrāc olunan ġazel-i muṣanna'ıň tanẓīri olup ya'ni sürḫ ile işāret olunduġu üzre mıṣra'-ı evvellerin evvel ü āḫır ḥurūfu cem ü terkīb olunduġı taḳdīrde ***"Esīr-i dilberim ḥayrān-ı 'aşḳım"*** mıṣra'ı peydā olur.

III

Fā'ilātün/ Fā'ilātün/ Fā'ilātün/ Fā'ilün

1 **Ḳıymet-i 'irfānı pest eyler mezād-ı rūzgār**
Pür-ziyāndır 'ārife dād u sitād-ı rūzgār

G. III :61a

2 Tā-be-key vaz‘-ı muḫālif ḫırmen-i ümmīdde
Bir nefes olmaz mı āyā ıṭṭırād-ı rūzgār

3 Ḥiddet-i āteş olur berter hevā-yı serd ile
Hīç ‘āşıḳla olur mı ittiḥād-ı rūzgār

4 Ḳanda bulsun dil felek gird-āb-ı miḥnetden rehā
Tünd-ḫūdur artar eksilmez ‘inād-ı rūzgār

5 Naḳd-i ‘ömri çār-sū-yı dehrde ḳılma hebā
Bādi-i iflās-ı ‘ālemdir kesād-ı rūzgār

6 Eşrefā maḳṣūre-i ‘aşḳa ṭrabzan çekmedir
Sīnemi ṣad-çāk ḳılmaḳdan murād-ı rūzgār

7 Ol Süleymān kim ‘Alī ‘arş-ı vilāyet taḫtıdır
Şānına kemter kerāmet inḳiyād-ı rūzgār

IV
Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

1 Tāb-ı rūyuň ḫayre-sāz-ı dīde-i ‘uşşāḳdır
Āfitābım ḥünsüňe ‘ālem seniň müştāḳdır

2 Kām-ı dil bilmem nedir kām isterim cānāndan
Ḫalvet-i sevdāda ḥālim ḥāl-i istiġrāḳdır

3 Ṣūret-i bīmārımıň ‘aksin temāşā eylerim
Ey perī sīneňde kim āyīneden berrāḳdır

4 Kişver-i dil ma‘den-i sīm oldu ammā pek ḫarāb
Kim anı pā-māl eden bir şūḫ-ı sīmīn-sāḳdır

5 Yalıňuz Eşref degil meftūn-ı zülf-i pür-ḫamıň
Āfitābım ḥüsnüne ‘ālem seniň müştāḳdır

G. III 4a: Yazmada “bulsun felek dil” olarak geçen ifade vezin ve anlam gereği bu şekilde okunmuştur.
G. IV : 62b

V

Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün

1 Perīşānlıḳ göñülde ṭurra-i serd-i hevādandır
Velīkin fitneler her bār taḥrīk-i ṣabādandır

2 ‘Azīzim ‘ālem-i taḥḳīḳde būd u nübūd olmaz
Maḳālāt-ı ṣuver-i beyān hep çūn u çerādandır

3 Medār-ı güft ü gū ancaḳ ḫayāl-i sādedir gūyā
Dehānı var ise ol gül-fāmıñ būy-ı vefādandır

4 Dü-çeşmimden aḳan ḫūn-āb her dem ey kemān-ebrū
Cigerde tīr-i ġamzeñ açdığı zaḫm-ı ḳażādandır

5 Bütün teb-lerze-i ġam ra‘şesidir nabż-ı cānımda
Bu cünbüşler ṭabībim ṣanma kim ẕevḳ ü ṣafādandır

6 N’ola verse küdūret āb-ı Ḫıżra cūy-ı ḫāmem kim
Zülāl-i naẓmım Eşref menba‘-ı feyż-i Ḫüdādandır

7 Dü-ḫāṣiyyet ki peydā oldu i‘cāz u kerāmetle
Nübüvvet Muṣṭafādandır vilāyet Murtażādandır

VI

Mef‘ūlü/ Mefā‘īlü/ Mefā‘īlü/ Fe‘ūlün

1 Vuṣlat günü endīşe-i hicrān benimdir
Ey meh gece gündüz ġam-ı devrān benimdir

2 Zaḫm üstüne zaḫm açma atıp tīr-i nigāhıñ
Nāvek seniñ ey kāşı kemān cān benimdir

3 La‘linden o şūḫuñ hele gül-būs alamazlar
Hīç kimseye vermem leb-i cānān benimdir

G. V 71b
G. VI 53a

4 Terk etdiremezsin baňa sen ‘aşḳı raḳībā
Vermem saňa ben nāfile īmān benimdir

5 Endīşe-i dünyā ġam-ı ‘uḳbā seniň olsun
Ṣūfī hele meyḫāne-i ‘irfān benimdir

6 Sevda ile baş aşḳı alan ṣāri‘-i ‘aşḳım
Eşref bu ḫarābatda meydān benimdir

7 El-minnetüli’llāh ki ‘Alī ‘askerīyim ben
İşr-i şeref-i şāh-ı şehīdān benimdir

VII
Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilün

1 Ḳurulup meclis-i meyde bir iki cām çıḳar
Rindler zāhidi çengāl-i sitihzāya ṭaḳar

2 Oldu minnet-zede ḫırmende giyāh-ı gendüm
Verdigi dāneyi encāmı felek başa ḳaḳar

3 Girye etdikce degildir görünen seyl-i sirişk
Cigerim pārelenip çeşme-i çeşmimden aḳar

4 Nigeh-i kerem edip ‘uşşāḳa ol āteş-meşreb
Ṣabrı yaġmaya verir ḫırmen-ārāmı yaḳar

5 Muṣḥaf-ı ḥüsnüne ol dilber-i çār-ebrūnuň
Eşref-i pāk-naẓar ‘ayne’l‘ibretle baḳar

VIII
Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilün

1 Zülf-i ḫam-der-ḫam ile ‘uḳde-i sevdā çözülür
Çīn-i ebrū ile cem‘iyyet-i ḫāṭır bozulur

G. VII 72a
G. VIII 61a

2 Baḳamam dīde-i bīmārıňa ey mest-i nigāh
Ḫasta-i nāzdır ol belki naẓīrden üzülür

3 Görünür dām-ı ecel ʻāşıḳa ey şūḫ-ı nedem
Murġ-ı dil ṣaydına şehnāz-ı nigāhın süzülür

4 Verse de sevḳ-i ṭarab ġulġul-i mīnārında
Ṣāḳiyā bezm-i ṣafā neyle mükemmel dizilir

5 Ḳılsa cādū ḳılamam naẓma ʻazīmet Eşref
Genc-i maʻnī açılır tīz ṭılsmı bozulur

IX
Feʻilātün/ Feʻilātün/ Feʻilātün/ Feʻilün

1 Gerçi vech-i eḥādiyyetde hüveydādır ʻaşḳ
Līk rūy-ı beşeriyyet ile peydādır ʻaşḳ

2 Āferīniş güher-i zātı ile buldu şeref
Zīnet-i her dü-serā nefḫa-i kübrādır ʻaşḳ

3 Bāʻiṯ-i ḫilḳat-ı ādem sebeb-i *Nūn u ḳalem*
Nüsḫa-i ʻāleme dībāce-i esmādır ʻaşḳ

4 Ḳābil-i şāhid ü ḥiddet naẓar-ı ʻibretdir
Sīneden naḳş-ı sevā çıḳsa süveydādır ʻaşḳ

5 Bezm-i imkāna verir gerdiş-i cāmı revnaḳ
Feyż-i aḳdes ile āmīḫte-i ṣahbādır ʻaşḳ

6 Bī-tekellüf ise de bu ġazelim ey Eşref
Ḥüsn-i ṭarḥında yine sāde mezāyādır ʻaşḳ

7 Pür-hüner Nāmıḳ u Vāmıḳla Münīb Nāẓım
Reşḥa-i ḫāmelerinden ki muṭarrādır ʻaşḳ

G. IX 71b

8 Ḳıldılar vādi-i tanẓīrde yek-digere ‘arż
Ki bir iksīr-i revān-baḫş-ı heyūlādır ‘aşḳ

9 Mīr Nāmıḳ ki odur rāz-ı nüvīs-i ‘irfān
Vāmıḳ-ı nādire-dān kim aña ġıdādır ‘aşḳ

10 Tekye-i ‘aşḳı menāb etdi Münīb-i māhir
Āferīn anlara sermāye-i ma‘nādır ‘aşḳ

11 Ben de olsam n’ola peyrev o suḫen-verlere kim
Vādi-i şi‘rde müḥmil-keş-i sevdādır ‘aşḳ

X
NAẒĪRE-İ CĀZİM

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

1 Başḳadır āyīne-i ‘ālem-nümāsı göñlümüñ
Sırr-ı ilhāmāt-ı Ḥaḳḳdandır cilāsı göñlümüñ

2 İltifāt etmez saña bīgānesin sen ey sürūr
Ġamdan ancaḳ hem-nişīn ü āşināsı göñlümüñ

3 Feylesof olsa ‘aceb mi farḳ-ı māhiyyātda
Kim süveydādır ḳarīr-i rūşenāsı göñlümüñ

4 Reşk-i ‘ālem-sūz bir feyż almış ammā ġālibā
Āfitāb-ı ‘aşḳdandır incilāsı göñlümüñ

5 Ḳıṣṣa-i sevdā çıḳar hep fālı Elfü’l-leylde
Sūre-i *Ve’lleyldendir* iḳtibāsı göñlümüñ

6 Ḫāne-āteş çār-sū āteş semender mi ‘aceb
Sūziş-i hem-vārdır ḳuvvet ġıdāsı göñlümüñ

7 Enderūn- tīmārına meşrūt-ı bā-ḳayd-ı ḥayāt
Kişver-i tecrīde mülḥaḳdır ḳażāsı göñlümüñ

G. X 61b

8 Erba‘īni vā-pesīn devrāneden mümted olur
Ḫalvetīler meslekidir inzivāsı göñlümüñ

9 Cāzim-i taḥrīre Eşref gösterir naḳd-i ḫulūṣ
Vādi-i tanẓīrde ṭavr u edāsı göñlümüñ

10 ‘Irḳ-ı cānımdan gelir hep da‘vi-i ḫūn-Ḥüseyn
Şehr-i mātemdir ḳażā-yı Kerbelāsı göñlümüñ

XI
Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

1 Ḳān içirmek çeşm-i cellāda meẕāḳıñdır seniñ
‘Āşıḳ öldürmek ġazālım pek merāḳıñdır seniñ

2 Cevr çekmekdense cānā ölmek ehvendir baña
Niyyetim ḫavf-ı ecel vehm-i firāḳıñdır seniñ

3 Seyle verdim dehri ey āfet ciger ḳanı ile
Aġladan her dem dü-çeşmim iştiyāḳıñdır seniñ

4 Ḥūrsun ‘arş-ı melāḥatdir maḳāmıñ ey perī
Müntehā-yı Sidre-i cān köhne ṭāḳıñdır seniñ

5 Eşrefiñ bir kerre ḥālin ṣormadan inṣāf ḳıl
Ey ṭabībim zehrnāk iftirāḳıñdır senīñ

XII
Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilün

1 Dāġ-ı ‘aşḳıñla gözüm lāle-sitāndır göñlüm
Çeşm-i ḫūn-rīziñ ucundan ṭolu ḳandır göñlüm

2 Görse bir muġ-beçe hem cāẕib olur hem mecẕūb
Tīzdir dād u sitādında yamāndır göñlüm

G.XI 54a
G. XII 61a

3 Ḥāl ü ḳāli çıḳamaz dā’ire-i dilberden
Mülk ü mültece bütün vaḳf-ı bütāndır göñlüm

4 Meded et ḳaşı kemān raḫne-i āzārıñdan
Nāvek-i ḫışmıña her bār nişāndır göñlüm

5 Lāf-ı keşret edemez hīç ḫayālim ta‘ḳīd
Baḥş-i vaḥdetde ser-āzād-ı kemāndır göñlüm

6 Eşrefā cevherī-i sevḳ-i ma‘ānīyim ben
Cins-i naẓm u dürr-i eş‘āra dükkāndır göñlüm

7 Ser-fedā-yı reh-i nācī-i tūlāyım ben
Bāb-ı Ḥaydarda cebīn-sāy-ı amāndır göñlüm

XIII

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

1 Cāna ḳaṣdıñ varsa cānā ben saña cān-dādeyim
İşte boynum işte tīfek ḳatlime āmādeyim

2 Āfitābım ṭal‘at etmez ne ḳara gündür baña
Yıldızı düşkün perīşān-ḥāl bir üftādeyim

3 Ḳıble-i ḥācet ḳılaldan ḳaşlarıñ miḥrābını
Nāzenīnim müsterīḥ-i gülfe-i seccādeyim

4 Zülfüñe cān riştesi dersen odur dām-ı ecel
Sen diger ḫulyāda şūḫum ben diger sevdādayım

5 Ben ayāġımla ṭutuldum baş urup meyḫāneye
Būs edelden lebleriñ sāḳī esīr-i bādeyim

6 Pāy-i taḫt-ı vaḥşetim şehr-i cünündur Eşrefā
Ḳays-ı vaḳtim itminān-ı ‘aḳldan āzādeyim

G. XIII 53a

7 Bundan a‘lā ‘izz ü rif‘at mi olur dāreynde
Ḥaydarīyim bende-i nāçīz Ḥaydar-zādeyim

XIV

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

1 Derd-i mühlik pek yamān ḥāl-i tebāhım el-amān
Ey ṭabībim çāre ḳıl sensin penāhım el-amān

2 Şām-ı ġamda tā-be-key bed-çehre-i devrān baña
Rūy-ı dil sendendir ey gün yüzlü māhım el-amān

3 Mey ṣunar sāḳī baña līk içdigim zehir eder
Hecr-i cānān telḫ ḳıldı bezm-gāhım el-amān

4 Vuṣlatında hecri der-pīş etmedim vehmim bu kim
Yār ‘afv etmezse müşkildir günāhım el-amān

5 Ṣubḥ-ı ümmīdim şeb-i tārīk-i ye’s eyler müdām
Bī-amāndır Eşrefā baḫt-ı siyāhım el-amān

XV

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

1 Zaḥmet etmiş zaḫmıma endīşe-i imdād eden
Çāresin bulsun beni dil-ḫuň seni cellād eden

2 Alma āhın bī-vücūdānı perīşān eyleyip
Ey cefā-cū şāne-veş ṣad-çāk olur bī-dād eden

3 Cüst ü cūsu bir hevādır murġ-ı dil maḫlaṣ arar
Var mıdır dām-ı belādan kendisin āzād eden

4 Hīç umulmazken beni aġyār ayırdı yārdan
Hey ne ẓālimdir kişiyi gördügünden yād eden

G.XIV 53b
G. XV 52b

5 Cevre gülzārı muḥabbetde taḥammüldür hüner
Rāz-ı ‘aşḳı fāş eder bülbül gibi feryād eden

6 Derd-i ḥasret ṭāḳatiň ṭāḳ etmiş İbrāīlde
Yoḳdur ey bī-çāre Eşref ḥāliň istifḳād eden

7 Çarḫa baş egmez cihānıň vārın almaz bir pula
Ḫāk olup bāb-ı ‘ālīde kesb-i isti‘dād eden

XVI

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

1 Ṣūretin görmek degil maḳṣūd hiç āyīneden
Meşḳ-i siḥr eyler o kāfir ġamze-i pür-kīneden

2 Çāresi dārū-yı vuṣlatdır ṭabībim nāfile
Verme zaḥmet aňlamazsın hīç zaḫm-ı sīneden

3 Kāle-i zer-bāf vermez ḳadr-i ẕātī adıma
Ḥürmet-i dervīş artar ḫırḳa-i peşmīneden

4 Yādigār-ı Cemdir etsin bezme naḳl-i mācerā
Devr-i cām olsun bugün sāfī mey-i düşīneden

5 Eşrefā nevmīd-i vaṣl olmadım [ol] hicrān geçer
Geçmez ol nevres-fidānım ‘āşıḳ-ı dīrīneden

XVII

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

1 Ḳanım içdi cānımı almaḳdan istiġnā ḳılan
Bir gün elbet der görür bir gün beni mevtā ḳılan

G. XVI 61b
G. XVI 5a: [Ol] Vezin gereği eklendi.
G. XVII 52b

2 Mācerā-yı ‘aşḳ açılmaz hīç gözi yābislere
Ḳılmış icrā biň güzel bu ‘ādeti icrā ḳılan

3 Sen saçı Leylāya meftūnum cünündur devletim
Hey ne ‘āḳilmiş men-i āvāreyi şeydā ḳılan

4 Bende ḳudret sende şefḳat yok ki ḥālim ‘arz edem
Çekmemiş sevdā beni ‘āciz seni ḫod-rā ḳılan

5 Meyve-i vaṣlından üstün hīç yoḳdur maṭlabım
Baḫtım ammā pest ḳılmış ḳāmetiň bālā ḳılan

6 Hecrde bī-‘ār eden līkin sebeb aġyārdır
Eşrefā Allāhdan bulsun beni rüsvā ḳılan

7 Mürde-gān-ı zehr-i ‘işyānı dem-i pür-sūzda
Ḥażret-i sāḳī-i Kevşerdir bütün iḥyā ḳılan

XVIII
Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

1 Ben ki giryānım göňül söylen ki ḫandān olmasın
Ben ciger ḫūnum günahdır ḫalḳ şādān olmasın

2 Yād edip zülf-i siyāhıň aġlarım ey māh āh
Yād olan senden nice berbād-ı hicrān olmasın

3 Ḫavfım ol kim firḳatiňden ey perī sīnem gibi
Kendiň iḥyā ḳıldıġın bir mülk vīrān olmasın

4 Aňlamaz diger ‘ilāc eyler ṭabīb-i rūzigār
Sīnede biň yār var ḳorḳum nümāyān olmasın

5 Yār ṣunmaz āb-ı tīġin teşneyim ben ḳatlime
‘Āşıḳ öldürmez yāḫud bir Āb-ı Ḥayvān olmasın

G. XVIII 52b

6 Āh dūr etdi ġazālımdan beni kāfir raḳīb
Gözlerim ḳān dökmesin ḳābil mi giryān olmasın

7 Muḥtesib āḫır girībānın ṭutup rüsvā ḳılar
Kimse bu meyḫānede ālūde dāmān olmasın

8 Dökmesin cānā ṣabā ṭurraň yine başdan çıḳıp
Mübtelālar ḥāli zülfün tek perīşān olmasın

9 Sīnede bir zaḫm açıldı kim naẓīrin görmedim
Yoḫsa ey āhū-nigāhım dāġ-ı müjgān olmasın

10 Ḫaste-i nevmīddir derdiňle Eşref kim aňa
Cānın ürkütmekdir artıḳ lāf-ı dermān olmasın

11 Tesliyet virmez aňa hīç āyet-i *Lā taḳnaṭū*
Bāb-ı Ḥaydardan kişi nevmīd-i iḥsān olmasın

XIX

MERSİYE

Fe'ilātün/ Fe'ilātün/Fe'ilātün/Fe'ilün

1 Āh u zār eyle göňül māh-ı Muḥarremdir bu
Mevsim-i çāk-i girībān-ı dem-i mātemdir bu

2 Dökdüler ḫūn-ı Ḥüseyni bu gün ol ḳavm-i Yezīd
Aġla ey gözlerim al ḳan dökecek demdir bu

3 Ḫānedānın niçe rencīde-i ġadr eylediler
Sabṭ-ı 'alī güher-i mefḫar-ı 'ālemdir bu

4 Baz'a-i faḫr-ı rüsūl vālide-i mācidesi
Ḳurbet-i şāh-ı risāletle mükerremdir bu

G.XIX 17b

5 Olalı münḫasif ol māh-ı sipihr-i ‘aẓamet
Yaş döker çeşm-i seher ṣanma ki şebnemdir bu

6 Eşrefā farżdur a‘van-ı Yezīde la‘net
Kimse inkār edemez emr-i müsellemdir bu

XX

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

1 Yār bilmez derdimi aġyār ṣormaz ḥālimi
Çāre kimden isteyim yārab açıp aḥvālimi

2 Nūr-ı ‘aynım çaġlayıp ḫūn-ı cigerden dem urur
Ḳanlı yaşım ezber etmiş şerḥ-i māfi’l-bālimi

3 Ḫavfım ancaḳ ḥasretiňdir ṣanma kim vehm-i ecel
Cān vermekde saňa cānā görüp ihmālimi

4 Ben anı cān levḥine çekdim velī cānān demiş
Sīneye çeksin bütün ‘āşıḳlarım timşālimi

5 Cevher-i dānişle Eşref ol ḳadar kim ḳıymetim
Vermege ḳādir degil çarḫ ücret-i dellālimi

XXI

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

1 Āh-ı cān-sūz ile āheng eylerim ḳānūnumu
Zehre mīzān etsin ey dil naġme-i mevzūnumu

2 Şem‘-i mātemdir baňa mehtāb-ı cevr-i devr ile
Ey ḳamer ṭal‘at ḳıyās et ṭāli‘-i vārūnumu

3 Kūşe-i ġurbetde ḳaldım yār yoḳ aġyār çoḳ
Neyle dem-sāz eylesem yārab dil-i maḫzūnumu

G. XX : 53b
G.XXI : 62a

4 Özge zehr-āb-ı ciger mecrāsıdır kim her gören
Ṣandı Ceyḥūn-ı belādır dīde-i pür-ḫūnumu

5 Raḥm eder mi ol ṭabīb-i seng-i dil bī-çāreye
Rīze-i elmāsdan tertīb eder ma‘cūnumu

6 Eşrefā naḳḳād-ı müstāġnī mīzācım naẓmda
Genc-i Pervīze degişmem gevher-i mażmūnumu

7 Mübtelā-yı seyyi’ātım yā ‘Alī senden meded
Feyż-yāb-ı ḥüsn-i ḥāl et ḥāl-i diger günümü

XXII
Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

1 Secdegāh-ı ‘aşḳ ḳılmış ḳıble-i ebrūsunu
Ka‘be-i ḥüsn etmiş ey büt kisve-i gīsūsunu

2 Sen ne āfet olduġın bilmezsin ey āşūb-ı cān
Süzme çeşmiň görmesin meftūn olur āhūsunu

3 Ḳāṣid-i ḳudretle dīvān-ı melāḥatden gelip
Ṣadr-ı nāz u naḫvete çekmiş ḫaṭ-ı dil-cūsunu

4 Ben ne yapdım göz ucuyla bir naẓārım çoḳ görüp
Pāre-ġamz etdiň seni ey ġamze-i cādūsunu

5 Yāre ta‘rīf istemez ma‘lūmdur māfi’ż-żamīr
Eşrefā seyyāḥ-ı ‘aşḳ oldum deyip yāhūsunu

XXIII
Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

1 Mevsiminde açılıp erzān eder gül-būsunu
Güldürür gāhī o ġoncam ‘āşıḳ-ı me’yūsunu

G. XXII 53b
G.XXIII 54a

2 Ṣaḳladım ‘ıṭr-ı meşāmm etmek için ol āfetiñ
Ṭoplayıp mir’āt öñünden rīze-i gīsūsunu

3 Bü’l-‘aceb rüsvālıġım ta‘yīb eder bī-derdler
Derd-i firḳat hīç ḳor mu ‘āşıḳın nāmūsunu

4 Deyr-i ‘aşḳa maḥrem olmaz ṣūfī-i ṣūret-perest
Kim anıñ pīr-i muġān ancaḳ çalar nāḳūsunu

5 Seyl-veş inbiḳ-i müjgānıñ döker la‘l-i meẕāb
Yād ḳılsam Eşrefā yārıñ ḫaṭ-ı dil-cūsunu

MUḲAṬṬA‘ĀT

I

Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün

Ṣadāret gerçi bir evreng-i ‘ālī-pāyedir ammā
Aňa revnaḳ verir bir āṣaf-ı Resṭū-naẓīr ister
Ḳuvām-ı ‘adl ile iṣbāt-ı rüşd etmek ise maḳṣūd
Niẓām-ı memleket ṣadr-ı Reşīd-āsā vezīr ister

II

Mef‘ūlü/ Fā‘ilātü/ Mefā‘īlü/ Fā‘ilün

Serdār-ı ekreme veririm ‘ömrümü tamām
Ḳābil olup verilse eger gevher-i ḥayāt
Bu kār-ḫānede baňa bir gün lüzūm yoḳ
Anıň vücūd u devletidir rūḥ-ı kā’ināt

III

Fā‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilün

Ḳaraḳalda yine Rūsıyayı ḳırdı İslām
Çār top ile üç esb ü üç esīr aldı tamām
Ḥaḳ mu‘ammer ede serdār ‘Ömer Pāşāyı
Böyle envā‘-ı fütūḥāt ile tā-rūz-ı ḳıyām

KIT. I 75b
KIT. II 75a
KIT.III : 75a

IV

Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün

Ṣuver-pīrā-yı saṭvet ḥażret-i serdār-ı ekrem kim
Nuḳūş-ı kā’ināta ṣūreti serdār-ı ekrem
Naẓardan ṣaḳlasın hem ẕāt u hem taṣvīrini Mevlā
Vücūd-ı kāmurānı ‘āleme bi’llāh elzemdir

V

Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün

Vezīte eylemek çün kişver-i İslāmı Rūsıya
Olanca ḳudretin ṣarf eyleyip gösterdi vāriyet
Velī ḥaddin tecāvüz ettiginden eyleyip ta‘rīż
‘Ömer Pāşā vezīte etdi bir köyde [ki] bī-külfet

VI

Fā‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilün

Oldu Mosḳov Ḳırımi Gözleve ġavġasında
Nice Rusıya Ḳırım semtine ‘asker yürüdür
Pençe-i ṣavleti serdār-ı cihān-sālārıň
Pāy-ı taḫtında daḫı imparaṭoru çürüdür

KIT. IV 75a
KIT. V 75a
KIT. V : [ki] Vezin gereği eklendi.
KIT.VI 75a

VII

Fā‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilün

Gözleve çıḳdı gözünden ki edip ‘aḳs-i ḫırām
Şimdi Rusıya ‘adem semtine ‘asker yürüdür
Evvelīn-i āteşi serdār-ı ‘Ömer Pāşānıň
Aḫır ‘ömründe daḫı imparaṭoru ḳurudur

VIII

Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün

Yine Rūsıyayı serdār-ı ekrem ḳırdı ṣavletle
Yılanlı ṭābyesinde ḫaylice ceng ü cidāl oldu
Lehü’l mine cünūd-ı müslimīni ṣaḳlayıp Mevlā
Tamām üç biň sekiz yüz cünd-i Mosḳov pāy-māl oldu

IX

Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün

Yılanlı ṭābyesi ile ‘Arab ṭābyesi cenginde
Yine-zehr-āb-ı ṣavlet gösterince ‘asker-i İslām
Dimāġ-ı cānları teḫ oldu ḳaçdı rū-siyehlikle
Ṣoḳuldu mār-veş sūrāḫına Rūsiya-yı sersām

X

Mefā‘ilün/ Fe‘ilātün/ Mefā‘ilün/ Fe‘ūlün

Mu‘īn-i devlet-i İslām iki dilāverdir
Ki bunlarıň şeref-ẕātı istemez tafṣīl
Birisi ḥażret-i serdār-ı ekrem-i Cem-cāh
Biri yegāne ḳumandān Ferīḳ İsma‘īl

KIT. VII 75a
KIT. VIII 75b
KIT. IX 75b
KIT. X 74b

XI

Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün

Ḳumandān-ı mufaḫḫam ḥażret-i serdār-ı erkemdir
Ḳıṭā-yı iḳtidārıň yelce-tāz u şīr ü şehbāzı
O destūruň şecā‘at müsteşārıdır nice olmaz
Ferīḳ-i server İsmā‘īl Pāşā-yı ḳahramān ġāzī

XII

Mefā‘ilün/ Fe‘ilātün/ Mefā‘ilün/ Fe‘ūlün

Re’is-i meclis-i ordu Ferīḳ İsmā‘īl
Güşāde ḳılmış iken bād-bān-ı imām
Velīk keşmekeş-i rūzigārdan hālā
Açıḳda olṭa urur nāḫudā-yı iḳbālim

XIII

Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün

Re’is oldu Kırım ordūsuna iḳbāl-i devletle
Ferīḳ-i efḫam İsmā‘īl Pāşā cedd-i mübārek-bād,
O ġāzī ḳahramānıň sāye-i seyf-i cihādında
Şeh-i devrān bu iḳlīmi eder elbetde istirdād

XIV

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

Ḫayme-i iḳbālimi eyvāh ḳıldı ser-nigūn
Dūr edip gerdūn beni ordū-yı İsma‘īlden
Çille-i Yaḥyādan efzündur ki zaḫm-ı ḫāṭırım
Necm-i idbārım göründü semt-i İbrāilden

KIT. XI 74b
KIT. XII 74b
KIT. XIII 75a
KIT. XIV 75a

XV

Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilün

Ṣıhr-ı şāhāne Meḥmed ‘Ali Pāşā eyvāh
Eyleyince ḥareket belde-i İstānbuldan
Allāh Allāh ne ‘alāmet ne ḳıyāmetdir bu
Ḳopdu dünyā yıḳılıp zelzele sāġ vü ṣoldan

XVI

Mef‘ūlü/ Mefā‘īlü/ Mefā‘īlü/ Fe‘ūlün

Cengāver olan ‘askere ġurbet vaṭan oldu
Dāmād ‘Ali Pāşā edeli ġurbete raġbet
‘Ālemde ne ḥikmet-i eser cāẕibendendir
Eşrince gider herkes efendisiniň elbet

XVII

Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün

‘Alī-sīret Meḥmed-nām dāmād-ı şahen-şāhī
Sitānbuldan çekince sāye-i iḥsānını eyvāh
Ḳopup eşrāṭ-ı sa‘at dürlü āfāt u meṣāible
Burūsa şehrini yere geçirdi [ol] evela’llāh

XVIII

Mefā‘ilün/ Fe’ilātün/ Mefā‘ilün/ Fe‘ūlün

Felek ısırmaġa ḳalḳışdı ṣıhr-ı pādişāhı
Tehī ḫayāl ü tehī ḫuylā-yı nā-ḳābil
Ḫulāṣa tīz yudulmaz bu vaḳ‘a ṣu götürür
Reşīd pirincidir ammā pek beyāż degildir

KIT. XV 74b
KIT. XVI 74b
KIT. XVII 74b
KIT. XVII : [ol] vezin gereği eklendi.
KIT.XVIII 74b

XIX

Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün

Ne ḥācet eyleyim tafṣīl ben aḥvāl-i dünyāyı
Burūsa zelzeleyle gitdigin herkes işitmişdir
Muḥammed ḥaḳḳı için mülk ü millet gitdi elden kim
Sitānbuldan ‘Ali Pāşā çekilmiş vāh gitmişdir

XX

Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilün

Aňdırır ẕāt-ı ‘Alī vü ‘Ömer Fārūḳı
‘Arṣa-i rezm-i besāletde cenāb-ı serdār
Olsa devletde feḫāmetle yine ser-‘asker
Ṣadr-ı Cem ḳadr Meḥmed ‘Alī Pāşā tekrār

XXI

Fā‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilün

Ḳāḍi-i maḥkeme-i feyż-i şerīf-i Rüşdī
Şehr-i Ḫarput’a ḥükūmetle şeref verdi bu sāl
Eder elbette ḳudūmüyle teşerrüf Baġdād
Nıṣf-ı menzil ṭutulur pāyede fāl-i iḳbāl

XXII

Fā‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilün

Bir zamān etmiş idim ḳıṭ‘a-i digerde beyān
Ki ḳudūmüyle teşerrüf eder elbet Baġdād
İşte ol şehre şeref verdi Şerīf Rüşdī
Ḳāḍi-i ‘ādil olup būsuna bālā sita‘dād

KIT. XIX 74b
KIT. XX 75a
KIT. XXI 75b
KIT. XXII 75b

XXIII

Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün

Şimdi ḫıdmetkārlıḳ etmekdedir ḫayli ricāl
Ḫˇāce-gāndan mīr-i mīrānlar gibi Pāşāya dek
Rütbesizlerdir bu günlerde meşār-ı bāl-benān
Mübteẕel oldu merātib rütbe-i bālāya dek

XXIV

Mef‘ūlü/ Fā‘ilātü/ Mefā‘ílü / Fā‘ilün

Ḫordem ki Nīş-i ye’s ü zidestem cām reft
Zān ‘ayş-ı telḫ ṣadr-ı zamān-rā peyām reft
Esbāb-ı işretest mükemmel künun çe-sūd
Cāmem tehīst bāde-i himmet ḳodām reft

KIT. XXIII 75b
KIT.XXIV 75b

EŞREF HAZRETLERİNİN DÎVÂNI
İKİ CİHANDA ALLAH ONU ŞEREFLİ KILSIN
RAHMAN VE RAHİM OLAN ALLAH'IN ADIYLA

I

1 (Senin) dışındaki hiçbir şeye bakmayayım. Bütün varlığımı (seni) övmek için harcayayım.

2 Ey Allah'ım! İçim ve dışım aşkla dolsun. Huzuruna erişmek gayesiyle canımı vereyim.

3 Ey Allah'ım! Bu dünya fabrikasında bütün isteklerimi kabulüne uygun et.

4 Gönülde, bir türlü geçmeyen günah yaraları var. Ancak (senin) devana yakın olursa (geçer).

5 Eşref'in gönlünde güzellerin ve cennetin hayali hiç bulunmaz. (O) daima (senin) güzelliğinin susuzudur.

II

1 Cenâb-ı Hak, önce (Hz. Muhammed'in) kutsal zatını yarattı. Daha sonra dünya, suretlerin göründüğü bir yer oldu.

2 Güzelliğine şahitlik eden (Hz. Muhammed), cihana yüzünü gösterince gizliliklerin tecellisi o anda ortaya çıktı.

3 Yanaklarının aksi ayna üzerine düşünce, insanoğlunun yaratılışının sırları ve görüntüsü anlaşıldı.

4 Cömertliğinin rüzgârı görünen âlemin denizine doğru esince sûret dalgaları kenara bir mühür çıkardı.

5 Vücudun bu dünya için gerekli olunca sonradan ortaya çıkış aynasında resmedilerek görüldü.

6 Bu dershânede yapılan keşiflerin sonucu sensin. Yazıcılar için en önde gidensin.

7 Yenilenen her şey senin vasıflarının belirtisidir. Hoş gelişli bahar merhametinin izidir.

8 (Her şey) senin kahır ve lutfuna esir olmak için varolmasaydı bu cilve yerinde hiç aydınlık ve karanlık olmazdı.

9 Kudret levhasının vergisi (senin) vasıflarının resimleri, beğenilmiş huylarının kitabı da âlemin sayfalarıdır.

10 Dudaklarının beraberlik derecesi hesapsız olduğu için rakamların gücü sonsuzdur.

11 Dünyanın muhasebecisi eğer (senin) mucizelerinin sayısını duymuş olsaydı sözcüklerin soyut köklerini hesaplardı.

12 Allah'ın habercisi (Cebrâil), Mîrac'dan söz etmeye gelince ikiz ay, (senin) yüce hareminde başını toprağa değdirdi (secdeye vardı).

13 Ey nâzik kişi! (Cebrâil) seni yukarı çekip (âlemi) zeminden semaya kadar nurla donattı. "Allah mübarek etsin" dedi.

14 O an, yapılan davete uyarak değerli ailen ile gizlilikler evine yaklaştın.

15 (O peygamber), yedi katlı yüce arşa ayak basınca melekler yüce atının ayakları altında ezildi.

16 (Ey) uğurlu gül, sırlar bahçesinin güzel kokusu, nağmeleri iz bırakan bülbül, ey en bereketli bahar.

17 Şüphesiz ki güvenilirlik ülkesinin en güvenli yeri, mucizeler hazinesinin kilidi, vahî ilminin şahısın.

18 Peygamberlik mülkünün padişahı, şefkatle dolu güvenilir kişi, peygamberlik yerinin en heybetlisi, cömertlik tahtının şahısın.

19 (O peygamber), Allah'a ait bilgi ve sonsuzluk ilmi arasındaki bağ ile ilgilidir. (Onun) gelişindeki güneş ışığı birlik meşalesinin pırıltısıdır.

20 Allah hazretlerinin sevgilisi, iki cihanın Muhammed'i, İsrâ gecesinin peygamberi, temiz yaratılışlı resûl.

21 Sen, görünen âlemin güneşi olduğun için evliyâ ve ümmetler sana nispetle birer yıldızdır.

22 Senin ayrılık meclisinin şarap testisi ile (onunla) kavga eden gökyüzü sürekli dönerler.

23 Tûbâ, (senin) ölçülü servi boyunu görünce (bu boyun) hayali ile baştan ayağa titredi.

24 Melekler, fikir kadehinin ve güzel yüzünün hayranlığı ile baştan ayağa kadar şaşırdı ve sersemlediler.

25 İsâ ve Meryem, (senin) can bağışlayan güzelliğinin hikâyelerini duyunca felek içinde secdeye vardılar.

26 İyilikseverliğin keyif ehillerini coşturur, lutfun düşkünlere bol bol heyecan verir.

27 Cömert yaratılışın Allah'ın nuru olduğu için gölgenin karanlığı da hiç şüphesiz yokluğun nakışlarıdır.

28 Ey iyiliksever, yüce kudretli Ahmed, ey gökyüzü tahtının hidvi, ey en şerefli şah!

29 Levlak (kutsal hadisinin) tacı, Erselnâk (ayetinin) tahtı senindir. Öncenin ve sonranın büyüklük rütbesi ve mevkisi senindir.

30 Kapındaki en ufak toprak Araplar'ın gözündeki parlaklık, mahallenin tozu da Rum ve Acem gözünün sürmesidir.

31 Yücelik bulutu ve tok gözlülüğün yüce doruğunun, (senin) ayrılığının gölgesinde hizmetçi oldukları için başları yerdedir.

32 Ey yardımcıları melekler olan padişah! Eğer sen olmasaydın, ufukları nankörlük ve sapkınlık orduları basardı.

33 Halk, emirlerinin yeni gelininin yüzündeki örtüyü kaldırınca, gelin odasına giden yol, herkesin giremeyeceği kutsal bir yer oldu.

34 Tarikatın gibi kurtuluş ve selâmet yolu, şeriatin gibi sağlam bir yapı yoktur.

35 O olgunluk ve ilim şehri sen olduğun için en kudretli padişah sana yüce bir kapı olur.

36 Eşsiz sözlerin ile şeref bulunca yüzlerce Arap konuşmacı dilsiz ve nefessiz kaldı.

37 Olgunluğun en üst makamındaki sözlerin; gizli hazinelerin süsü, harflerinin her birisi; hikmetler hazinesidir.

38 Hayat hikayenin anlatılışı herkesi susturur, övgünün ortasında dilsizin dili açılır.

39 Ey Ebu'l Kâsım! Birlik Refref'inin binicisisin. Anlayışının üzengisi, atın için üzengi olsa şaşılmaz.

40 Kıvrımlarla dolu kahkülüne asılıp kalarak, (çektiği) dertle büklüm büklüm saçlarına benzemeyen biri yoktur.

41 Neşe ve zevk cevherini rüzgara vererek, aşkının hevesi ile keder kumaşı almayan bir can yoktur.

42 Acıma isteyen, lutfunun nağmelerini ümit etsin, gamsız gönül (senin) acımanın sefasını anmasın.

43 Neşterin (açtığı) yırtığı çeken günahkar benim. Öyle ki, yarama ancak senin merhemin fayda eder.

44 Ziyafet sofrasındaki, Allah'ın rahmetinden ümit kesmeme zerresi, ağzımda büzüldüğü için o ümitsiz günahkar benim.

45 Karanlık günlerin günah ustasının reisi ben olduğum için yüzümün siyahlığı af sabahını karartır.

46 Ümitlerimin kadehini ağzına kadar günahla dolu görünce, iki gözüm tıpkı Cem'in kadehi gibi kanla doldu.

47 Hata ve günah şefaate vesile olur ancak peygamberin derin manalı sözleri, elde sağlam birer senettir.

48 (Senin) üzüntünle o kadar parçalanmışım ki gönül sarayımda, gece gündüz yas mumu yanmaktadır.

49 Ey ümmetlerin göz sürmesi! Ayrığınla mahvolmuşum. Mahallenin cevher saçan tozu gözümde tüter.

50 Gönül böyle isyan vadisinde kalırsa, mahveden nefesler her zaman acizlik ve kavga içinde kalır.

51 Pişmanlık ve şamata vaktinde o düşmanın yakası ele geçerse, onu ayağının toprağının huzuruna getiririm.

52 Aman aman o zalim bana neler etti. Yardım et, gönlümün dileğini (yerine getir) ve intikamımı al.

53 Ayrılık akşamının ahı, aşıkların göğsündeki yara için, sabah vaktinin vergisi, şebnemin dökülüşü için,

54 Mahşer gününün hakkı, Sırat (köprüsü)ın delili için, cennet bağının zevki, elemin cevrini çekenler için,

55 Sevgi ehillerinin tavaf meydanındaki sıcaklıkları, Arafat meydanı ve cömertlik Ka'be'si için,

56 Hz. Eyüb'ün çilesi ve sabrı, Yusuf'un hasreti için, Yakub'un gözündeki yaş ve Zemzem suyu için,

57 Tûr'daki tecelli şimşeği ve Musa'nın sohbeti için, İsâ'nın kutsal ruhu ve Meryem'in saflığı için,

58 Ömer Faruk'un ve Ebubekir'in kusursuz doğrulukları, Osman'ın olgunluk ve fazileti, Kur'an'ın cüzleri için,

59 Ali'nin cesurluğu, Hz. Muhammed'in yakın arkadaşlarına saygı için,Hz.Fatma, Hz. Hüseyin, Hz. Hasan ve yüce harem için,

60 Güzel olaylar ve yüce mucizeler için, peygamberliğin mübarek güneşinin yüceliği için,

61 Kün-feyekün (Ol der hemen olur) sözü, Bismillah satırı için, Allah'a ait bilimlerin levhası, Nun vel Kalem (kaleme and olsun) ibaresi için,

62 İnleyen Eşref dudaklarının saf suyu ile kanlıdır. Allah'ın âlemi, güzel yüzüne susamıştır.

63 Ey âlemin yardımına yetişen, günahkarlara şefaat eden (Muhammed)! Yakan ve eriten günde (mahşerde) itibarsızlık toprağında bırakma.

64 Eyvah! Diken ve çalı ile dolmuş zarar baharında kaldım. Lütuf gösteren elinle beni kazanç kenarına çıkar.

65 (Ey Muhammed)! Deniz kıyısı, belaya yakalanmak için tehlikeli bir yer aradığı için günaha batmış gönül tekkenin yakınlarını özler.

66 (Senin) övgün her zaman yaratılış dilimi açar. Yazıktır, ahımın kılıcına benzeyerek boş yere açılmasın.

67 (Ey Muhammed)! Temiz ruhuna binlerce namaz yağsın, yüceliğine ve yakınlarının hepsine eksiksiz selam olsun.

III

1 Ey gönül! Zulüm ve haksızlık oku (beni) çok incitti. O fitneci, alçak nefes için (senden) yüzlerce yardım diliyorum.

2 Hakaret hançeri ile bana yaralar açtı. Yaptıklarını çekmeye hiç güç ve kuvvet kalmadı.

3 Beni, öyle harap, ümitsiz, hasta bir gönül eyledi ki derdime asla derman arayamam.

4 Sadece nefse de fesat iftirası atamam. Kendime can düşmanı arasam yine kendim çıkarım.

5 Fikirlerimin izlediği yola ve yaratılışıma ağır yükler yükleyen kendi elimdeki güçtür. Kimseye iftira etmem.

6 Kendime, acı veren yüzlerce isyan yarası açtım. (Bu yaralar) pişmanlığın etkili merhemiyle şifa bulamaz.

7 Sözlerimdeki eksik ve yanlışları tek tek saymak mümkün değildir. Ağzımdan çıkan saçma sapan sözlerim hiç meydana çıkmaz (anlaşılmaz).

8 Aşk yolu üstünde sözlerini seçerek söyleyen, coşkunluk zemininde ahengi artıran (şâir) benim.

9 Açgözlülük bağından bir an olsun kurtulamadığım için zarar ziyan tuzağındaki ayağı bağlı suçlu benim.

10 Gururun pis suyuna o kadar bulaşmışım ki hüzün gözyaşlarının dalgaları, beni temizleyip, arındıramaz.

11 Günah hastalığı ile yok olup hayâl olduğum için sonbahar yaprakları, sarı yüzüme hayretle bakar.

12 Gönüldeki gereksiz şeyleri çıkartıp düzeltme hevesi aklıma geldiğinde fikrimin iplerinde hemen düğümler ortaya çıkar.

13 Gündüzün rengini karanlığa çevirerek her an ortaya çıkan gece değil, yüzümün karanlığının yansımasıdır.

14 Hutbe okuyan, bağlanmış, kanadı kırık kuşum. Evim; bela köşesi, salındığım yer de parçalanmış dildir.

15 Güvenilir yerde hiç uçamam. Dolaşırsam ancak sapkınlığın doruklarında dolaşırım.

16 Aman! O kadar günahkârım ki yararlılık söz konusu olduğunda, kısır deve dahi benden daha yararlı sayılır.

17 Kulağıma cennet müjdesinin geldiğini farz edelim.Üzüntümün harareti o kadar fazladır ki (bu müjdeyi) kabul edemem.

18 İhsanı bol olan Allah'ın iltifatına layık olamayacağımı bildiğim için cennet zevkinin hevesi aklıma hiç gelmez.

19 Kurtuluş ve selâmet sûretleri ümidimin gözüne görünmez, fikirlerimin kulağı ise af ve merhamet müjdesini duyamaz.

20 İsteklerimin menziline ulaşmak düşünülebilecek bir emir olmadığı için ayıplanma çölünde düşe kalka gezerim.

21 Mahallemdeki ışık ve parlaklık nakışları sonsuzdur ama amel defterime güzellik ve iyilik nakışları giremez.

22 Kazanç aynama uygun olan görüntüleri bir an karmaşık bile görsem, teselli bulurum.

23 Cevherim (yaratılışım), baştan beri rahatlığa alışık değildir ki eksikliklerim ve kusurlarımın affi için yalvarayım.

24 Azap melekleri bile benden yüz çevirdi. Öbür dünyada dahi yer bulamamaktan korkarım.

25 Günahlarım, öbür dünyada Allah'ın huzurundaki teraziye konulunca yakamı kurtaramam.

26 Benim yardımıma yetişecek olan; sancağı korkusuzluk ve güvenliğin yüce dîvânı olan peygamberler şahı (Muhammed)dır.

27 Levh ü Kalem (âyeti), kâinâtın ortaya çıkışının görüntüsüdür. Ümmetlerin ruhu, tıpkı gözdeki parlaklığa benzemektedir.

28 (Peygamber), Allah'ın rahmetinin nüshası, tartışılmaz gizliliklerin anlamı, sabah aydınlığının gölgesi, bağışlama ve cömertlik mayasıdır.

29 (O), mutluluk kandilinin ışığı, Allah'ın tecellisinin şimşeği, sonsuzluk mumunun ışığı, Allah'ın sırlarının pırıltısıdır.

30 (O), ilâhî âlemin ve büyüklük makamının âmiri, öfkesiyle dünyanın süsleyicisi, melekler âlemin taç sahibidir.

31 (Ey) Doğu'nun dokuz sedefinin parlak ve beyaz incisi! Allah için, Refref (senin) şanına binek olmuştur.

32 Allah'ın yüce davetine sadece iki yay aralığı kalmışken, yolculuk yorgunu (Muhammed) oturdu.

33 (O peygamber), Allah'a en yakın misafirhânenin yüceliğine kavuşmuş, Allah'ın sevgisi ve ebedi nazarı ile onurlandırılmıştır.

34 (Ey), Allah yolunun rehberi, vahî ile oluşmuş güzel koku, her iki âlemin doğru yolu göstereni, âlemlerin yaratılış sebebi!

35 Mahşer gününde, şefaat etmek için gönderilen Ahmed, zayıfların elini tutan, gönlü kırıkların sığındığı kişidir.

36 Şefaât tahtının padişahının bağışının saf suyu, nefesleri ateş dolu olan âsîler topluluğunu suya kandırır

37 (O), peygamberlik burcunun güneşi olduğu için güzel yüzüyle iman ayının yüzü parladı.

38 (O), peygamberlik bahçesinin goncası olduğu için güzel ahlâkının kokusu gülsuyunu utandırarak (onu) gül yaprağında gizledi.

39 Kudret dadısı nurunu nazla beslediği zaman imkân beşiğine yeni doğmuş bir çocuk kondu.

40 (O peygamberin) güzelliği, vücut bahçesini süslemese, varlık ve kâinat yokluk âlemini terk etmezdi.

41 (O peygamberin) ululuğu süsleyen açık kişiliği olmasaydı, yaratma vadisine dönen bir çadır kurulmazdı.

42 (O peygamber) en güzel şekilde yapılandırılmış Erselnâk tahtına gölgesini sunmasaydı, hakikat şehirleri şüphesiz ki hep harap kalırdı.

43 (O peygamberin) kutsal mahallesinin tozunun parçaları besleyip büyütmüş olmasaydı, hiç şüphesiz güzel kokulu anber misk saçamazdı.

44 Güneş, (onun) parlaklığından kafi derecede feyz almasa feleğin kubbesinde parlayamaz.

45 Cevhere, (onun) itibarlı emri gelse sertlikten vazgeçerek tıpkı su gibi yumuşar.

46 (Onun) ağzından çıkan pırıltılı hükümleri ferman olursa, gümüş renkli suyu iksirin yaptığı gibi halis bir gümüş yapar.

47 Ölümsüzlük suyu, (onun) cömertlik ve sefa kaynağı olduğunu duyduğundan beri insaf çeşmesinde (akmak) için can atar.

48 Cömertlik, (onun) iyiliğinin dairesinde, fakirlere dağıtılmak için gece gündüz yayılır ve döşenir.

49 Güneş ve ay (onun) cevherli toprağını (gözlerine) sürme yapmak için felekte durmadan döner.

50 Felekteki yıldızların sessizliğini sebepsiz zannetme. Her biri (onun) aşkının zevki ile kendinden geçmiştir.

51 Bülbülü ağlatanın gülen gül olduğunu sanma. (Bülbül) gözyaşı parasını, (gülün) kutsal yanağına saçmaktadır.

52 Cennetin güzel ve düzgün söz söyleyenleri, (onun) ince manalarla karışık sözlerini duyunca hepsi dilsiz ve nefessiz kaldılar.

53 Kıtlığın nimetleri, bütün malı mülkü (onun) anlayışının izinde harcayıp, sonunda acizliklerini kabul ettiler.

54 (O peygamberin) bakışı, ortaya çıkış perdesini kaldırınca, güzellerin güzelliğine güzellik katar.

55 Aklın zihni vasıflarının zamanına varamaz, zihnin aklı yüceliğini ağırlayamaz.

56 İlâhî sırları bilme ve anlama dersinin baş öğretmeni Cebrâil olsa bile (onun) yüceliğine ek olabilecek bir ders daha anlatılmamıştır.

57 Ey seçilmiş, doğruluğu seven, Allah'a yakın olan yerde şeref bulmuş padişah!

58 (Ey Muhammed)! Levlâk tahtının köşkünün süsü, peygamberlik unvanının yüce padişahı sensin.

59 Makam ve itibar (senin) yükseliş yıldızının düşkünü, büyüklük ve şöhret ise kudret güneşinin çılgın aşığıdır.

60 Sen, o lütuf tahtının en büyük şâhı olduğu için merhamet ülkenin sınırı yoktur.

61 Nisan (bereket) bulutu, sedefe inci bağışlamayı, (senin) cömert elinin gölgesi iken öğrenmiştir.

62 Doğru ve güvenilir haber getirip götüren melekler sınıfı, hareminin özel yardımcıları oldukları için övünür.

63 İki dünyadan (da) kovulmuş kişi sana bağlansa, cennet bahçesine girme imkanı bulurdu.

64 Senin gibi lutfu herkese açık bir sultan varken, sana inanıp bağlanan âsîlerin cehennemden incinmeleri mümkün değildir.

65 (Ey Muhammed)! İyilik kapına yüzlerce acizlik ile yüz sürüp, perişan halimi biraz olsun anlattım.

66 Halimi anlatmak şart değil ama hasret tufanının coşkunluğu beni söyletmektedir.

67 Ey vahî tuğrasının padişahı! Zevke ve eğlenceye düşkün çaresiz gönlümün diken diken oluşu sence bilinmektedir.

68 Allah'ın mahkemesi açıldığında mazlumlar, zâlimleri getirip haklarını alacaklardır.

69 İnleme kapısının sefâlet çeken fakirleri işte o zaman avuçlarında iflas belgesi ile duracaklardır.

70 İşte o zaman sapkınlar alt üst olur, kıyamet korkusu ortaya çıkar.

71 Amel kitabından söz edilmeye başlanınca (dünyanın) sonu fikri ile herkesin dili bağlanır.

72 Hüzün göz yaşlarımı Allah yoluna bağlamak için yola çıkardığımda akan sular gözyaşı selimi görerek durgunlaşır.

73 Âsîler, ayak altında çiğnendiğinde , bağışlayan elinle (beni) kazanç kenarına gönder.

74 Kara günlü Eşref, itibarsızlık toprağında kalmasın, mahşer gününde görünen âlemde ağlayıp inlemesin.

75 (Ey Muhammed)! Şefkatine mazhar olamazsam çok yazık. O zaman hangi kapıya alnımı süreceğimi bilemem

76 Sonuç olarak; önce de sonra da güvencem sensin. Beni cehennem ateşinin eziyetinden ancak sen kurtarırsın.

77 Eşiğinde, günahım sevap olsa şaşılmaz. Çünkü Hıtâ ülkesi civarları, (geyik) kanını güzel kokuya dönüştürür.

78 (Senin) övgün için zaman harcayınca, kurtuluşun altın devrinin kumaşına sahip olurum.

79 (Ey Muhammed sana) can u gönülden namaz ve hayır duaları sundum. Huzûrunda kabul olmasını dilerim.

80 Yüce hükümlerini îlân eden dostlarına yüzlerce boyun eğiş ve teslimiyet olsun.

IV

1 Ey Allah'ın Rasûlü! Kıyâmetin ateş dolu günleri geldiğinde halka iyilik ve lutuf yine senden gelir.

2 Ey Allah'ın Rasûlü! Mahşer gününde birçok âsîye aracılık etmen için Allah'tan sana izin verilmiştir.

3 Ey Allah'ın Rasûlü! Şeriât sahibi olmayan tüm peygamberler, lutfunun şarabına susamışlardır. Son bulacak olan âlem sana muhtaçtır.

4 Ey Allah'ın Rasûlü! Temiz ayak basışına yüzlerce Yusuf müjdesi verilse azdır. Çünkü Yüce Allah'ın en kıymetlisi sensin.

5 Ey Allah'ın Rasûlü! Güzel yüzün, neşesi bol yakınlıkları nurlandırır. Alın sürülecek kapın ise vahdet âleminin salındığı yerdir.

6 Ey Allah'ın Rasûlü! Mahvedici nefsim, beni baştan başa yaralayıp, keder dikenliğinin ayakları altında çiğnetti.

7 Ey Allah'ın Rasûlü! Günahlarımı her an hatırlasam , korkumdan, can evinde kavga ve gürültüler kopar.

8 Ey Allah'ın Rasûlü! Gönül meydanında, düşüncelerin çöp ve çalılıkları o kadar fazla ki hasret selinin coşkunluğu onu gideremez.

9 Ey iyilikseverlik hazinesi, şefkat denizi (olan) Rasûl! İnleyen Eşref'i isyanına bakıp da unutup, terk etme.

V

1 Ey Allah'ın Rasûlü! Sınırsız günahla iki büklüm olmuş bir günahkarım, ümidim sadece acıman ve iyilik etmendir.

2 Ey Allah'ın Rasûlü! Saçlarının zinciriyle bağlanan, ceza günü cehennem sıkıntısından kurtulur.

3 Ey Allah'ın Rasûlü! Yüce devletini canı gönülden sevmeyen, elbette sürekli cehennem ateşinde kalır.

4 Ey Allah'ın Rasûlü! Peygamberlik bağının gülü, elçilik şahının bülbülüsün. Hükümlerinin gül bahçesinin baharı sonsuzdur.

5 Ey Allah'ın Rasûlü! Namın, en üst derecesine yaklaştığın cennette; Hamid ve Mahmud, Allah'ın yüce hareminde (ise) Ahmed'dir.

6 Ey Allah'ın Rasûlü! Dünyanın sahiline ayak basışın gerçi sonradan olmuştur ama zâtın bütün insanlardan daha şerefli ve uludur.

7 Ey Allah'ın Rasûlü! Gerçi bilginlerin önünde diz çöküp oturmadın ama en akıllılar bile senin yanında, mektebe yeni başlamış çocuklardır.

8 Ey Allah'ın Rasûlü! Yüksek hatırına gelirsem, suçlular için vaât edilen şefaâtin sayesinde ben de yükselmiş olurum.

9 Ey Muhammed, ey Allah'ın Rasûlü! Kulun (olan) köle Eşref, iyilik kapına gelmiştir, ona bak.

VI

1 Ey Rasûl! Güzel yüzün; yaratılmışların (içine) parıldayan, içimi hoş suyun; âlemin ruhuna neşe bağışlayandır.

2 Ey Rasûl! Tek parça bir cevher olduğun için imkân vadisinde sana örnek gösterilen, defterden ayrı düşer.

3 Ey Rasûl! Zevk ve rahat bilmeyen, dert ve azabın sağlık ve sonsuz mutluluğunu hiç ümit etmesin.

4 Ey Rasûl! Tuba (senin) yeni yetişen fidan boyunu görünce, hayret ederek, saygı gösterip, secdede kaldı.

5 Ey Rasûl! Nergis gözlerin, gül goncasını utandırır, kırmızı yanağın, lâleye kan ağlatır.

6 Ey Rasûl! Hilâl kaşlarını taklit etmeseydi, felekte bayram gününün belirtisi (olan) yeni ay olmazdı.

7 Ey Rasûl! Çaresiz Eşref, ayrılığınla incinmiş iken merhamet et, kavuşmanla, (onun) gönlünü hoş et.

VII

1 Ey Allah'ın Rasûlü! İyilikseverlik; gayret kadehinin nakışları, cömertlik; yaratılışının parlak cilasıdır.

2 Ey Allah'ın Rasûlü! Tüm Müslümanların gölgesi, günahkarların sığınağısın. Yanık nefes, ancak senin sancağındır.

3 Ey Allah'ın Rasûlü! Yolunu kaybetmiş gönül için istek caddesinin rehberi, fikir ve hayret haberinin yetişmesidir.

4 Ey Allah'ın Rasûlü! Bağış sofranı ümit eden peygamberler, dâimâ merhamet bahşişini gözlemektedir.

5 Ey Allah'ın Rasulü! Ayrılığının gecesinde, aşıkları mahveden rüzgar; havadar servi boyundur.

6 Ey Allah'ın Rasulü! Şefkatinin olgunluğu ve taşkınlığı sebebiyle lutfundan bir an bile kolayca yardım isteyemem.

7 Ey Allah'ın Rasulü! Her saat, (senin) Eşref saatin olduğundan, sana halini arz edenler, yalvarma zamanını beklemezler.

VIII

1 Dünya ve ahiret şâhının devleti nasıl ifade edilir, rütbesi nasıl anlatılır.

2 Cevher, dünya ve ahiret şahının yüce hareminin toprağının süpürgesi olduğundan beri yücelik makamını buldu.

3 Güzel Tanrı, yüceliğini ululadı. Artık dünya ve ahiret şahını övmek mümkün değildir.

4 Vahî ilminin gül bahçesindeki gülün can bağışlayan sözleri, iki dünya şahının sözlerinin paha biçilmez incileridir.

5 İki dünya padişahının yaratma (kudreti), olumlu ve gerekli bir hastalık olmasaydı, yaratma evi, nakışlarını göstermezdi.

6 Her ne kadar iki dünya padişahının gönderilişi son olsa da eşitlik keşfinin nüshaları yoktan yaratıldı.

7 İki dünya padişahının sancağının adalet gölgesi; cin ve meleklerin sığınma yeri, insanların yardım dileme kapısıdır.

8 Şeriât sahibi olmayan peygamberler, ceza günü "nefsim nefsim" derken, yalnızca iki dünyanın padişahı (Hz. Muhammed) "ümmetim" der.

9 Günahkar Eşref'e cehennem yakışır deme hiç, ne kadar olsa iki dünya şahının ümmetidir.

IX

1 Mustafa'nın yanaklarının nuru parlayınca, ufukları baştan başa Mustafa'nın nuru kapladı.

2 Mustafa'nın güzel yüzü kudret aynası olmasaydı, suretler şaha yakışır biçimde ortaya çıkmazdı.

3 Yaratılışın manası ve besleyişin yapısı, Mustafa'nın tavırlarının nüshasının nakışları oldu.

4 Yakınlık makâmı, kutsal yola (girmeye) niyet ederken, arş, Mustafa'nın yürüyüşünün edasının sarhoşu oldu.

5 Düşkünler, dünya endişesi içinde değillerdir. Mustafa'nın kederleri (onlar için) sevinç sermayesidir.

6 Hakikat ırmağında suya kanmış olanların hepsinin gönlü, Mustafa'nın sihirli çeşmesinin (suyuna) susamıştır.

7 Ey Eşref! Mustafa'nın hastaları ebedi hayat ömrünü aşkın hikmetli yerinde bulmuşlardır.

X

1 (Ey Muhammed)! Kutsal vücudun yaratılış bahçesi, bu varlıklar ondaki yaprak ve meyvelerdir.

2 Yüce Allah'ın sevgilisi, hakikat nurunun başlangıcısın, güzel yüzün yaratılışın parlak ve ışıltılı güneşidir.

3 Yaratılmışların dünyası, senin gelişinin feyziyle en mutlu yer oldu. Ayak basışın yaratılış sevincinin şevkinin mayasıdır.

4 Dikilen elbiseler, (senin) boyuna bağlanarak şereflendirildikleri için dört unsur, yaratılışın dört halifesidir.

5 Felekteki yıldızlar hiç (bir zaman) görünen âlemin burcunun süsü olmazlar ancak yaratılışının pırıltısı yaratılışın yörüngesidir.

6 Gözle görülen ruhlar aslında ancak senin zatındır, tüm âlem sadece yaratılışın takma adıdır.

7 Düzenlenmiş bu pazar içerisinde sermaye sadece sensin. Ümmetlerin önde gelenlerinin tümü yaratılış kazancıdır.

8 İtibar sahibi olmak büyüklüğünden ibarettir. Yoksa mânâ diyârında bana Eşref denilmesi yaratılış sebebidir.

XI

1 (Ey Muhammed)!, Alnın rahmet ayeti, dudağın ince ve zarif mana (yeridir).Eşi bulunmaz sözlerin en önde olandır.

2 Ey şah! Cihanın o benzersiz yüzlüsü sen olduğun için vücudunun benzerini (bulmak) mümkün değildir.

3 Kıyâmet gününün aracısısın (şefaat edensin). Öyle ki kutsal yerin ve merhametin, isyankarların kurtuluş yeridir.

4 Besleyici, içimi hoş suyunun yaratılış ırmağındaki her kabarcığı, her bir suret kabarcığının canlılık mayasıdır.

5 Doğrusu eşyaya iksir gücünü veren, kutsal yaratılışının vasıflarının cilvesidir.

6 Zavallı Eşref'i düzgün söz söyleyen bir şâir yapan, senin hayâlinin gönül alıcı feyzidir.

XII

1 Sen Allah'ın emri, Besmele'nin temiz satırısın,varlık ve kâinat nüshalarının temelisin.

2 Makamı yüce olansın, melekler ordusunun en büyük padişahı, arş tahtının ve feleklerin eşiğinin sultanısın.

3 Şeriâtinin hükümlerinin parlaklığı ufukları kapladı. Parlak güneş burcunun güzelliğisin.

4 Peygamberliğinin şimşeğiyle günah duvarı yıkıldı. Gönlü aydınlık olanlar (hakikati görenler) için korkusuzluk ve güven mayasısın.

5 Yanaklarının ayı Ken'an (ilinin) ayını utandırır. Elbette yedi kat göğün yaratıcısı (olan) Allah'ın sevgilisisin.

6 Hayat beşiği, bin aleme ruh bağışladığının delili olmasaydı dokuz göğe konmazdı.

7 (Ey Muhammed)! İnsanların yardımcısı ve gölgesi olduğun için, Eşref her an senden iyilik ve yardım umar.

XIII

1 Sabah aydınlığında gönülde bayrak açan gam ordusu, vücudumu kıskanarak (onu) Arasat meydanına çevirdi.

2 Aşk hevesi dayanma gücümü elimden aldığından beri sabır ve karar atının dizginleri kırıldı.

3 Ayrılığı gören, dilime öğrenci olduğundan beri yanıp yakılma, inleme ve ah sesleri dostum oldu.

4 Sabah, akşam ayrılık çölüne yakalanmış olduğum için zaman, bana gözyaşı kanının kederli bağışıdır.

5 Yazık!Talihim beni Necef'ten uzaklaştırdı. Elden çıkan üzüntüler gönlümü karanlıkta bıraktı.

6 Necef toprağının sürmesi, hasret dolu gözlerime Fırat gibi gözyaşının uzun selini akıttı.

7 Necef, rahmet ve bereket denizlerinin kesiştiği yerdir. Su ve hayat onun ırmağındaki su kabarcıklarından doğmuştur.

8 Necef, nurların ve ilahi kudret sırlarının doğduğu yerdir. Hacılar ay ve güneşin yanağını Necef'te seccâde yaparlar.

9 Necef; can cevherinin toprağının taşı, yaratılmışların ruhu, memleketin en büyük padişahının şehit edildiğinde gömüldüğü yerdir.

10 Öyle bir şah ki, talihinin rütbesi en yücedir. İnsanlar ve cinler âleminin vasıfları övülen baş kişisi odur.

11 Öyle bir şah ki, büyüklüğünün korkusuna edilen itibar yüce olduğu için asiler, (onun) kabulünü bekler oldular.

12 Öyle bir şah ki, yüzündeki hakikat güneşinin parlaklığı ile bütün zerreler vücut buldu.

13 Öyle bir ay ki, ilâhî yüce yakınlık kılıcı onun ışıklarıyla bağlanmıştır. Allah'ın bütün sırlarını bilen odur.

14 Öyle bir ay ki, onun bulunduğu yer halifelerin mührüdür. (Onun) parlaklığıyla kurtuluşun geniş yolu göründü.

15 Öyle bir ay ki, Allah, çalışma aynasının bölümlerinden kendisine yakın olanların gözüne göründü.

16 Harflerin başı yanağının kitabındaki satırlarda yazılıdır. Bütün yazılar (onun) güzel yüzünün levhasında görünmektedir.

17 (O), kavga meydanının en heybetlisi, savaş çölünün en cesurudur. Bozgunlukları yok eden bir duvardır.

18 (O), din kıblesinin imamı, sağlam bilgiye sahip olanların örnek aldığı kişidir. Göğün en yüce katını ele geçiren komutan, mutluluğu gözeten kahramandır.

19 İki cihânın yardımcısı, iyilik dileyenlerin sığınağı, yardım kapısının aracısı, âsîlerin sığınma kapısıdır.

20 Kısacası Hz. Muhammed'in vasisi, onun soyundan gelen çok şerefli, kusursuz ve temiz bir kişidir.

21 Yine hayır sahibi Müslümanlara yardımcı olacak olan vahi ilminin yüce yazıcıları ve o yazıları anlayanlardır.

22 Allah'ın varlığını duyan, ölüleri ve dirileri idare eden yüce kişi Hz. Ali'dir.

23 Peygamberlik tahtının padişahı (ve) ermişlik şeyhi olan peygamberin en düşük bir askeri bile halka kurtuluş müjdesi verir.

24 Hârun, yüce padişahların yerini temsil etmektedir. Peygamberlerin sözleri bu iddiayı kanıtlamaktadır.

25 Zülfikar'ın ağzının lezzetinin suskunluğu sözlerini zafer meydanında söylemesi içindir.

26 Savaş vaktindeki aslanca nara ve haykırışları düşman askerlerini öldürür ve susturur.

27 Sevgi, (onun) cömertliğinin izinin düzenbaz bir dilencisidir. Doğruluk ve kararlılık en kutsal huylarının aşığıdır.

28 (Onun) en ufak bir bağlılığı bile asi ümmet için tam bir senettir. Sevgisi ve dostluğu ise mahşerdeki azgın ve asiler için eldeki fermandır.

29 (Onun) lutuf postunun mürîdi Cebrâil'in ruhudur. Öfkesinin geniş yolunun postacısı Azrâil'dir.

30 (Onun) büyüklüğünün sahipliği ilminin bolluğu için çoğaltılmıştır. Yüksekliğin her derecesi onun şanının yüceliğine özgüdür.

31 Yabani hayvanlar ve kuşlar (onun) günahının işaretidir. Bütün sıkıntı çekenler sonunda fermanına köle olurlar.

32 (O), cesur ve yiğit yaratılışından bir iz gösterseydi koyun tırnağı aslan pençesine zarar verirdi.

33 (Onun) emirleri bütün zıtlıkları bir araya toplayarak (onlara) biçim verseydi dünyada yaşayanları vücutları hep aynı yönde olurdu.

34 Bir dilenci, (onun) yaratılışının zenginliğini görse dünyanın (tüm) parasını zekât verse de yetmez.

35 (Onun) olgunluğu mermer taşına bağışlanmış olsaydı yaban gülü, taze gül ve bitkiler feryad ederlerdi.

36 Zehre (onun) merhametinin tatlı suyundan bir parça karışsa, (zehir) bitkilerin tatlı tadı ile dolardı.

37 Bu dokuz basamak (onun) itibar tahtının yüceliği ile kıyaslansa önceki en alt derecesinde kalır.

38 Ayna (onun) kalbindeki saflık ve berraklığa benzemeye çalışmasa felekte itibara göz dikilmezdi.

39 Art arda gelen zaman ve hafif esen rüzgarın dalgası, (onun) ihsan denizinin dalgalanmasının işaretidir.

40 Bütün hayvanlar şükrederek Allah'ın adını andıkları için (onun) ağzından hayır cevabı işitilmez.

41 Ey soyu yüce şah, ey seçkin, beğenilmiş yüzlü aslan, ey emaneti koruyan, güvenilir, övünülen seyit.

42 Sen öyle cömertsin ki seni seven elbette kurtuluş yolunu bulur.

43 Ey ümmetlerin sığınağı övülmüş padişah! Yalvaran elimi bağışının huzurundan ayırmam.

44 Merhamet ve iyiliğinin delili Kuran-ı Kerim, övgü ve vasıflarının doğruluğunun şahidi ise parlaklıktır.

45 Zehra'nın masumluk ve temizliğinin nuru ve Kiberî'nin keskinliği için, zamanın yara ve zehrini (tatmış) Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'in doğruluğu için,

46 Zeynelabidin'in kıymeti, Bakır'a saygı için, Cafer ve Kazım'ın doğruluğuna selam olması için,

47 Rıza'nın seçilmişliği, Takî'nin ululuğu için, seyit Naki'nin şöhreti ve güzelliği için,

48 Askeri için, ayetlerin sancağı ve sonuncu olacak İmam Mehdi için,

49 İsteklerimi huzurunda yazıyla sunan kulun, gönlü kırık Eşref'im. Bana lutf et.

50 (Eşref), Seni övmek için düzenlediği kasidelerle, istek kapında kımıldamadan durarak sana bağlılığını bildirir.

51 Kasidemin beyitleri baştan başa sağlam olsa yine de kusursuz değildir. Kabul et.

52 Sürekli çalışan, varlığın en son noktasına erişse de övgüye layık olan işlerinin kenarına bile varamaz.

53 Allah, bildirdiği ayetlerle (senin) şanının yüceliğini, bizzat kendisi, sonuna kadar duyurdu.

54 Kafiye (şiir) bitti ama övgün bitmedi. Büyük bir acizlikle duâ ve selâm etsem şaşılmaz.

55 Aylar, günler birbirini takip ettikçe, kaderin yontulmamış kalemi benzersiz, ince manalar söyledikçe,

56 Sevgi sofrasının sayfalarının cennetinden On iki imama binlerce selam olsun.

57 En çok da o kutsal kişiye binlerce dua ve sayısız selam olsun.

XIV

ADEM KASÎDESİ ÂKİF PAŞA'YA NAZÎRE

1 Gönlümdeki arzuların nakışları yokluğun şarap şişesinin süsüdür.Yokluğun şarap şişesi olsa olsa bahtımın kadehindedir.

2 Yokluğun en uzun gecesinin mutluluğu artıran su damlacıkları, gönlün çimenliğini mutluluğa doyursa şaşılmaz.

3 Gün gelir Cenâb-ı Allah'ın bereket bulutlarından, kalbin sedefine yokluk incileri düşer.

4 Yokluk denizinin dalgaları, maddi âleme ve yönü belli olmayan deniz kıyısına nice inciler çıkarır.

5 Yokluğun, sûretler alemini tamamen aynı şekilde yansıtan parlak aynasının cevheri başkadır.

6 Yokluğun parlaklığı, doğunun feyzinin parlaklığından gelmese, insan vücudu ona doğru çekilmezdi.

7 İlâhî sırların araştırıldığı yerde ilk ders aşktır. Yokluğun en büyük yazılı belgesinin sonu aşktır.

8 Sözün kısası; dünya ve yaratılış olayı aşktır. Yokluğa en yakışan ahiret cevheri aşktır.

9 Bütün varlıkların beslenip büyütülmesi aşk mayası iledir. Yokluk maddesi aşk için suretlerle bağlanmıştır.

10 Parlak ışıkları zaman zaman insanlık ülkesine düşse de yokluk tecellisinin yıldırımı ilâhî Tûr dağındadır.

11 Yokluk kumaşını dünyada verilmek üzere bulsam, almak için bütün varlığımı veririm.

12 Var olma derdinin asılsız olduğunu bilirim. Yokluğun yüceliğini istemek benim isteklerimin katındadır.

13 Dünya ve insanlığın devleti Süleyman'ın tahtı dahi olsa bana göre yokluk rüyasının benzeridir(eşidir).

14 Efendim! Yok olanı var edenin ömrü uzun olsun, yokluğun son isteği onda ortaya çıkmıştır.

15 Kudret rüzgarının ölçülü esintisi olmasaydı, yokluğun geniş arsası lale bahçesi olmazdı.

16 Kader bahçıvanının terbiyesiyle yokluğun yeryüzünün gül bahçesi tamamen aydınlandı.

17 Üçlü doğum ve onlarca çeşit var olduğu için yokluk aynasının akisleri şaşırır.

18 Yokluğun yüce rütbesine ve derecesine ulaşan (kişi), mutluluğun inciler saçan tacına kavuşmuş gibidir.

19 Yokluk esirleri niçin kurtulmayı ümit etsinler? Hiç şüphesiz (onlar) korkusuzluk ve güven yerini bulmuşlardır.

20 Yokluk kilisesinin çanının naraları olmasaydı, meyhaneciler gaflet uykusundan uyanmazdı.

21 Yokluk sahibi ta ayağımızın dibine kadar gelmeseydi, hayat meclisinin neşeleri ile coşardık.

22 Sarhoşluk ve ayıklık halleri bana zevk vermedi. Hiç olmazsa yaratan Allah yokluğun başka neşelerini versin.

23 (Yokluğun) resmini tasvir etmek (hayal etmek) mümkün değildir. Her ne kadar adı varsa da cismi yoktur.

24 Doğrusu varlık ve yokluktan kurtulamayan, yokluk davası içinde olsa da daima susturulur.

25 Ariflerin, yokluk tecellisinin nurlarına mahzar olması, halini unutmasından belli olur.

26 Ham sofuya hakikat konusunda soru sormak boştur. O gizli manaları (ancak) yokluk âlimleri anlar.

27 Ruhlar ve melekler âlemi görünen âlemin ağzıyla ifade edilemez. Yokluğun meziyet ve üstünlüklerini sadece söylenerek anlaşılmaz.

28 Kalıcılık güneşini fark etmek için dünyayı gören göz gerekir. Yokluk körü olan gözlerim yokluk ayını göremez.

29 Kişilerin ve varlıkların parlak ışıkları ortaya çıktı. Onu ancak yokluğu gören gönül sahipleri görebilir.

30 Mârifet yeri olan alemde, ortaya çıkışı ve aleme gelişi halka anlatacak olan mutluluk verici yokluktur.

31 Çin Hıtâ'sından ve yokluk diyarından geçmiş, her şeyi bilen kişiler, yokluğun halis güzel kokusu neymiş bilirler.

32 Bu solgun, sonbahar benzeri, dönen (feleğin) iki devri vardır. Birisi varlık soğuğu, diğeri yokluk sıcağıdır.

33 Her şeyden vazgeçen kişiler varlıklarını hiçe sayarlar. Oysa eğer varlıkta zorla alıkoyma varsa yokluğun anlamı olmalıdır.

34 Yokluğun genişliği darlığına yaklaşsa da (onları) kıyaslama. (Çünkü), neticesi olmayan şekil, kendisinde yok etmekle neticelenir.

35 Yokluk çölünün eteği dinlenme yerim olsa acaba yine de (yokluğa) kavuşma ceylanı elime geçmez mi?

36 Varlığımı yok edip yokluğun ebediliğine ulaşsam, bundan sonra beni kınayacak okçular kim olur?

37 Yokluğun en büyük nimeti bana kısmet olsaydı hoşnutluk zamanı Nahn ü Kasemnasının (her şeyi taksim ettik) hoşluğundan olurdu.

38 Fenafillah'a ulaşmış şeyhim bana yokluğu vasiyet etseydi (bu dünyada) boş yere varlığa heves etmezdim.

39 Doğrusu yokluk tarafı olmasaydı hiç şüphesiz aşk habercisinin fermanına sahte derdim.

40 Cân-ı gönülden yokluk dilesem buna şaşılmamalıdır. Çünkü kafes endişesi içerisinde kanadı kırık bir bülbülüm.

41 O kadar bahtsızım ki (bana) şanslı denilmesi için yokluğun süregelen meseleleri beni talihsiz kıldı.

42 Hayatımın susuzluğu bahtımdan kaynaklansa da yine de yokluk bahşının su yoludur.

43 Yokluğun ikizler burcundaki yıldız ve gezegenler varken şans yıldızımın mutluluk ufkundan doğması mümkün değildir.

44 Durumumu görmek için aynaya bakacak olsam ben değil, yokluğun yüzünün sarılığı görünür.

45 Perişan halimi anlatacak olsam, yokluğun yasemine benzeyen saçları sıkıntısından (birbirine) dolaşır.

46 Ben, günlerin gamının okuyla o kadar incinmişim ki yokluk ilacı yarama fayda etmeyecek gibi görünmektedir.

47 Ben, övünme burcu delilik olan Mecnun'um. Sığınağım ve ibadet yerim yokluk Leyla'sının çadırıdır.

48 Ben Cem'in kadehinin şarabıyla baştan başa sarhoşum.Yokluğun en yüce sevinç yeri göğsümün ortasıdır.

49 O kadar zayıf tenliyim ki yokluğun ipekli kumaşı vücuduma gömlek olsa incinirim.

50 Zaafım o dereceye ulaşmıştır ki yokluğun eşsiz noktaları (sanki) taş kellesi gibi beni yüz parça eder.

51 Gam, keder köşkünde öyle parçalanmışım ki yokluk gecesini süsleyen mum beni kül eder.

52 Doğrusu birlik âleminin savaş meydanında düşman saflarını yaran kişiyim. Ancak ne varlıktan soyulmuşum ne de yokluktan uzaklaşmışım.

53 Kalbim yapılması gerekli ve olanaklı işler denizinin kavuşma noktası, yaratılışım yokluğun inciler doğuran, can bağışlayan Meryem'idir.

54 Doğruluk ve yararlılıkların ortaya çıkışının sebebi benim. Yokluk, benim cevherimden görünür ve seyredilir.

55 İlahi feyzin en öndeki ışığı benim. Hayalim yokluğun çoğalan şimşeğidir.

56 Kalpteki ince manaları en çabuk anlayan, yokluğun ibadet yerini aşındıran akıllı, kurnaz benim.

57 Aklın nuru yaratma pazarına gelmeden, ruhum yokluğun tatlı söz söyleyicisi olmuştur.

58 Gül demeti sözlerim; hakikat bağının goncası, taze fikirlerimin bülbülü; yokluk sözcüsünün mucizeleridir.

59 Bu kasidem tecrid Kaf'ının ışığı olduğu için adıma yokluk Anka'sının kanadı dense yakışır.

60 Yokluğun etkili sözler söyleyen kalemi, bir gazel söylemek için zihnin köşesinde sevgilinin hayalini aradı.

61 Yokluk Leyla'sının yüzü, gönlün gözüne tutulunca yokluk çölünün zevki beni kararsız bıraktı.

62 Ey gonca ağızlı! Yokluğun mekansızlığına gülsen, gözyaşı damarlarım belki yok olurdu.

63 Ey sâkî! Bu güzellikle, yokluğun şarap şişesi, mutluluk veren dudaklarının düşkünü olsa yeridir.

64 Dudaklarının noktası güzellik sayfasına resmedildiğinde yokluğun gizli manaları hemen yüzünü gösterdi.

65 O peri kadar güzel (olan), bir kez yokluğun yarını için söz verse sanki verilen sözlerin tadı damağıma düşer.

66 Ey Eşref! Feleğin dokuz kat meydanında yaratılış kalemim gibi yokluk çölünde dolaşan var mıdır?

67 Meğer sihirli kalem, ilâhî sırların ferman sahibinin bana (verdiği) yokluk arkadaşıdır.

68 Cömertlik hazinesinin veziri saygıdeğer Akif Paşa'nın düşüncelerinin kaleminin dudağı, yokluğun kaynağıdır.

69 Gizli feyzlere ulaşmış, şanı büyük vezir, taze dilli, güzel söz söyleyen, hatırını yokluğun süslediği şâir.

70 Kısacası bir benzerini bulmak mümkün değildir. (Buna) tanık, yokluğun feryadını dile getiren bu şiirdir.

XV

KALEM KASİDESİ

1 Kalem, söz söyleme sanatının ayarı, sözcüklerin cevher ve incisinin ölçüsüdür.

2 Hikmet ve bolluk ülkesinde (onun) kuralları geçtiği için kalem, sırlar ülkesinin padişahıdır.

3 Kalemin alın yazısı niyetine o kadar uymuştur ki (o), yazılar dizisinin reisidir.

4 Kalem, gerçeğin gizli sırlarını bilir dersem şaşılmamalıdır. (Çünkü o) aşkın gizli sırlarından haberdardır.

5 Dünyadaki söylentilerin habercisi ve postacısı olan kalem, ne mutlu ki "Kün Fekan" 'ın anlamını gösterir.

6 Kalem, gerçeklik caddesini ve yardım istenecek kapıyı gösterir. Çünkü iyilikseverler topluluğunun iyilikseveri odur.

7 Söyleyip bildirmeye bel bağlamış olan kalem, görünüşü ile Allah'ın birliğini kanıtlar.

8 Kalem, ağzına kadar dolu kadehle sarhoştur. Bu devamsız mecliste sonsuza kadar baş ağrısı çekmektedir.

9 Kalem, gönlü hasta olanlara hüzünler evinde teselli veren bir sevgilidir.

10 Kalem, söz söyleme meydanında tek bir darbesiyle mana ruhunu bağlayan kan dökücü bir yiğittir.

11 Kalem, eser nüshaları düzenleyerek zihnin nakışlarını düzenli bir şekilde birleştirir.

12 Kalem, bazen güzel kokulu bir ağaç tütsüsüne benzer, bazen de Tatar ahusunun göbeğinden çıkan mis kokuya eşittir.

13 Şiirlerimin gül bahçesine mis koku saçan kalem, hayalimin gonca gülüne yasemin kokusu verir.

14 Fikrimin pençesi şiirin ceylanını yakalar.Kalem, büyülü ve gönül aldatıcı bir avcıdır.

15 Kalem, üstünlüğün güzel gelinini ele geçiren büyücü ve fitneci bir cadıdır.

16 Sözüm; düşüncelerin gizliliğinin süsü, kalem; fikirlerin hüznünün sermayesidir.

17 Kalem, şiirlerimi daima noktaya doğru yönlendiren, inci saçan bir cetvel ve pergeldir.

18 Kalemi olgunluk dünyasına ve mülküne dalgalar serpen coşkun denize benzeyen o şâir benim.

19 O bilgili (şâir) benim. Öyle ki kalem, hüner meydanında, yaratılışımın gönül alıcı lâleleri için çemenliğin ırmağıdır.

20 Ben, sözlerimin gelininin yüzünü kalemin hoş eserlerinin ve güzelliğinin süslediği bir şâirim.

21 Bilgi ve görgümle kavga çıkaran bir süvariyim. Kalem, anlayış tuzağıma yakalanır.

22 Marifet feleğinin Îsâ'sı olan bir söyleyiciyim. Kalem, sözlerimi avlamak için her an dönmektedir.

23 Ben Tur dağına gönderilen Mûsâ'yım. Kalem sanki elimdeki uçan büyük bir yılandır.

24 Ey Eşref! Bulduğu ince manalarla aslanlığını artıran benim. Kalem, elimdeki cevher saçan Zülfikar'dır.

25 Mucizeli sözlerle Hak yoluna şiirler yazan kalem, felekde daima mutludur ve övünmektedir.

26 Kalem, her zaman hatırlama sayfalarına (övülenin) benzersiz özelliklerini yazarak o sayfaları süsler.

27 Kalemin en güçlü sermayeye sahip oluşunun nedeni; o cevher söyleyen şâire bağlanmış olmasıdır.

28 (O şâirin) gönlü, yaratılışının dalgıcı için bereket denizidir. Elindeki kalem sanki inciler yağdırmaktadır.

XVI

1 Cihanın en büyük padişahı Abdü'l Mecid'in uyanık talihi, yedi iklimi ve memleketi emirlerinin mührüne esir etti.

2 (Abdü'l Mecid'in) talihinin yüksekliği ve dikkatinin yardımcılığı sayesinde askerlerinde her an başarı ve üstünlük izleri parlamaktadır.

3 Ateşli asker eğitimine iki hatla bir ordu gönderince kusursuz gücünde Allah'ın kudreti göründü.

4 Böyle yıkıcı orduya karşı gelmek mümkün değildir. (Bu orduyu) hayal ederken bile kâfirler ordusu sıtma nöbeti geçirir.

5 O kusursuz talim, eşi bulunma bir seyirdir. Her şekli, savaş yöntemleri için bir kanundur.

6 Öyle güzel bir eğitimdir ki (sanki) korku veren bir delidir. Her şeklinde yüz bin ilâhî güç ortaya çıkmıştır.

7 Atlı ve yaya askerler ile topçular kısım kısım sıralandıklarında öyle çoklardı ki dağlar ve bozkırlar görünmez oldu.

8 Pusu yerlerinde askerlerin bulunduğu yerden ateş çıktıkça verdiği korkunun büyüklüğü ile dönen felekleri durdurdu.

9 (Görünenleri), güneşin gözünden geçen ışık ve parlaklık sanma. Felek, mutluluğun harareti ile şaşkınlık gözyaşları dökmektedir.

10 Doğrusu ben de bu talimin büyüklüğünü görünce kan ağlayan gözlerim, şaşkınlığın hararetiyle ağlamak zorunda kaldı.

11 (Düşmanı) defetme şekli gizlenme ve saldırmadır. (O padişahın) aldığı sağlam önlemler ve kudretli ordusunu düşman üzerine göndermesi ne güzeldir.

12 Zafer kaynağı bu ateşli talim pek güzel oldu. (Ben de yazdığım) bu tarihle şiirlerimin ipine inci bağladım.

13 Büyük bir ateşli talim olduğuna en iyi kanıt; parlaklığıdır. Bu inciler saçan tarihi uğurlu saysam şaşılır mı?

14 Ömer Paşa'nın komutanı olduğu, savaşta zafer kazanan padişah ordusu ne büyük bir ordudur. Allah uzun etsin!

15 Öyle bir komutan ki dünyaya benzeri gelmemiştir ve gelmeyecektir. Öyle bir vezirdir ki yaptığı her iş ile devletine gıpta edilir.

16 Öyle bir komutandır ki öfkesinin oku, düşman ordusunu uyutur. Öyle bir vezirdir ki hiddetinin parlaklığı, düşmanın kökünü kurutur.

17 Öyle bir komutandır ki adaleti Nizamü'l Mülk'e sermayedir. Öyle bir vezirdir ki lutfu bütün aleme yayılmıştır.

18 Öyle bir komutandır ki en değersiz kölesi bile parmakla gösterilir. Öyle bir vezirdir ki bakışlarının güzelliği şeref vererek dünyayı güzelleştirir.

19 Büyüklük meydanının yiğitçe saldıran merti, savaş meydanının Hz. Ali'sidir.

20 Dünya makamının âlemi aydınlatan ayı, devletin feleğinin etkili parlaklığının güneşidir.

21 Lutfunun kalemi, iki cihanın ağzında şeker kamışıdır. Kan dökücü kılıcı ise düşmanların dudağı için ecelin zehirli suyudur.

22 Memleketin düzeninin sermayesi, (onun) adaletinin olgunluğundandır. Her zor işi kolaylaştıran, kudretli elidir.

23 Her an dünyayı ele geçirme düşüncesi ile aldığı önlemler, zamanın şahının bütün ufukları ele geçirmesi içindir.

24 Kumandanı o hızlı ve yüce şah olan ordu, zafer yolunda en önde gider.

25 Kavga etmeyi isteyen kişilerin biraz olsun akılları olsaydı bu ışık saçan güneşin öfkesinin pençesini hayal ederlerdi.

26 Asker sınıflarına gösterdiği, padişaha yakışacak bu lutuf ve iltifat, çabasının büyüklüğü ve aslanca gölgesindendir.

27 Cihanın sahibi olan paşa, bu orduya (onu) komutan yapmış. Fermanı ile her an ona rütbe verip gönlünü hoş etse şaşılmaz.

28 Bütün dünyaya hükmeden ve ülkeler fetheden bir padişah olduğu için savaş meydanları öfkesinin atının ayakları altında kalır.

29 Zamanın en büyük askerinin şanının yüceliğini seyret. Çünkü ona en uygun olan eser, kazandığı zaferlerdir.

30 Rütbesi Büyük İskender'e denk olan büyük asker, sermayesi zafer ve üstünlük olan vezir devletin feleğinin güneşidir. Bu ay ise (onun) nurlarının sıçrayışıdır.

31 O iki Arap atının ölçülü boyları, gönül alan hareketleri ve çabuk yürüyüşleri nedir?

32 Biri; güzelin yanağı gibi hem ateşli (hararetli) hem kırmızı, biri; sevgilinin kırmızı dudağı gibi gül renkli ve şarap kırmızısıdır.

33 Biri; cisimlenmiş ruh, biri; canlılığa bürünmüş ruh, birisi; devletin sürdürücüsü, diğeri ise bahtın yürütücüsüdür.

34 Ey isteğine kavuşmuş şah, Cem değerinde seçkin vezir, cihan şahının seçkin kahramanı.

35 Zamanın padişahı, şerefli yaratılışınla övünsün. Çünkü imparatorluğun başı ve komutanı sensin.

36 Üstünlük kazanmadaki yiğitlik, yaratılışının cevheri ile tamamlanmıştır. Savaş ilminin kitap ciltleri senin sözlerinden oluşmaktadır.

37 Büyülü kalemimi her ne kadar zorlasam da senin vasıflarını özetlemeye gücü yetmez.

38 (Senin) devletine ettiği dualar, Kulun Eşref'in yazdığı şiirleri süslemeseydi huzurunda bu şiirleri sunmaya utanırdı.

39 Allah, varlığını dünyanın padişahına bağışlasın. Kılıcının gölgesinde her an zafer izleri görünsün.

XVII

1 Ey dertli! Dünyanın sıkıntıları çoğaldı. Yüzlerce yazıklar olsun ki felek dünyanın düzenini bozdu.

2 Yazık ki haksızlık yapan felek belanın zehirli suyunu içerek dünyanın tadını acıttı.

3 (O güzelin) yanaklarının goncası ülkeyi dağıttı. Bu devrin elinden yüzlerce, binlerce yardım diliyorum.

4 Açılan dükkanlar ferahlık pazarındaki kıtlığın en son noktasını görünce kapılarını kapattı.

5 Olayların taşlarının hücumu, memleket ve ülkelerin aynalarının kırıklarını takip ederek buldu.

6 Dert ve sıkıntının kuzeyden esen rüzgarı şiddetlenerek gam ve kederin dumansız ateşine doğru esti.

7 Eyvah! İşlerin açılması imkansız hale geldi. Yazık ki açılmamış istekler düğümlü kaldı.

8 Yazık ki tanıdıklar gölgelerini kenara çektiler. (Artık) hatırlanma, şans ve talihin limanına girdi.

9 Ey Allahım! Devrin ettiği bu cefa, kötü yaratılışlı feleğin çıkardığı bu kargaşalık nedir?

10 Adalet ve doğruluğun gül bahçesini, fitnenin ateş dolu yerine çeviren felek ve devrin acaba yaratılışı mı böyledir?

11 Gönül ehillerini sıkıntı ve eziyete alıştıran felekten hiç başarı yüzü göremem.

12 Felek, bir bağda uzun süren bir renk görürse hemen baharını sonbaharla değiştirir.

13 Kader, bu bağda bir goncanın düzgünce geliştiğinin kokusunu alırsa (onu) ayak altına alarak açılmasına izin vermez.

14 Kaderin içki sunan güzeli, bir mecliste anlaşma olduğunu görürse karşıtlık içkisi sunar.

15 Dünyanın sarrafı, bir çarşıda alışverişe ilgi olduğunu görse çarşının sıcaklığını bozar.

16 Dünyanın bozukluğunu gösteren eserler çoğaldı. Önceki haline döneceğinden ümidimiz yoktur.

17 Farz edelim güvenilir bir kişi, Allah'tan gelen bir haber ile memleketin düzeldiğini müjdelese yine de güvenmem.

18 O büyük vezir, o yüce makama ayak basarsa dünya düzene girer.

19 (O vezir), melek yüzlülerin başı, acıma ilminin yükselticisi, karşılıksız sevgi bulutunun formülü ve en cömert kişidir.

20 (O), Hatem yaratılışlı, Muhteşem gibi dünyanın bekçisi bir padişah, feleklerin yardımcısı, adaletli Keyumers'in veziridir.

21 (O), Cem'den izler taşıyan dünyanın adaletli padişahı, memleketi ve ülkeyi koruyan bir bekçidir.

22 Feleğin eşiği saygıdeğer Reşid'in huzurudur. Dünyanın gideceği doğru yol (onun) köşkünün ülkesidir.

23 Doğu'nun lideri, (onun) eserine yanağını sürer, Doğu'nun padişahı kapısında boyun eğdiğini söyler.

24 Dokuz kat feleğin tahtının salonunun ortasındaki uzunluk, gökyüzünün en yüce katındaki tahtın paşasının koridorudur.

25 Mutluluk veren (o padişahın) devletinin adı, parlak talihin yüceliğini artırdı.

26 Alemin yüce ve ağırbaşlı padişahının ulu tahtının yanında, dokuz kat yatak (sadece) bir köşedir.

27 Hatem, cömertliğin için ihsan mutfağı, Kisri ve Keykubad gibi nice padişahlar da cömertliğinin alçak bir dilencisidir.

28 Yıldız pazarının en parlak yıldızı, (onun) cömertlik tenceresi için alçak bir kişi (bile) olmaz.

29 Felek, cevherli kılıcın ne yapacağını düşünerek ümit ilinde yıldızlarını tutar.

30 Öfkesi kargaşa ve doğru yoldan sapma harmanının kıvılcımı, adalet ve doğruluğu büyüten ve rahatlık veren bir ibadettir.

31 (Onun) lutfunun eserleri, istek yüzünün süsleyicisidir. Cömertliğinin bahşişi ise istek gülüşünün nedenidir.

32 Bakışlarının gücü gönle huzur verir. Bakışları ile ortaya çıkanlar ise huzurlu kazanç sağlar.

33 (Onun) gösterişi saltanatın kusursuz namusu, bulduğu çareler de adalet ve doğruluk hükümlerinin özüdür.

34 Büyüklüğün yüce çadırının ipi (onun) büyüklüğüdür. Şansı ise sağlam devlet köşkünün direkleridir.

35 Dünya, onun gölgesinde o kadar rahattır ki eski savaş adetleri efsane olarak kalmıştır.

36 Çin ve Huten ülkesinin tüccarları, ayağının bir parça tozunun müşterisi olup onu satışa çıkarsalar,

37 Anber ve miskin varolan güzel kokulu mallarının önceki değerlerine bakılarak (onlara) kefil olunmaz.

38 (Onun) kanunları dünyada öyle kabul görmüştür ki istese varlıkların türlü görünüşlerini ve parlaklıklarını değiştirir.

39 Ateş yaratılış özelliğini suya, su ateşe vererek yüze sürülünce ikisinin de değeri aynı saf bir cevhere benzerdi.

40 (Onun) nurlu, parlak bakışları her yere açılsa gecenin yüzünde hiç karanlık perde kalmaz.

41 Herkes, varolan her şeyin anlaşabildiğini hayal etse, doğan yuvasındaki yusufçuk kuşu saygı görürdü.

42 (Onun) çabaları, karşıtlık içinde olanları uzlaştırsa karşıtlıklar dünya haritasının dışında kalır.

43 Samyeli, bir kez yaratılışının inceliğini ansa bağa bahar neşesi verir.

44 (Onun) besleyip büyüten feyzi, (her şeyi) suya kandırsa taşlar, çabalayıp yüz yapraklı gül açar.

45 Âlemdeki muhtaçların sığındığı el, yüce başkan, eşi bulunmaz vezir ve cömert yaratılışlı hükümdardır.

46 (Ey vezir)! En yüce makam (senin) gelişinle övünür. Dünya kolları (senin) lutfuna dayanmıştır.

47 Doğruluk ve adaletinin güzel tadı, memleketin süsü ve kulların huzuru olup en üst olgunluğa ulaştı.

48 Şefkatinin gölgesi saray meclisinin ortasından çekilince bütün memleket ve şehir aklını oynattı.

49 İnatçı felek memleketin düzeninin güzelliğini çok görerek yazık ki uğursuz talihini göstermeye başladı.

50 Fitne dolu kıskanç (kişiler) bana saldırınca en çok da halim değişti.

51 Kaderde yazılı olanlar sabrımın mayasını yağmaladı. (Ben de) her ne yelpaze bulursam kadere kınama taşı atarım.

52 Felek ümidimin güzelliğini kuşattı. (Ben de) dil kılıcımı çekerek ona savaş açsam şaşılmaz.

53 Bu parlak gazelin manaları, zayıf yaratılışıma hüznün hararetiyle gelerek beni eğlendirdi.

54 O güzel perilerin soyundan olan sevgili beni büyüledi. Yazık ki açılmamış talihim beni tuzağa düşürdü.

55 Yazarken, mürekkebi kara sevda olan yazdıklarımı kader levhasına vereyim.

56 Felek, ümidimin tarlasında bir tane görse hasat mevsiminin de rüzgarıyla onu yağmalar.

57 Ey sevdiğim! Güzellik şehrindeki acıma, rakiplere lutf edip aşıkları zalimce azarlamak mıdır?

58 Ayın on dördüncü gecesi geldiğinde ay tutulur. Olgun kişiler felekte hiç mutlu olmazlar.

59 Ey Eşref! Boş şikayet yersizce baş ağrıtır. Sen, övdüğün vezire dua etmeye başla.

60 Dünya bahçesinde yaprak ve meyve olduğu sürece ömür bahçesinin eteği ahiret arsası olsun.

61 Büyüklük ve kudretinin baharı sonbahar yüzü görmeyip mahşer gününe kadar uzasın.

XVIII

1 Allah'a şükürler olsun ki kavga ve savaş kaygısı olmadan çeşitli zaferler ile en üstün mutluluğu yaşadım.

2 Talihim, mutluluk ufkunda ortaya çıktığından beri bahtımın güzelliği, gece gündüz yüzünü gösterir.

3 Güvenli elim, feyz dolu bir hazine oldu. İsteklerimin cebi, zenginlik parasıyla doldu.

4 Doğunun mumu, yükseliş mumunun pervanesidir. Talihim, ayın ateşli gönlünün yarasıdır.

5 Naz ve cilve, her gecemi imrendirici Kadir Gecesi, her günümü ise şevkle nevruz eder.

6 Yüce Allah, bana öyle bir cevher madeni verdi ki bir parçası bile Hüsrev Perviz'e rüzgar tarafından getirilen hazineyi kıskançlığa düşüren bir ateştir.

7 Zamanın gayretine aferin! Çünkü istek sabahımı türlü açıklıkla uğurlu ve mutlu bir an yaptı.

8 Devir, emrime bu şekilde bağlı oldukça düşüncelerimin aynasına hiç hüzün tozu konmaz.

9 Feleğin bana dik başlılık etmemesi mümkün değildir. Devrin, emrime köle olmamaya gücü yoktur.

10 Görünmez elime, uygun mülk verildiği için gönül dileğimin habercisi, gelecekte Allah'ın yardımını ister.

11 Allah'ın taktiri, işlerimde yardımcı oldu. Ne hayal ettiysem, heves elime geçti.

12 Acaba böyle parlak bir zihin gören var mıdır? Yüce Allah, bu kadar nimeti kime vermiştir.

13 Ben, kendimi devlet kapısına layık göremem. Bu olgun feyz, bana Allah'ın saf bağışıdır.

14 Allah'ın nimetlerine şükr etmeye gücüm yetmez. Çünkü kader padişahını övmek, beni tek bıraktı.

15 O, felek tahtının padişahı ve ülkeye hizmet eden olduğu için makamının eşiğine kutsal varlıklar yüz sürer.

16 Ay ve güneş, o, tacı güneş olan zafer yüzlü padişahın kıymetinin burcunda zerre kadar kalırlar.

17 Rütbesi gökyüzü olan, gölgesi dünyayı tutmuş, nasibi ululuktan verilmiş, kutlu talihi memleketi süsleyen padişah.

18 Gayret hazinesinin cevheri, cömertliğin parlaklık saçan bulutu, ümmetlerin gözünün nuru, yücelik makamının süsleyicisi.

19 Bu yüce fikir, Felâtun gibi akıllı, Aristo fikirli, Bermekî ahlâklı, Cem gibi gösterişli, Behram gibi öfkelidir.

20 Şeref tuğrasının süsü, eski vezirlerin kıskandığı kişi, ileri gelenlerin övüncü, temiz ahlaklı başkan.

21 Vezirlerin en akıllısı ve şeref makamının veziri olduğu için aklın işleri (onun) anlayış güneşinde bir zerredir.

22 Alemin adaletlisi odur. Merhametinin kapısı ileri gelenlerin alın sürdüğü, cihana feyz bağışlayan yerdir.

23 (Onun) bulunduğu makam, cömertliğiyle parladığı için insanlar ve melekler, ayağının toprağından sürme yaparlar.

24 Cihan, (onun) ululuk dağının eteğinde bir buğday tanesi, felek ise yücelik ve şeref harmanında bir ölçektir.

25 Devir ve zaman, (onun) ululuk sahasında sınır işaretidir. Varlık ve kâinat yücelik bahçesinde eski bir çömlektir.

26 Ümitlerin gerçekleşmesi, (onun) bağış sözü vermesine bağlıdır. İsteklere kavuşma ise fermanının hükümlerine muhtaçtır.

27 Sonuç olarak (onun) iyiliğinin kaynağı hayat pınarı, cömertliğinin huyu manaların tatlı suyudur.

28 Cömertlikte ve eli açıklıkta eşi yoktur. Doğrulukta, bağışta ve merhamette benzersizdir.

29 (Onun) bağışı memleketin huzuru için ilham olarak verilmiş bir düzen, öfkesi ise sapkınlık ve zulmün savaş meydanına korku verendir.

30 (Onun) bağışı şefkat bahçesine doğru akmasa elde olanların ve isteklerin meyvesi yetişip büyüyemez.

31 (O), ne zaman savaşa gitse kılıcının gösteriş ve parlaklığında düşman saflarına yokluk yıldırımı düşer.

32 (Onun) zamanında âlem rahat, cihan mutlu ve isteğine kavuşmuştur. O zaman, gamlı ve tasalı aşıklar savaşsınlar.

33 Şâirler, (onun) rütbesinin derecesini tahmin etmek isteseler, hayal kılıcı yarım bir yürüyüşle (onun) yüceliğine varamaz.

34 Hayallerin imkan sınırı, o cömertlik muhiti (vezirin) sıfatlarının çevresinde en aşağı derecede kalır.

35 Ağaçlar, (onun) gayretinin yüceliğinden feyz almış olsaydı fidan yaprağı sonbahar mevsiminde toz toprak olmazdı.

36 (Onun) huylarının inceliği kuzey rüzgarına sessizlik öğretmiş olsaydı denizi bozan bir rüzgar olmazdı.

37 Felek (onun) görüşünün güneşinden bir parça feyz alsa, gece, nevruzun parlak sabahına naz ederdi.

38 (O), varlıkların kıymetini aynı dereceye getirse, altın toprağı ve cevher taşı inci gibi tek parça olur.

39 Bir şeyin aslı maddeye ve asıl varlıklara gelince hekimler kimyayı hiç boş çıkarmazdı.

40 (O), eşyanın içindeki kalbe emir verse, doğumun üçüncü çeşidine olgun akıl gelir.

41 Ey vezir, ey Muhteşem, ey kutlu kişi, ey cihanın veziri ve Keyumers gibi yüce başkan.

42 O, dünyaya gölgesini salan makam sen olduğun için, (sana) benzer bir güzellik değersiz bir toprağı cevherle aynı ayara getirir.

43 Bağış kapındaki gayretin o kadar yüce ki en değersiz bir köle bile (orada) en yüce dereceye ulaşır.

44 Ben de bağış kapında halimi anlatsaydım elbette iyiliklerine batardım.

45 Alçak felek, değerimi düşürmüş ve ayak altına almışken hiç yardım istemediğim için suç bendedir.

46 Ancak, utanç rüzgarının beni rahatsız edeceğinden korkarak uğursuz talihimin ululuğunu önemsemedim.

47 Ama ümitsizliğim öyle bir noktaya erişti ki kederlerin verdiği eziyet ile sabretmeye gücüm kalmaz.

48 (Ey vezir)! Merhametinin kokusu, yardım dileyenlerin bütün isteklerini yerine getirdiği için soru sormaya yer bırakmaz.

49 (Ey vezir)! Baş ağrıtıp rahatsız etse de, perişan halimi anlatarak bağış ve cömertlik eşiğine yüz sürdüm.

50 Ey önde gelen makam! (Sana) anlattığım halimi görünce iyilik ve insâniyet gösterip bana binbaşılık sözü verdin.

51 Söz verme arsasını, lutfunun kaleminde yürüttüm. Sözünü hemen yerine getirmen için himmetine ihtiyacım var.

52 Benim gibi seçkin ve sözleri beğenilen bir şair asla merhametinin kısmetinden mahrum kalmasın.

53 (Ey vezir)! Saf bağışınla ayrıcalık vererek şiirime benzersizlik veren sensin.

54 Anlayışımın kutsal kuşuna kol ve kanat verdiğin için düzgün söz söyleme arşında uçsa şaşılmaz.

55 Asrın Nef'i'si diye şanımı yücelttin. (Ben de) şiirin padişahı olamazsam bana suçtur.

56 Kendimle övünsem de yine senin kudretine döner. Çünkü seni seven elbette benzersiz olur.

57 O usta şair ben olduğum için olgun kişiler, ince manalarla dolu şiirimi delil olarak gösterir.

58 Düşüncemin atında hayalin dizginleri döndükçe mana yolunu süsleyen süvari benim.

59 Kalbe doğan manaların soylu atları, üzengimin önünde çekilir, Geleceğe ait ilâhî sesler ise yükselişimi süsler.

60 Kalemim, o daha önce söylenmemiş manaların süsleyicisi olduğu için en küçük bir nakışı, ilim ruhunun açık süsüdür.

61 İnce düşüncelere sahip bir şâir olduğum için hayal noktasına (kendi) tarzımı bırakırım.

62 Bu parlak gazeli, övünme ipliğine inci gibi dizerek yaratılışımı ispat ederim.

63 (Yüzündeki) ayva tüyleri ve benler, (o) güzellik ülkesi şahının askerleridir. (O askerlerin) sabır ve karar ülkesini ayak altına almaması mümkün değildir.

64 Gamzesi can alıcı, saçları kafir (olan) o peri afetin aşıkları ölüm korkusundan nasıl kurtulsunlar.

65 O ceylan galiba Çin ülkesinden yeni gelmiş. (Çünkü) insanların bakışlarının dalgalarından ürkmektedir.

66 Ey içki sunan güzel! Lâl dudağını ve badem gözünü görünce gece gündüz şarap ve mezeyi unuturum.

67 Rakibin ayartmaları, aşıklara sevgiliyi terk ettiremez. (Çünkü) şeytan, ârifin imanına zarar veremez.

68 Kötü yaratılışlılar, gönül ehillerinin zihnine dokunur. Kırmızı gonca, dikenin pençesinde incinir.

69 Ey Eşref! Şikâyet ve övünme sözleri artık yeter. Sözü uzatmak tatlı ise de yaratılışa bıkkınlık verir.

70 Kalemimi, gönülden bağlılığın haberi ile o vezirin bulunduğu yerin yüksek kabulüne ulaştır.

71 Bu âlem, dilek ve istek bahçesi olup istek fidanı gayret rüzgarıyla açıldıkça,

72 Bağış eteği yalvaranların öptüğü yer, bulunduğu yerin kapısı önde gelenlerin kıblesi olsun.

73 Diyelim ki bağışından dolayı utanmışlardır ama kötülüğünü isteyenler varsa yüce Allah onları kahretsin.

XIX

1 Ne hoş! Kudret izinin divânının kalemi, imkân mektubunun görünen âlemini düzene soktu.

2 Bolluk ve bereket veren (Allah), hallerin ve taleplerin başlangıcında hükümlerinin neticesi olarak insanların vücudunu yaratmıştı.

3 Açıklama sözlerinin başı güzel ve düzgün söz söyleyen nefis olduğu için insanoğlu, âlemin kitabının asıl maksadıdır.

4 İki cihanın kapısı (onun) yüceliğine denktir. Bu dokuz kat gök, kudretinin sûretlerinin ortaya çıkışıdır.

5 Kısacası (onun) adının ortaya çıktığı yer, din ve marifet güneşinin olgun ışık ve parlaklığı, insanoğlunun yüzüdür.

6 İnsanlar için insan yaratılışının değişimini gerektiren makam, medeniyetin gizli sırlarıdır.

7 Günlerin dönüşünün dalgası bereket ve yayılma ile olduğu için insan tamamıyla alışverişe bağlıdır.

8 Yükseliş yolu eğer korkulan tehlikeli bir yol olursa istek kervanı, şüphenin yüksek doruklarına düşer.

9 İnsanların çalışmaları, hizmet edenlerin barış içinde olması, adalet cariyesinin usulüne göre gerçekleşir.

10 İnsanın mertebesinin yüceliği o derecedir ki en büyük hükümdarların gölgesi (onun) sığındığı yer olur.

11 İnsanın hatırı için bu zafer ve eğlence yerine zemin yaygısı döşendi, yedi çadır verildi.

12 Yardımcısı yıldız ve gezegenler olduktan sonra felek hiç gözbebeğinin yaratılışına uymaz mı?

13 Cevherin şerefi insanın mayasından, bulutun sızıntısının yokluğu saçılan feyzin kıymetindendir.

14 Ne hoş! Kutlu talih ve en mutlu yıllar ile özellikle bu asır asırların en seçkini oldu.

15 Sevinçlerin tadı, âlemin damağına lezzet verdi. En olgun parlaklık, mülkün vücuduna döşenerek geldi.

16 Zamanın gül bahçesinin gümüş renkli suyu, içimi hoş tatlı suyun heyecanı ile doludur. Günlerin yüzü ferahlıkla gül gibi gülmektedir.

17 Mutluluk goncası açıldı, keder gözü kapandı. Zevk ve eğlence baharı gelince keder soğukluğu gitti.

18 Gam ve keder sözleri manasız sözler olarak kaldı. Hüzün ve dert sözleri en saf doldurma sözler oldu.

19 Her zaman ver her yerde sevinç, dünyada ve âlemde huzur ve rahatlık.

20 Yücelik ve kudret sarayı cenneti kıskandırdı. Tâlih ve devlet binası kuvvet bulup sağlamlaştı.

21 Gündüzü; sevinç ve neşe bayramı, gecesi; kutluluk değeri olan bu yılların en seçkini, bereket gösteren (o) vezirdir.

22 Keykubad'ın, huzurunda köle olduğu (o) adil ve insaflı veziri görünce felekte yıllar ve devirler elbette kıskanır.

23 Öyle bir makam ki felek yüce eşiğine yüz sürer, öyle bir makam ki yüce dîvânı herkesin sığınağıdır.

24 Öyle bir makam ki zamanın övüncü, alemin canı, canın alemidir. Kapısının toprağı varlıkların gözünün sürmesidir.

25 Öyle bir makam ki feleğin ipekli döşemesi (onun) herkesçe tanınan örtüsünün kenarına göre alçak bir suçtur.

26 (O vezir) cömertlik ve bolluk cihânı, gayretli bağışın gökyüzü, nimetlerin canlandırıcısı, kerem ve şefkat gözüdür.

27 Devletin mutlak vekili, Cem (gibi) heybetli, yücelik feleğinin hükümdarı, hükümleri değerli vezir.

28 Talih gözünün parlaklığı, vezirlerin en sonuncusu, kudret mayasının hamuru, cömertlerin övüncüdür.

29 (O), gözün mührünü süsleyen sadrazam ve kudretli (kişi), ümmetlerin gözünün ışığı, İslam devletinin övüncüdür.

30 Peygamberler şâhını duyan Reşid Paşa'nın aklının olgunluğu en akıllıları şöhretsiz bırakır.

31 (Onun) yüceliğinin benzersizliği anlaşıldığı için yeryüzü ve gökyüzü saygılarını artırarak ayağının toprağını burunlarına koku yaparlar.

32 Mavi renkli feleğin tası, (o) cömertliği övülmüş vezirin cömertlik sofrasında sıradan bir kâse gibi kalır.

33 Doğunun şâhı, âlemin seçkin sığınağının eşiğine alnını sürerek merhamet diler.

34 (O vezir), sadrazamlık güneşine gölgelik etmesi için feleği hizmete kabul etse alçak gönüllülük eder.

35 (Onun) şanının ve anlayışının bölgesi için, zeki ve anlayışlı kimseler kıymetinin dalgalarında değersiz (ve) küçük birer su kabarcığıdır.

36 (O), yiğitlik ovasının en heybetlisi olduğu için Venüs ve Merih (onun) yüce kılıcının hayaliyle elbette parçalanır.

37 Şeref merdiveni, devletin feleğinin delilidir. Devam eden makamının ışığı şeref tahtını parlatır.

38 (Onun) iyiliğinin rüzgarı; hayat veren Mesih'in üflediği nefes,merhametinin kokusu;vücutların ruhudur.

39 Sabahın rengi, (onun) bağışının beyazlığına küçük bir örnek, akşamın karanlığı ise öfkesinin karalığını gösteren aciz bir izdir.

40 Manevi yücelik, (onun) talihinin yüceliğinden alçaktır. Dolunayın üzerindeki beneklerin resimleri talihinin yanağındadır.

41 Vekillerin en yücesi, (onun) kafilesinin veziri, vezirlerin en büyüğü ise ezici kudretinin kölesidir.

42 En kusursuz parlaklık, (onun) görüşünün ışığına gönlünü bağlamıştır. Kalbe doğan anlamların sevgilisi ise fikir mumunun pervanesidir.

43 Varlıktan maksat saygıdeğer vücutsa, yokluktan istenen o zamana kadar varolmayan eşitliktir.

44 Son, başlangıçtan benzerini sorunca yokluk, Kaf Dağı'ndan Ankâ'nın benzerini getirdi.

45 (Onun) koyduğu kuralların parmağı güçlüklerin üstesinden gelmeseydi canlılar için gerekli bütün şeylerin düğümleri bağlı kalırdı.

46 Kaderin izlerini var eden Allah, (onun) yaratılışının mâlikânesinde kerâmet olduğunu açıkca ortaya koyar.

47 (Onun) insaf eli, karşıtlıkları öyle bir kaldırdı ki sanki güvercin yuvası şahin kanadının altındadır.

48 (O), dünyayı öfkelerinin pençesine öyle bir gizledi ki koyun, aslan ve kurt yavrusu ile iyi geçinir.

49 Kavga saflarını o derece yaran bir cihangirdir ki safları doldurmaya gerek bırakmaz.

50 (Onun) adaletinin hafif rüzgarı, dört mevsime kıvam verirken ülkesinin bahçesi nasıl İrem'e benzemez.

51 (Onun) bağış bulutu. istek bahçesine damlalar saçarken alemdeki istek fidanı nasıl gül açmaz.

52 (O), olgun adaleti ve doğruluğu ile dünyaya huzur verdi. Bağışının tatlı suyu ile halkın tadı damağında kaldı.

53 (Onun) affetme huyu terbiye etmiş olsaydı felek, ayın kenarındaki lekeleri tuzak halkası yapmazdı.

54 (Onun) koruyuculuğu denizin dibine kadar yayılsaydı balıklar daima olta tarafına yönelmezlerdi.

55 Avcılar (onun) bahtının açıklığını zafer süsü yapsalardı tuzak kurmadan kucaklarına felekten Hüma düşerdi.

56 Menkıbe makamının şâhı, Cem'in değerindeki padişah, makamı gökyüzüyle arkadaş olan yüce vezir.

57 Yazıları beğenilmeyen kalem, şâir Akif'in Adem Kasîdesi'ne nazîre yazmıştı.

58 (Ey) vezir! İsteyince alçakgönüllülükle o sade şiiri feleğe sonsuz bir süs yaptın.

59 Ne güzel! Bağışının katında şiirimin varakları, olgun alçakgönüllülüğün için anlayışın en geniş yeri olsun.

60 Ne güzel! Bu anlayış ile gayretinin sonuna benim gibi değerli sorular soran biri ulaşsın.

61 (Onun) iltifatıyla vahi, söz (ve) ilhamın yürüdüğü kalem benim mahkumum oldu.

62 Olgunluk tahtındaki talihi parlak kişi benim. Bu nedenle bütün zorluklar baştan başa emirlerimin kölesidir.

63 O mana süvarisi ben olduğum için yedi göğün yıldızları bilgi atımın eski nallarıdır.

64 Bilgi ve anlayış ülkesi, yaratılış atımın ayakları altındadır. Fikrimin yayı, kutsal ruhu (avlama) tuzağının bağıdır.

65 Eserlerimin büyülü ağzı; hünerin bereketli ırmağı, taze kalemimin dili ise sözlerin şiiri öptüğü yerdir.

66 Gazelde Şevket-i Rum, kasîdede Urfi, rübâî hayallerinde ikinci Hayyam'ım.

67 Sitem eden felek ve kötü adlı talih, olgunluk ve anlayışımı kıskanarak (bana) kin tutar.

68 Yaratılışımın yüceliğinde kavgayı yok etme hayali bulunmaz. (Bu nedenle) feleğe ve talihe dilimin kılıcını çekmem.

69 Gazel meydanında bu şekilde salınır ve gezersem kalemimin üzengisi, söz üzengisinin sığınağı olur.

70 Şafak sökünce, akşam karanlığı renginin dalgaları gider. Sabah içkisi, içki sabahına her zaman parlaklık verir.

71 O servi bedenli güzel, çemenliğe gelince elbette gülün inleyen bülbülünü utandırır.

72 Ey ay! Ayrılık kavgası çekenler şikayet etmesinler. (Çünkü yanağındaki) ayva tüylerine kavuşma davasına kusursuz parlaklık verildi.

73 (Ey sevgili)! Olgunlaşmamış mis koku, (senin) saçlarının kokusunu taklit etseydi kıskançlığın hararetiyle yanıp yakılmazdı.

74 Aşkın kutsal yerinde, (sevgilinin) dudağına gül öpücüğü kondurmak yasak olsaydı, (onun) güzelliğiyle yasal izin bulurduk.

75 Ey Eşref! Artık bu kadar baş ağrıtma yeter.Dizginlerinin güzel kokusu ile övdüğün vezire dua et.

76 Ayların ve yıllar zamanın olaylarından sayıldıkça, günlerin tespihi ile dört mevsim döndükçe,

77 Ömrünün hesabı, kıyamet gününde öpülen yer, huzuru (ise) kıyâmet sabahının sığınağı olsun.

XX

1 Zihnim, talihimden ötürü o kadar acıdır ki ne zaman su damlası istesem ayna (devir), sitem zehri sunar.

2 Günde bin ihanet taşıyla zihnimi yıkar. Ah, her an göğsümde bin keder yarası açar!

3 Çıkar sözleri ve yükseliş mevsimi görmedim. İyilik rüzgarı esmedi, cömertlik güneşi doğmadı.

4 Devrin varlıkları talihim ile uyuşmadı. (Bu nedenle) ümidimin hükümleri her an Zuhal gezegenindedir.

5 Kederlerimin onda birini kütüğe kaydetsem rakamların sıkışık zihinleri parça parça olur.

6 Talihim bana yardımcı olmadı. Acaba ne zaman dost olacaktır bilmiyorum.

7 Ömrümün nüshalarının başladığı yerin açıklandığını görmedim. Acaba gam nüshasının tercümesindeki hikâyem nedir?

8 Bahtım her tarafta yol kestirir ama rütbe kapısında ayağımı kımıldatmaya bırakmaz.

9 Aklımda keşkeler olmasa, eskimiş ve yaşlanmış olsam yücelik konusu cahil gözbebeğinin ayağı olur.

10 Acaba ileri giden ayak şimdi delilin yüzü olup beyaz sakal ile güzellik davası mı ortaya koyar?

11 Hüner, asırda usulüne göre hareket etmektir. Zâti'nin yetkisine ihtiyaç yoktur.

12 Anlayışsız felek, hüneri almak için bir pul bile vermez.Çektiğim çilenin hepsi boşuna gayrettir.

13 Feleğin değirmeni için akıllıya ne gerek var? Anlayışsız eşek, onu kavgayla döndürür.

14 Devran, akıllılara görünmeyi sunar oldu. Allah Allah bu ne hal, ne illetli bir hata!

15 Her zaman yüce kabulüne sahip olmaya çalışsam da asla isteklerime kavuşturulma ödülü ile ağırlanmadım.

16 Eflak, Boğdan ve Kasım'ın Kırım'ını gezdim. Kolaylığı ve güçlüğü her zaman eş tutardım.

17 Sonra seferim Gürcistan sınırına düştü. Ancak, o zamanlarda savaş bana ahımın emriydi.

18 Allah'a çok şükür, rahatlık ve barış izi göründü. Kısacası cihan, nasıl ve niçin (sorularından) emin oldu.

19 Alçak talih yine bana hâlâ düşmanlık eder. Barışmayı isteyerek hiç pişmanlık işareti göstermedi.

20 Savaş hali sebebiyle bir çok yer dolaştırdı. Ancak bu seyahatte ayağımı kaydırdı.

21 Gazâ günlerinden sonra (beni) Niş şehrine attı. Niş şehri, can evimde türlü hastalıklar açtı.

22 Öyle bir kaza ki davasının anlamı çok büyüktür. Öyle bir yer ki şöhreti Niş semtinin resimlerine bulanmıştır.

23 Öyle bir Niş şehri ki havasında ve suyunda güzellik yoktur. Zemininin pis toprağında kötülükler arka arkaya gelir.

24 Yazık ki bu yerin kıymeti, gönül sıkıntısı içinde olduğum için İrem bağı olsa da bana zindan görünür.

25 Benim yaşıtlarım hep geldiği makama gittiler. Sadece ben, Allah tarafından ayrılan yere geri dönmedim.

26 Alıştığım vatanımı görmek kolay olsaydı başıma gelen yüz çeşit (belayla) dert çekmezdim.

27 Ey sabah rüzgarı! İstanbul toprağının kokusu gözümde tüter. O semtden bir haber yok mu?

28 İstanbul'u bir daha görmek hiç mümkün müdür? Bu kaçınılmaz belanın, sonsuz bir sürgün olduğunu sanıyorum.

29 Keşke sadrazam hazretlerinin cömertlik ve bağış habercisi, gayret müjdesiyle bir emir mektubu getirse.

30 Onun tekkesi,.askerlerin tavaf ettiği yer, unvanının tertîbi ise en büyük meleklerin mühürlerinin nakışıdır.

31 Zemin, (onun) ululuk tahtında en aşağı makam, felek ise ağırbaşlılık meclisinin ucunda bir merdivendir.

32 Aristo gibi şöhretli, cihana hükmeden vezir, yardım istenilen hükümdar, nimet sahiplerinin başı.

33 Şifası ev bark yıkan, bağış ışığını kuvvetlendiren (vezir), savaş meydanlarının Rüstem'i, cömertlik nevruzunun Hatem'i.

34 Hz. Ali gibi hikâyelere sahip, Cem gibi gösterişli, felekteğin eşiği, Bermegi gibi heybetli, ümmetlerin önde gelen muhtarı.

35 Memleketi koruyan, ikinci Hârun Reşid, Hz. Ali'nin vasıflarını taşıyan başkan, Faruk tabiatlı komutan.

36 O, vezirlerin övüncü yani vekillerin en akıllısıdır. Bu nedenle, kalbe doğan aklın aynası, (onun) temiz gönlüdür.

37 (Onun) sadrazamlık tahtının süsüne esas olan devlet, doğrusu onun kuvvet eli ile sağlamlaştırılmıştır.

38 Manzib'in devri (ona) vekalet etmek için taklitçilik yapar. İşer (onun) sağlam tedbiriyle sağlam bir düzene kavuştu.

39 (O sadrazamın) milleti ve ülkesini koruyan doğruluğunun gölgesi, halkı rahata erdirip sitemden eser bırakmadı.

40 (Onun), kalbi devlet işlerinin gizliliğinin cilâsı, zihni tecelli hükümlerinin doğduğu yerdir.

41 Kılıç ve kalem sahipleri (onun) destanının altındadır. Kalem ve kılıç ise padişaha yakışan elinin ışığıdır.

42 (Onun) cömertlik eşiği isteği olanların sığınağı, yüce kapısı ise yeni insanoğlunun kıblesidir.

43 (Onun) parlak talihinin gücü kutluluk burcu, asrı sevinç nevruzu, zamanı ise mutluluktur.

44 Düğüm ve açıklık izleri (onun) ayrılıp birleşmesinden ibarettir.Karanlık ve aydınlık sûretler onun lütuf ve öfkesinin işaretidir.

45 Gökyüzü (onun) gösteriş derecesinde alçak bir koridordur. Melekler ise sancağının gölgesi için hizmet sebebidir.

46 Bu nasıl bir ululuk, nasıl bir yüceliktir Allah mübarek etsin! Öyle ki yüce arş (onun) bulunduğu yerde secde eder.

47 Öyle yüce bir padişah ki yedi kat gök, kıymetinin kafilesinin süsleyicisidir. Allah uzak etmesin!

48 Allah Allah öyle bir güler yüzlülük öyle bir güler yüz ve öyle bir yemin ki felek , (onun) yüce şöhretine yemin etse şaşılmaz.

49 O, alemin ruhunun şöhreti, manevi doğru yolun çıktığı yerdir. Bütün akıllar (onun) doğru yolunun ışığından mutluluk isterler.

50 Yersiz yanlışlar, (onun) düşüncesinin güzelliğini göremez. Allah'ın kalbe doğurduğu el değmemiş manalar ona haramdır.

51 Büyük bir isim varsa onun temiz şöhretidir. Güvenli bir yer arayan gönül isteği onu da bulur.

52 (O sadrazamın) yücelik ve ululuğunun derecesine nazar değmesin. Ağırbaşlılığının güzelliği, (onun) kişiliği için kutsal bir huydur.

53 Felek (onun) huylarının inceliğini anlatsa Behram'ın kılıcını yokluk semtinde bir kenara atar.

54 (Onun, her şeyi) onaran bağışı, niceliklere şifa bağışlasaydı sanal kök, parçalanma hastalığından kurtulurdu.

55 (Onun) yaratılışı, eşyanın tabiatını değiştirmek istese hayvanların tırnağının gücü ile gül tatlısının lezzeti değişirdi.

56 Yokluk rüzgarı, öldürücü bir zehir gibi tatlı olur. Öldürücü zehir, insana zemzem mutluluğu verir.

57 Cem'in tacı bu yeni matlaım için açık artırma ile satılsa şaşılmaz. Çünkü (onun) vasıflarını süsleyecek bir diğer süstür.

58 (O), Feridun'un ilminin padişahıdır, Allah eksik etmesin! Yanında bulunanlarla ilmi yükselten bir padişahtır Allah uzun etsin!

59 (O), keramet parlaklığını artıran, ulu kişiler arasında başını yükselten, düzen hükümlerini süsleyendir. Ümmetlerin en mühimidir.

60 Halkın önemli işleri, (onun) görkemi ile hoş, alemin düzeni gücü ile süreklidir.

61 Gayreti, zamanın zorluklarının üstesinden geldi. Demek ki sabah rüzgarının hareketi sevgilinin saçlarını kıvrım kıvrım yaptı.

62 (Onun) adaleti o derecedir ki, devrinde, kurt ile koyun birbirlerini affederek birbirlerinin boynuna sarılırlar.

63 (Onun) emri o derecedir ki, karşıtlıkları kaldırmak istese İran aslanı ceylan yavrusunu koynunda besler.

64 (Onun) yasakları o derece uygulanmaktadır ki, gece giden hırsız, ayın parlaklığı yüzünden hiç karanlık bir dalga bırakmaz.

65 Ey ağırbaşlılık arşının kıymeti yüce veziri, şeref makamının, âilesi yüce varlığı!

66 (Ey vezir)! Şefkat ve cömertlik nüshasının sonu sensin. Hatem, senin yanında eski bir örnektir.

67 Denizlerin hükümdarı sensin. Gönül ve bağış bulutu, cömertlik feyzini (senin) sonsuz bağış sahilinden umar.

68 Ruhlar alemi, arşta güneşin kasesini tutarak yeryüzünde alçalma coşkusuyla noktalanır.

69 Ey her şeyi bilen Allah! Allah için, şikayet konusunda dilim uzundur, affet. Yenilmiş dişi bir kediyim.

70 Sözlerimin her zaman kusurlu görüldüğünü biliyorum. Dili sürçmüş olsa bile gamın kırgınlığı çekilir.

71 Gönlümün sırrını sadece sana açtım. Yoksa kimseye hâlimden şikayet etmedim etmem de.

72 Bütün istek ve gizliliklerin iletileceği yer sensin. Eşiğinde inleyip halimden şikayet etsem ne olur?

73 Âlemin sığınağısın, ben o âlemin içindeyim. Sadece beni gayretinden mahrum bırakmak sana yakışır mı?

74 Senden isteğim; yükseliş fırsatıdır. Hiçbir zaman para dilenmek değildir. Allah göstermesin.

75 Teselli veren, cömertlik sahibi yüce Allah yetişir. Allah'ın cömert ve yüce olduğunu bütün ümmet bilir.

76 Sözünü yerine getirmek için emir ver. (Benim için) bundan daha büyük bir sevinç zamanı olmaz.

77 Senin gibi söz söyleme makamı varken gönül ehlinin sonda kalıp, midesini düşünenlerin yükselmesi hiç mümkün müdür?

78 İstek eteğinde ne zamana kadar başka savsaklamalar görüp hiçbir cevap almadan bekleyeceğim?

79 Adaletin, yetkinin nazına düşkünken bahtımın güzelliği nasıl perişan kahkülle bir olsun?

80 Senin cömertliğinde eksiklik, bende bilgi kusuru yok. Zenginlik şirâzem ne zaman toplanıp bir yerde olacak?

81 Ey saray makamındaki (vezir)! Sen, vezirlerin en akıllısı, ben şâirlerin en ustasıyım. Ödül yok mu?

82 Şairlere önceleri ne kadar saygı gösterildiği konusunda Firdevsi ve onun Şehname'si bir hissedir.

83 Hele söz söyleme, geçmişte hiçbir zaman hor görülmemiştir. Geçmişte, ümmetler şiire hep rağbet etmişlerdir.

84 Rumlar ve Acemler (sözü ve manayı) hep baş üstünde tutardı. (Şimdi) söz ayağa düştü, mana ayak altına alındı.

85 Her zaman insanların birlikteliğinin yönü sözdür. İnsanlığın söz kapısındaki izi ise söz kuvvetidir.

86 Eski takvimin şimdi değeri yok ama, söz, takvimin güzelliği için üstün bir cömertliktir.

87 Sözün etkisinin (bıraktığı) izler nasıl inkar edilir? Söz, erbabına panzehir, anlamayanlara ise zehir olur.

88 Böyle seçkin bir asırda benim gibi mucizeler söyleyen (bir şairin) boş sözler söyleyen biri olarak sayılması çok garip bir emir.

89 Acımasız feleğin bana neler ettiğini sen bilirsin. Kötülük ve keyif cetvelinin onu kavraması mümkün değildir.

90 Çabalarıma (senin) şerefli emirlerin katılmışken geçmiş komutanlar imdadıma asla yetişemediler.

91 Bu, şikâyet değil hâli anlatmaktır. Akıllıları yok sayan sanki kendisi akıllıdır.

92 O cömertlik madeni vezir, yücelik fidanıdır. Ona, gönlündeki isteklerin manasını anlatan, rütbesinin cimriliğini ağırbaşlılık sanır.

93 Gayretinin cimriliği o kadar fazladır ki halk onu Pinti Hamit ile bir tutar.

94 Vekillere dil uzatmak saçmalıktır ama üzüntümün çokluğu bana küstahlık ettirdi.

95 Ey vezir, şefkatin şükrün eksikliğine bağlı değildir. Gayretinin cömertliği, şanın için bir bağıştır.

96 Benim gibi zavallıyı ne kadar yanına aldın? Bir an bile o lutfa şükretmeye gücüm yetmez.

97 Dört kasîdeyle sana halimi anlattım. Bundan sonra her biri senin kabulüne yakışır.

98 Şimdi bu değersiz hediyemi (sana) sunuyorum. İyiliğinden, cömert bakışlar çıkacağını umarım.

99 (O) zeki ve anlayışlı (vezirin) şanını böyle anlatmazdım. Ama feleğin zulmü yaratılışımı tembelleştirdi.

100 (Bu) sınırlandırmalar gerçi övgüne denk değildir ama vasıflarına sınırsız rakam üstleri konulur.

101 Uğursuz felek, sözlerimi dilsiz bırakmasaydı övgünü bir çok hayâle boğardım.

102 Kâfiyesiz ve vezinsiz sözlerle (şiir söyleyen) o başkan ben olduğum için kalem ve söz, devletimin davul ve bayrağıdır.

103 Olgunluk ülkesini baştanbaşa süsleyen ben olduğum için hikmet ve mana ülkesi emirlerimin tahtıdır.

104 Gizli sırların, kerâmet nuru ile, korkusuz gönlünde şimşekler çaktırdığı, söz söyleyen filozof benim.

105 Deniz, anlayışımın engin sularının yanında bir damla, âlemin karalığı ise hayâlimin önünde bir zerredir.

106 Kalemim, makam ve ezgiler söylemeye başlasa tavrı berrak bir çalgıcı olur.

107 (Kalemim) sıcak nağmelerinin Zühre'si ile Zühre'yi parçalar, zemin ve nefesi ile de attarları ve dilsizleri kıskandırır.

108 Yaratılışım o akan su olduğu için olgunluğumun kudretli elinde kalem göründüğünde, aynı sözü söyleyenler dururlar.

109 Kutsal feyzin yaratılışı, düşüncelerimin ırmağındadır. Meryem'in Mesih'i sözlerimin sızıntısı ile aciz kalıp şaşırır.

110 Parlak şiirlerimin her biri bir sihr-i helal olduğu için büyülü yaratılışıma Harut desem şaşılmaz.

111 Hükmedici Allah'ın hükümleri, kalemimin ucundadır. Benim gibi bir söz söyleme ustası yoktur desem şaşılmaz.

112 Diğer şiirler (benim) şirin şiirimle aynı değerde olamaz. Şekerle şalgam yemeği bir midir?

113 Hiçbir şâir parlak renkli, süslü desenlerimi (şiirlerimi) taklit edemez. Kırmızı renkli boya ağacı hiç şarabın yerini tutar mı?

114 Bilgi ve anlayışımla dizgin yarıştıracak olan varsa gelsin. İşte hüner meydanı, işte divit, işte kalem.

115 Nef'î'nin ruhu dahi hakkımı versin. Hallâk-ı Maânî bana bayrak olsun.

116 Çabalarım, şâirlik sanatına ayrılmış değildir. Her hünerde var olduğumu ispatlama çabasındayım.

117 Sözün kısası şimdi hamse sahibi olan şair benim. Acemleri geleneği Rum'un Urfi'si olduğumu doğrular.

118 Bu kasîdem, (seni) överek şeref bulmuştur. Vahî, (senin) şöhretini kalbe doğan doğru yola götürdü.

119 Yaratılışım, vasıflarının devamında gazel söylese şaşılmaz. Çünkü kalem, kasîde levhasında gazel yazsa yakışır.

120 O Niş'li gül yüzlü güzelin buhranının zehrine panzehir olarak kavuşmayı merhem olarak vermeseydim.

121 Benim için yeni salınan (sevgilim) gibi kutsal bir ceylan yoktur. Aşk Kabe'sinde (onun) iki kaşı mihrap olarak yeter.

122 (Ey güzel)! Gülün üstündeki çiğ, goncaya tazelik feyzi verir. Terinin parlaklığı yanağının güzelliğini daha da yüceltir.

123 Ah o kâfir çocuk, felakete sebep olan bir put hem de ne puttur ki kavuşma put hanesinde Müslümanların canını alır.

124 Niş memleketindeki insanların gönülleri yaralı olmasın. Lokman Ruhu dahi onlara şifa vermeye yetmez.

125 Ey Eşref! Şikayet sözleri yeter. Bundan sonra yüce vezire dua ve selam et.

126 Dünya varoldukça Anadolu ve Rumeli kazaskerliği devlet sürsün. Var olma ve sonradan ortaya çıkma konusu hekimlik rütbesi olsun.

127 Dîvân makamı o şerefli vezir ile aydınlansın. Bulunduğu yerin kürkü, kalem ve levhanın kenarı olsun.

128 Merhametli Allah sonsuz yücelik ve ömür ile merhametinin gölgesini cihanda uzun etsin.

XXI

1 (O sadrazam) düzenli bir dünya sözü vermişken yazık ki felek, yemin ve ant ile hile yaptı.

2 Allah'ın bağış denizi dalgalanırken gam kasırgasının kargaşalık çıkaran hücumu koptu.

3 Alçak felek, âlemde iki gün zenginlik görse kıskançlığından yakasını yırtar.

4 İnsan türünü gülerken ağlatan kinci feleğin hilelerinden sakın.

5 Feleğin kadehi sıkıntı ve eziyet şarabı ile doldu. Feleğin dönen kadehi rintlerin zevkini bozdu.

6 Mutluluk kadehine bedel uyuşukluk ve tembellik kadehi içildi. Mutluluk meclisinin dönen kadehi dağıldı.

7 Gayret defteri dürüldü, bağış mektubu büzüldü. İstek güzelliğinde alnın kırışıklığı göründü.

8 Halka Müslümanlık izni verilmişti. Mutluluk ve şevkle mutluluk yeri kurulmuştu.

9 Âlemin elindeki şikayet yazısına bedel felek, (onun yerine) hüzünler kulübesini koydu.

10 Lütuf ve vefanın yerinde yeller eser. Cömertlik ve bağış kokusu ümitsizlik dalgası oldu.

11 Alçak felek, açılmış düğümünü şefkat ümidine üstün kılarak ümitsizlik semtinde yer etti.

12 Olayların gözü böylesine bir dik başlılık görmedi. Uygunsuz dönüş, sınırı aştı.

13 Ya felekte mahşer saatinin izleri koptu ya da Allah'ın öfkesinin amacı gerçekleşmektedir.

14 Başlangıcı kıyametledir ya da cehennem azabının ateşine sahip olan, cihana bildirmektedir.

15 Kaderin yazıcısı, insaf satırlarına bir baştan bir başa çürük (batıl) bir çizgi ekledi. Şaşılacak şey!

16 Acaba günlerin sonucu ne kazandırır, geçici dünya ne şekle girer?

17 Yıkılmış gönlü acıma ve okşamayla bundan sonra kimin şenlendireceğini bilmem.

18 Acaba üzüntülü, gamlı gönlün kapısını şefkat rüzgarıyla kim açar?

19 Ulu ve yüce (Allah), acaba kaybedilenin yerine yenisini kazandırarak bulanıklıkları kaldırıp dünyayı parlatır mı?

20 Zorluk ve kolaylık, âlemde önce de vardı, sonra da olacaktır ama (şimdi) varolan yakınlıkların ötesine geçti.

21 Gerçekleşmesi mümkün olmayan (şeylerin) varlığı, görünen âlemde sûret bulursa hizmetçiler de parlak bir devir ümit ederler.

22 (O) saygıdeğer vezir, uğurlu gelişiyle saray meclisinin huzurunu şereflendirir.

23 Öyle bir vezir ki, Dara'nın kılıcı (onun) ayakkabısının kılıfıdır. Öyle bir vezir ki, Süleyman'ın devletinin aynasıdır.

24 (O), cihanın yüce kudreti, tok gözlülük göğünün şanlısı, korkusuzluk ve güven yörüngesi, padişahın vekîlidir.

25 (O), adalet ve insaf boşluğunun dizgin çevirerek dönen süvarisi, merhamet cihanının gözcüsü ve bekçisidir.

26 Makamı felekler olan, işlerinde kılı kırk yaran hükümdar, Allah'ın yardımıyla üstün gelmiş ikinci vezir.

27 Yücelik makamının eşi bulunmazı, âlemin koruyucusu, şan ve şeref muhiti, padişahların merkezidir.

28 Akıllı ve olgun sadrazam Reşit Paşa'nın anlayış ve bilgisinin olgunluğu, ümmetlerin aklının görünürde olanıdır.

29 O yücelik feleğinin makamı (olan vezir), nâmı ve şöhretiyle halka Cemşid'den ululuğunu unutturdu.

30 Sâmâni, (onun) servet ve şan üzengisinin zenginliğini görseydi , (o) zamanın askeri (olarak) en önde giderdi.

31 O, talihli, saygıdeğer yüce vezirin fermanının bağlılık, her zaman kader hükümleridir.

32 En yüce makamın tahtında oturan, yıldızların göğü olan veziri öven kişinin kazancı daima cevherdir.

33 Sidre, (onun) üstün gücünün en kutsal yerinin koridoru, göğün kubbesi ise şeref tahtının salonudur.

34 Felekteki ayın yanağı, (onun) eşiğinin süpürgesi, (o ayın) ışığı ise gecesinin mumudur.

35 Zafer, (onun) yücelik ve büyüklük ülkesinin bekçisi, kader ise talih yolunun gözcüsüdür.

36 Karanlık gece, (onun) öfkesinin karalığını göstermek, sabahın nuru da bağışının beyazlığını taklit etmek içindir.

37 (Onun), gayretinin tatlı suyu, can değerindeki iksirlerin başı, şefkatinin su dolu kovaları ise ruhların hayat pınarıdır.

38 Yıldızlar ve gezegenler ucuz bulsalardı, güzellik elması, bağış cebinde bir günde biterdi.

39 (Onun) bolluk yeri, aklı yaracak kadardır. Felek, (onun) alçak bir su kabarcığı, zemin ise çalı çırpısıdır.

40 Hatem ve Kisri, (onun) cömertlik kabının artıklarını toplamak için geçmiş asırlara bildirdiler.

41 Yıldız ordusu, yağmurun hesabını yapabilirse, o zaman (o vezirin) iyilik ve nezaket denizinin ölçüsünü bulmak gerekli olur.

42 Felek, iki dünyanın külçesinin ağır yükünü alıp (onun) ölçüsünü takdirin sapı yapsa,

43 Ağırbaşlılık ve alçak gönüllülüğün ile karşılaştırınca, büyük bir utanç ile eksikliğini söylerdi.

44 Akıl, büyüklük ve saygınlık kutusunun cevheridir. Kaynağı, kıymetli yaratılışın kutsal yerindedir.

45 Hüner, kerâmet mayasının kıymetli kapısıdır. Hüner denizi (o vezirin) bilgi ve ilim muhitinin damlasıdır.

46 İnsanlığın varoluşunun şerefi olan olgunluk, ona özgü olup şan ve şeref buldu.

47 Nisan bulutu, (onun) feyzinin izinden gitseydi kendini beğenmiş bir su kabarcığına değil sedefe gebe olurdu.

48 Çelik eğe (onun) inceliği ile terbiye olsa nazının ipeğinden elbette üstün olurdu.

49 Sabah rüzgarı, huylarının güzel kokusunu gül bahçesine getirse gülen gülü kıskançlıktan ağlatırdı.

50 Kader, eskiden koyduğu mevsimleri değiştirmek istese kışı hemen bahara çevirirdi.

51 İşlerin çözümü, (onun) emirlerine, hizmetçilerinin barışık olmaları ise fermanına bağlıdır.

52 (O), koruyuculuk ve vekillik gölgesini çekince cihan çok perişan olmuştu.

53 Feleğin yeni (doğan) insanı dert ve kederle iki büklüm ettiği, şiirimde anlattığımdan daha fazladır.

54 O kanun koyucunun, sadrazamlığını gözetirken can kulağına ruhlar aleminden bir müjde geldi.

55 (O) parlak müjdeci, (bu müjdeyi) nağmelerle söylemeye başlayınca şükür secdesi etmeye yöneldi.

56 Hani devranın açılması mümkün değildir diyerek ümit günlerini telafi etmezdik?

57 Allah, insana acıyınca, felek başarı ile eksiklerini giderir

58 Dünyaya sevinç ve neşe vakti geldiğinde Allah, şanlı bir vezir bağışlar.

59 Allah'ın fermanı mülkü şenlendirince doğal olarak güneşin görüşü kuvvet kazanır.

60 Allah'ın yardımıyla bu tarih meydana çıktığında Allah, güneşe, doğru yolu gösterir.

61 Allah'ın isteği ile alem düzene girince Allah böyle bir padişahı yetkisi sonsuz bir vezir yapar.

62 (Onun) devletinin yıldızının doğuşunu, karanlık akşamı sevinç bayramının sabahına çevirdi.

63 Cihan, (onun) gölgesinde huzur ve güven bulur. Devran bahçesine mutluluk rengi gelir.

64 Keder sonbaharı gitti. Mutluluk mevsimi gelince memleket bahçesine mutluluk ve sevinç rüzgarı eser.

65 Ey cömertlik âleminin parlayan güneşi, feleğin askeri, sadrazam, kanun koyucu.

66 (Ey sadrazam)! Gerçi şanının yüceliğini tarif etmek mümkün değildir ama kalemim, övgüne kendini kaptırmış koşmaktadır.

67 Doğruluğunun güzelliği, şanını olgunlaştırmaya yetmez mi ki yaratılışım seni överken eksiklerini söylesin?

68 Benim, düzgün söz söyleme ilminin hocası olduğumun delili; söylediğim kasîdelerdir.

69 Sen, cihanda öyle yüce bir makamsın ki başlangıç ve son birbirlerine sorsalar, (sana) benzer ikinci birini bulamazlar..

70 Ben öyle anlayışlı, şiir atına binmiş bir şâirim ki, (benimle) dizgin yarıştıranlar söz söyleme meydanını ne gördü ne de görecekler.

71 Dilim, sana bağlanmış olmanın övüncüyle, övgü bahçesinde binlerce destan söylese şaşılmaz.

72 O mucizeler söyleyen (şâir) ben olduğum için kasîdemin papağanı konuşmaya başlayınca ince manaları değerlendirenleri susturur.

73 Öyle usta bir şâirim ki, kalbe doğan manaların güzelliği, fikirlerimin aşığı ve hayranıdır.

74 Dünyaya Allah'ın emrini bildiren ve söz söyleyen (bir şâir) olduğum için Allah'ın vergisinin cevher hazinesi, fikrimin cebindedir.

75 Olgunluk burcunun Mesih'i olduğum için şiirimin güzelliği, kutsal ruha ruhânî hayat verir.

76 Felek, söz atımın meydanı olsaydı hareket noktası yarış meydanında kalırdı.

77 Yaratılışım o kadar Rüstem'e benziyor ki güç ve kuvvetinin pençesiyle biliş ve anlayış mülkünü ele geçirir.

78 Söz, mananın anber kokulu goncasıdır. (Onun) bahçesi de hayal ve fikrimin sarayıdır.

79 Söz söyleme, hikmet gülünün bittiği yeri süsleyen bülbüldür. (Bu bülbül), nağmelerinin usullerini tabiatımdan söyler.

80 Tarz, düzgün söz söyleme lehçesinin süsleyicisidir. (Onun) renklerinin düzenlenmesi divit ve kalemime bağlıdır.

81 Hocendî'nin olgunluk işareti, Hakanî'nin hayâli, güç işlere akıl erdiren fikirlerimin benzeridir.

82 Acem şairleri, akıcı söz söyleyen kusursuz yaratılışımın hakkını verip Selman'ı yok saydılar.

83 İlmimin gücünü inkar ederse ancak kıskanç cahiller eder.Çünkü anlayışları yoktur.

84 Kıskananlar, benim bir makama gelmemi istemezler. Elimde bir dilim ekmek görseler (onu bile) kaparlar.

85 Ey vezir! Kıskançlar yüzünden benim gibi devrin ustası bir şâirin perişan olması yakışır mı?

86 (Ey vezir)! Kıskançlara karşı beni binbaşı eyle ki zalimlerin teri kıskançlık ateşi ile tutuşsun.

87 (Ey vezir)! Seni öven her kölene, büyük bir bağışla rütbe ve makam verip isteklerine kavuşturdun.

88 En çok ta yaratılışım, benim gibi kusursuz olsun. Şöhreti ve şiirleri cihanı doldursun.

89 Yaratılış yıldızımın doğuşu, akranlarımın şöhret ateşinin batmasını gerekli kıldı.

90 Kasîdede bu şekilde gazel söylediğim için (ona) söylenen nazîreler, akla ateş sürer.

91 Çaresiz bülbül, kafeste güzellerin yüzünü seyrettiğinden beri gülen gül yaprağını unuttu.

92 O ürkek, yabânî ceylan can belası olduğu için ortalığı karıştıran gözleri, kargaşa alemine düşerdi.

93 Rint (olan kişi), felek meclisinin iki tarafı ağaçlıklı yolunun bir anlık neşesini iki cihana değişmez.

94 Ey güzel, canımı ücret alarak eziyet taşına götür ve aşkımın ayarının eksikliği var mı söyle.

95 Sabah rüzgarı, sevgiliden haber getirmeseydi ayrılık gamına dayanmak çok zor olurdu.

96 Ey ay (yüzlü güzel)! Sen güzellik feleğinin güneşisin. Parlayan güneş, senin yanında bir zerre kadardır.

97 Ey Eşref! Gazel ve kendini övmen son buldu. Artık yeter, övdüğün vezire dua etmeye başla.

98 Felekler varoldukça, Doğu'nun ışık saçan mumunun pırıltısı, günlerin yüzünü süslesin.

99 O yücelik göğünün şan ve şeref güneşi, mahşer sabahına kadar batmasın.

XXII

NEF'İYE NAZİRE

1 İyi ve cömert (bir padişahın) yüce divanına bağlandım. Nef''î'nin sözünün ilmini kazandım, isteğime kavuştum, şükürler olsun.

2 Şükürler olsun ki bugün (bir padişahın) bağış ve cömertlik eteğine yüz sürdüm.(Onun) en ufak bir gölgesinden felek asıl bereketini alır.

3 Talihim beni öyle bir kapıya kul etti ki güneşin altın gerdanlığı onun altın halkasıdır. Allah mübarek etsin.

4 O, süslü koridorlu ve türlü renklerle karışık sarayın kapısındaki çöp; yerde inci ve cevher, gökte ise kıvılcımdır.

5 Efrasiyab'ın devleti , o feleğin kapısının eşiğinin ve göğün yüce katının köşkünün kapıcısından daha alçaktır.

6 O yüksek eşik; milletin sığınağı, başarı ve üstünlük muskası, o kapı ise üstünlüğün parlak güneşinin doğduğu yerdir.

7 (O), bereket yayan eşik, köleler besleyen yüce divan, gayretin yüce makamı, âlemin kıblesidir.

8 En yüce makam, köleler sahibi (o vezirin) ayağının toprağına bağlanarak en yüce kapıya şeref vermiştir.

9 (O), yiğitlik ilminin ustası, dünyayı çekerek ezen, büyüklük binasının yapıcısı, Cem gibi gösterişlidir.

10 Doğruluk yoluyla iyilik ve adaletle şereflendirilmiş, büyüklük tahtının parlatıcısı, güzel huyları toplayan vezirdir.

11 (O), Haydar gibi safları yaran benzersiz bir Kahraman, Rüstem gibi çabucak safları yaran, Bermegi gibi ağırbaşlı bir kumandandır.

12 (Ömer Paşa) saygıdeğer bir başkomutan, yardımcısı yıldızlar olan vezir, dünyanın koruyucusu, Keyhüsrev'e benzeyen (bir komutandır)

13 Doğrusu İslam devletinin yüz suyu Ömer Paşa'dır. Allah'ın yardımı, kılıcının cevherine parlaklık vermiştir.

14 Behram, (onun) büyüklüğünün kılıcını seyredince, utanıp altın kılıcını yere atsa şaşılmaz.

15 Felekteki Zuhal yıldızı (onun) savaş meydanlarında silahşör olsa yıldız ordusuna hesapsız naz eder.

16 Ev bark yıkan bir fitne ve can bağışlayan bir el olduğu için öfkesinin kılıcı göz kamaştırıcı bir şimşek, cömertliğinin eli ise buluttur.

17 Lutfunun ırmağı korkusuz ve güvenin bal şerbeti destesidir. Öfkesinin kokusu ise düşmanlara kargaşa çıkaran bir kartaldır.

18 Gökyüzü, yüce meclisinin ortasında en aşağıda bulunan yer, gökyüzünün en yüce katı ise aslanlara yakışır kafilesi için altın ipli bir çadırdır.

19 En yüce makam, (onun) büyüklüğünün meydanında bir çadırdır. Dokuz felek, talihinin derecesinde bir merdivendir.

20 (O), hem zamanın Platon'u hem ince manalı sözler söyleyeni hem Kahraman'ı hem Süleyman'ıdır. Hem mutlu hem de talihlidir.

21 (O), kuşlara şirin sözler söylemeyi öğretse karganın sesi papağan nağmeleri gibi gönül alıcı olur.

22 (Onun) yaratılışının inceliği, bütün varlığı terbiye etse mermer taşı yumuşak pamuğa naz ederek onu azarlar.

23 Kudretli eli zayıfları kuvvetlendirse sinek ve karıncanın pençesi kükremiş aslanı etkisi altına alır.

24 Koyduğu kurallar bütün dünyada geçerli olduğu için eğer isterse yokluk diyarını hiç şüphesiz değiştirir.

25 Maden ocağı kısmetsizlikten değersiz bir taşa döner. Su kabarcığı, bilgi dolu olduğundan Perviz'in hazinesine naz eder.

26 Feleğin taliki (onun) talihine bakarak biraz olsun açılsa, mahşer gününe kadar dönen (felekte) güneş tutulmazdı.

27 Ey yüce erkek aslan, şeref sahibi padişah, ülkeye gelin görünümü veren renkli süs.

28 O, safları yaran sensin. Eğer varlıkların meclisini hayal etsen Rüstem'in ruhu, kılıcının darbelerinden çekinir.

29 Kılıcı ve bayrağı safları yaran, Zülfikar gibi düşmanlara ateş dolu cevap veren saygıdeğer padişah sensin.

30 Üstünlüğünü ve Haydar-ı Kerrârlığını göstererek din düşmanlarının kale ve memleketlerini yıktın.

31 Alçak gönüllülükle kapına bağlanmayı ümit ediyorum. Bu yalvarışlarım Allah katında kabul edildi.

32 Allah'ın yardımcılığı sana, bu övünç bana kolaydır. Şükürler olsun ki iyiliğinin gölgesinde isteğime kavuşup mutlu oldum.

33 İyilikseverliğin sonucunda Arif Efendi kulunu vekil ederek beni binbaşı yaptın.

34 Ey sonsuz nimet sahibi, iyilikseverlerin başı! Hem beni hem dünyayı iyilik ve cömertliğe batırdın.

35 Ben de senin devrinde bin fetih şiiri yazayım. Senin yüce adın, bölüm bölüm dîvânımın süsü olsun.

36 Şükürler olsun ki yaratılışımın gücü, şiir yazmak için düşünceleri büyük acılara boğacak şekilde değildir.

37 Allah'a şükür, bana o derece bir güç vermiş ki şiir yazmaya başladığımda sayısız manalar hücum eder.

38 Gönlü tok yaratılışlıyım. (O), beni övmez ancak iri taneli incisini cevherimin içinden seçer.

39 Mana avı kendisini kabul edip avlamam için bana halini anlatır, Batı'da doğan parlak yıldız (onun) için can atar. Sır, atımın terkisinin perdesidir.

40 Ben, sihirli resim ve heykellerin bulunduğu yerin Behzad'ı olduğum için kalemimin kılları, sözlerimin tozunun boynundaki gerdanlıktır.

41 Ben, zamanın şiiri süsleyen şâiri olduğum için gayret atım her an mana arsasına çabucak gitmeye niyet etse şaşılmaz.

42 Boynumdaki ilâhî düşüncelerin çavuşu, yaratılışımın atlı askerine bağlılığını bildirip en önde demirden bir vahî olur.

43 Asıl rütbem bağış balkonudur. Aslında fikirlerimin hazinesi hünerin saf parasıdır.

44 Temiz şiirim, Allah'ın bereketinin temiz mekanının şahidi, daha önce düşünülmemiş fikirlerim ise kaza ve kader levhasının ince yapılı yeni çocuğudur.

45 Aklıma gelenler hikmetlerin özü, sözlerim düzgün ve büyülü sözlerdir. Şiirimin gelininin her harfi ağızdan ağza dolaşmaktadır.

46 Felek, fikirlerimin harmanında bir dilencidir. Çukur yerler gibi ayın dilenci çanağı elde dönmektedir.

47 Melek, ilahi bilgilerimin gül bahçesinin değersiz bülbülü olduğu için şiirlerimin tespihi ona sevap gücü verir.

48 Ben ne Urfi'yim ne Hakâni, o ustalardan değilim. Geçmiştekiler ve ardımdan gelenler söyleyiş kuvvetimden ders alırlar.

49 Devrin şâirlerine yemin ettirmeme gerek yoktur. İpek dokuyanlar kılın parlaklığından hiç anlamazlar.

50 Diğer şiirler sözlerimin incisine benzeyemez. Taşın kıymeti ile parlak ve beyaz incinin değeri bir değildir.

51 Kasîdem, güzel ve düzgün sözlerin gelin odası olduğu için bu gazel (onun) duvağını açan yeni bir gelindir.

52 O mahmur gözlü güzel, dâima görmezlikten gelen bir sarhoştur. (Onun) aşk hastasına cevap verdiğini nerede göreyim.

53 O ay yüzlü güzelin yan bakış oklarından inliyor, saçları yüzünden yardım istiyorum. Çünkü vücudumda bin yara, gönülde yüz bin ıstırap ortaya çıkardı.

54 Yanan tenimi görmek, naz sarhoşu sevgilimin hoşuna gider. (Ne de olsa) içki meclisinde şarap içerken kebap, güzel bir meze olur.

55 Ey sâkî! Şarap, kırmızı yüzünün yansıması ile mi yoksa lâl (taşına) benzeyen dudaklarından utanarak mı gül renkli olmuştur.

56 Ey Eşref! Kendini övmek için söylediğin sözler yeter. Bundan sonra gönül saflığıyla öyle bir dua et ki kabul olunsun.

57 Bazen sonbahar bazen bahar mevsimi hükmünü sürdükçe bu yeniliklerle dolu gün, günlerin dönüşü iledir.

58 (Onun) şans gözü, büyüklüğün gül bahçesinde sonbahar görmesin, şansının goncası daima taze kalsın.

59 Herkes daima (onun) gayret elbisesinin kolunu öpsün. Devletin eşiği gençlerin ve ihtiyarların sığınağı olsun.

60 Kıskananların gözü hep (onun) kudretine özenerek kapansın. Devletin sığınılacak kapısı şerefle açılsın.

XXIII

1 Olur olmaz her söz dikkat çekerek duyuşa yakışmaz. Çınlama kapısından geçip bir türlü anlamı ortaya çıkmaz.

2 Hüner meydanında olgun insan cahilden sorulmaz. 18. yüzyılda kesilmiş altının değerini anlamak için mihenk taşına gerek yoktur.

3 Düşkünlerin esneyişleri artık boş bir hayaldir. (Onlar) "o salınarak yürüyen servi boylu güzel, gül kokulu meyvemiz olamaz" demişler.

4 O güneşe benzeyen sevgilinin güzelliğinin devrinde periler yok olur. Felekte güneş ışığı olunca yıldızlar belli olmaz.

5 (Eşref'in) şiirinin hoşluğunu anlatmaya gerek yoktur. Tatlılığı kabul edilmiştir. (Kişi) şâir olur ancak Eşref gibi şirin dilli olmaz.

6 Kaderinde varsa bir kişi elbette vezir olur ama Ömer Paşa gibi hem iş bilen hem kahraman olmaz.

7 Hücum etme, saldırma çölünde alemin gözbebeğine savaşını gösterir. İnsan vezir olur ama parmakla gösterilen (bir vezir) olmaz.

8 O zafer yüzlü padişahın, köleleri besleyip büyüten şahın iyilik ve cömertliğinin tatlı suyunda başa kakma kokusu olmaz.

9 O dünyayı zapteden ve dünyanın hakimi olan üstünlük ve zafer yardımcısı vezirin kuvvetli eli ve yüceliği gibi dünyayı zapteden olmaz.

10 Yiğitlik (onun) heybet ve üstünlüğü, kahramanlık ise okunun cevheridir. O, nasıl Rüstem, Dârâ ve Haydar'a benzemesin.

11 Sadece gayret ve çabalarıyla düşmana karşı kazandığı zaferler açıkça ortadadır. Bu yolda asla şüphe olmaz.

12 Vücudu, saltanatın övünç kaynağı ve devletin koruyucusudur. Bu nedenle kavga ve savaş meydanında her zaman başarı ve üstünlük kazanan başka bir hükümdar olmaz.

13 O vezirin zamanında dünya nasıl mutlu olmasın? (Onun) gücü ve kudreti cihânın en büyük padişahını yaraladı.

14 Onun kişiliği zamanın padişahı için Allah'ın yardımıdır. Bu derece açıkça ortaya konulup kendisinden yardım beklenmez.

15 Bir parça hücumu binlerce orduyu darmadağın eder. Bu zamanda bu türlü fetihler yapan bir yiğit olmaz.

16 Üç tabur askerle otuz bin düşmanı bozguna uğrattı. Dünyada savaşlar arasında kan olmaması mümkün değildir.

17 Binlerce mükemmel eseri vardır. Kazandığı savaşları saymaya ve anlatmaya imkan yoktur.

18 Ben gerçi dilimin okuyla dünyayı kestim aldım ama onun kılıcı gibi dünyayı fethetmeye yetmez.

19 Yakında yedi iklimi başa ayağa kadar ele geçirip seyretse de başka bir iklim arar ancak başka bir yer olmaz.

20 Ne güzel! Yiğitliğini Allah yükseltsin ki iktidarında cihan rahattır. Onun ezici gücü ile mülküne bekçi gerekmez.

21 Allah'ın kulları için bundan büyük yardım dileme kapısı olmaz. Kıyamet gününe kadar (onun) zâtı devletle beraber yaşasın.

XXIV

1 Gece, gözümde bir nurlu yüz belirdi.. Kıyasladığımda ya Tur Dağı'ndaki şimşek ya da Allah'ın sırrıdır.

2 Öyle bir yüz ki İskender'in aynasındaki gönül yarasının süsü, öyle bir şimşek ki Hızr-ı Şeyban'a ateşi gibi el etek çektirir.

3 Acaba o parlak yüz ilahi gücün acizliği midir? Bu olgun güzellik Kenan ilinin ayının güzel yüzünü kıskandığı içindir.

4 O şimşek nedir? Kutsal bir güç müdür bilmiyorum. Onu seyretmek insana hayranlık ve dehşet verir.

5 Ya Allah'ın kudret yanağının nurunun güzelliğidir ya da Allah'ın yardımının gösterişinin şaşaasıdır.

6 O parlak yüz kutlu bir şimşek değil, parlak yüzü göz alıcı süslü bir kılıçtır.

7 Sakin, göz kamaştırıcı şimşek cevherli parlak bir kılıçtır. Görüneni ve gizlilikleri zafer ve feyz kılıcının kınını süslemektedir.

8 Üstünlük ayetleri ve Fetih suresi (onun) kabzasında görünmektedir. Horosan dalgasının cevheri cilasının parlaklığındadır.

9 Behram'ın dönen kılıcı, (onun) ortaya çıktığını duysa elden düşer, felek ortaya çıktığını görse Keyvani'nin demir topuzu yok olur.

10 Görünen gökkuşağı değildir. Dönen levhâ onu tasvir edebilmek için hürmet kalemiyle resimler çizmektedir.

11 İhtiyar feleğin müjdesinin değeri olmaz. (Felekteki) hilâlin (yani) o yükselen kılıcın kıymetinin çokluğu o rütbedir.

12 İmkan ipinin niyeti kılıç kınını bağlamaksa binlerce güç elini tedbir sınırından çeksin.

13 Allah'ın kudreti, kıskançlık zamanında zehirli suyu, meclis devrinde şekeri iki niteliğiyle seçkin kılmış.

14 İkinci vezirin cevherli kılıcı düşmanlar için kanlı ejder, dostlar için sevgilinin kaşlarıdır. Allah uzun etsin.

15 Öyle bir vezir ki yedi iklim (onun) meclisinin ortasındaki süstür. Süleyman'ın güneşi ise eteğinin ucundadır.

16 Öyle bir vezir ki alçak Samanyolu öfkesinin ve yok ediciliğinin kemendi, azıcık bir gökyüzü iyilik ve bağışının tütsüsüdür.

17 Öyle bir vezir ki Allah'ın yardım kılıcı kudretli elinde, Allah'ın ilhamı talihinin cebindedir.

18 Yiğitçe saldırışın, Rüstem gibi yürekli, Hz. Ali gibi heybetli olup Neriman gibi hikayelere sahip olman ve uğurlu zamanda doğan sultan Sührab'a benzemendir.

19 Savaş meydanının saflarını yaran kudretli padişah, kumandanlıkla gücü artan kusursuz şah.

20 Geçici âlemin düzenini sonsuza dek sürdürecek doğru, güvenilir, feleğe baş kaldıran, ağırbaşlı, tahtı gökyüzü olan (şah).

21 (O), Jüpiter yıldızının komutanı, ülke fetheden, ordu tutan padişahtır. Cem'in veziri, dünya halkının yüreğindeki süslü tahtta oturandır.

22 Ordu komutanı hazretleri saygı değer Ömer Paşa'dır ki onun kudreti ve ele geçirme şansı ile memleketler alırlar.

23 Keramet sahibi komutan, saray rütbesindeki vezirdir ki meclisinin ayak basılan halısı alınların (sürüldüğü) kutsal yerdir.

24 Dünyadaki mülke hükmeden yiğit bir padişahtır ki felek mirlerinin mahkumu, mülk ise emirlerine boyun eğendir.

25 Dünyanın merkezindeki eşi bulunmaz at binicisi, parlayan güneşi büyüklüğünün ahırında su kovası yapsa şaşılmaz.

26 Düşüncelerinin savaşı bütün varlığın saflarını yardığı için zaferler kazanan bir padişahtır. Öyle ki Hz. Ali'nin Zülfikar'ının adaleti, (onun) uçan kılıcıdır.

27 El, (o padişahın) değerini biçmede en önde giden Allah'ın taktirinin silahıdır. Allah'ın yardımının bekçiliği zafer kavgasında (onun) çavuşudur.

28 Kavga günlerinde eli ve ayağı çabuktur. Mutluluk mevsiminde ağırbaşlı ve Haydar gibi cömerttir.

29 (Onun) değerinin mahallesine oranla yeryüzü değersiz bir parçadır. Yüce gökyüzü, (onun) bulunduğu yerdeki feleklerin yıkık bir salonudur.

30 Plâton, (onun) akıl meclisinde alfabeyi yeni söken bir öğrencidir. Feridun ise iyilik mutfağının kasecisidir.

31 Saltanatın devam etmesi ağırbaşlılığının gücüne tutkundur. Memleketin düzeni ise anlayışının hükümlerine bağlıdır.

32 Kılıcının suyunun hayali düşman bölüklerini uyuttu. Yetişen saldırıları devranın şahını başkomutan yaptı.

33 Mevlânâ Rûmî'nin aklının olgunluğunun farkında ol. Çünkü (o), Osmanlı Devleti'ni büyüklük tahtına uygun görüp yakıştırdı.

34 Şunu bilmiş ol ki o başkomutan Osmanlı Devleti'nin şerefli bir başkanı olup (o devletin) büyüklüğünü sonsuza taşıdı.

35 Felek dönerek bir müslümanın gönlündeki arzuları zamanında yerine getirmediği için hep pişman olduğunu söyler.

36 (O padişahın) adaleti, kötülük ve fesatlığı o derece uyuttu ki felek, azgınlık yüzünü rüyasında bile göremez oldu.

37 Ne mutlu (o kadar) doğru ve adaletli ki, varlığı daha yaratılışı süslemeden cömertlik ve adaletinin vasıflarının sesi ufukları doldurdu.

38 Felek, (onun) doğruluk ve adaletinin şöhretini ve gelişinin yüceliğini duymuş ve insafa gelerek o ölçülü engin suyu terk etmiştir.

39 Cömertlik ve iyilik, nisan bereketini (onun) lutuf elinden topladığı için dünyanın kıymetli incisi ve büyüklük denizidir.

40 Sitem, din ve devlet düzenini ateşe verir. (Siteme neden olan) hayal kırıklığının nedeni (onun) öfkesinin kılıcının hayalidir.

41 O yokluk İskender'inin şanının yüceliği çok büyüktür. Lutf edip te Dara'yı kapıcısı yaparsa bu alçak gönüllülüğündendir.

42 (Onun) şanı ve şöhreti feleğin çardağından daha mübarektir. Hüma kuşunun kanatları eşiğinde süpürge olsa şaşılmaz.

43 (Onun) talihini yüce saray meclisinde parçalara ayırsalar doğrusu gücünü ve şanını tahmin etmek mümkün değildir.

44 Öyleyse devlet mükemmel bir yer bulup biraz olsun kıymetini anlatmaya uygun bir imkan yeri bulsun.

45 Kumandanı o muhterem padişah olan ordunun en sağlam kavga yerinde her bir süvarisi bir Rüstem olur.

46 Neyrem ile Anter yiğitçe savaşmanı görseler Neyrem korkuyla yanar, Anter yakasını parçalar.

47 O padişahın yanında devletin iki beldesini ele geçirmek marifet değildir. (O), Eflak ve Boğdan'ı geçip kanatlara ordu gönderir.

48 Cem'in makamındaki cihanın başının sağlam ve güçlü elini gör ki İran ve Turan ülkesindeki her şey ondan aldığı emirleri yerine getirir.

49 Gücünün yettiği yer sadece İran ve Turan değildir. Ondan daha fazladır. Cihandaki üstünlüğüyle bütün dünyayı ele geçirir.

50 (Onun) okunun ucundaki demir, yaydan çıkmadan aslanlara yakışır gücünün yaptıklarını düşün, kıyasla.

51 Böyle bir komutan, Tuna sınırları savaşında yürüyünce düşman orduları bozuldu, isyan sınırları neymiş anladılar.

52 Kavgadaki tedbirleri (ve) yiğitçe görüşü (sayesinde) yokluk çölü, düşmanların en kolay (gideceği yer oldu.)

53 El ve kol hareketleriyle gaza ülkesini zenginleştirdiğinde Rusya, söz parçalamak ve yemin bozmak neymiş gördü.

54 Padişah donanması (onun) gayret rüzgarından feyz alsa düşman donanması denizin dibini liman yapardı.

55 Hayalinden bile geçmiş olsa hükümleri o derece geçer ki tüm halleri değiştirir.

56 Yaratılışın güllesi hastaya limon kuvveti verir, şeker kellesi sert çelikten kaleleri yıkardı.

57 Bulunduğum yere lutfunun denizinden küçük bir damla ulaşsa kazandığı güzellikle cennet bahçesini bastırır.

58 (Onun) öfkesinin yarattığı kıyametten cennete bir kıvılcım düşse bağ ve bahçesinin cehennemi cehennemden daha beter olur.

59 Denizin yüzü, yokluk kokusunu (onun) cömert elinden alsa alem, başı boş su kabarcıklarını inci cevheri olarak bulur.

60 (Onun) çadırı en yüksek mevkide öyle mükemmel bir gölgeliktir ki, öndeki ayağı gökyüzünde şahın oturduğu yere denktir.

61 En yüce makamdaki altın telli çadır Sidre'den daha yüksektir. Cebrail (onun) ipini gökyüzü, kemerini boynuna gerdanlık yapmıştır.

62 Resimleri ve nakışları o kadar renklidir ki Behzad onu görseydi (onun) mutfak çadırı (Behzad'a) Numan'ın kasrı gibi görünürdü.

63 Altındaki o gönül çeken, çabuk yürüyüşlü at nedir? Gezişi ve yürüyüşü Refref'in yürüyüşünden üstündür.

64 Bir şâir, (o atın) yürüyüşünün hızının sesini hayal etse düşüncelerinin meydanı aklına gelenlere dar gelir.

65 Haşin tavırları canlı bir ateş olan şimşek yürüyüşlü Burak'ın felaket dalgalarının yüzünün dağı ve rüzgarı resmedilmiştir.

66 Burak'ın parlak gümüşü, peri yüzlülerin yanağı gibidir. Parlak ayakkabısının ışıltısı güneş ışınlarına naz etmektedir.

67 Ey asker yetiştiren, güçlü, akıllı padişah, savaş meydanındaki oyunları kazanan kahraman.

68 Sen, savaş ve kahramanlık meydanının eşi bulunmaz askerisin. Bu nedenle vefa çölünde başlangıcın ve sonun yoktur.

69 Görevine geldiğin tarih beynimde yer etmiştir. Binlerce yiğit adam gördüm ama sana benzeyeni görmedim.

70 Yiğitlik ve kahramanlık, yaratılışına özgüdür. Büyüklük, üstün şanına Allah vergisidir.

71 Peygamberlik bayrağı sana Allah tarafından verilmiştir. Bu yüzden yiğit savaşçılığını her kavgada gösterdin.

72 Bolluk harmanını fethetmenin hasat mevsimi gelince büyüklüğün ülkeler fetheden kılıcı, kınından çekildi.

73 Yaratılışım dahi inciler saçan kalemimin kılıcını çekerek şiirin uçsuz bucaksız mekanında nice fetih şiirleri yazar.

74 Ben de benzersizim diyerek övünsem şaşılmamalıdır. Çünkü eşi ve benzeri olmayan vezirin övgüsünü sunan da elbette seçkindir.

75 Ben, yaşadığım devre şiirler taşıyan (bir şâir) olduğum için Allah'ın yüce göğündeki kutsal levhanın kenarlarında daima unvanım yazılıdır.

76 Söz ülkesini zapteden, anlayış arsasının hükümdarı, zamanın düzenleyicisi, güzel söz çölünün hakimi olan şâir benim.

77 Sihir ilmi feleğinin bilgiyi parlatan ayı, şiir ülkesinin hikmetle parlayan güneşi benim.

78 Güzel söz söyleme konusundaki sözlerim kıtalara yöneliktir. Çünkü (onların) güzelliğine verilen izin, ince manaları değerlendirenleri aciz bırakır.

79 Sözüm sağlam bir temel, güzel ve düzgün sözler şiirlerimin toplandığı yerdir. Kalemimin yakut renkli kanı, akik taşının gönlünü kan etti.

80 Yaratılış yörüngesi mananın ruhunun mayasıdır. İlâhi sırların doğduğu yer yüreğimdir.

81 İlk kez söylenmiş sözler kalemimin gıcırtısının düşkünü ve hayranıdır. İnce manalarımın güzelliği fikirlerimin gelininin aşığıdır.

82 Şiir kumaşının pazara çıkarıldığı gün o kadar önemlidir ki İsfahan'ın inci satıcıları hep Rum'a gelmiştir.

83 Fikir kafilemin kara bahtı tüm canlıların ilgisini çekse Hakani'nin ruhu kafilemin başındaki çavuşun postallarının ipi olur.

84 Eserlerim uykuda değildir. Daha önce söylenmemiş renkte ve güzelliktedir. Yaratılışımın güzelliğinin üstünlüğü Hasan'ın şehit edilmesini unutturmuştur.

85 Düşünce şarabımın diğer bir rengi su gibi akıcı ateştir. Bu nedenle en ufak bir benzerine bile nar çiçeği rengindeki yakut derler.

86 Düzgün yaratılışlı kişiliğimin hoşluğu ruh zevki için bütün aklını daima doğru ve ölçülü söz söylemeye verir.

87 Söz, Allah'tan gelen vahi hazinesinin incisidir. Benim dilim ise o hazinenin vicdanının ve keşfinin tılsımıdır.

88 Söylenen sözler, kutsal sırların gelin odasının yeni gelinidir. Onun rengarenk süslü elbisesi de ağzımdır.

89 O kadar gariptir ki bende bin mana hazinesi varken dünyaya tapanlar bana bir dilim ekmeği çok gördüler.

90 Bütün dünya yeteneğimi kabul ederken etmeyen acaba kıskanıyor mu? Parıldayan güneşin ışıklarını inkar etmek mümkün değildir.

91 Bu güçlü makamdayken dilimin kılıcını çekmem. Yine bilgisizleri ancak ağırbaşlılığımın mayasına düşürmem.

92 Dünya, anlayışımın aslının derecesini bilirken beni inkar eden kıskançları dikkate almam abestir.

93 Şairlik mesleğini dünyaya ben öğrettim. (Şiirlerimin) parlaklığı açıkça ortadadır. Bununla ilgili boş sözler etmenin gereği yoktur.

94 Üstatlara yakışır tavrım ve parlak söyleyişimle güzel ve düzgün söz söyleyenlere Selman'ın tavrını ve usulünü gösterdim.

95 Kasîdede benzersiz olduğum herkesçe kabul edilmiştir ama gazelde de üstün olduğumu böylece kanıtlarım.

96 O ateş yaratılışlı âfet (saç) kıvrımlarının ucunu gösterince aşkının ortalık karıştırıcı harareti ile sabır ve rahatlık tamamen yanar.

97 Sevgilinin perişan saçlarının gölgesi, lâl gibi kırmızı dudaklarına çemenin baharı güzelleştirdiği gibi farklı bir neşe vermiştir.

98 Aşkının yolunda beni ayaklar altına alan ayağının bir tozuna binlerce ceylanı değişmeyen bir âhudur.

99 O, naz padişahının gülen yüzünün gül goncası, güzelliğin dört bağında açılmış gerçek bir tuğdur.

100 Bu gül bahçesinin bülbülleri tek düzende değildir. Bazıları güler, bazıları ağlar, kimileri de her an inler.

101 Ey Eşref! Kendini övmeyi bırak. Bundan sonra övdüğün saygıdeğer kişiye dua etmeye başla. Çünkü kasîde artık son buldu.

102 Doğunun ışığı (olan vezir), dünyanın sonu gelene kadar yıldızlar topluluğunun hareketleriyle saltanat sürsün.

103 (Onun) talihi sınırsız, ömrü sonsuz, devleti uzun olsun. Dünyanın mutluluk ve medeniyet süsü, onun zamanında daha da kuvvetlensin.

104 Dünyanın en büyük şahı, büyüklük kılıcını gökyüzünün en yüce katına assın. Şanslı komutanlığı mahşere kadar varlığının görüntüsü olsun.

XXV

1 Yazık ki uğursuz ve ters talih dileğime uygun olarak bir an bile bana yâr olmadı.

2 Zalim felek, istek yıldızımın kuşağını zararla süslediği için (feleğin) elinden yüzlerce yardım istiyorum.

3 Feleğin yayından göğsüme felaket oku atılır, talihten gönlüme incitme kılıcı vurulur.

4 Rahatlık ve huzur yüzünü yazık ki rüyada bile görmedim. Uyuyan talihimi asla uyanık seyretmedim.

5 Mutluluk baharında yüz gösterme sırası geldiğinde, isteklerin hilali yanılıp (keşke) yüzünü gösterse.

6 Ay tutulmasının rengi ayı bozmuş iken çok tuhaftır ki talih insanoğluna bir geceyi karanlık eder.

7 Kaderimin doktorundan şifa beklemiyorum. Çünkü isteklerim nabzına göre hiç şerbet vermez.

8 Gayret kazmasıyla dağları kazma çabalarım, istek semtine kıl kadar bile bir geçiş yeri açamaz.

9 Dalgalar isteklerime hiç cevher saçmadı. Öyle ki isteklerimin sahiline (sadece) çer çöp çıkarır.

10 Kader terzisi, talihimin iğnesine ip taksa yeteneklerimin elbisesini yamayamaz.

11 Bu aşırı bağlılık, bu kıt pazar nedir? Korkusuzluk,güven (yerinde) alışverişten iz yoktur.

12 Su ümidiyle Nil (nehrine) gitmek istesem, yola çıkma ve kiralama hayali olmaz.

13 Uygunsuz bir şekilde yüz suyu döktüğümü anlayıp, olmayacak emirleri hatırlayıp uyguladığımı duyunca,

14 Eldeki şarap, hüznümün parıltısı ile suya döner. (Yani) bin senelik ateş yeri Nil civarına benzer.

15 Felekte hiç huzur ve rahatlık yüzü görmedim., dünyada sevinçlerin mutluluk saçan kokusunu hiç duymadım.

16 Varlığın boşluğu tabiatın verdiği nimetlerin saflığı ile dolsa, meclisimin mayası dert ve keder dadısı olur.

17 Bahtımın karalığı güneşin yanağına yansısa, en uzun gecenin karanlığı (onun) kara rengini kıskanır.

18 Ahımın kıvılcımını daha yükseklere saçmış olsaydım Şevval ayı karanlıklarda dönerek görünmezdi.

19 Çok tuhaftır ki ben de neye isyan ettiğimi bilmiyorum. Ne hatam vardı da devir beni zarara uğrattı, anlamıyorum.

20 Zamanın zulüm ve eziyetlerine karşı durarak devrin aynasına hiç toz kondurmadım.

21 İlâhî gücün kalemi, sonsuz kağıt tomarları yapıp acaba isteklerimi sunmak için yürütülmekte midir?

22 Acaba arzuların kilidi hangi sihr ile büyülenmiştir? (Keşke) ümit hazinesini ele geçirenin nasıl bir yılan olduğunu görebilsem.

23 Hata ve günahımı bilsem avunur, her an başa kakmalarından üzüntü duymam.

24 Yanıldım, hünerden büyük isyan olmaz. Hünerim benim için en büyük bela sebebidir.

25 Zekânın hararetli cevheri kıymetimi, marifetlerimin parası değerimin ayarını düşürür.

26 Zenginlik için gerekli olan her şeyi efsanenin manasız sözlerinden hesaplarsam şaşılmaz.

27 Emel fidanının kökleri ta felaket cehennemindedir. Yüce olduğunu düşünerek, (ondan) hiç meyve hayal edemem.

28 Elime bir an mutluluk kadehi alsam zalim felek üstüme dert şimşeği yağdırır.

29 Ömrümün süresi yıllarca sonsuz olup mesela her saniyesi bir gün olsa.

30 Eziyet ve sıkıntısız bir an göremem. İnleyen gönlümün düğümünü çözecek bir an bulamam.

31 Güzel koku dükkanı, renkleri besleyen bir ev olsa da miski bir kere koklayarak burnum koku almaz.

32 Neşeden bir iz bulmadıkça yas gecesi ve bayram, bahar ile sonbahar benim için birdir.

33 O yüce, cömert vezirin ayağının toprağını öptüğüm zaman benim için en büyük bayramdır.

34 Yani her an yardım dilediğim velinimetim, şanlı komutan Mehmed Paşa'dır.

35 Kalemimin şiirler meydanında yüz sürücü olmasının nedeni; yüce kapısına yüz sürebilmektir.

36 O kılıç yine Şevval ayının taklididir. Kuşandığı kılıç ufuklar için en büyük kıskançlık sebebidir.

37 Onun cömertlik meclisinde Bermeki'nin adı bile yoktur. Onun bağışına oranla Hatem bir dilencidir.

38 Dünya düzeninin imza kapısı, onun kalemidir. Adaleti ve doğruluğu memleketin huzur ve güveninin sermayesidir.

39 Öyle bir başkan ki dört bir yanı sıcak,öyle bir vezir ki mareşal gibi askerleri var.

40 Şiirin feleği, (üzerindeki) perdeyi kaldırıp atınca şerefli vasfının yeni hilali böylece doğar.

41 (O vezir), sevgi feleğinin güneşi, yücelik burcunun ayı, büyüklüğün gökyüzü, ağırbaşlılığın en yüce makamında oturandır.

42 (Onun) bayramındaki fazilet ve hüner Kadir gecesi kadardır. Zafer nevruzunun sabahında safları yaran Hz. Ali (gibidir).

43 (O vezir), gökyüzünün yıldızıdır, dünyanın gösterişli Cem'idir, feleğin basamağıdır, Kahraman menkıbelidir ve soyu temiz komutandır.

44 Ruhların ve âlemin öptüğü yer; (onun) cömertlik eşiğidir. Ayak bastığı toprağın en küçük parçası gözlere sürmedir.

45 Dönen dünya; (onun) parlak talihinin esiri, yedi felek; talih yıldızının hizmetçisidir.

46 Allah'ın koruyuculuğu, (onun) ilim bekçisinin yardımcısı, zafer ve uygunluk (ise) anlayışının uşağıdır.

47 Adalet ve insaf; (onun) kır atının terkisinin kayışı, acıma (ise) vasıflarının kafilesini ağırlayan bir ev sahibidir.

48 (Onun) ağzı; gizlilikler evinin kalbe doğan isteği, sözleri; sırlar kitabının üstünlüklerinin beynidir.

49 (Onun) ağırbaşlı zihni; önemli işler yapan düzen kuvvetleri, fikirleri; zor işlerin açıklığının görüntüsüdür.

50 (O), saltanat tahtında oturmaya başladığından beri düzenli bir ordu kurdu.

51 Mesela aklın cevheri pay edilerek dünyaya bir miktar dağıtılsa,

52 Ahmaklık ve delilik sadece kuru bir uydurma hikaye olarak kalır, halk, Plâton'un aklını her zaman küçümserdi.

53 (Ey vezir)! Yeni ayı, değerinin çeşmesinde kenar süsü yaparak yarım bir yaratılışın içinde olmayı sana layık göremem.

54 (Allah), varlık ve kâinatı Behzad'ın işlerine olduğu kadar senin ezici gücüne de muhtaç etmiştir.

55 Sekiz kat gök, sümbül saçlarını (onun) tekkesinde süpürge yapsa da yüne de tenezzül edip orada kalmaz.

56 Yaratılıştan gelen akıl, övgüsünü üçüncü levhada görünce, (onun) vasıflarının tespihini, zikirlerinin süsü yaptı.

57 Dalgalı deniz, (onun) zenginliğinin engin sularının yanında hiç şüphesiz aciz bir damla gibi kalır.

58 Alık dalgıcı ne kadar derin düşüncelere dalsa da yine de cömertlik denizinin kıyısına ulaşmayı düşünemez.

59 (Onun) itibar ve şeref ülkesinin başlangıcı ve sonu yoktur. Şan ve yücelik âlemi ona en uygun yerdir.

60 O cömertlik diyarının merhametinin genişliğini gör. Çünkü feleğin iki kutbu (onun) bağış meydanının pergelidir.

61 En büyük askerlere (dikilen) kumaş, (onun) kudretli omuzlarına iğne ile dikilmiş bir kaftan olunca değeri daha da arttı.

62 (Onun) yürüyüşü o kadar çabuktur ki, ne zaman gökyüzünün ortasına çıkmayı düşünse ok kadar hızlı atılır.

63 (Onun) ölçülü oklarının bir ucu yayın dışı misali kar gibi beyazlamadan diğer ucu gittiği yeri yakıp eritir.

64 O nazlı (vezir) güzelliği öğretse sert tahtaya değil pamuğa bile çivi geçmez.

65 (Onun) öfkesinin şiddeti parlaklıktan bir iz gösterse su damlacığı, gülle gibi ateş yağdırır.

66 (O), bolluk ve verimliliğini bütün varlıklara gösterse süpürge çöpü ile çınar dalı aynı boyda olur.

67 Kaderi en iyi bilen, incitme adeti olmaksızın, tavrını lutfunun gidişine uydurur.

68 Ayrılık çıkardığını sanma. Felek, (onun) adaletini gördükten sonra eziyet etmeye yüz kere tövbe ederek bağışlanmak için elini açtı.

69 Bayram hutbesinde Allah'ın büyüklüğünü tekrarlar gibi anlayışının şanının doğduğu yeri tekrar etsem şaşılmaz. Kudret hazinesini örten (o veziri) Allah mübarek etsin.

70 (O), dünyanın inci sedefi kadar ağırbaşlıdır, Allah eksikliğini göstermesin.

71 Ne kadar güzel! (O), dünyanın güneş tacının sahibi vezirin büyüklük burcu, yanındaki hilali ışıkla doldurur.

72 (O) besleyip büyüten (vezirin) istekleri artıran cevher evinde fikirlerin bütün güzel yüzleri resmedilerek süslenir.

73 (O), anlayışı olgun bir kişi bulup (onu) Kabil'den getirse iltifatıyla (onu) büyüklerin övündüğü biri yapar.

74 (Onun) varlığı; biliş ve anlayış denizinin eşsiz bir cevheri, kalemi; sırlar hazinesinin parasının sahibidir.

75 (Onun), büyüklük ve şanının sebebi yüce gayretidir. Büyüklük zamanı sevinç ve övünç senedidir.

76 Konuşmak için toplanılan kapıda bana bağış sözü veren (padişahın) o büyük, övünülen (veziri) elbette emrini yerine getirecektir.

77 Şükürler olsun ki kudretli Allah, (onun) devrini bana göstererek incinmiş gönlümü tamir etti.

78 Mesela baharın dalgaları sıkıştırılıp sayılırsa, sonsuz bağışının da belki hesabı yapılabilir.

79 Ey vezir, ey Muhteşem, ey yardımcısı yıldızlar olan hükümdar, ey cömert (kişi), ey işi merhamet (etmek) olan komutan.

80 Varlığın gözü senin gibi bir komutan görmemiştir, dünyaya senin gibi akıllı bir kumandan gelmemiştir.

81 Öfkenin kılıcı, üstünlük ve başarı cevheri ile karışmıştır. Üstünlük, kudretli elinde zamanın kılıcıdır.

82 Senin büyüklük ve yüceliğinin yanında feleğin kubbesi küçük bir buğday tanesi gibi kalır.

83 Zühre meclisinde sohbet arkadaşı olmaya yol bulabilmek için müzisyenler sabah akşam çalıp söylerler.

84 Bağışının tekkesine bir kişi değil bütün insanlık aşıktır. Zaman, devletinin hizmetçisi olmak istemektedir.

85 (Ey vezir)! Seni överek seçkin bir şair oldum. Bu övgünün şevkiyle daha fazla övünsem şaşılmaz.

86 Söz söyleme meydanının süvarisi ben olduğum için iki dünya düşüncelerimin atına bir adın bile yaklaşamaz.

87 Hikâyem, acizlik ilminin önsözünün hocasıdır. Ünüm, eserlerimle Allah'ın kalbe verdiği bilgini vahî şâiridir.

88 Sözümün, ünümün önüne geçmesi en büyük şereftir. İlmime aferin, biliş ve anlayışıma yüz kere alkış.

89 Gizli sırlar denizi bereket eteğimin hokkasıdır. Cevher saçan kalemim (Allah'ın) emirlerinin bereket bulutudur.

90 Kalemim, gelin süsleyen kadına mektep, sözlerim de marifet gelinin yüzüne süs olur.

91 Yaratılışım, söylediği güzel sözlerle en büyük besleyicidir. O nedenle fikrimin dalgaları marifet çemenine bahar bereketi verir.

92 Hayalimin parlak eli ve sihirli kalemim, anlamın Tur Dağı'nda Kelîm (Musa) olduğuma şahittir.

93 Faziletimin bolluğunu hiçbir deniz çevresi ile anlatamam. Bu şiirin satırları, hüner denizinin dalgalarıdır.

94 Diğer şiirler benim şiirimin cevheri ile aynı değerde olamaz. Buğday tanesi ile iri taneli inci bir değildir.

95 Kalemimin ağzı, ağızdan ağza dolaşan bayat sözlere tenezzül etmez. Çünkü ilk defa söylenmiş ince manalar (onun) dudağının aşığıdır.

96 Mana avını avlamak isteyen kalemimin gidiş sesleri ta dokuz kat göğe kadar yükselir.

97 Söz doğanı ve mana kuşu gibi her ne varsa kutsal Tuba ağacından şiirimin kafesine iner.

98 Dönen feleğin yazıcısı en güzel beytini dîvânıma nazîre yazmak için ödünç verip övünse şaşılmaz.

99 Vasıflarının levhasına öyle bir gazel yazdım ki yedi gezegen içinde sekizinci olsa yeridir.

100 Oruç meclisinde keder şarabıyla sarhoş olan bayram ayının yarım kadehi ile mahmurluk ve baş ağrısından kurtulur.

101 Ham sofu, aşıklar meclisinde nasıl rahat etsin? Akıllılar elbette rintlerin meclisinde sıkılır.

102 Ey gonca ağızlı! Kirpik okların, gül yanaklarına göz dikenin göğsünde bin tane yara açar.

103 Sevgilinin yeni çıkan ayva tüyleri, güzellik burcunda doğduğundan beri kavuşma bayramı, güneş gibi iki hilâli ortaya çıkardı.

104 Ey âfet! Düşkünlerin nasıl kan ağlamasın? Kaşların kılıç, bakışın ok ve iki gözün kan dökücüdür.

105 O ay gibi güzelin güzellik aynasına yansıyan ayva tüyleri değil, bakışlarının siyahlığının parıltısıdır.

106 O ay yüzlü (güzel), yanaklarına gül öpücüğü kondurmaya izin verse oruç tutanlar için bayram içinde bayram olur.

107 Ey Eşref! Şikâyet edip övünerek konuyu uzattın. Sözlerini ne zamana kadar uzatacaksın?

108 Bundan sonra o şanı yüce vezire dua ederek duasının tespihini zikirlerinin süsü yap.

109 Yaratılışının cevheri talih kutusunun ışığı olsun. Bayram sabahı sonsuza kadar bereket cevheri saçsın.

110 Kandilinin kaftanı bütün nur yerlerini örtünceye kadar dünya (onun) yücelik kandilinin parlaklığıyla aydınlansın.

XXVI

1 Sûretler aleminin varoluşunda başlangıçta her şey birdir ancak âlemin en son cilvesi her cinsini ayırır.

2 Döl, yeni doğmuş bir çocuk olarak keskin feleğe gelerek suretler beşiğinde sonsuz feyz bulur.

3 Ahiretin bitkilerinin türleri, sonradan yerden biten olgunluk feyzinden daha yüce oldu.

4 Canlılarda üstünlük olan ortak güzellik, insanı düşünerek söz söyleyenlerin seçkinlerinden kıldı.

5 Farklı ayarlardaki değerli cevher ve değersiz taşlar yalnızca tek bir cins olur.

6 Kâinattaki bölümlerin düzeni bir değildir. Sûretler yerindeki su ve çamur nakışları birbirine eşit değildir.

7 Mezar yerleri (insanların) değerinde göre değildir.Zaman ve mekan terkibinin fabrikasının kumaşının (yeryüzünün görkemi), mezarda hiçbir değeri yoktur.

8 Gündüz ve gece, aylar ve yıllar eşit olmadığı için devir ve zamanların biri diğerinden daha yüksek olur.

9 Kışın en soğuk kırk gününün izleri baharın bereketine benzemez. (Bu nedenle) bahar mevsimi sonbahar zamanından daha güzeldir.

10 Ey Eşref! Günlerin farklılığı ve değeri vardır ama Eşref için her yer aziz Mekke şehridir.

11 Peygamberler sultanı dokuz kat göğün üzerinde olduğu için feleğin eşiği Taybe şehrine denk olamaz.

12 Kişinin yüceliğinin mekandaki değeri topraktır. Başkent, padişahın varlığı ile şeref bulur.

13 Bundan sonra güvenilir, sağlam Selimiye Kışlası bütün asker karargahlarının kıskandığı bir yer olsa şaşılmaz.

14 Gelişinin nuruyla gönülde yer tutan bilgili ve uyanık bir kişi olduğu için zaman, (onu) zaferler kazanan baş komutan yaptı.

15 (O), isteğine kavuşmuş, cihanın bekçisi, ülkeler fetheden, mührü aya benzeyen önemli vezir feleğin eşiğidir.

16 (O) gökyüzünün adalet ve doğruluk taşıyan Hz. Ali'ye benzeyen heybetli padişahıdır. Dinin dalgıcı, ilmin yücelticisi, tacı güneş olan vezirdir.

17 Aristo'nun aklına, Felâtun'un hikâyelerine sahip, devletteki güçlüklerin üstesinden gelen, incelikleri gören padişahtır.

18 (O) eşi bulunmaz komutan güçlü ve metin Mehmet Paşa'dır ki (onun) varlığı ile yer gök övünür.

19 Olgunluğuyla ün yapmış olan (o vezirin) aklının tek oluşunun davası için dokuz fert, tek akılla yemin eder.

20 (O), şan ve yücelik arsasının eşi bulunmaz askeridir. Bu nedenle ipekli kumaşların en yücesi, üstün gücünün huzuruna (serilen) halıdır.

21 Öyle bir göz sahibidir ki, yedinci felek, (onun) büyüklük rütbesinin alçak bir derecesidir.

22 Allah tarafından bağışlanmış öyle bir hazinedir ki, en küçük bir yiyecek, feleğin en parlak yıldızını (onun) cömertlik mutfağından sayar.

23 Hatem, (onun) kapısındaki cömertlik çanağını yalar. Kisri, cömertlik sofranın kırıntılarını yalar.

24 Devrin halkı, (onun) şefkatinin tekkesinde, yeryüzündeki insanlar ise gayretinin kapısında yardım dilemektedir.

25 (Onun) bereketinin ikiz ayakkabısı büyüklerin başının tacı, şerefli huzurunun toprağı ise yalvaranların sığınağıdır.

26 (Onun) üstün gücünün şöhreti ve ailesi feleklerden yüksek, güç ve öfkesinin çardağı Sidre'den daha yücedir.

27 Zafer, (onun) üstün gücünün sığınağı, sağlamlık ve kuvvet ise iktidarının kale duvarı için en uygun yerdir.

28 (Onun) bağış ve gayretinin iksiri hayatın bal şerbeti, üstün gücünün ve saldırışlarının kılıcı da devletlerin sıtma nöbetidir.

29 (Onun) saldırı yönünü gösteren (şey), her zaman başarı ve üstünlüktür. Allah, her amacında onun yardımcısıdır.

30 Aldığı önlemler, zor işlerin çözümünü anlatır. Görüşü, din ve devlet hazinesinin büyüsüdür.

31 Kader, (onun) anlayış ve uyanıklığını Samanyolu'ndan anlayıp felek levhasına sonsuz bir aferin satırı yazdı

32 İncelik arayanlar, sonsuz güce ulaşmak için sınırsız çoklukları geri çevirerek ortadan kaldırsalar,

33 Daha öncekilerin birliğinin fazilet ve ilmini miktarı, farz kılınmış gücün sınırının sonunda kalır.

34 Devran, emirlerine o derece boyun eğmiştir ki zaman ve devir, (onun) kurallarının iznine verilmiştir.

35 Alın, günde yüz kere o Doğu'nun şahının ayağına sürülmese (o) şahın parlaklık ve ışığı ortaya çıkmaz.

36 Varolan her şeye emretse, gökkuşağı (onun) emirine uyarak doğrulurdu.

37 (Onun) huylarının güzelliği, öldürücü zehri terbiye etmek istese o zehri en değerli bala dönüştürür.

38 Sert ok, (onun) nezaket ve bağışının kabzasının süsü olsaydı incelerek ipeğe dönerdi.

39 Güneşin saçları, (onun) mahallesinin süpürgesi olsun. Gelişinin parlaklığı her mülke yakın olsun.

40 (Onun) bir bakışı, bin hasta gönle can verir. Âlem, hayatın aynısı olan sözlerini kendisine yakın bulur.

41 Ey komutan, ey zafer cevheri, ey köleler besleyicisi, ey yüce vezir ve en büyük padişah!

42 Kısacası, görkem çemenliğinin servisi, vekillerin en seçkini ve Allah'a yakın olan sensin.

43 Komutanlık rütbesi, (senin) varlığın ile yüceldiği için şanının yüce devleti ile övünsün.

44 Her taraf bağışının ırmağı ile yeni bir hayat buldu. Her yer, gelişinin saflığı ile isteğine kavuştu.

45 Ey akıllı ve anlayışlı vezir! Devletinin ayak basışıyla Selimiye Kışlası'nın şanını yücelttin.

46 Başını çevirip bakmanın, fikrimin bereketinin değerli bir cevheri olduğu gerçektir.

47 Mis kokulu kalem, (onun) büyüklüğünün övgücüsü olduğundan beri şiirlerin gül bahçesine sürekli mis koku saçar.

48 Övgünün şarabı, (bana) o kadar neşe verdi ki yaratılışının parlaklığını tıpkı güzeller gibi güzelleştirir.

49 Benim gibi kendine güvenen, ince şeyleri görebilen bir usta varsa övdüğü adaletsiz kişi (bile) benzersiz olur.

50 Önceki usta biniciler ve sonraki üstatlar, anlayışımın dersinde atsız birer öğrencidir.

51 En parlak ışık, (benim) bilgi ve anlayış güneşime oranla bir zerredir. Yeni çeşit hayallerin gökyüzü (ise) göğsümdür.

52 Çabuk yürüyüşlü kalemim, bir anda bin ince anlam boşluğunu dolanır. (Ona) yüzlerce aferin.

53 Sebük Tigin'in ruh gözü, güzel sözlerimin Şehname'sinin heyecanıyla dönerek başka bir hâl aldı.

54 Yaratılışım, vahî gelininin öpücüklerini topladığı için yaratılış cevheri, o meclisi herkesin giremeyeceği kutsal bir yer yaptı.

55 Sivri dilimin zehri ve zehri etkisiz hale getiren ilacı, Hz Musa'nın iki dünyaya da gücü yeten değneğidir.

56 Alçak, nankör talih beni daima güç durumda bırakırken bu güç ve Allah'ın yardımının bolluğu ne işe yarar.

57 Kalem ve hikmet, hayallerime mahkumken laf toplayan düşmanlar hakkımda saçma sözler söylerler.

58 Talihin gözü, âlemde hiç yükseliş görmemişken lanetlenmiş hasetlerin kıskançlık derdiyle gönülleri kanlıdır.

59 Uygunsuz feleğe hiç karşı çıkmadım. Acaba bana neden kin ve nefretle yaklaşıyor?

60 Oldukça soyluyum ama felek boş şüphelerle beni sümük mayası ve parlaklığıyla karşılaştırır.

61 Ey padişahın yardımcısı! Bana bir binbaşılığı bile layık görmeyen alçak felek yüzünden (senden) yüzlerce yardım diliyorum.

62 Felek, her emri fitneleriyle alıkoyar diyerek sözünü yerine getirmeyi Şubat'ın yirmi dokuz gün çektiği sabaha dek erteler.

63 Suçum, zekâ ve bilgi eksikliği olsaydı Allah beni olgunluk köşesinin güvenilir kişisi yapmazdı.

64 Her tarafta beceriksiz olduğumu söylerim ama yaşıtlarım, rütbe ve makamla isteklerine kavuştular.

65 Kimisi miralay kimisi binbaşıdır. Kimi de sağlam bir makamda huzurludur.

66 Ümit burcu sağlam, amel kalesi dayanıklıdır. Yalvarış orduları, acaba nerede istekleri ele geçirir.

67 İyiliği başa kakmayan iraden, bana doğru çevrilince üzgün gönül, istek ırmağının suyuyla elbette mutlu olur.

68 Ayağının toprağına sığınılan koridorda durarak utangaçlık ve alçak gönüllülükle istek yanağını sordum.

69 Ey cömert ve seçkin vezir! Rahatsız edici ve baş ağrıtan cesurluğum dahi elimde değildir. Affet!

70 Sabır ve gücümün zihni artık parçalandı. Hüznümün fazlalığı ile manasız söz söyleyen bir çaresiz oldum.

71 Bu talihsizlik, biraz daha böyle giderse sitem eden feleğe öfke ve kin kılıcını çekeceğim.

72 Kalemin bin gamlı kılı dile bağlanmışken yine kağıda gönül çekici, temiz bir gazel yazdım.

73 Cihanın güzeli, canın felaketi olan o nazik (güzelin), gözü bela, bakışları kaza, kalbi yakıcı ateştir.

74 O ayın (yüzlü güzel) doğduğu yer iki kaşıdır. Yüzündeki ayva tüylerinin dillerde dolaşan sağlam dizisinin ve ince anlamının benzeri ve örneği yoktur.

75 O ay, kavuşma bayramında, gönlün kurbanlık koçunu "bu cılız ve besili hayvanı Allah kabul etsin" diyerek incitti.

76 Bülbül, bağda diken yarası ile hüzünlü hüzünlü feryat ettikçe gül goncası mutlu olup açılır.

77 Ey sabah rüzgarı! Ayrılık, aşıklar için bir kanun olarak kalırsa inleme perdesi, feleğin doruğuna çabuk çıkar.

78 Ey naz güneşi! Ben, senin benlerini sayıyorum. Çünkü doğru gören göz, güneşin yüzündeki benleri görür.

79 (Ey sevgili)! Her yıkılmış gönle hakaret gözüyle bakma. Çünkü cevherler yıkık yerlerde gömülüdür.

80 (Ey) Eşref! Gazel ve yersiz şikayet yeter. Bundan sonra, isteklerine kavuşmuş (olan) övdüğün vezire dua et.

81 Ay, burçta döndüğü, güneş onun çevresinde vekil olduğu sürece,

82 (O vezir) daima görkem şehrinde dolaşsın, sonsuza kadar sağlık ve mutluluk tahtında otursun.

83 Ey Allah'ım! Kıyamet sabahının saati gelinceye kadar kol rüzgarı, üstün gücünün mumuna dokunmasın.

XXVII

1 Ne güzel! Ramazan ayı yine yüzünü gösterdi. Felek elbette (onun) güneşinin sofrasını düzenleyecektir.

2 O ay, bir yıllık bir yoldan gelerek bu varlıkların ziyafet yerinde dinlendi.

3 (Ramazan) ayı değil (sanki) merhamet ve bağışlamanın kutlu şimşeğinin pırıltısı, varlık sabahının rahmetinin parlaklığıdır.

4 Ay değil (sanki) o şanlı vezirin elindeki bağışın yansımasıdır. Ya da ressam felek onun kılıcını taklit etmektedir.

5 (O), feleğin basamaklarının veziri, bütün yıldızların hükümdarı olduğu için tüm kainat ayağının toprağından merhamet diler.

6 Öyle bir vezir ki talihinin gösterişi, büyük hükümdarların kudretinin uysallığını şöhretsiz bırakır.

7 Cömertlik tahtını süsleyen Mehmed Paşa, bin veziri bağışının kapısında köle yapmıştır.

8 (Onun) makamına bağlanınca konuşma kapısı aydınlandı. Varlığının verdiği şerefle düzen ipliğinin değeri arttı.

9 Günleri tercüme eden ululama kalemi ile (sana ettiği) şükür ve duaların hepsini feleğin levhasına yazar.

10 (O), hüner bayrağını yükselten komutan ve en değerli cevherdir. Her sınıftan halkın yardım dilediği vezirdir.

11 (O) vezirin Eflatun'u kıskandıran olgun aklı, İslam ordularının düzenini yarıya böldü.

12 Dünya (onun) cömertlik sofrasına nispetle…….

TARÎHLER

I

1 Güzel ahlaklı Şeyh Hazretleri'nin temiz eşi, dünyayı terk edip kavuşma avlusuna gizlendi.

2 Cennetteki hizmetçi kızlar, Hayriye Hanım'ın gelişiyle mutlu olunca cennetin gül bahçesi en hayırlı seslerle doldu.

3 (Hayriye Hanım), Kerbela şehitlerinin aşkıyla, Muharrem ayında Allah'a kavuşup şehitlerin gömüldüğü yerde yas tuttu.

4 Hz. Muhammed'in soyunun yüceliği o temiz etekte ortaya çıkıp görünmüştür. Muhakkak Hz. Muhammed (onun) her zaman yardımcısıdır.

5 Ey Eşref! Tarihin ipine saf bir cevher çekildi. Allah, Hayriye'yi her zaman Zehra ile arkadaş etsin.

II

1 Dünyanın bahtını Allah mübarek etsin. Çünkü şans ile bir erkek çocuk, bir kişiye ayrıcalık getirdi.

2 Bütün sırları bilen, devletin meclisini koruyan, yalvaranların sığındığı baş komutan odur.

3 Cihanın yaratıcısı, o anne, baba ve yeni doğmuş çocuğa ebedî ömür bağışlayıp ömürlerini uzun etsin.

4 Ey Eşref! Doğum günü tarihini araştırırken o şâir, söyleyişinin süsüyle bu beyti söyledi.

5 Oğlum Hz. Yusuf, naz ülkesinin (Mısır'ının) efendisi olsun diye tarihinin kapısını devlet ipliğine temizce çektim.

III

1 Allah, yüce kudreti ile o muhteşem yarbay Derviş Paşa'nın kişiliğini üstün kılmıştır.

2 Ne mutlu! O felek, talihin zihnindeki mutlulukları tamamlayıp olgunlaştırarak sürekli talih yüzünü gösterir.

3 (Onun) temiz soyundan, yaratılış alemine yüce, uğurlu (bir çocuk) güneş gibi doğdu.

4 Kerem sahibi büyük Allah, ailesi ile o yeni doğmuş çocuğa uzun yıllar ömür ve saltanat versin.

5 Ey Eşref! Tarihimin cevheri müjde değerindedir. (Çünkü) Ahmed Fehim Efendi talih ile doğmuştur.

IV

1 Ülkeyi süsleyen padişah, hükümdarın (Dara'nın) kölesi olan vezir dünyanın düzenlenmiş yapılarını sağlamlaştırdı.

2 Düşüncesi, yeniden yeniye mülkünü bayındır hale getirmek olduğu için arkadan gelen asker topluluklarına Niş şehrinde yeni bir karargah yaptı.

3 Savaş için gerekli malzemeleri korumak için dikkatle çalışıp bu şekilde Allah tarafından verilen gücünü açıkça gösterdi.

4 Dünyada yardım dilenecek en güzel yer, (onun) eşiğidir. Cömertlik bulutu, zulüm sınırlarına set çekmek için bir perdedir.

5 Zafer aslanını ve asker yetiştiren şahı Allah mübarek etsin. (O) şerefli aslanı Allah korusun.

6 (Onun) gönül çeken tarzı, savaş malzemelerinin mahzeni gibidir. Allah uzak etmesin. Ne güzeldir ki yaptırdığı karargah bir kasidenin en güzel beytine benzemektedir.

7 Yaratanın kudreti, dünya durdukça dünyanın şahının askerinin talihini ve ömrünü uzun etsin.

8 Ey Eşref! Padişah Abdü'l Mecid pek sağlam bir karargah yaptırdı.Ben de bu tarihi altın kalemle yazarak tamamladım.

V

1 Doğu'nun ve Batı'nın padişahı, cihanın en büyük şahı, müslüman âleminin en önde gideni; Abdü'l Mecid Hazretler'dir .

2 Halifelik tacı, (onun) geleceğini ayrı kılan bir süstür. Doğrusu peygamberlik mesleği ise kutsallığının işaretidir.

3 Dünyadaki sığınılacak yer, büyüklüğünün kutlu gölgesidir. Can iksirinin mayası ise (onun) şefkat bağışının feyzidir.

4 O cesur komutan, (oğlunun) sünnet düğününde, lutuf ve cömertlikle dünyaya başa kakılmayacak nimetler verdi.

5 O zamanın padişahı ile seçkin şehzade dünya varoldukça tahtlarında afiyette olsunlar.

6 (Bu şiirin) her mısrası cevherli bir tarihtir. Kul Eşref, bu beyitle saray düğününü alkışlasın.

7 Şehzadenin sünneti, sarayın sünnet düğününün parlaklığını cihana gösterdi.

VI

1 Devrin gözünün parlaklığı, baş komutan hazretleri saygıdeğer Ömer Paşa'nın bahtının ışıklarındandır.

2 Allah'ın bağış bulutu, ümidin gül bahçesini tazeleyince (onun) soyundan şerefli bir kız çocuğu dünyaya geldi.

3 Allah bozmasın! (Öyle bir) gönül süsleyen, uğurlu yıldız (vaktinde doğan) kız çocuğudur ki şimdiki zamanda imkan beşiği benzerini görmemiştir.

4 O kız evlat, saygıdeğer kumandanın gözünün aydınlığıdır. Zuhal yardımcısı, Zühre hizmetçisi olsa şaşılmaz.

5 Kundağı şans ipliği, beşiği devletin hazine sandığıdır. Yuvarlak incilerin olgunluğu o cevher parçasında belirmiştir.

6 Ey Allah'ım!Üçlü doğum dünyayı süsledikçe o yeni doğan kız çocuğu, anne ve babasıyla daima beraber yaşasın.

7 Ey Eşref! İyilik gözünün vücudu olarak (Allah'ın) bağışladığı Fatma doğduğu için cevherli tarihim küçük bir hediye olsa şaşılmamalıdır.

VII

1 Osman Bey'in bahtının yüzü güldüğünde şefkatli Allah, o uğurlu yıldıza bir kız çocuğu verdi.

2 O, rütbesi kıymetli gece ne büyük bir mutluluktur. Allah mübarek etsin. O mutlu ay, bir cevher parçası gibi her yeri parlatmıştır.

3 Tapılan Allah, o gül fidanına ve ailesine daimi ömür ve şans versin.

4 Ey Eşref! Dünyanın cevher kutusunun o parlak inci ile mutluluk bulduğunu ben de bu tarih ile insanlara duyurdum.

VIII

1 Ne mutlu ki Gâlip Efendizâde uğur ve kutluluk ile doğdu. (Onun doğumuyla) dünyanın inci kabuğuna eşsiz bir inci düştü.

2 Ey Eşref! Bu tarihi yazarak Mehmed Rüşdü'nün imkan burcuna doğuşunu müjdeleyen ben oldum.

IX

1 Çok yazık! Hâşim Bey, saygıdeğer yeni eşiyle hacdan dönünce hanımı,

2 Doğrusu ahiretin kutluluğu ile mutluluk buldu. O, gönül süsleyen hayırlı kadın, halkın sesiydi.

3 Kutsal ruhuna Sübhânellezi okunsun. Geçtiği yer, yakınlıklar aleminin dalgalarına daha çabuk ulaşsın.

4 Cihanı terk edince akrabalarını ağlattı. Ercaî ayeti ile yüksek makama kavuştu.

5 Ey Eşref! Doğrusu Sâdiye Hanım'ın mekânı cennet oldu. (Onun) mutluluğunun parlaklığıyla ben de bu tarihi yazdım.

X

1 Mülkün ve milletin düzeni, her an, kumandan Gazi Ömer Paşa'nın görüşünün kabzasındadır.

2 Âlemin padişahı, o vezirin yüce kıymetini bilerek hem kolay hem zor işlerini ona verir.

3 Hicaz ve Irak ordusu onun eseridir. Onun hükümleri, devletin ilk düşüncesidir.

4 Bağdat'taki bozukluğun sınırları haddi aşmıştı. Şimdi, Cem'in değerindeki şahın isteği, onun düzeltmektir.

5 Bu seçkin emirler ancak o vezire mahsustur. Dünyanın en büyük padişahını gözle görülmeyen çekiştirmeler uyarmıştır.

6 İnsanlığın övündüğü kusursuz şah, alemin Ömer Faruk'u, devrin seçilmiş kahramanı.

7 Adalet feleğinde en parlak olan, (onun) gayret ve çabasıdır. Merhamet dünyasında (onun) şefkati nurla güneştir.

8 O cihanın başı, (benim) efendimdir, bana verilen bir nimettir. Devletinin beraberliğiyle miralay olsam çok değildir.

9 Dünyada, efendi kölesini hiç öksüz bırakır mı? Eğer beni tekrar kabul ederse kapısının ışığı olurum.

10 Ey Allah'ım! Dünya varoldukça o zafer sahibi padişah, şans ve ömürle tahtı süslesin.

11 Ey Eşref! (O) komutan Irak ordusuna ve Bağdat'a şans getirdi. Tarihim (onun) cevherli kılıcına yazılsın.

XI

1 Şeyh Muhammed'in saygıdeğer oğlu yazık ki daha yeni yetişen bir gonca iken dünyadan göçtü (öldü).

2 O günahsız,cennet kuşu oldu. Elbette ki anne ve babasına göre şefaat azığının en cimrisi oldu.

3 Ey Eşref! Henüz çocuk olan Cevdet oğlu Ahmed'in cennete giderek kurtulduğu iddiasıyla bu tarihi yazdım.

XII

1 Allah, Cebel Aktar Paşazade Ahmed Bin Efendi'nin ümidinin gül bahçesine tazelik verdiğinde,

2 Onun soyuna, mutluluk içerisinde, güneşi kıskandıran, güzelliği feleklerde gizli bir çocuk doğdu.

3 O yeni doğmuş çocuk ile pek cömert saygıdeğer babasını Allah daha çok yükseltsin. Biri ilim denizi, diğeri bilme ve anlama cevherinin incisidir.

4 Yaratan Allah, o ana, baba ile evladına eğlence yeri olan dünyada ebedi şans ve sınırsız ömür versin.

5 Ey Eşref! Doğum gününü bu tarihim ile müjdeledim. Mir Ali Râif'in ayak basışı cihanı mutlu etti.

TERCÎ-İ BEND
İMAM ALİ HAZRETLERİ'NE ÖVGÜ

1

. Ey cömert sultan, canını ortaya koyan kahraman! Ey memleket tahtının şahı, Zülfikar'ın padişahı! Yaprak ve meyvenin görünen yüzü senin yüzünün suyudur. Hiç şüphesiz Allah'ın birliğinin izleri sende ortaya çıkmıştır. Sonbahar ile bahar, öfken ve iyiliğinden doğmuştur. Rüzgar senin parlaklığının cilveleri ile esmektedir. Halifelik savaşında safları yaran, gönüldeki baş asker sensin. Ayağının tozu, yaratılmışların övünç kaynağıdır.
Bu inci değerindeki şiir, kılıcının ve şanının övgüsüne paylaştırıldığı için dokuz kat feleğin ortasındaki süstür.

Ali'nin gazasından üstün gaza yoktur. Ali gibi yiğit, Ali'nin kılıcından üstün kılıç yoktur.

2

Emanetlerin gizli hazinesi, sırlar madenisin. Kurtuluş burcunun parlaklığı, ışıklarla dolu güneşsin. İlâhî bilgi nüshalarının satırlarındaki gerçek manasın. İlahi alemde fermanını kabul ettiren padişahsın.Tek nefeste altı cihanı dönen pergelsin. İki dünyanın efendisi, ana kutupsun. Kararlılık rütbesinin benzersizliği kanıtlanmış kişisi, Allah'ın haberciliğinde büyük naralar atan Hz. Ali'sin. Savaş meydanlarında tek başına at süren, sırma hançerli, savaş meydanlarını parlatan sahip sensin.

Ali'nin gazasından üstün gaza yoktur. Ali gibi yiğit, Ali'nin kılıcından üstün kılıç yoktur.

3

Ey Ali! On dört temiz günahsızın (Hz. Muhammed, Hz. Fatıma ve on iki imam) ve on iki imamın reisi sensin. Kaza ve kader kılıcının yarattıklarının başı, hoşnutluk meydanının Rüstem'i ve beğenilmişisin. Kerbela şehitlerinin temiz babası, Hz. Muhammed soyunun yardımcısısın. Sonsuz mülk hazinesinin bekçisi, hidayet ve ilham meydanının iyi at binicisisin.Dua ve övgüye mahzar olan öyle bir yiğitsin ki acaba Allah'ın aslanı mısın?

Ali'nin gazasından üstün gaza yoktur. Ali gibi yiğit, Ali'nin kılıcından üstün kılıç yoktur.

4

Cömertliğin inci yağdıran bulutunun gözü ile memleketin yüce mülkünün idaresi sendedir. Bağış tahtını aydınlatan âdil sensin; hem gayret hem reislik hem idarecilik sendedir. Yiğitlere yol gösterensin emanet yeri sendedir. Sonsuz bir denizsin emanet madeni sendedir. Hayber Savaşı'nda şeref kazanan sensin. Doğruluğun olgunluğu ve bolluğu sendedir.Savaş meydanındaki cesaretli atlı asker sensin. Yaratılıştaki yiğitlik cevherinin önceliği sendedir.

Ali'nin gazasından üstün gaza yoktur. Ali gibi yiğit, Ali'nin kılıcından üstün kılıç yoktur

5

Ey bereket bağışlayan mis kokulu sabah rüzgarı, ilâhî bilginin gül bahçesinin ılık rüzgarı! Allah seni mübarek etsin, eksikliğini göstermesin. (Seni) düşünmek aklın burnuna seçkin bir koku verdi, İslam dinine (bağlanmak) senin yüce ocağına bağlanmaktır. Cebrail'in gönlü, (onun) iyiliğinin Kevser suyuna susamıştır. Hiç şüphesiz üzüntülü ve inleyen gönül isteklerine kavuşacaktır. Peygamberin yakınındaki yalnızlık sarayının sırdaşısın.Alemin resulünün her savaşında (ona) yardımcı olan sensin. Din düşmanları emirlerinin kılıcından titremektedir.

Ali'nin gazasından üstün gaza yoktur. Ali gibi yiğit, Ali'nin kılıcından üstün kılıç yoktur.

6

Ey velî, marifet cihanına emredensin, yokluk aleminin gerçek manaları sende ortaya çıkmıştır. Ne mutlu, Allah'ın isteklerinin noktası sende parladı. Mutluluk şimşeğinin meşalesi (senin) yanağındadır. Parlaklığınla gönderilmiş sevgiliyi (Hz. Muhammed) mutlu ettin. İki dünyanın şahı için Allah'ın tarifi budur.
Dünyanın övüncü gerçi hakikat aynasıdır ama Muhammed ile Ali ışık ve aydınlığın doğduğu iki yerdir. O aynanın saykalı ve cilası sensin demek kılıcının ve varlığının kısaca anlatılmış övgüsüdür.

Ali'nin gazasından üstün gaza yoktur. Ali gibi yiğit, Ali'nin kılıcından üstün kılıç yoktur.

7

Dünya işlerinin düzeni, izlediğin yolda, bulduğun çarelerdedir. Canlıların ruhlarının olduğu her taraf büyülerinin tuzağındadır. Olması mümkün olayların iksirinin kıvamı izlediğin yolun kokusundadır. Varlıklar ve (onların) vasıflarının ışıkları, (senin) yüzünün nurundan ibarettir.Ölümsüzlük suyu, gönül çeken sözlerinin damlalarıdır, bitkilerin tadı senin güzel kokunla beslenmektedir. Yarım bir bakış atsan Eşref'i mutlu edersin. (Çünkü) kurtuluş ve selâmet dergahı (senin) kutsal eşiğindir. Eşref'in ve diğer anlatıcı saflarının başı elbette sensin. Gazi ve şehitlerin övüncüsün.

Ali'nin gazasından üstün gaza yoktur. Ali gibi yiğit, Ali'nin kılıcından üstün kılıç yoktur.

TERKÎB-İ BEND

I

İMAM HÜSEYİN'E MERSİYE

1

Ey gönül, gel yas günlerini düşün, yine (o) yasak ayı an ve hatırla.Ciğerde acı veren pek çok göz göz yara açıldığı (için) zaman zaman akan göz yaşlarımı her vakit kana bulaştır. Şu dünyaya kanlı gözyaşlarını akıt ki iki gözün ile Cem'in kadehini şaşırt. Gam, keder şarabıyla o derece sarhoş ol ki, iki alemin mutluluk hayalini sele ver. Gönül evinde canın yiyeceğini kebap yaparak gam askerini saygı ile misafir et.

Ah ve figan etme, yaka yırtma zamanıdır. Hüzün ve yas yaralarını tazeleme zamanıdır.

2

Ey gönül! Kötülük yapıp, kargaşa çıkaranların kan dökerek dünyayı tantanaya verdikleri zamanları düşün. Her biri düşmanların huylarını ortaya çıkarıp lanetin sonsuz boşluğuna gurur sancağını dikti. O kadar feryat ettiler ki uyuşturucu ilaçlar dokuz kat felekte oturanları baştan başa huzursuz etti. Cihanda eziyet ve işkence yok olmuştu, sanki fitne ve fesat o anda ortaya çıktı.Günahkarlar topluluğunun sınırsız olduğu bir zamanda din için savaşan ve dini koruyan küçük bir sınıf vardı.

İnatçılardan yüz çevirmeyen onurlu değildir. İnkar edenlerle ve düşmanlarla denktir.

3

O, kitap inmemiş peygamberlerin en büyüğü, iki gözün parlaklığı, evliya sultanların gözlerinin sürmesidir. (O), kutsal gül bahçesinin gülü iken yazık ki lâyık olmadığı halde ateş ve âh , yanağının yaprağını soldurdu. O utanmaz kavim, hilâfet arşının tahtında oturan sultana hakaret etti. Bu eziyet ve ihanete kâfirler ağladı, bu incitmeyi en kibirliler ve Yahudiler uygunsuz gördüler. Savaş ve kavga meydanının olayları anlatılmaz, Hz. Hüseyin'in susuzluktan öldüğü yerdeki olay anlatılamaz.

Allah'a inanılan yerde kâfirliğe şaşırır, hayret ederim. Lânet okumak kâfirlik ise de lanet ederim.

4

O, Hz. Muhammed'in bostanındaki açılmış gonca, bağındaki seçkin bülbüldür. O, Hz. Fatıma'nın cevherinin eşi bulunmaz incisidir. Öyle ki (onun) ulu atası Tanrı'nın sevgilisidir. Uğursuz, tersine dönen zaman sonunda o din liderini ve baştaki yakınlarını ayaklar altına aldı.Hz . Hüseyin'e daimi bir yücelik verilmişken namussuz ve reziller ordusu hakarete cesaret etti. O, Hz. Muhammed'in torununun şehit edildiği çimenlik, sonsuza kadar taze kalacak, kıskandıran bir cennet bahçesidir.

Hayatının sermayesi sadece o sultan ile, aşk kumaşı sadece şehitlerin şâhı iledir.

5

Feleğin boyunun sebepsiz yere iki kat olduğunu sanma. Elbette gece gündüz pişmanlık derdiği çektiği içindir. Ay ve güneş hayret menzilinde dönerler, gezegen ve yıldızların dili tutulur. Soyut varlıklar sıkıntı ve ıztırap girdabında kaldı. O şiddetli eziyet rüzgarı feleği titretti. (Onun ölümünü) bildiren baştan başa, üzüntüyle lâhut ilinde yakasını yırtar. Müslümanların feryatları gökyüzünde o kadar yükseldi ki gam ve keder, sekiz cenneti yüz parçaya ayırdı.

Kerbela'da çile çekmeyi seçenler incinince Kerbela meydanı gam ve keder ile doldu.

6

Eyvah! O kavga ve savaş meydanında, yüz kere yazıklar olsun ki o vuruşmayla dolu savaş meydanında, o Hariciler topluluğu , Hüseyin'in kanına kastederek sağ ve solda kılıç çektiler. Sonunda o kargaşayla dolu yerde, o kutsal vücudu incittiler. Yüzlerinde ihanet ve kin açıkca görünürken, o sapkınlarda bundan sonra Allah inancı mı olur? Usta Muhibbi'nin canı eriten en güzel beyiti dertleşme zamanında dilime dolandı:

Ey Ali! Hariciler'in incittiği canlardan biri olduğum için isteğim Hüseyin'in kanı değil, senin yardımındır.

7

O, ihanete varlık ve kainat, o çıkan kavgaya zaman ve mekan yanar. O, rahatlığı bozan (öyle) bir felakettir ki bir parçasını anlatsam dünya yanar. Alçakların peygamber soyuna (düzenledikleri) saldırıya insan değil maddeye ait bütün varlıklar yanar. Dinin reisi, şehitlik kadehini susamış dudağıyla içti. Bu maceraya akan Fırat ırmağı yanar. Güneş tutulmasının o güneşe yaklaştığını gördüğünde elbette güneş ve ay tutuşur, ruh ve can yanar.

Felek o parlak ayı söndürüp, ona zulmederek doğunun mumunu ne yüzle sağlam bırakır.

8

Ey Allah'ım, Hüseyin'in yüksek mekanı, bağlanmış askerlerin Allah evine sığındığı yer iken, yazık bu ne zulümdür. Akıllı Müslümanlar aracılığı ile otuz bin kadar asker ona gönülden bağlandılar. Önceleri barışı kabul ettirmek için bin mektup gönderen kara yüzlü askerler sonunda ikiyüzlülüğe düştüler. Dinin imamı bir vakit geri dönmeye çalıştı ama o anda Kerbela vadisinde o bölük yolu tıkadı. Yetmiş Müslüman ise o padişahın dört oğlunun sancağının gölgesine sığınmıştı.

Kader böyleymiş, Allah'ın askerleri zafer kazanamayıp, Allah'ın takdiri azılı askerleri mutlu etti.

9

Ahmaklarla arkadaşlık edenler her ne kadar izin vermeseler de Yezid'e lanet etmek bırakılması mümkün olmayan bir mektup başlığıdır. Allah'ın halifesinden vazgeçen şeytandır, imam hazretlerini şehit eden Müslüman mıdır? Lanetli ve kutsuz Ömer, üzerindeki savaş zırhıyla savaş günlerinde her zaman komutanlık ederdi. O kutsal kişilerin haberi, inatçı eşkıya çocukları sabah içkilerini içtikleri sırada Küfe şehrine ulaştı. Yalancılık ve sihirle, inatçı mercan parçalarını, sağlam, inci gibi dişlere çevirdi.

Acımasız, kafir Yezid'e ve ona yardım eden talihsiz askerlere sabah akşam lanet olsun.

10

O topluluğa verilecek en ufak ceza; cehennemdir. (Ancak), onlara yeterli caza olacak cehennem ne kadar uzak. Onlara gerekli olan ceza ve yok etme şekli zihinlerinde ateş yakmaktır. Onlar için ödüllendirilme hayali mümkün değildir. Akıl, onların haklarını nasıl anlatır. O toplulukla cehennemde bile konuşmak suçtur. İşte asıl kıyamet o zaman kopar. Onlardan intikam almak için cehennemde başka ırmaklar yapıp, kara kuşlar o topluluğa eziyet etsinler.

Cehennem o asiler topluluğundan çekinir, şeytan o azgınlardan Allah'a sığınır.

11

Gaza gözyaşını dökmeyen göz çıksın. (Çünkü gaza gözyaşı)yas zamanında kana bedel bir sürme olur. Yezid'e lanet ederken boş yere delil arayıp saçma sözler söyleyebileceği için o lisanı doğru tutsun. Dinin yardımcılarını zâlimlerin en büyüğü (olan) Yezid'in devletine ayak toprağı yapan o zalim kavme lanet olsun. Alçaklara ve kötü talihlilere mekan olan Şam ve Küfe'nin taşından, toprağından nefret ederiz. Yezid'in ölüsü hainlerin talihsiz yuvasıdır. O alçakların mezarları, cehennemin tuvaleti olsun.

Ey Felek! Yüce Resul'ü incittin. Tersine dönüşüne, her an yazıklar olsun.

12

Ey Allah'ım! Temiz tahtın padişahı, Hz. Ali'nin savaşlarının görkemi için, Hz. Fatma, Hz. Hatice, Ehl-i Beyt için, şehitler şahının açık gömleğindeki kan için, Zeyne'l Abidin'in nuru ve Askeri için, Bakır, Taki ve Kazım için, Mehdi'nin şanı, on dört masum, Cafer, Naki ve Ali Rıza için, Selmân-ı Fârisî'nin hizmetlerinin doğruluğu, Kerbela şahının yardımcıları ve askerleri için,

Kulun Eşref'i yardım kapından uzaklaştırma. İki cihanda hanedan kapısından ayırma…

MÜSEDDESLER

I

1

Her ne kadar fânî dünyadakilerle aynı şekilde görünsen de görünmeyen âlemin başlangıcı ve sonu olmayanısın. Sen harflerdeki gizli manaları çözen bir hocasın, yaratılışın büyüsü, beraberlik nakışlarının sebebisin.

Ne en küçüksün ne en büyüksün, iddia şeylerin sonuncususun.Vahdet sırlarının kitabı, sonsuzluk gizinin sırrısın.

2

Görüntü beşiğinin süsü dünyaya gelmeden,mutlulukla kudret yanağının ışığı sen oldun.Büyüklüğün ile yaratılış şirazesinin imkanları bağlıdır, yaratılışın önsözündeki ince manalar kutsal vücudundur.

Ne en küçüksün ne en büyüksün, iddia şeylerin sonuncususun.Vahdet sırlarının kitabı, sonsuzluk gizinin sırrısın.

3

Kıymetinin büyüklüğü ve diğer peygamberlerin makamı, (senin) şanının temsili içindir. Allah'ın ağzından çıkan "Levlake" sözü (ise) şanını yüceltmek içindir. Ne mutlu, Mirac gecesine davet edilme, şanının üstünlüğüdür. Kısacası Leamrük tacı, yüz çevirenlere şanını uzun uzun anlatmak içindir.

Ne en küçüksün ne en büyüksün, iddia şeylerin sonuncususun.Vahdet sırlarının kitabı, sonsuzluk gizinin sırrısın.

4

Tahtı mekansızlık olan padişah, cömertlik sahibi şahsın. İnsan vücudunun ruhu, alemdeki cisimlerin canısın. Cevher kıvamı için büyük bir iksirsin, Allah'ın güneşinin ışığı, kutsal ruhların cisimlerin nurusun.

Ne en küçüksün ne en büyüksün, iddia şeylerin sonuncususun.Vahdet sırlarının kitabı, sonsuzluk gizinin sırrısın.

5

Ey peygamberler şahı, ilahi alemin padişahı! İnsanlık alemi senin parlak yüzünle süslendi. Saygıdeğer bir sevgilisin, varlığın Erselnak ile övülmüştür. Büyüklüğü parlatan rütbenin zamanı belli değildir.

Ne en küçüksün ne en büyüksün, iddia şeylerin sonuncususun.Vahdet sırlarının kitabı, sonsuzluk gizinin sırrısın.

6

Şefkat eşiğinde köle olan çaresiz Eşref, her an cömertlik sofranın nimetlerini ümit eder. Ey Muhtar! Elbette benzersiz lutfun gönlü hoş eder, yıldızlar ve gezegenler (senin) cevrinin zerreleridir.

Ne en küçüksün ne en büyüksün, iddia şeylerin sonuncususun.Vahdet sırlarının kitabı, sonsuzluk gizinin sırrısın.

II

1

Tarafında olmaya kararlı olduğum doğru ve açık yol Ali'dir. Hz. Muhammed soyunun kölesiyim, padişahım Ali'dir. Mustafa'nın ayağının toprağıyım, Ali değerim ve şerefimdir. Sığınmakla övündüğüm peygamberlik kapısının sığınağı Ali'dir.

Muhammed canda güneşim, Ali gönülde ayımdır. Muhammed kıblem, Ali secde ettiğim yerdir.

2

Hz. Fatıma din ve iman ışığım, hüzünlü gönlümün cevheri, iki cihanda yardımcım, üzüntümün döneceği en sağlam yerdir.

Muhammed canda güneşim, Ali gönülde ayımdır. Muhammed kıblem, Ali secde ettiğim yerdir.

3

Hz. Sıbteyn, Bakır, Cafer, Zeynelabidin, Askeri, Mehdi, Taki ve Kazım Rıza'yı Allah feleğin doğru yol gösteren yıldızları yapmıştır. Dünyanın ibadet yerinde uyulup, örnek alınan imam onlardır.

Muhammed canda güneşim, Ali gönülde ayımdır. Muhammed kıblem, Ali secde ettiğim yerdir.

4

Bir güneş yüzlü, huzurumu aldığından beri gönüldeki istek bazen Necef bazen de Yesrib semtidir. Gönül, o iki cennetin kokusunu aramaktadır. Yedinci cennetteki köşk bile olsa, başka kapıya baş eğemem.

Muhammed canda güneşim, Ali gönülde ayımdır. Muhammed kıblem, Ali secde ettiğim yerdir.

5

Taybe toprağı; aşıkların gözünün sürmesi, Necef cevheri; yaralı gönlün ilacıdır. O iki Kabe'nin meydanı; ufukların en kutsal yeridir. Can ve gönül, yüzünün gölgesinin desteğini özlemektedir.

Muhammed canda güneşim, Ali gönülde ayımdır. Muhammed kıblem, Ali secde ettiğim yerdir.

6

Ayrıcalık kazanıp ilgimi kestiğimden beri iniş ve çıkışa ilgi göstermem. Sözün kısası gönül ve can bir yerde rahat edemez. Bazen Irak'ı ister bazen Hicaz'a (gitmeyi) ümit eder.

Muhammed canda güneşim, Ali gönülde ayımdır. Muhammed kıblem, Ali secde ettiğim yerdir.

7

İsteklerimin yüzünü minber ve mihraptan çevirdim, bu gerekli ibadet yerinden döndüm. Yıldızları parlatan altın tesbih ile ellerimi yıkadım. İki yüce kapıdan sonsuz bereket kazandım.

Muhammed canda güneşim, Ali gönülde ayımdır. Muhammed kıblem, Ali secde ettiğim yerdir.

8

Duygusuzların parlak kınama taşlarıyla üzülmem, zorba ve asiler vücudumu parça parça etseler yine de vazgeçmem. O şahların bağışlarının gölgesine girdim, gölgelerinin bulutundan kabul feyzi aldım.

Muhammed canda güneşim, Ali gönülde ayımdır. Muhammed kıblem, Ali secde ettiğim yerdir.

9

Gözyaşımın kanlı suyunun neşesi yolda bulunmaz, ahımın ışıkları kandilin parlaklığında görünmez. Ta ruhlar aleminde yüz tutup başa kesmişim. Bu benzer suretlerin bulunduğu yerde can versem şaşılmaz.

Muhammed canda güneşim, Ali gönülde ayımdır. Muhammed kıblem, Ali secde ettiğim yerdir.

10

Nefis ve dışı, baba, anne ve doğmuş çocuklar, varlık, yokluk, yükseklik, yön yani bütün varolan şeyler, onların ruhlarının parlaklığından bir bölümdür. Bunlardan biri evliyaların şahı, biri dünyanın övüncüdür.

Muhammed canda güneşim, Ali gönülde ayımdır. Muhammed kıblem, Ali secde ettiğim yerdir.

11

Hz. Muhammed'in ruhu; doğruluk Kabe'sinin işareti, Hz. Ali'nin nuru; gidilecek yolun mumudur. Biri gönderilmiş güneş, birisi ona benzeyendir. İki dünyada mutlu olmak; onların yolundan gitmektir.

Muhammed canda güneşim, Ali gönülde ayımdır. Muhammed kıblem, Ali secde ettiğim yerdir.

12

Vedduhâ (âyetinin) sabah güneşi karanlığı keşfettiğinden beri, Heletâ (ayetinin) felekteki ayı âleme parlaklık verdiğinden beri, yakınlığın ecri yakınlaşmanın gerçekleştiğinde açıklandığından beri Allah için doru yoldan çıkmam.

Muhammed canda güneşim, Ali gönülde ayımdır. Muhammed kıblem, Ali secde ettiğim yerdir.

13

Hz. Ali'nin feyzine bağlanmış marifet bağının fidanıyım. Onun kurallarının kıymetini ve sırlarını bilenim. Ali'nin memnuniyetini kazanan, hanedana başını veren benim. Hz. Muhammed'in aşkının sarhoşu, Hz. Ali'nin kadehinin kölesiyim.

Muhammed canda güneşim, Ali gönülde ayımdır. Muhammed kıblem, Ali secde ettiğim yerdir.

14

Ey Eşref! Aşığım, doğrusu özüm beraberlik tozu ile temizlenmiştir. Doğruyum, gözüm ayrılık acısının kanı ile dolmuş, yüzüm sevgi toprağına sürülmüştür. Ey Kazım! Sözüm; peygamber soyunun kulu, kölesi olduğumdur.

Muhammed canda güneşim, Ali gönülde ayımdır. Muhammed kıblem, Ali secde ettiğim yerdir.

III

1

Kerbelalı Hüseyin, imamlık mihrabının mumu, güzel söz söyleme kürsüsünün pırıltısı, yaratılış kandilinin ışığı, gerçeklik köşkünün güneşi, Yüce Allah'ın sevgilisi, cennetin efendisidir.

2

Muhammed rahmet denizi, Ali cömertlik bulutu, Muhammed ilahi sırların güneşi, Ali ilahi bilginin ayıdır. Muhammed dünyanın övüncü, Ali yiğitlik padişahıdır. Muhammed canın cevheri, Ali imanın parlaklığıdır.

Peygamberlik bahçesinin gülü, vasilik bağının bülbülü Kerbelalı Hüseyin'dir.

3

Hasan, inleten zehri düşmanların elinden içen, düşman hileleriyle şehit olan bir gönlü kırıktır. Yaratılışının güzelliği ve iyi ahlakıyla güzeldir. Fatma'nın gözünün nuru, Zilmen'in sevgilisidir.

Kudretli şahların en seçkini, cömertlik malının (parasının) varisi Kerbelalı Hüseyin'dir.

4

Zeyne'l Abidin naz ve nimet içinde büyümüş güneşin doğduğu yer, merhamet ve lutuf kaynağıdır. İlim sahipleri içinde övünülen kişi, insanların iyi ahlakını toplayandır.

Hz. Muhammed'in soyunun en önde gideni, bu soyun feyzinin başlangıcı Kerbelalı Hüseyin'dir.

5

Hakikat ilminin aslanı Hz. Bakır'dır ki Allah, onun şerefli yaratılışını Hızır ile ders arkadaşı etmiştir. Dokuz felek, onu tasvir eden kitabın sanki bir sayfası gibidir. Bağlanmış emirler, yedi Fatiha suresidir.

Şeriat kalesinin bekçisi, tarikatın sağlam rehberi Kerbelalı Hüseyin'dir.

6

Caferi'nin olgunluğu, peygamberlik mirasının parasıdır. İyi huyu ve ahlakı, şeref ve fakirliğe nail olmasındandır. Caferi'nin benzersizliğinin gücü, Allah'ın bağışındandır. Caferi'nin boyun eğişi (onu) halkın başı yapmıştır.

Hilafet makamını süsleyen, mucizeleri donatan başkan Kerbelalı Hüseyin'dir.

7

Musa'ya vasiyet edilen huylar düşmanların öfkesini yener. (Musa) ,cömert eli ile kutsallığın koruyucusu olan şahtır. Tur Dağı'ndaki tecelli ışıkları Hz. Musa'nın hikmeti ile Eymen'i süsleyen, o saygıdeğer kişi mutluluğun doğduğu yerin nurudur.

Kudret aynasının cilası, hakikat yüzünün parlaklığı Kerbelalı Hüseyin'dir.

8

Hikmet burcunun güneşi, birlik burcunun ay ışığı, sıkıntı ve kederin zehirli suyunun tadıcısı, gurbet ve kaygı düşkünü Ali Musa Rıza'dır.

Felaket çevganının topu, ihanet gözünün sitemi Kerbelalı Hüseyin'dir.

9

Allah korkusuyla günah işlemeyen padişah, seçkinlik denizinin incisi, Allah'ın yeni doğan gününün sabahı, hoşnutluk fidanının meyvesi yüce yaratılışlı Taki'dir.

İyilik bahçesinin sebzesi, cömertlik bağının servisi Kerbelalı Hüseyin'dir.

10

On iki imam kolunun önde giden şahı, İslam toplumunun sağlam rehberi, Müslüman ümmetin en şerefli yönü, Hz. Muhammed'in emirlerinin yeminin gücüne en uygun kişi Naki'dir.

Adalet sözlerinin anlamı, yardım anlamının sözleri Kerbelalı Hüseyin'dir.

11

Askeri'nin kapısı ruh ve canların istek kıblesidir. Askeri'nin makamı baştan başa meleklerle doludur. Askeri'nin cevabının kılıcının etkisi bir başkadır. Askeri hazretleri, şeriatin, kınından sıyrılmış kılıcıdır.

Yiğitlik okunun cevheri, yüreklilik meydanının saflar yaran yiğidi Kerbelalı Hüseyin'dir.

12

Zamana hükmeden Mehdî, Allah'ın feleklerinin döndüğü yer, peygamber soyunun en seçkini, Mustafa'nın temiz sırları, memnuniyet yolunun rehberidir.

Kurtuluş yoluna rehberlik eden, maneviyat semtine götüren Kerbelalı Hüseyin'dir.

13

Gerçi o, yaşadığı şehir için bir bağın yaban gülüdür. Hepsi aynı feleğin eski yıldızı, hepsi aynı fidanın birbirinden farksız, güzel ve yeni meyveleridir. Her biri sonsuz mülkün ağırbaşlı padişahıdır.

Sünnet ehillerinin gözlerinin nuru, ümmetlerin gözlerinin parlaklığı Kerbelalı Hüseyin'dir.

14

Yüce ve güzel aileye başımı verdiğimden beri Allah'a çok şükür sonsuz hayatı kazandım. Ey Kazım! Bu beyti, Eşref gibi diline gül eyleyip yardım dilenen kapısına ruh sürsem şaşılmaz.

İsteği olanların sığınağı, emanet gününün aracısı Kerbelalı Hüseyin'dir.

IV

1

Eyvah! Sabah, akşam sevgili ile dostluk kurup kaynaşırken zaman beni gurbete düşürdü. Artık benim eğlence yerim hüzünler kulübesi oldu. Eğer sevgiliye kavuşursam, yaratılışımın amacı gerçekleşecektir.

Ah! Ben canımı sevgiliye vereyim yeter ki ayrılık görmeyeyim. Hasret belası çok kötü bir felaketmiş.

2

Sevgilimi bir an bile görmediğim zaman rahat edemezken talih bana en zor ayrılığı yarattı. Halimi görüp Allah bana teselli verse. Kederli (aşık), ayrılık hastası olmazsa güç bulamaz.

Ah! Ben canımı sevgiliye vereyim yeter ki ayrılık görmeyeyim. Hasret belası çok kötü bir felaketmiş.

3

Kavuşma günü çekilen zorluklar rakibe söylenmeden çaresi çok zor olan ayrılık derdine tutuldum. En akıllı kimse, canını sevgilisine zamanında verendir. (Sevgili) güzel yüzünü görmediğime inanırsa,

Ah! Ben canımı sevgiliye vereyim yeter ki ayrılık görmeyeyim. Hasret belası çok kötü bir felaketmiş.

4

Beni şereflendiren alın yazısı (alnıma) yazıldığı için çizgiler, zihnimden hiç ayrılmıyormuş. (O sevgili) ortaya çıktığı zaman yıldırım gibi ciğerimi parçaLADI. Yemin ederim ki onun yüzünü (görerek) sevinirsem,

Ah! Ben canımı sevgiliye vereyim yeter ki ayrılık görmeyeyim. Hasret belası çok kötü bir felaketmiş.

5

Gerçi o aşk yolunda feryat etmeye izin verilmemiştir ama talihin adaletinden ve feleğin elinden (kurtulmak için) yardım istiyorum. Eğer talihim göğsümü her an mahvedecek, felek her an ayrılığa alıştıracaksa,

Ah! Ben canımı sevgiliye vereyim yeter ki ayrılık görmeyeyim. Hasret belası çok kötü bir felaketmiş.

6

İnatçı felek, o kadar can düşmanıdır ki beni kaza okları ile şehit ederse ümitlerimin mahşer gününe kalacağından korkuyorum. Gerçi uzak (bir ihtimal) ama eğer gün görüp de sağ kalırsam,

Ah! Ben canımı sevgiliye vereyim yeter ki ayrılık görmeyeyim. Hasret belası çok kötü bir felaketmiş.

7

O göz nurundan gerçi böyle bir lutuf beklenmez ama sevgilim ömrümün sonunda beni arayıp sorarsa bakışlarının verdiği zevk, sarhoşluğumu tatlandırır. Eğer bu sefer (onunla) konuşabilirsem adak adadım.

Ah! Ben canımı sevgiliye vereyim yeter ki ayrılık görmeyeyim. Hasret belası çok kötü bir felaketmiş.

8

Allah göstermesin, hiçbir zaman o canlı ruh (sevgili) zalimdir diyemem. Allah büyüktür. (Ben onun) vefasına şükretmekten acizim. Benim talihim, dünya derdine olan düşkünlüğüm, çektiğim çile de ihmalimin belasıdır.

Ah! Ben canımı sevgiliye vereyim yeter ki ayrılık görmeyeyim. Hasret belası çok kötü bir felaketmiş.

9

(Sevgilinin) iki kaşının okları bana zevk vermezse gül renkli şarap yerine ecel zehri içeyim. İki ayağımı bağlayıp huzurunda durarak boynuma kendi elimle hançer vurayım.

Ah! Ben canımı sevgiliye vereyim yeter ki ayrılık görmeyeyim. Hasret belası çok kötü bir felaketmiş.

10

(Sevgili) canımı almazsa inleyip bağırayım, ahlarım onu etkilemezse yakamı yırtayım, kanlı gözyaşım ile eteğini kırmızı kana bulayayım, onun bağışıyla kazandıklarımı yine ona vereyim.

Ah! Ben canımı sevgiliye vereyim yeter ki ayrılık görmeyeyim. Hasret belası çok kötü bir felaketmiş.

11

Sevgilinin dizinde ölmek, aşıklar için en büyük mutluluktur. (Onun) kirpiklerinin suyunun, kavuşma gününde düşkünler için ölümsüzlük suyu olduğunu öğrendim ama neye yarar. Ey Eşref! Ölmeden kavuşmak mümkün olursa,

Ah! Ben canımı sevgiliye vereyim yeter ki ayrılık görmeyeyim. Hasret belası çok kötü bir felaketmiş.

12

Aşıkların gönlündeki yaranın nedeni, ufukları evlat kanı ile kırmızıya boyayan Kerbela olayıdır. Bu ayrılık onlar için vatan sevgisi uğruna yapılan bir bağıştır. Ben de canım vermek için can atıyorum.

Ah! Ben canımı sevgiliye vereyim yeter ki ayrılık görmeyeyim. Hasret belası çok kötü bir felaketmiş.

MUHAMMESLER

I

1

Ey merhamet sahibi Allah'ın yüce hareminin habîbi, ey İsrâ gecesinin ayı ve bağışladığı ışık en önde giden peygamber!Yanakların, bayındırlık mülkünün parlayan güneşidir. En karanlık akşam (senin) temiz yüzün ile aydınlanır. Dudakların güzellik eseri, ağzın nur ayetidir.

2

Takdir aynasına cila ve parlaklık, Levlâk rütbesine en layık sensin. Allah'ın otağının esrarlı mahremi, mutlak bolluk ve bereketin ayağı bağlı ince manaları sensin, meydana gelen işlerin temelinin manası sensin.

3

Varlık ve yokluk beşiği âleme konmadan , muhabbeti bol olan Allah, (senin) şerefli zatını görünen âlemin huzuruna çıkardı, seni sevgili olarak kabul etti. Süzülmüş, berrak mum, güzel yüzünün aşkıyla parladığı için vücutları mahvederek, iki dünyanın süsü oldu.

4

Tenim, haram kılınmış pislikler o kadar batmış ki hüzün gözyaşımın dalgaları, beni saflaştıramaz. Ey Muhammed! Senin gibi bir padişah varken benim ömrümün parası, türlü sapkınlık yollarında, azgınlık rüzgarı ile saçılıp dağılarak heba olsun mu?

5

Yolunu şaşırmış, alçak, kederli, inleyen Eşref sabah akşam isteyerek mi ağlayıp inler? O çaresizi, kötülük ve günah neşteri yaralı hale getirmişken,ü her şeyin kötülüğünü isteyen alçak nefis, zincir ile bağlayıp oldukça incitti.

II

1

Ey cefâya alışmış güzelim! Mutsuz gönlüm, zamanında hiç gülmedi. Lutuf eteğinden yardım dileyişim boşunadır. Yüzlerce feryadımın gürültüsü feleklere ulaştı fakat halimi sormadın, feryatlarımı duymadın. Bu umursamazlık nedir?

2

Ey cefâya alışmış güzelim! Ah! o siyah saçlar ne karışıklıklar çıkardı. Vallahi, Hülagu (gibi zâlim) bakışların (aşıkları) öldürdü. Padişahın arzusu, mülkünü bayındır hale getirmek, iyileştirmektir. Ama meclisinde ayrılık acısı çektirerek beni yıktın. Bu umursamazlık nedir?

3

Ey cefâya alışmış güzelim! Rakiplerle mecliste arkadaşlık edip çaresiz gönlü kıskandırarak mahvetmek uygun mudur, sana yakışır mı? Sarhoş bakışlarında hiçbir vefa eseri göremem. Bari öfkeyle dolu bir bakış at. Bu umursamazlık nedir?

4

Ey cefâya alışmış güzelim! Bari ayrılık acısı çektirirken eziyetini azalt, acımana layık olduğumu söyle. Acımasız zehrin ile derdime çare ol. Lutfundan vazgeçtim, azarlamana razıyım. Bu umursamazlık nedir?

5

Ey cefâya alışmış güzelim! Gerçi aşıklara eziyet etmek senin için gerekli bir ayna olduğunu, naz ve kibrin ağırbaşlılığından geldiğini, ünlü fitnelerinin sebebinin de kıvrımlarla dolu saçların olduğunu biliyorum ama yaralı aşığın Eşref'e merhamet et. Bu umursamazlık nedir?

TAHMÎSLER

RÂSİH'İN NA'ATINA TAHMÎS

1

Ey Allah'a yakınlığın tenha hareminin padişahı!Kapının eşiği gibi güvenli bir yer yoktur. En aciz kölelerin bile iki dünyada rahata erdiler. Allah, senin yerini ve makamını mekansızlık kıldığı için iki cihanda dahi senin yüce makamın gibi makam yoktur.

2

Allah'ın yüce evine gitmeye niyetlendiğinde, arş, (senin) saçlarının kokusunu burnuna koku yaptı. Felek, mutluluk veren kokunu kokladığından beri, işlenmemiş güzel koku, gül serpiştiren dudağının düşkünü olmuş, senin gibi gonca yanaklıyı süs ve başına tac etmeye susamıştır.

3

İsa, canı gönülden meclisine girmeyi ümit eder, meclisinin (verdiği) mutluluğun hayali Adem'e can verir. Meclisinin yakınları haremindeki dört halifedir (ancak) bütün mübarek canlar, meclisinin yardımcılarıdır. Cebrail, her vakit senin hizmetçin olmuştur.

4

İyilik ve lütuf senden olmasaydı, nurun ile kötülük bulutları parçalanmasaydı, Hak yolunun güneşi parlaklığınla görünür olmasaydı, buyruklarının rehberi doğru yola sevk etmeseydi hiç kimse yücelik makamına girmek için yol bulamazdı.

5

Ey cömert yaratılışlı peygamber! Ayağının toprağı baştan aşağı gerçek saltanat ve devlet, zatın şefkat ve cömertliktir. Bu sonbahar yerine ayak basışın büyük bir safa, gerçek bir nimettir. Vücudun âlem için saf rahmet ve şereftir.Yararlı, yararsız (her şey) kapına sığınır.

6

Ey başarı ve üstünlük tahtının padişahı! Şeriat kılıcın görkemli ışıklar saçtığından beri günah ordularının yeri elbette yokluk diyarıdır, savaş meydanında öfkenin pençelerine dayanmak mümkün değildir.Allah'ın yardımı, ordun ve askerin olmuştur.

7

Yolunu şaşırmış, hakir, asi, köle Rasih, hasret derdiyle gam kadehinin sıkıntısını çekip, ayrılık meclisinde dert ve eziyet şarabını içince dudaklarının tadını düşünerek, Eşref gibi kabulünü dileyerek kapına geldi.

8

(Ey Muhammed)! Küstah tavırlarıma bakma, bana lutf et, yıkılmış zihnimi bayındır hale getir, aşkın parıltısı ile kalbimi nurla doldur, bakışlarınla inleyen gönlümü sevindir, bağışlama eteğin ile günahlarımı gizle.

9

O günahkar, ümitsiz, aciz benim. Ne beladır ki büyüleyici nefis benim düşmanımdır. Senin gibi bir cömertlik hazinesi en büyük padişah varken, acıma kalemin beni deftere kaydetmezse, mahşer gününde kimden kurtuluş umayım.

10

Yabancı değilim, beni yardım etme vaadiyle korkusuz kıl, Erselnâk tahtının rahmet sofrasına layık et, isteklerimin gül bahçesini iyiliğin ile ıslat, cömertlik suyun ile günah resimlerinden arındır. Amel defterimi, günahlar ile kararmış görmeyeyim.

II

1

Ey dertsiz! Düşmanların sana tutularak aşkına meyletmesinler. Senin düz ve kıvırcık saçların ayrı bir bela tuzağıdır. Ayın ve günün, aşıkların canını yakmakla gelip geçer. (Ey sevgili)! Benlerin, halimi saçların gibi perişan etti. Bir gün bile halin nedir diye sormazsın.

2

Aşk sultanlığının rütbesi, sevgilinin yanında değer kazanmaktır. Sevgili değer vermezse (değer kazanmanın) mayası gizli gözyaşıdır. Ey gönül! (Sevgilinin) gözde, sevgilinin yolunun toprağından hiç kalmadı. O servi boylunun gölgesi, başından gitti. Yükselişin düşüşe geçti diye ağla.

3

Yüzünü görenlerin hayran olmaması mümkün değildir. Saçlarının ortaya çıkardığı kıskançlık, vücudun güzel kokusunu ateşe verdi. Eğer aşk can levhasına senin resmini çizmeseydi Süslenmek için (sevgilinin) kapısının toprağını göze sürme yapmaz, resmini vücut duvarına süs olarak koymazdım.

4

Ey sevgili! Beni öldürmek için naz ve düşmanlık oklarını çekme, bela oklarını at. Ancak kaza okları ile beni vurup öldüremezsen öldürmek için cefa oklarını çabucak çekmezsen senin bu ihmalin sonunda, beni her gün öldürür.

5

Bakışlarının nuru, gözlerime ışık ve parlaklık vermiştir. Vücudumda oklarının ucundaki demiri gören lalenin gönlü kan olmuştur. (Ey) gözümün nuru! Kirpiklerinin neşterini cana vursan da güzel kokulu benlerinin ve kırmızı yanaklarının arzusu, göz bebeklerimi ciğerin kanlı suyuna batıramaz.

6

Ey gönül kuşu! Kol ve kanatların kınama taşları ile kırılmadan bu memlekette sakın rahatça gezme. Akıl avcısı bir gün seni avlar. Başını bağla, güzel yüzlü (sevgilinin) saçlarının kıvrımlarına git, aşka tuzak olan (bu saçların) bir kenarından da sen tut.

7

Vallahi saçlarının her teline bin can bağlanır. Ey güneşim! Pençenin parlaklığını görmeyen gönül paslanır. Başı açık bir dilencidir ki gören Eşref sanır. Fuzuli çoktan beridir ayağının altında çiğnenmek için gölge gibi ayağının toprağına yaslanır.

III

TAHMÎS

1

Gönlümü içindekileri anlatmama gerek yoktur. Göğsümdeki yaralar hikayemi özetlemektedir. Dal harfine benzeyen boyumu seyret, ayrılık rüzgarının bana neler ettiğini gör. Kanlı göz yaşlarımı sarı yüzümde seyret ki güzel güle, halimi bu renk ile anlatabilesin.

2

Ayrılık acısı gücümü kesti. Ah! Acaba ne yapsam? Vücutta bin hüsran yarası, gönülde bin dert yarası varken servi (boylu sevgilim) başımın üstüne bir kez basana kadar ayak toprağından bir koklamalık alsam. Ey ressam! Resmimi, (sevgilinin) geçtiği yol üzerine çiz.

3

Benim bütün kazancım, canımı verip sevgili kazanmak, duvarımdaki resimler ise can evimdeki yaralardır. Ey felek! Bu yokluk diyarındaki bütün varlığım, yokluğumdur. (Bu nedenle) yokluk elbisesinden utanmam. Hakarete uğramış kumaşımı, (senin) atlas kumaşından üstün görürüm.

4

Beni kendi halime bırak. Ateşle dolu bir ah çekeyim. Feleklerin yerini yakıp dünyayı mahşere çevireyim. Saçının uçlarından çektiğim eziyetleri haber vereyim. Ey güzel! Mahşer gününde amel mektubumu görünce aşk harfini bir kez daha tekrarlayayım.

5

Ben, dostlar halimi anlatmaz sanır, düşmanlar elbette beni korumaz derdim. Dert ile kan yuttuğumu kimse haber vermez, inleyişlerimden hiç kimse şikayet etmez bilirdim. Şükürler olsun ki (ey sevgili) sana halimi anlatan çoktur.

6

Ey sultanım! Bütün mülk senindir. Ferman ver, yeni çıkmış mis kokulu ayva tüylerine bütün servetimi vereyim. Kabul edersen eğer imanımı vermek en büyük mutluluktur. Asıl niyetim, yanağını görerek canımı vermektir. Yanağının mushafı ile geleceğimi mübarek et.

7

Ey Eşref! Felek, beni sevgilimin yüzünün Kabe'sinden ayırdı. Şimdi her ne kadar cennetimden uzaklaşsam da şükürler olsun ki (sevgilinin) resmini can levhasına aldım. (Onun) kaşlarının kıblesi, sabah akşam benimle beraberdir. Ey Fuzuli! Geleceğimi Allah nazardan saklasın.

GAZELLER

I

1 Aşığım, parlak gönül bana sevda kandili, dert mahzeninden her gün haber getiren kan da bu kandilin yağıdır.

2 Öyle vücutsuzum ki pamuk tarlasının bana elbise olduğunu hayal etsem yine de vücuduma ağır gelir.

3 Hiçbir isteği olmayan, içki içen kayıtsız bir rindim. Benim için meyhane köşesi, gönlün istediği bir yerden daha iyidir.

4 O kan döken afete bakma cüretinde bulunmak mümkün değildir. (Yoksa) bana ilim dolu yan bakışının umursamazlık oklarını gösterir.

5 Ney çalan kişi, aşıklar Ferah-nâk makamının taksimini ne yapsın diyerek gönül yakıcı besteler çalar.

6 Ey Eşref! Şiir meydanının cesur Rüstem'iyim. Yaratılışımın kalemi okum, düşüncelerim de çelik zırhımdır.

7 Hz. Ali'nin eşiğinde (onun) bağışıyla büyümüşüm. Allah, nasibimi o kutsal kapıdan vermiştir.

II

1 Kadeh, eskimiş yolların sevgilisi ve arkadaşı olduğundan beri aşkın gizli yerindeki her hali bilmektedir.

2 Mecliste içki sunan güzelin ayağını öpüşüm boşuna değildir. Bana sürekli mavi renkli yakut kadehi saçmaktadır.

3 Amel sofrasında tuzluk vazifesi gören kadeh, sevgiliye kavuşma teklif etmek için çok gereklidir.

4 Kadehin, meclise verdiği güzellik ve süs güneş gibi dönmesidir. (Bu) talihin parlaklığı için parlak bir sarhoşluk olsa şaşılmaz.

5 Kadeh, şarap şişesinin çıkardığı ses ile yarışmaya kalksa, Cem'in zamanından pek çok hikaye anlatır.

6 Kadeh, çiğ tanelerini şarabın gül çehreli yüzünden aldığından beri sevgilinin dudakları gibi her işveyi toplamıştır.

7 Şarap satarak orucun sonu gelecek diye bakma. Kadeh, Şevval ayının parlaklığına büyük neşe verir.

8 Gönlün yüzü, lezzetli şaraba gösterdiğinden beri (ettikleri) sohbetin tadıyla (şarabın tadı) rintlerin tadı damağında kalır.

9 Ey Eşref! Her zaman şarap hem benim komşum hem sırdaşımdır. (Bu nedenle) kadeh, göğsümdeki her hal için en gizli yer olsa şaşılmaz.

Sözü geçen kişinin **"*Halet, sevgilinin uğrunun esiridir*"** mısraının içinden çıkarılan gazel, usta elinden çıkmış bir esere nazire olup yani kırmızı ile gösterildiği üzere ilk mısraların ilk ve son harfleri toplanıp birleştirildiği zaman,

"***Sevgilinin esiriyim, aşk hayranıyım" mısraı ortaya çıkar.***

III

1 Bilginler için, devrin alışverişi zararla doludur. Çünkü devrin açık artırma ile satış yapması, anlama kudretinin kıymetini düşürmektedir.

2 Acaba ümit harmanında bir an olsun bahis olmaz mı? Devir bir an bile benim izimden gelmez mi?

3 Tazelik ile soğuk hava arasında ateşli bir kızgınlık olur. Devir hiç aşıklarla bir olup anlaşır mı?

4 Gönül, güçlük girdaplarıyla dolu felekten nasıl kurtulsun? Zaman sert huyludur, inadı artar ama eksilmez.

5 Devrin kıtlığı, dünyanın iflasına sebep olmuştur. Ömür parasını dünya pazarında boş yere harcama.

6 Ey Eşref! Devrin göğsümü parçalamasının nedeni, aşkın en güçlü yerine çizgi çekmektir.

7 Vilayetin en yüce göğü Süleyman'ın tahtıdır. Devrin boyun eğmesindeki neden, şanın daha alçak oluşudur.

IV

1 Ey güneş! Alem senin güzelliğine aşıktır. Yüzünün parlaklığı, aşıkları hayrete düşürür.

2 Gönlümün isteği nedir bilmeden sevgilimden isterim. Halim, sevdanın tenha köşesinde boğulmaktır.

3 Ey peri! Aynadan parlak göğsünde hasta vücudumun yansımasını seyrederim.

4 Gönül ülkesi, gümüş madeni oldu ama kötü durumdadır. Çünkü gümüş tenli bir güzel onu ayak altına almıştır.

5 Ey güneşe benzeyen sevgilim! Kıvrımlarla dolu saçlarına tutulan sadece Eşref değildir. Güzelliğine bütün alem aşıktır.

V

1 Gönüldeki perişanlık saçlarının soğuk havasındandır ancak fitneler, her an (onu) harekete geçiren sabah rüzgarındandır.

2 Efendim, hakikat âleminde varlık ve yokluk olmaz. Suretler ile ilgili sözler nasıl, niçin diye sormaktandır..

3 O gül yüzlünün ağzı var ise (bu) vefa korkusundan dolayıdır. Dedikodunun vesile olduğunu düşünmek ancak basit bir hayaldir.

4 Ey kaşı keman! Her an iki gözümden akan kanlı yaş, yan bakış okunun ciğerde açtığı kaza (yaralarındandır.)

5 Ey doktorum! Zevk ve mutluluktan bu kadar hareketliyim sanma. Can nabzımdaki bütün titreyişler gam nöbetleridir.

6 Ey Eşref! Şiirimin lezzetli suyu Allah'ın rahmetinin kaynağından geldiği için kalemimin ırmağı, ölümsüzlük suyunu bulandırsa şaşılmaz.

7 Mucize ve kerametle iki güç ortaya çıktı. Peygamberlik Mustafa'dan, iktidar Hz. Ali'dendir.

VI

1 Ey ay (yüzlü güzel)! Kavuşma günü; ayrılık kaygısı, gece-gündüz; devrin keder ve dertleri benimdir.

2 Ey kaşı keman! Bakış oklarını atarak yara üstüne yara açma. Ok senin ise can benimdir.

3 O güzelin dudaklarından gül öpücüğü alamazlar. Hiç kimseye vermem, sevgilinin dudakları benimdir.

4 Ey rakip! Sen, bana aşkı terk ettiremezsin. Boş yere çabalama, iman benimdir, sana vermem.

5 Ey ham sofu! Dünya kaygıları, âhiret dertleri senin olsun. İlâhî sırlar ve kavrayış meyhanesi benimdir.

6 Ey Eşref! Sevda ile başı askıya alan benim. Bu viranede meydan benimdir.

7 Allah'a şükürler olsun ki Ali'nin askeriyim. Şehitler şahının şerefinin eseri benimdir.

VII

1 Şarap meclisinde birkaç iki kadeh çıkınca rintler, ham sofuyu alay çengeline takar.

2 Felek, sonunda verdiği taneyi başa kaktığı için buğday tanesi harmanda minnet etmek zorunda kaldı.

3 Görünen, gözyaşı seli değildir. Ciğerim parçalanmış, ağladıkça gözümün çeşmesinden akmaktadır.

4 O ateş yaratılışlı (güzel) aşıklara cömert bir bakış atıp sabrı yağmalar, harmanı süsleyeni yakar.

5 Ey Eşref! Gözünün temiz bakışı, dört kaşlı sevgilinin güzelliğinin kutsal kitabına ders alarak bakar.

VIII

1 (Ey sevgili)! Sevda düğümleri, kıvrım kıvrım saçların ile çözülür. Aklın bütünlüğü, kaşlarının kıvrımı ile bozulur.

2 Ey bakışları sarhoş (sevgili)! O hasta gözlerine bakamam. Naz hastasına benzemektedir, belki üzülür.

3 Ey pişmanlık güzeli! Gönül kuşunu avlamak için süzülen bakışlarının makamı, aşığa ecel tuzağı olarak görünür.

4 Ey içki sunan güzel! Şarap şişesinin sesi neşelendirse de safa meclisi ney ile mükemmel (bir şekilde) dizilir.

5 Ey Eşref! Büyücüler gitse bile ben şiire gidemem. Manalar hazinesi açılır, büyüsü çabuk bozulur.

IX

1 Aşk gerçi söz verilen yerde belli olmuştur ama Allah'ın birliğinin yüzünde ortaya çıkmıştır.

2 Aşk, her iki dünyanın da süsü, en büyük güzel kokusudur. (O), yaratılış varlığının incisi ile onurlandırılmıştır.

3 Aşk, insanlığın yaratılış bahsi, Nûn ve Kalem ayetinin sebebidir. Alemin nüshalarındaki adların önsözüdür.

4 Aşk, şaşılacak bir bakış keskinliğine sahiptir ve şahitlik edebilir. Göğüsten benzer bir nakış çıksa da aşk kalpteki siyah noktadır.

5 Aşk, yaratılış feyzi ile karışmış bir şaraptır. Kadehinin dönüşü, imkan meclisini süsler.

6 Ey Eşref! Bu gazelim zahmetsiz olsa da aşk yine de güzelliğinin düzeninde sade bir marifettir.

7 Aşk, hüner dolu Vâmık ve Nâmık ile Münib Nâzım'ın kaleminin taze damlalarıdır.

8 Nazire söyleme vadisinde biri diğerine nazire sundu. Çünkü aşk, madde âleminin gidişine bağışlanan bir iksirdir.

9 Biliş ve anlayış sırlarının yazıcısı Mir Nâmık'tır. Aşk, eşi bulunmaz Vâmık'ın gıdasıdır.

10 Usta Münir, aşk tekkesinin vekili oldu. Aferin onlara ki manalarının sermayesi aşktır.

11 Şiir vadisinde aşk, sevdayı ihmal ettirdiği için ben de o düzgün söz söyleyenlerin izinden gitsem şaşılmamalıdır.

X

1 Gönlümün, dünyayı gösteren aynası bir başkadır. Cilası, Allah'ın gönle koyduğu düşüncelerin sırrındandır.

2 Ey sevinç! Gönlümün arkadaşı ve tanıdığı hüzün ile kederdir. Sen yabancısın, sana bakmaz.

3 Gönlümün aydınlığı ve parlaklığı kalpteki süveydâdandır (siyah noktadandır). Gerçekleri görmede filozof olsa şaşılmaz.

4 Cihanı yakan kıskançlık bir feyz almış ama galiba gönlümün parlaklığı aşk güneşindendir.

5 Bin bir gece masallarındaki falda hep sevda hikayeleri çıkar. Gönlüm, bunu Velleyl suresinden ödünç almıştır.

6 Ev ateş, çarşı ateştir. Acaba semender midir? Gönlümün kuvveti ve gıdası yanmaya en uygun yerdir.

7 Kalbin bakımı için hayattan bağımsız olmak şarttır. Gönlümün kazası, her şeyden soyutlanma ülkesine sonradan katılmasıdır.

8 Gönlümün kendisiyle baş başa kaldığı yer, Halveti mesleğidir. (Ona) en son katılanın bile çile çıkardığı kırk gün, bu dünyadan uzun ve sürekli olur.

9 (Ey) Eşref! Gönlümün hal ve tavırları, nazire söyleme vadisinde yazıcı Cazim'e saf servet gösterir.

10 Gönlümün Kerbela kazası, yas şehridir. Hüseyin'in kan davası canımın ırkından gelir.

XI

1 Ey ceylanım! Senin en büyük zevkin can alıcı gözlerine (aşıkların) kanını içirmek, en meraklı olduğun şey ise aşık öldürmektir.

2 Ey sevgili! Dert çekmektense ölmek bana daha kolay gelir. Bence (senden) ayrılmanın korkusu ecel korkusu gibidir.

3 Ey afet! Dünyayı ciğer kanı ile sele verdim. Gözlerimi her an ağlatan, sana olan özlemimdir.

4 Ey peri! Makamı dokuzuncu gök olan, cennetten bir güzelsin. Can Sidre'sinin en uç noktası ise eskimiş kubbendir.

5 Ey doktorum! Ayrılığınla zehirlenen Eşref'in halini bir kere sormadın. Ona acı.

XII

1 (Ey sevgili)! Aşkının yarasıyla gözüm, gönlüm lale bahçesidir. Gönlüm, kan döken gözlerinin ucundan kanla dolmuştur.

2 Gönlüm, alışverişte hızlı ve beceriklidir. Bir meyhaneci çırağı onu görse hem etkilenir hem çekinir.

3 Gönlümün tavırları ve sözleri sevgilinin dairesinden çıkmaz. (Bu nedenle) bütün putların bulunduğu sığınılacak yer, gönlümdür.

4 Ey kaşı keman! Gönlüm, öfkenin okları için her an nişan tahtası gibidir. Sadece, beni azarlamandan (korkup) yardım istiyorum.

5 Gönlüm, vahdet konusunda serbest, başıboş bir yaydır. (Bu nedenle) hayalimin düğümleri hiç kesret lafı edemez.

6 Ey Eşref! Manaları önüne almış bir cevherim. Gönlüm, şiirlerin incisi ve cinsi için bir dükkandır.

7 Ben, en uzun kurtuluş yoluna başımı feda etmişim. Gönlüm, Hz. Ali'nin kapısında alın sürülerek yardım dilenen yerdir.

XIII

1 Ey sevgili! Cana kastın varsa ben sana can veririm. İşte boynum, işte tüfek ölümüme baş eğiyorum.

2 Yıldızı düşük, perişan halli bir düşkünüm. Güneşim parlamaz, benim için ne karanlık bir gündür.

3 Ey nazik sevgilim! Kaşlarının mihrabını, isteklerimin kıblesi yaptığımdan beri gönlü rahat, gül işli seccadeyim.

4 Ey güzel sevgilim! Saçlarına can ipi dersen, ecel tuzağı odur. Sen başka bir hayalde, ben başka bir sevdadayım.

5 Ey içki sunan güzel! Ben, meyhaneye baş koyup kendi ayağımla tutuldum. Dudaklarını öptüğümden beri (de) şarap tutsağıyım.

6 Ey Eşref! Devrin Mecnun'u benim. Issızlık başkentim, delilik devletimdir. Aklın, iyiliğini başa kakmasından kurtulmuşum.

7 Hz. Ali'ye mensubum. Hz. Ali'nin oğlu, aciz bir köleyim. İki dünyada bundan daha yüksek bir rütbe ve şeref yoktur.

XIV

1 Ey doktorum! Sığınacak yerim sensin. Öldürücü dert çok zor. Mahvolmuş halime çare bul, bana yardım et.

2 Ey gün yüzlü ayım! Gam akşamında, devran ne zamana kadar bana kötü yüzünü gösterecek? Gönül yüzü sendedir, yardım et.

3 (O) içki dağıtan güzel, bana şarap sunar ancak içtiğimi zehir eder. Sevgilinin ayrılığı meclisimin tadını bozdu, yardım et.

4 Sevgiliye kavuştuğumda ayrılığı göz önünde tutmadım. Sevgili affetmezse günahımın affedilmeyeceğinden korkuyorum, yardım et.

5 Ey Eşref! Ümitlerimin sabahı, karanlık gecede daima kederlenir. Kara bahtım amansız ve merhametsizdir. Yardım et.

XV

1 Yaralarıma çare bulmayı düşünen, zahmet etmiş. Benim gönlümü kan, seni ise can alıcı eden bunun çaresini bulsun.

2 Ey cefa arayan! Vücutsuzları perişan edip ahlarını alma. Zulmedenler, tarak gibi yüz parça olurlar.

3 Gönül kuşunun arayıp sorması, kendisine takma ad bulma hevesidir. (Ancak) kendini bela tuzağından kurtarabilen yoktur.

4 Rakip, hiç ummazken beni sevgiliden ayırdı. Kişiyi sevdiğinden ayıran, yazık ki çok zalimdir.

5 Bülbül gibi feryat eden, aşkın sırlarını açığa çıkarır. (Asıl) marifet, aşkın gül bahçesindeki eziyetlere sabır göstermektir.

6 Ey çaresiz Eşref! Hasret derdi cana tak etmiş. Temizlenme selinde halini soran yoktur.

7 Yüksek bir kapının toprağı olup yetenekleri ile kazanç sağlayanlar feleğe baş eğmez, dünyanın bütün varlığını almak için bir pul dahi vermezler.

XVI

1 O kafirin aynaya bakışındaki aslı niyet, suretini görmek değildir. Düşmanlık dolu yan bakışlarından büyü yapmayı öğrenmektedir.

2 Ey doktorum! Boş yere zahmet verme, göğüs yarasından anlamazsın. Onun çaresi kavuşma ilacıdır.

3 Altın dokumalı kumaş, adımın kıymetini artırmaz. Dervişlere gösterilen saygı, (üstlerindeki) yün hırka ile artar.

4 Saf şarap, Cem'in yadigarıdır. (O), meclise maceralar anlatsın, dün geceden bugüne kadeh devredilsin.

5 Ey Eşref! Kavuşma ümidimi kesmedim. O ayrılık geçer ama yeni yetişen fidanım eski aşığından vazgeçmez.

XVII

1 Canımı almaktan çekinmeyen (sevgili) kanımı içti. Elbette dünya bir gün beni öldüreni görecektir.

2 Gözü kurumuş (aşıklar) aşk macerası yaşayamazlar. Bu adeti ortaya çıkaran, binlerce güzel yaratmıştır.

3 Sen saçı Leyla'ya tutulmuşum, bütün varlığım deliliktir. Benim gibi başıboşu çılgın eden (kişi) ne akıllıymış.

4 Ben de kuvvet, sende şefkat yok ki halimi anlatayım. Beni aciz, seni bencil eden, sevda çekmemiştir.

5 Sana kavuşma meyvesinden başka bir isteğim yoktur ama (senin) boyunu yüksek yaratan, benim talihimi alçak yaratmıştır.

6 Ey Eşref! Gerçi ayrılık gecesinde beni utanmaz edenler rakiplerdir ama beni rezil edenler Allah'tan bulsunlar.

7 Ateş dolu anda (kıyamet gününde), asilik zehrinin ölülerini dirilten Kevser Suyu'nu sunan, güzeldir.

XVIII

1 Ben ağlıyorum, söyleyin gönül gülmesin. Benim ciğerim kan doludur, günahtır halk mutlu olmasın.

2 Ey ay yüzlü (güzel)! Ah, siyah saçlarını hatırlayıp ağlıyorum. Senden ayrı olan, ayrılık (acısı) ile nasıl mahvolmasın.

3 Ey peri (gibi güzel sevgili)! Korkum; mutlu ettiklerinin ayrılık acısı (yaşayınca) benim göğsüm gibi harap olmuş bir mülk olmalarıdır.

4 Göğsümdeki binlerce yaranın ortaya çıkmasından korktuğumu anlamayan devrin doktoru, bana başka ilaçlar verir.

5 Ben, ölümüme susamışım.Sevgilinin bana sunmadığı oklarının suyu, aşıkları öldürmeyen bir ölümsüzlük suyu olamasın.

6 Ah! Kâfir rakip, beni ceylanımdan uzaklaştırdı. Gözlerimin kan döküp ağlamaması mümkün müdür?

7 Bu meyhanenin memuru, sonunda (insanı) eteğinden tutup rezil eder. Kimse burada günahkâr olmasın.

8 Ey sevgili! Sabah rüzgarı baştan çıkarak saç kıvrımlarını dağıtmasın. Sana bağlananlar, saçların gibi perişan olmasın.

9 Ey ceylan bakışlım! Göğsümde öyle bir yara açıldı ki benzerini görmedim. Yoksa (bu) kirpiklerinin açtığı yara olmasın?

10 (Ey sevgili)! Eşref, (senin) derdinle ümitsiz bir hastadır. Öyle ki canı acıtan şifa sözleri artık söylenmesin.

11 Lâ Taknatû (Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyiniz) ayeti, ona hiç teselli vermez. Kişi, Hz. Ali'nin kapısındaki nimetlerden ümidini kesmesin.

XIX

1 Ey gönül! Ağla ve inle. Bu, Muharrem ayı, yas tutma zamanı, yaka yırtma mevsimidir.

2 Ey gözlerim! O Yezid'in kavmi, bugün Hüseyin'in kanını döktü. Sen de ağla. (Çünkü) kırmızı kanlar dökme zamanıdır.

3 Bu torun, dünyanın övündüğü yüce bir inci iken hanedanını acımasızca nasıl incittiler?

4 Peygamberin büyüklüğünün bir parçası olan şerefli annesi, peygamberler şahına yakın olmakla şereflendirilmiştir.

5 Felekteki yüce ay, ışığını kaybettiğinden beri sabahın alacakaranlığının gözünden akıttığı yaşları çiğ tanesi sanma.

6 Ey Eşref! Yezid'e yardım edenlere lanet etmek Allah'ın emridir. Bunun herkesçe kabul edilmiş bir emir olduğunu kimse inkar edemez.

XX

1 Ey Allah'ım! Sevgilim derdimi bilmez, rakip halimi sormaz. Halimi açıp kimden çare isteyeyim.

2 Gözlerimin nuru çağlayıp ciğer kanından söz açar. (Gözlerimin) kanlı yaşı, gönlümden geçenlerin manasını ezberlemiştir.

3 Ey sevgili! İhmalkarlığıma bakarak ecel korkusuyla sana can veriyorum sanma. Sadece sana hasret kalmaktan korkuyorum.

4 Ben, sevgilinin resmin can levhasına çizdim ancak sevgili, "tüm aşıklarım resmimi göğüslerine çizsinler" demiş.

5 Ey Eşref! İlim cevheriyle değerim o kadar fazladır ki feleğin aracısının ücretimi vermeye gücü yetmez.

XXI

1 Ey dil! Kanunumu can yakıcı ahlarım ile çalarım. Ölçülü ve yerli yerindeki nağmelerimi Zühre ölçüp tartsın.

2 Ey ay! Bana acı veren ayın dönüşü, benim için yas tutma mumudur. (O), bahtımı senin gibi parlaklaştırır.

3 Ey Allah'ım! Sevgilinin ve rakibin olmadığı gurbet köşesinde kaldım. Mutsuz gönlüme kimi arkadaş etsem bilmiyorum.

4 Asıl zehirli su,ciğerden akan sudur. Kan dolu gözlerimi her gören (onun) felakete (sebep olan) Ceyhun Irmağı sandı.

5 Acaba o doktor çaresiz taşlaşmış gönle acır da ilacını elmas parçalarından hazırlar mı?

6 Ey Eşref! Şiirde her şeyin iyisini kötüsünden ayırmayı bilen doymuş bir yaratılışa sahibim. Mazmunlarımın hazinesini Perviz'in hazinesine değişmem.

7 Ey Ali! Kötülüklere bağlanmışım. Kımıldamamayı istiyor senden yardım diliyorum. Bundan sonraki günlerimde de halimi iyileştirerek beni feyz sahibi yap.

XXII

1 O put kadar güzel sevgili, kaşlarının kıblesini aşka secde edilen yer, saçlarının görünüşünü de güzellik Kabe'si yapmış.

2 Ey can karıştırıcı! Sen, ne büyük bir felaket olduğunu bilmezsin. Gözlerinin ahusunu süzme ki görenler tutulur.

3 Gerçek güç sahibinin etkisiyle güzellik meclisinden geçip gönül alıcı ayva tüylerini naz ve kibrin en üstüne çekmiş.

4 Ey büyücü yan bakış oklarına sahip sevgili! Ben sana ne yaptım ki göz ucuyla bir bakışımı çok gördün?

5 Ey Eşref! Yâ hû diyerek aşk gezgini oldum.Gönüldeki şeyleri tarif etmeye gerek yoktur. Sevgili onları bilir.

XXIII

1 O goncam, mevsiminde açılınca gül öpücüğünün fiyatını düşürerek aşıklarını güldürür.

2 O afetin (sevgilinin) saçlarının parçalarını ayna önünden toplayarak burnuma koku yapmak için sakladım.

3 Şaşılacak şeydir ki dertsizler, rezilliğimi ayıplarlar. Ayrılık derdinin aşıkta namus bırakmayacağını (bilmezler).

4 (Ey) görünüşe tapan sofu! Aşkın kilisesinde gizli yer yoktur. (Öyle ki) onun çanını ancak meyhanenin piri çalar.

5 Ey Eşref! Sevgilinin gönül çeken ayva tüylerini hatırladığım zaman şarap, sel gibi kirpiklerin süzgecinden dökülür.

KITALAR

I

Sadrazamlık gerçi yüksek rütbeli bir tahttır ama ona parlaklık verecek Aristo'ya benzer bir vezir ister. Adaletin derecesi ile erginlik ispatlanmak isteniyorsa, memleketin düzeni komutan Reşid gibi bir vezir ister.

II

Eğer hayat cevherinin verilmesi mümkün olsa ömrümün tamamını (o) baş komutana veririm. Bu dünyada bana bir bin bile ihtiyaç yoktur (ama) dünyanın ruhu onun varlığı ve saltanatına muhtaçtır.

III

İslam orduları, Karakal şehrinde yine Rusya'yı bozguna uğrattı. Dört top ile üç at ve üç esir aldı. Taarruz düzenleyerek türlü zaferler kazanan komutan Ömer Paşa'ya Allah ömür versin.

IV

Ezici gücü suretleri süsleyen (kişi) saygı değer başkomutandır. Onun sureti dünyanın resimlerine başkanlık etmektedir. Allah hem kişiliğini hem yaratılışını nazardan korusun. (Onun) mutlu varlığı vallahi dünya için gereklidir.

V

Rusya, İslam ülkesini bozguna uğratmak için bütün gücünü harcayarak varlık gösterdi. Ancak Ömer Paşa hadlerini aştıklarını söyleyerek bir köyde bin sıkıntı yarattı.

VI

Gözleve kavgasında Moskova komutanı öldü. Rusya şimdi nasıl Kırım'a asker göndersin? Dünyanın başı olan o komutanın saldırısının pençeleri ömrünün sonuna gelmiş olsa bile imparatoru mahveder.

VII

Rusya şimdi Gözleve şehrinin elden çıkışını gözünde canlandırarak yokluk şehrine asker çıkarır. Komutan Ömer Paşa'nın ilk ateşi, ömrünün sonunda bile imparatoru mahveder.

VIII

Başkomutan ezici gücüyle yine Rusya'yı devirdi. Yılanlı karargahında uzunca bir savaş oldu. Allah'a çok şükür Mevla Müslüman askerlerini korudu, üç bin sekiz yüz Moskov askeri ayak altında kaldı.

IX

Yılanlı ordusu ile Arap ordusu savaşında, İslam askerleri ezici güçlerinin zehrini gösterince canlarının ağızlarının tadı bozuldu, yüzlerinin siyahlığıyla kaçtılar. Sersem Rusya yılan gibi deliğine sokuldu.

X

İslam devletinin yardımcısı olan iki padişahın şerefli kişiliklerini anlatmaya gerek yoktur. Birisi padişahlık makamındaki başkomutan diğeri ise eşi bulunmaz kumandan Albay İsmail'dir.

XI

Devletin şanlı yiğidi ve aslanı saygı değer kumandan başkomutan hazretleridir. Kahraman gazi başkomutan İsmail Paşa, o padişahın danıştığı yiğit olsa şaşılmaz.

XII

Ordu meclisinin başı kumandan İsmail her ne kadar en öndeki yelkeni açmış olsa rüzgarın yarattığı karmaşa ile talihim açıklarda yelkensiz olta atmaktadır.

XIII

Soyu kutlu İsmail Paşa şans ve saltanatla Kırım ordusunun başına geçti. O kahraman gazinin savaştaki kılıcının gölgesi ile devranın şahı elbette ki bir gün bu zamanı geri alacaktır.

XIV

Felek beni İsmail'in ordusundan uzaklaştırıp, talih çadırımı yazık ki ters çevirdi. Zihnimdeki yaralar Yahya'nın çilesinden daha fazla olduğu için talihsizliğimin yıldızı İbrail semtinden göründü.

XV

Allah Allah bu ne biçim bir iz, nasıl bir karışıklıktır ki padişahın akrabası Mehmed Ali Paşa İstanbul'dan hareket edince dünya yıkıldı, sağ ve soldan zelzeleler koptu. Eyvah!

XVI

Damat Ali Paşa gurbete gittiğinden beri gurbet, cesur askerlerin vatanları oldu. Elbette herkes efendisinin izinden gider. Dünyada bıraktığı izin sebebi çekiciliğindir.

XVII

Hz. Ali yaratılışlı, Mehmed adlı en büyük şah damat, iyiliklerin gölgesini İstanbul'dan çekince türlü afet ve felaketlerle Bursa şehrini Allah'ın izniyle yere geçirdi.

XVIII

Boş bir hayal ve gerçekleşmeyecek bir hülya olsa da felek padişahın damadını ısırmaya kalkıştı. Sözün kısası bu olay kolay unutulmaz, çok konuşulur. Olgunlaşmış bir pirinçtir ama pek beyaz değildir.

XIX

Dünyanın halini anlatmama gerek yoktur. Bursa'nın zelzeleyle yıkıldığını herkes duymuştur. Ali Paşa İstanbul'dan çekilip gittiğinden dolayı gerçek budur ki vatan, millet elden gitmiştir. Yazık!

XX

Savaş meydanında yiğitlik göstermede, (o) başkomutan hazretlerinin kişiliği Hz. Ali ve Hz. Ömer'i andırır Mehmed Ali Paşa anlayışı ile devlette askerlerin başına tekrar komutan olsa.

XXI

Mahkeme kadısı soylu Rüşdi, bu yıl hükümetle birlikte Harput şehrine şeref verdi. Elbette gelişi Bağdat şehrine şeref verecektir. İyi bir talih ile rütbede menzilin yarısına varılır.

XXII

Gelişinin Bağdat'a şeref vereceğini diğer bir kıtada söylemiştim. İşte saygı değer Rüşdi o şehre şeref verdi. Adaletli bir kadı olup değeri en yüceye ulaştı.

XXIII

Hocalardan, efendilere ve paşalara kadar şimdi mevki sahibi pek çok kişi hizmetçilik yapmaktadır. Bu günlerde parmak ve kollar rütbesizdir. Dereceler en yüksek rütbeye kadar ucuzlamıştır.

XXIV

Ümitsizlik Niş'ini (zehrini) yedim, kadehim elimden gitti. O ekşi yemekten zamanın padişahına haber gitti. Yeme-içme sebepleri şimdiye kadar mükemmel olsa neye yarar? Kadehim boştur, himmet kadehinin her biri gitmiştir.

Yumazsa āb-ı raḥmet ehl-i cürmüň cürmünü yā Rab
Ya bī-ḥad ü bī-pāyān olan deryāyı n'eylersin

(Ey Allah'ım! Rahmet suyu, günahkârların günahlarını temizlemezse hadsiz ve sınırsız olan deniz ne işe yarar?)

SONUÇ

19. yüzyılda, yeni edebiyat karşısında gittikçe güç kaybeden, kendi geleneği içerisinde bile tam anlamıyla değerini koruyamayan Dîvân şiiri, yedi yüz yıllık bir geçmişe sahip olmanın verdiği güçle şartlara teslim olup sessizce silinerek ortadan kalkmamıştır. Yeni edebiyatın da bütünüyle eskiden kopamamış olması bu yüzyılda Dîvân şiirine yaşama imkanı sağlamıştır. 19. yüzyılın geleneğe bağlı şâirleri eski şiir tarzını sürdürmüş, Dîvân şiirini yaşatma çabası içerisinde olmuşlardır.

Biz de bu çalışmada Dîvân şiirinin son temsilcilerinden olan Eşref Paşa'nın hayatını, edebî kişiliğini ve eserini inceledik. Dîvânı transkripsiyon harfleri ile yeniden yazmanın yanı sıra bugünkü Türkçe ile nesre çevirdik. Okuyucuların yararlanmaları için orijinal metni çalışmanın sonuna ekledik.

Dîvân şiirini son sözlerini söylediği bir dönemde bu geleneğin son halkalarından biri olan Eşref Paşa ve onun Dîvânı'nı hak ettiği şekilde değerlendirmeyi önemli bir görev olarak gördük. Bu şekilde hem kültürümüze katkı sağlamayı hem de bilim dünyasına hizmet etmeyi hedefledik. Bu paralelde Eşref Paşa Dîvânı'nı okuyucuların hizmetine sunmuş olduk.

KİŞİ ADLARI DİZİNİ

Abdü'l Mecid:34,111
Ahmed:4,10,15,22,121,133
Ahmed Beg Efendi:115
Ahmed Cevdet:115
Akif Paşa:31,52
Alî:4,6,22,116,117,118,119,127,128,129,130,152,162
Allah:27,56,57,61,106,142,159,167
Anter:85
Arif Efendi:76
Aristotales:44,58,101,164
Askerî:25,125,129,133
Bâkır:24,128,132
Bârî:15,27,34,135
Behram:44,52,60,76,82
Behzad:78,87,95
Bermekî:39,44,74,93
Cabbâr:97
Câfer:24,128,132
Cazim:155
Cebrâil:23
Cem:5,30,37,39,44,53,60,75,83,85,94,107,114,120,149,159,166
Cemşid:68
Dârâ:68,80,85,110
Derviş Paşa:110
Ebûbekir:6
Ebu'l Kasım:5
Efrâsiyab:75
Eyyûb:6
Fâtımâ (Hz.):6,125,131
Fâtih Sultan Mehmed:81
Fatma:112
Feridun:60,84

Firdevsî:62
Fuzûlî:145
Galip Efendizâde:113
Hakânî:73,78,88
Hakk:1,9,14,22,25,26,44,78,105,109,112,123,124,127,132,139,148,154
Hallâk-ı Maânî:65
Hamid:15
Hârun:23
Hasan:6,88,131
Hâşim Beg:113
Hâtem:40,58,61,69,84,93,102
Hatice:125
Haydar:6,34,75,76,80,94,101,111,130,148,157,160
Hayriye Hanım:109
Hayyam:53
Hızr:130,151
Hocendî:73
Hudâ:6,9,10,22,43,44,57,59,64,66,71,83,102,104,110,113,133,134,137,143,151
Hülâgu:140
Hüseyin:6,122,123,131,134,155
Hüsrev:47
İlâhi:1
Îsâ:3,33,38
İskender:82
İsmail Paşa:166,167
Kahraman:75,76,94
Kays:30,157
Kâzım:24,125,128,132
Kâzım(Şâir):130,134
Kerrâr:36,76,116,130
Keyhüsrev:75
Keykubad:40,51
Keyûmers:39,46

Kiberî:24
Kisrî:40,69
Leylâ:30,31,159
Lokman:66
Mahmud(Hz):15
Mahmud(Şeyh):109
Mehdî:25,128,134
Mehmed Ali Paşa:167,168
Mehmed Rüşdi Paşa:93,101,107,108,113
Mennân:8
Meryem:3,6,30,64
Mesih:6,52,64,72
Mevlâ:3,27,164,167
Mevlânâ:84
Mir Ali Râif:119
Muhammed(Hz.):3,118,121,127,128,129,130,131,168
Muhammed(Şeyh):119
Muhibbî:122
Muhtar:127,130
Muhteşem:39,46
Murtaza:24,83,84,114,116,117,118,119,125,151
Mustafa(Pey.):18
Mustafa Reşid Paşa:39,51,62,68,71,164
Münib Nâzım:154
Nakî:25,133
Nâmık:25,133
Nef'i:47,55,65,74
Neyrem:85
Nizâmü'lMülk:34,114
Osman:6
Osman Beg:112
Ömer Fâruk:6,114,125
Ömer Paşa:34,75,80,83,112,114,164,165

Perviz:76
Pinti Hamid:63
Plâton:44,84,95,101,108
Rabb:9,14,19,43,48,131,139
Râsih:143
Râşid:34
Rızâ:25,117,129,130,133,134
Rüstem:58,75,77,80,83,85,117,148
Sadiye Hanım:113
Sebük Tigin:104
Selman:73,89
Selmân-ı Fârisî:125
Settâr:34
Sıbteyn:24,128
Süleyman:27,68,76,83,150
Sührab:83
Şehriyar:32
Şevket:53,85
Şeybânî:82
Takî:25,125,133
Tanrı:147
Tehemten:83
Urfî:54,65,78
Vâmık:154
Yahyâ:167
Yâkub:6
Yezdân:4,12,37,67,82,87,115
Yezîd:124,125,161
Yûsuf:6,14,110
Zal:82
Zâtî:56
Zehrâ:24,109
Zeyne'l Âbâ:24,128,132
Zilmen:131

YER ADLARI DİZİNİ

Arasat:21
Bağdad:114
Beytü'l Hazan:32,67,135
Boğdan:57,85
Bursa:168
Ceyhun:162
Çin:28,40,48
Eflak:57,85
Fırat:123
Gözleve:165
Gürcistan:57
Hicaz:118,129
Horasan:82
Hotan:40
Irak:118,129
Isfahan:88
İbrâil:147,158,167
İran:85
İstanbul:57,58,167,168
Ka'be:65,130,147
Kâbil:96
Kaf:31,52
Karakal:164
Ken'an:20,82,114
Kerbelâ:117,121, 122,123,125,131,132,133,134,138,155
Kırım:57,165
Kûfe:124,125
Mısır:114
Moskova:165
Necef:21,128
Nil:91
Niş:57,65,66
Rıdvan:12,86
Rum:88
Rusya:86,164,165,166
Sa'd-Âbâd:19
Selimiye Kışlası:101,103
Şam:125
Taybe:101,128
Tuna:86
Tûr:26,33,81,132
Tûran:85
Yesrib:128

KAYNAKÇA

Aktaş, Hasan; "Nzirecilik Geleneği ve Çağdaş Şiirimizin Ufukları", **Hece Dergisi** (Türk Şiiri Özel Sayısı), Yıl.5, Mayıs-Haziran-Temmuz 2001, s.282-293

Başlangıcından Günümüze Büyük Türk Klâsikleri, c.8, İst.: Ötüken Söğüt Yay., 1988

Bursalı Mehmed Tahir; **Osmanlı Müellifleri,** A.Fikri Yavuz-İsmail Özen, c.2,İst.: Meral Yay., 1972

Dağlı, Yücel ve diğerleri; **Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi Yazma Eserler Kataloğu,** İst.: YKY Yay., 2001

Devellioğlu, Ferit; **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat,** Ank.:Aydın Kitabevi**,** 1996

Dilçin, Cem; **Yeni Tarama Sözlüğü**, Ank.:TDK Yay., 1983

Eşref Paşa, **Dîvân-ı Eşref ,** İst.: Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi, İst: No:749

"Eşref Paşa", **Türk Ansiklopedisi,** c.XV, Ank.: MEB Yay.,1986

Fâtih Dîvânı ve Şerhi, Haz. Muhammed Nur Doğan, İst.: Erguvan Yay., 2004

Fuzûlî Dîvânı, Haz. Kenan Akyüz-Süheyl Beken-Sedit Yüksel-Müjgan Cunbur, Ank.:Akçağ Yay., 1997

Güftâ, Hüseyin; **Dîvân Şiirinde İlim,** Ank.: Akçağ Yay., 2004

İbnü'l Emin Mahmud Kemal İnal, **Son Asır Türk Şâirleri**, Haz. Müjgan Cunbur, c.I, Ank.:AKM Bşk. Yay., 1999

İpekten, Haluk ve diğerleri, **Tezkirelere Göre Dîvân Edebiyatı İsimler Sözlüğü,** Ank.. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., 1988

İpekten, Haluk; **Eski Türk Edebiyatı,** İst.: Dergah Yay., 1997

Kahraman, Âlim; "Eşref Paşa", **Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi,** c.2, İst.: Diyanet Vakfı Neşriyat, 1995

Kanar, Mehmet; **Farsça-Türkçe Büyük Sözlük,** İst.: Birim Yay., 1998

Kaplan, Mehmed; **Şiir Tahlilleri,** İst.:Dergah Yay., 1997

Karal, Enver Ziya; **Osmanlı Tarihi,** 4 cilt**,** Ank.:ttk Yay., 1988

Kaya, İ.Güven; **Dukaginzâde Yahyâ Bey'in Sanatı,** (Basılmamış Doktora Tezi), İst.1994

Kaya,İ.Güven; **Derviş Şemsi And Hıs Mesnevi Deh Murg,** USA: Harvard Üniversitesi, 1997

Kaya, İ.Güven; "Dîvân Şiirinde Tarih Düşürme Geleneği ve Yahyâ Beyin Bir Kasîdesi, **Atatürk Üniv. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi,** Aralık 2005, s.39-56

Kolcu, Ali İhsan, **Yokluk Fikri ve Akif Paşa'nın Adem Kasîdesi,** Ank.:Akçağ Yay., 2003

Mehmed Nâil Tuman, **Tuhfe-i Nâilî Dîvân Şâirlerinin Muhtasar Biyografileri,** Haz. Cemal Kurnaz-Mustafa Tatcı, c.I, Ank.: Bizim Büro Yay., 2001

Mehmed Süreyyâ, **Sicill-i Osmânî Yâhud Tezkire-i Meşâhir-i Osmâniye,** Haz. Ali Aktan-Abdülkadir Yuvalı-Mustafa Keskin, İst.: Sebil Yay.,1995

Mengi, Mine; **Eski Türk Edebiyatı Tarihi,** Ank.: Akçağ Yay., 2003

Nef'î Dîvânı, Haz. Metin Akkuş, Ank.: Akçağ Yay.,1993

Nev'î Dîvânı, Haz. Mertol Tulum-M.Ali Tanyeri, İst.:İst. Üniv. Edeb. Fak. Yay., 1977

Onay, Ahmet Talat; **Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar",** Ank.:Türk Diyanet Vakfı Yay., 1992

Osmanlıca-Türkçe Büyük Lugat, Haz.Abdullah Yeğin-Abdülkadir Badıllı, Hekimoğlu İsmail, İlham Çalım, İst.:Tür-Dav., 1995

"Osmanlı Devleti", **Ana Britanica,** c17, İst.:Ana Yay.,2004

"Osmanlı İmparatorluğu", **Türk Ansiklopedisi,** c.XXVI, Ank.: MEB Yay., 1997

"Osmanlı İmparatorluğu", **Büyük Larousse,** c.14, İst.: Gelişim Yay.,1986

"Osmanlı İmparatorluğu", **Küçük Ansiklopedi,** İst.: Hayat Yay., 1968

Pala, İskender; **Ansiklopedik Dîvân Şiiri Sözlüğü,** İst.:Ötüken Neşriyat, 1999

Pala, İskender; **Dîvân Edebiyatı**, İst.: L&M Yay., 2003

Sami, Şemseddin; **Kâmûs-ı Türkî,** İst.: Enderun Kitabevi, 1989

Sarı, Mevlût; **Arapça-Türkçe Lugat,** İst.: Bahar Yay., 1982

Sefercioğlu, Nejat; **Nev'î Dîvânı'nın Tahlîli,** Ank.: Akçağ Yay., 2001

Sir James, W; **A Turkish And English Lexıcon,** Beirut:Librairie Du Liban, 1975

Steingass; **F. Persion-English Dictionary,** Beirut: Librairie Du Liban, 1975

Şeyh Gâlib Dîvânı, Haz.Muhsin Kalkışım, Ank.: Akçağ Yay., 1994

Şinâsî Dîvânı, Haz. M.Esat Harmancı, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Koceli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü) Kocaeli:1999

Şükün,Ziyâ;**Farsça-Türkçe Lugat,** 2 cilt İst:MEB Yay.,1984

Tanpınar, Ahmed Hamdi; **19 uncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi,** İst.: Çağlayan Kitabevi, 1976

Tarlan, Ali Nihad; **Fuzûlî Dîvânı Şerhi,** Ank.: Akçağ Yay., 1998

Tolasa, Harun; **Ahmed Paşa'nın Şiir Dünyası,** Ank.: Akçağ Yay., 2001

Tökel, Dursun Ali; **Dîvân Şiirinde Mitolojik Unsurlar,** Ank.: Akçağ Yay., s.2000

Uludağ, Süleyman, **İnsan ve Tasavvuf**, İst.: Mavi Yay., 2001

Uraz, Murat; **Türk Edip ve Şâirleri,** c.I, İst.:Tefeyyüz Kitabevi,1939

Ünver, İsmail; "Çeviriyazıda Nazım Birliği Üzerine Öneriler", **Türkoloji Dergisi** XI, S.I, (1993), s.51-89

Ünver, İsmail; "Mesnevî", **Türk Dili** (Dîvân Şiiri Özel Sayısı), C.LII, S.415-416-417, , Ank.: TDK Yay., 1986, s.430-563

Yahyâ Bey Dîvânı, Haz.Mehmed Çavuşoğlu, İst.: İst. Üniv. Edeb. Fak. Yay., 1977

Yakıt, İsmâil; **Türk-İslâm Kültüründe Ebced Hesabı ve Tarih Düşürme,** İst.: Ötüken Neşriyat,1992

Yılmaz, Mehmet; **Edebiyatımızda İslâmî Kaynaklı Sözler,** İst.:Enderun Kitabevi, 1992

Zavotçu, Gencay; **Eski Türk Edebiyatı,** Ank.: Aydın Kitabevi, 2005

Zavotçu, Gencay; **Dîvân Edebiyatı Kişiler Kişilikler Sözlüğü,** Ank.: Aydın Kitabevi, 2006

سنگدر افسر لولاک و تخت ارسلانک — سنگدر اول و آخر جلال و جاه و حشمم

کمینه خاک درگه فرهٔ عیون عرب — غبار رهگذر کحل چشم روم و عجم

سحاب رفعتله سر باوج استغنا — جوسایبانی فرنگده اولدی مستخدم

جیوش کفر و ضلالت طومار دی فاقی — سن اولمیدک اگر ای شه فرشته خدم

ایدیجه رفع تنق نوعروس حکمک خلق — هب اولدی حجله که استقامته محرم

طریقنک کبی بو قدر طریق فوز و نجات — شریعتک کبی اولماز رباط مستحکم

سن اول مدینهٔ علم و کمالسن که سکا — علی شاه ولایت اولور در اعظم

اولیجه نطق بدیعک سرفیذ بر صدور — سخنوران عرب قالدی ابسم و بیدم

کلام ابلغک ارایش خزینهٔ غیب — حروف افصحگ هر بریسی کنج حکم

بیان مفیدک هر کسی ایدر خاموش — میان محمدیکده زبان اولور ابکم

سوار رفرف وحدتسن ای باالقاسم — نوله رکاب فخیمک اولور سه جای قسم

نه دلکه طرهٔ پرچینکه اولوب بردار — غمکه اولمیه مانند زلف خمدر خم

نه جانکه کوهر ذوق و سروری بادی — هوای عشقک ایله الیه فدای الم

نوای لطفک امید یسون اسخوران — صفای رحمی باد ایتسون دل سبغم

بنم اوزرمنه کش شه کنهکاری — که زخمه اولور انجق مراحمک مرهم

بنم اوذنب نومیدکم دیه نمده — سماط درهٔ لاتقنطوا اولور برخم

دیر رسباهی ردیم صباح عفوه سود — بنم ربیب کنهیتکان یوم ظلم

کورنجه جرمله سرشار جام اعلم — دودیده خون ایله براولدی عین ساغر جم

وسیلهٔ جرم و خطادر شفاعته لکن — حدیث نکته درک ایده حجت محکم

نحسه کله اوبر دانه یم که شام و سحر — بنار سرای اردنده شعلهٔ ماتم

نور کوزمده غبار کهر نثار ریک — خراب فرقتم ای نوتیای چشم ام

فالورسه بولیکه کوکل وادی معاصیده — همیشه نفس تهکار ایدر زبون و ذلتم

اودشمنی بدرم فاکیایکه احضار — کرسه رسنه کریبانی وقت شورودیم

مدد مدد البور انتقام و دلخواهم — امان امان نرابندی یکاکه اولالظلم

بداغ سینهٔ عشاق واه شام فراق — بوادرات سحرگاه و ریزش شبنم

بحق محشر و میزان بناهی صراط — بذوق باغ نعیم و بحور دارالم

بکر مجمری صحن طواف اهل وداد — بساحهٔ عرفات و بکعبهٔ اکرم

بصبر وجملهٔ ایوب و حسرت یوسف — باشک دیدهٔ یعقوب و جبههٔ زمزم

بطور برق تجلی بصحبت موسی — بروح قدس مسیحا بعصمت مریم

بصدق اکمل بوبکر و فاروق عمر — بحفظ و جود عثمان بمصحف مفهم

بحیدری علی و بحرمت اصحاب — بفاطمه بحسین و حسن بآل حرم

بحاریات لطیف و بمعجزات منیف — بشان مهر شریف نبوت و بیقم

بنظم کن فیکون و بسط بسم الله — بلوح علم الهی برمز نون و قلم

زلال لطف ملک ایله فائز آمنت رای — سنگ جامکه یشنه ارخدا اعلم

براقه خاک مذلته روز سوز و گداز — اباشفیع عصات مدرس عالم

بحار پرخس و خار زبانده فالدم آه — جیفه رکنارهٔ سوده بنی بهست هم

هوادر کهک اوزلرداغرین کناه — دوجار صدمه کرداب ارجو ساحل کم

زبان طبعی نعتنک کشاید روانم
دریغ اجلمیه بهوده مثل تیغ زودم

روان باگله هر بار اوله هزار صلات
جمیع غنره واصحابکه سلام اتم

صد فسوس ای کوکل اولنفس لئیم فنان
ایلدی بک بنی رنجیده تیغ عدوان

رخنه لراجدی بکادشنه دستامی ایله
فالدی چکمکه ازاریمی هیچ تاب وتوان

اوبله رخنه نومید خراب ایندی بنی
که نحری ایده مم دردمه اصلا درمان

باکر نفسه ده استاد فساد ایله مم
اره سم کنده مکنده مم حیقارم دشمن جان

دوشمن انکاره تحمیل ثقال فترات
دست صنعدر ایدن مسیه ایتمم پهنان

بوله مزم هم بهبود نده امنه شفا
اجدیغم کنده مصدداغ الیم غصبان

سفطات سخنم قابل نعداد دکل
زهات دهنم هیچ اولنماز تبیان

بنم اول سفسفه کوبای کذرگاه هوا
بنم اول زمزمه افزای زمین طغیان

بردم ازاد اوله مم قید طمعکار بین
بنم اول مجرم پابسته دام خسران

اوبله الوده جرکاب غرور مکه بنی
صاف ویاک ایله مزموجه اشک احزان

علل مهلکه جرمله اولدم جوخیال
چهره زرده حیرت بداورانی فزان

عفه کلک هوسکاری تفجع اردن
عفه لرحادث اولور رشته فکرده همان

شب دکل ظاهر اولان غلک سواد اردیم
بوله تاریک ایدر رنک نهاری هران

مرغ اشکنه پر بند خطیا نکه
مسکنم کنج بلا جلوه کهم جیب زبان

هیچ پرواز ایده مم ساحه امنیده
ایدرم اوج ضلالت ده ایدرم جولان

ایدی بلجم کبی اولسه بنی نطم مصیبتم
بولدی رستخیز ایدم غربت اهل خیران

عاقر ناقه صالح دخی نسیان یکا
صلحادن صایلور بویله کنهکارم امان

فرط یاسم اوقدر درکه قبول ایله مم
بالفرض سامعه مه کلسه بنا شر جنان

دوشمز اندیشه مه خواهشکری نوش نعت
بیلور مکه اوله مم لایق نزد مهان

چشم امید مه کلمز صور فوز ونجات
کوشش فکرم اوله مم فرقه عفو غفران

امر ملحوظ دکل منزل مقصوده وصول
کزرم راشت علامنده فنان وفغان

کیره مزرفته اعمالنه نفس حسنات
ناب درونق اماکنه بی پایان

نسیان اولورم صورت نوعی فکر
کورسم آینه کار مده مسوس یران

جوهرم اصل صلاح ایله دکلدر مالوف
که نیاز ایله مم عفو قصور ونقصان

فورقم دوزخیان ایده مم بی بندن
بوله مم دار عقاب ایچره دخی بلکه مکان

نیجه تخلیص کریبان ایده مم محشرده
سیانم اولیجق حاضر صحن میزان

مکرا مدرسم اوله شهنشاه رسل
که انک رایتیدر بارکه امن وامان

باعث لوح وقلم وجه ظهور عالم
روح اشباح امم قرة عین اعیان

نسخه رحمت حق انکنه غیب مطلق
سایه رب فلق مایه الطف واحسان

نور قندیل صفا برق تجلای خدا
شعله شمع بقا مشعله سر سبحان

کار فرمای مقام جبروت ولاهوت
تاجدار ملکوت وحشم ارای جهان

ای مع الله شرف بکه سوار رفرف
درة تاج صدف وغرة شرق ایقان

سفره آرای شبستان مکه قاب قوسین
عازم دعوت تنهای جناب دیان

واصل عزت مهمانکده قرب اقرب
نائل رویت جاویده وهیب رحمان

رهبر نهج هدا نفحه کش ما وحی — هادی هر دو سرا هادی نفس اکوان

شافع روز جزا احمد مرسل کیم ودود

دستگیر ضعفا ملجا آزرده دلان

شاه اورنگ سفا غنکه زلال رحمی — دم پر سوز ایدر فوج عصیانی ریان

تیر برج رسالتکه جمالیله انک — استقبال ایدی رخساره بدر ایمان

غنچه باغ لطافتکه شمیم خلقی — قیلدی شرم ایله گلابی ورق گلده نهان

دایه قدرت ایدوب نوریتی پرورده ناز — قوندی گهواره امکانه مولید اوزمان

طلعتی دیرسه گلزار وجوده زینت — نرگ فیهم عدم ایتمز ایدی کون ومکان

اولسه ایله بیرای تفرج ذاتی — صحن ایجاده قورلمزدی خیام کردان

سایه بخش اولسه معموره ارسلناکه — شبه سر کشور تحقیق قالوردی ویران

زینت ایتسه اجرای غبار رهی — لاجرم عنبر اذفر اولمه مشک افشان

مستفیض اولسه بیضائی انوارندن — شمع خاور اولمه مرطاق فلکده تابان

نرم اولور اب صفت غیری یکوب بخشیدن — گوهره ام کرا نقدر ایدرسه جریان

سیم خالص ایدر اکسیر کبی سیمابی — دهشتدن حکم افروز اولورسه فرمان

منبع جود و مروت ایدوکن کوشش ایتمز — جان انار جشمه انصافه آب حیوان

خوان یغمای کرم دایره لطفنده — بسط و تمهید اولنور عالمه روزان و شبان

انکسال ایتمک ایکون خاک کهر ناکدن — جرخده شمس و قمر دائم ایدر اروان

تا بنات فلک صانیر سکون ایچ اصل — هر بری جنبش عشقی ایله دلش حیران

بذل ایدر نقد سرشکن عرق افشانه — صانه گریده ایدن بلبلی ورد خندان

کلمات نکت آمیز بنی کوشش ایدنکده — لال ولمبه اولور هب فصحای عدنان

صرف ایدوب ملکی فهم رموز اتنده — عجزین اقرار ایدر اخر بفای فحلان

التفاتی اولیجق یرده براندز صدور — کسب ایدر حسن اراسا هر طبع حسان

داره مرزوقه وصافه اذهان عقول — ایده مرشانی تحصیل عقول اذهان

کلمه مش درسی دفتی تکمله فضنه — عقل کل اولسه ده سرخواجه فن عرفان

خسرو ملتمسا پادشه دادرسا

ای سزا فاتحه مسند قرب یزدان

سن سن اول زیور ایوان سریر اولاک — سنسن اول شاه علا جاه نبوت غنوان

نجم اقبال کلک اتقاده سیر اولدی وجاه — مهر اجلال کلک اتشفه سیر شوکت وشان

سن اول پادشه اورنگ غنا بخش کرم — اولمه مرملکت اعطا فکه حد و پایان

سایبانک ایکن ایتمش کف جودک تعلیم — صدفه بخش لآلی ایدر ابر نیسان

خادم خاص حریمک ایدوکندن اولدی — مفخر صنف ملک بیک ایکی فرقان

انتساب ایتسه سکا اولوطر ایدر ایرین — کبر مکه روضه رضوانه بولورامی امکان

نیچه رنجور جحیم اولمه بغات امت — دار ایکن سن کبی سلطان عمیم الاحسان

باب الطافکه صد عجز ایده رد و سوال اولمز اب — قیلدم احوال پریشانمی برینده بیان

شرط اداب دکل جای تعریف اما — جوش طوفان نحسر بنی قیلدی کوبان

خار خار ال ناجار سفاهتکارم — سکا معلوم درای پادشه وحی نشان

اوزه تابیم اجلوه محکمه ربانی — ظالمانی کنور وب حقن اولور مظلومان

اوز مانگیم طوره ارجمت افلاس یکف — تنگدستان سفالنه ده وار رفغان

اوز مانگیم اوله لرزبروز بر اهل ضلال — اوز مانگیم بوله اهوال قیامت میدان

اوز مانگیم بده اریحث کتاب اعمال — فکر انجام ایله معقود اوله هر کسده زبان

اوز مانگیم بده رم کریه خوفی نسبل — سیل اشکم کوریجک راکد اولور آب روان

دست لطفکه بنی سوق کنار سوداب — اوز مانگیم اوله یا مال طغات انسان

قالمسون خاک مذلنده سبهر وزانشرف

وقت پر شور مجازانده زار وگریان

مظهر شفقتک اولم ایسه م ابواه بکا — قنغی درگاه جبینا می اولیم بن اوزمان

ماحصل مستندم اول واخر سنسن — سن ابدرسن بنی وارسته جور نیران

استانکده عجبمی کنهم اولسه ثواب — عطا ابدر خونتی چون ملک خطاده جیران

اولورم کاله زرد ور فلاحه مالک — ابدرک نعت شه فخر که صرف ازمان

دیلرم بر تبسکده اولسه شایان قبول — قبلدم انحاف تحیات وصلات ازدل وجان

اولسون اصحابکه صدر رضیه صدنسکیم — جمله سی ایندیلر احکام بلندک اعلان

کلنجه روز برسوز قیامت یارسول الله — بنه سندن اولور خلقه عنایت یارسول الله

شفاعت اینکه جنی عصانه وقت محشرده — دریلش ذات حقدن ساکه رخصت یارسول الله

جمیع انبیا دلنشه صهبای لطفکدر — سکا محتاج در عالم زهابت یارسول الله

قدوم یاکله زور دیرسه فرده صدیوسف — جوسنسن نازنین رب عزت یارسول الله

جمالک پرتوانداز شط اباد قربت — جبینک جلوه گاه نور وحدت یارسول الله

سراسر زحمتکاکم ابدی نفسه همکارم — بنی یامال خارسان محنت یارسول الله

کناهم هرزمان خاطرنشان ایتسم هرشهدان — قویارجانکاه ده شور وشعانت یارسول الله

خس وخاشاک افکار اولقدر کیم ساحه دلده — کیدرمز جوشش سیلاب حسرت یارسول الله

باذوب عصیانه مهجور قبله اشرف زاری — ایاکان مرجوع بحر شفقت یارسول الله

کنهکارم دوجار جرم بیحد یارسول الله — امیدم رحم ولطفکدر مجرد یارسول الله

اولورروز جزا ازاده سرالام دوزخدن — اولان زنجیر زلفکه مقید یارسول الله

جناب دولتک جان وکوکلدن مشتاقیدر — فالورنار جهنمده مخلد یارسول الله

کل باغ نبوت بلبل شاخ رسالت سن — بهار کلشن شرعک مؤید یارسول الله

بهشت اباد فرمینده ناک جامه دوحه — حریم عزت اریده احمد یارسول الله

مؤخر کرچه تشریف قدومک ساحل دهره — ولیکن اولبشردن ذاتک امجد یارسول الله

بنه زانوی شین بیتاب اولدک اما — یانکده عقل اول طفل ابجد یارسول الله

سزاوار شفاعت مجرمانه صایدم موثوق — کلور سم خاطر عالی به شاید یارسول الله

دراحسانکه کلمش نکاه التفات ایله — فولکدر کمنه اشرف یا محمد یارسول الله

لمعه باش از فرنت در جمالک یا رسول — نسبه بخش روح عالم در زلالک یا رسول

گوهر یکدانه سن یکیم خارج از دفتر دوشهر — دادی امکانده فرض مثالک یا رسول

صحت و شادی جاوید ایمن سن امید هیچ — زوق و راحت یلمین در درد و نکالک یا رسول

فالدی طوبی سجده تعظیمده حیرت فشان — ابده لی رؤیت قدنورس نهالک یا رسول

زلک حسنک و بر رکلفتجه یه شرم و حجاب — لاله یه قان اغلدر رخسارالک یا رسول

چرخده ماه نو اولمزدی نسان روز عید — ابتمه تقبیل ایدوی هلالک یا رسول

اشرف بیچاره یی رنجیده هجران ایمین — مرحمت قیل ایده لطفا وصالک یا رسول

مروت نقش جام همتکدر یا رسول الله — کرم صیقلفروزنطر نکدر یا رسول الله

ملاذ مجرمین وسایبان ملت بیضا — دم پرسوز انجنی رانیکدر یا رسول الله

دل گمگشته راه رهنمای جاده مقصود — ورود بیک فکر وحیرتکدر یا رسول الله

رجای خون احسانک ایدوب عفران ایم — نکهدوز نوال رانکدر یا رسول الله

لسان حسرتکده یادی برادی عصیانی — هوادار سروفامتکدر یا رسول الله

هراسان اولمزم برلحظه سنه دالطفکدن — سبب فرط وکمال استغنکدر یا رسول الله

رصد جوی نیازاولمازسکا حال غرض یکدم — سنک هر ساعت اشرف ساعتکدر یا رسول الله

نیچه تعبیر صفر دولت شاه کونین — نیچه تصویره کلور زینت شاه کونین

بولدی رفعت برنجی جوهر اول ایده لی — فاکر وب حرم عزت شاه کونین

ثانی ایلدی نجیل خداوند جلیل — غیری ممکنمی اولمه مدحت شاه کونین

نطق جانبخشی کل کلشن ما اوحی در — بی بهادر کهر صحبت شاه کونین

نقش کوسترمزایدی خامه تخلیق ما — علت موجبه ار خلقت شاه کونین

خلق اولندی یوقیدی بونسخه یجاد اولمه — وافقا خاتمه در بعثت شاه کونین

ملجا جن وملک دارامان انسان — سایه معدلت رایت شاه کونین

انبیا روز جزا در پیه نفسی نفسی — امتی دیر بالکز حضرت شاه کونین

برکناه اشرفه شایسته دوزخ دیمیه هیچ — نقدر اولسه بنه امت شاه کونین

رخسانی اولنجه بر رخسار مصطفی — افاقی طوتدی سر بسر انوار مصطفی

صورتده شهود اولمه مزدی نعیناک — مرآت قدرتدر اولسه دیدار مصطفی

معنای فیه بنش و بمنای پرورش — اولدی نقوش نسخه الطوار مصطفی

ایلر کن عزم راه مقدسه مقام قرب — عرش اولدی مست شیوه رفتار مصطفی

افتاد کانی ایلمز اندیشه جهان — سرمایه سرور در اکدار مصطفی

سیراب جویبار حقیقت اولور مزون — دلتنگان چشمه سار مصطفی

حکمتان عشقده بولشدر اشرفا

عمر حیات سرمدی بهار مصطفی

تخمیس نعت شریف

ای حبیب حرم خاص خداوند غفور — وی مه لیلة اسرا و ضیا بخش سرور
صبح اولور طلعت پاکگ ایله شامگ بکور — غار ضحاک مهر فروزنده ملک معمور
لعلگ آثار ملاحت دهنگ آیت نور

سنن آینه نقد بره جلا در و نوق — سنن اول رتبه لولاکه حق ولیش
سنن اول محرم اسرار سرادقه حق — سنن اول نکته سربسته فیض مطلق
سنن اول مصنع ترکیب مبانی امور

قونه دن عالمه کهواره بود و نابود — ایلیوب ذات شریفگ شرف صدر شهود
انتخاب ابدی محبوب سنی رب ودود — اولور ایلتش دارین ابدن محمود وجود
شعله عشق جمالگله چو شمع کافور

اولقدر رجرگ مناهی یله لوده تنم — که بنی صاف ابده مزموم شهرشگ خرم
وار ایکن سن کبی پر یاد ایده ذو المنن — نقد عمرم ره انواع معاصیده بنم
یاد طغیان ایله دلسوز نمی هبای مشور

اشرف زار اسفکار ذلیل کمراه — اختیار یمی ایدر صبح و مسا ناله و آه
رخنه دار ایتمیکین بنه نفی و گناه — بنده رنجبر ایدوب نفس لئیم بدخواه
جفگم فیلدی او بیچاره بی غایت رنجور

تخمیس نعت رابع

استانگ کعبی هیچ وارمیدر امینگاه — کمترین بنده اگر بولمدی اوگینده رفاه
اولمه مرجاه بلندگ کبی پاینده جاه — ای شه محترم خلوتگده قرب اله
لامکان اینه‌دی سنگ مسند و جاهگ اله

ایلدگ غرم علاخانه بانواع خرام — نهضت زلفکی عرش اینه‌دی اولدم غرقه مسام
لب کلیرگ اگ افتاده سیدر عنبر خام — ایده‌دی بوی صفا بخشی جرخ استشام
نشئه در اینکه سن غنچه نمی زیب کراه

ایدر غیبی دل و جانیله رجای برمک — جان و بر اراده خولیای صفای برمک
بار بار هر مکدر قرنای برمک — جمله ارواح مقدس ندای برمک
جبرئیل اولدی سنگ خادم خاصگ هر گاه

بنه سندن اولور انعام و عنایت بوخسه — چاک اولور نورگ ایله بر ضلالت بوخسه
طلعتگکه کور بنور مهر هدایت بوخسه — رهبر اولمگ ایدر سوق و دلالت بوخسه
کمسه بولمز ابدی هیچ بارگه غرته راه

خاکیایک سر و پا سلطنت و دولت محض — ذاتگ ای جود و مجسم کرم و شفقت محض
یوغ فرگکه نه دومگ نه صفا نعمت محض — عالمه اولدی وجودگ شرف و رحمت محض
صالح و طالح ایدر درگهکی جای پناه

نفخه صورگ اولدی لمعه فشان عظمت — یر یدر لشکر کفرگ عدم ایله دالبت
چیچه فهر که مکمنی کتورمگ طاقت — رزمگاهیده سنگ ای شه تخت نصرت
عون و توفیق خدا اولدی ستون خیل و سپاه

دست حسرتله چکوب جام غموم خونبار — بزم هجرگده ایچنجه می درد و محنت
اشرف زار ایدرگ فکرت و ذکرگ دندهنگ — یاگه کلدی شمنی اقبولگایه سنگ
بنده زار اسفکار ذلیل و کمراه

الامان خاطر ویرانه می معمور ایله آتش عشقک ایله قلبمی پرنور ایله
الفنا نکله دل زارمی مسرور ایله جرم می دامن عفوک ایله مستور ایله

طور یک ناخنه لطف ایله بنم اینمه نگاه

بنم اول عاجز نومید کنه برده دهنمدن نه هلا نفس فسون اورده
کلک رحمتک بنی قیدینمه بسه دفتره کیمدن امید شفاعت ایده بم محشرده

دارایمن سن ای کبی برکان کرم شاهنشاه

المدد وعدم مرفوعه بنی بیباک ایت لابن مادهٔ رحمت ارسلنک ایت
کلشن مطلبم الطافک ایله نمناک ایت اب احسانک ایله نفس کنهدن پاک ایت

کور بیم دفتر اعمالی جرم مایه سیاه

مسدس نعت شریف

اگرچه ظاهرا هرنک ارباب فنا سن ولیکن باطنای ابتدا وانتها سن
کتاب ذروهٔ خواجه مشکلک سن طلسم افرینش بادی نفس سوس سن

نه صغر اسن نه کبر اسن نتیجه مدعاسن سن
کتاب سر وحدت رازینهان بقاسن سن

موالید اولمدن پیرایه کهواره صورت سعادتله سن اولدک پرنور خسارهٔ قدرت
جنابک ایله مکانبنه ارسیرازهٔ فطرت وجود افدسکه رنگنه دیباجهٔ خلقت

نه صغر اسن نه کبر اسن نتیجه مدعاسن سن
کتاب سر وحدت رازینهان بقاسن سن

علو قدر وجاه انبیا تمثیل شانکدر خطاب عزت لولاک پرتجلیل شانکدر
نه دولت دعوت سرا سنک تفضیل شانکدر لعمرک معرض اجمالده تفصیل شانکدر

نه صغر اسن نه کبر اسن نتیجه مدعاسن سن
کتاب سر وحدت رازینهان بقاسن سن

خدیو تخت وکاه لامکان شاه اکرم سن روان قالب انسان وجان جسم عالم سن
قوام جوهر واعراضه برانک بر اعظم سن فروغ مهر حق نور مجسم روح اقدس سن

نه صغر اسن نه کبر اسن نتیجه مدعاسن سن
کتاب سر وحدت رازینهان بقاسن سن

ایا شاه رسل فرمانروای کشور لاهوت نکین طاعتکله پولادی زینت خطهٔ ناسوت
حبیب محتشم سن زانک ارسلنک ایله منعوت دکلدر منصب شوکت فروزک مسند موروث

نه صغر اسن نه کبر اسن نتیجه مدعاسن سن
کتاب سر وحدت رازینهان بقاسن سن

کدای اسنان سفلکدر رتبه اعجاز نوای سفره احسانکی امید بدر هر بار
اولور دلشاد لطف بی قیاسک ایله مختار سنک ذرات جودکدر نجوم ثابت وسیار

نه صغر اسن نه کبر اسن نتیجه مدعاسن سن
کتاب سر وحدت رازینهان بقاسن سن

وجود افدسکه بیم باغزاره فیض بار بو موجودات انده برک وبار افرینش در
حبیب رب عزت مطلع نور هویتسن جمالک افتاب شعله دار افرینش در
جهان فطرت اولدی قبض شهپر یکه سعدادک فروغک مایه شوق ومسار افرینش در
مشرف اتباب فا منکله کسوه ترکیب انکچون جار عناصر جار یار افرینش در
نجوم چرخ هیچ ایش اوج شهودا ولمز فروغ خاقنک لیکن مدار افرینش در
حقیقتده سنک ذاتکدر انجق روح محسوسات جمیع عالم انجق مستعار افرینش در
همان سنسن بو بازار ترکیب بیچونک الملک صفا دیدارم ایچکله کار افرینش در
جنابکدن عبارتدر تعین بولمشه مقیده بکا اسمک دینمک اعتبار افرینش در

جبینک ابت رحمت لبک نکاتبدر — فزاید کلمانک مقدمانبدر

سن اول وحبه جهان جانسن که شهبا — وجود مثل ونظیرک محال زانبدر

شفیع روز جزا سن که اهل عصیانک — حریم مرحمتنک ساحه نجانبدر

زلال زمینک جوی افرشته — حباب هر صورک مایه حیانبدر

ویرن حقانی شبابه قوه اکسیر — جناب اقدسنگ جلوه صفانبدر

کمینه اشرفی برسا غر سخنورابدن — خیال حضرتنگ فیض التفاتبدر

سن سطر باک بسملهٔ کن فکانسن — لب المثال نسخهٔ کون ومکانسن

شاهنشه سروش سپاه وبلند جاه — سلطان عرش ارکه دیرخ آسمانسن

افاقی طوندی برتو حکم شریعتنگ — مهر منیر اوجکه حسن وآنسن

برق نبوتکه خراب اولدی اوکفر — روشندلانه مایهٔ امن وامانسن

بدر رخک بدره کنعانی شه مسار — البت حبیب صانع هفت آسمانسن

مهد حیات قوتمرابدی نه روانه لبک — هیچده بهزار غاله روح روانسن

سندن امید لطفابه اشرف ادم شبه — چون دسنبار روسیاه برسن جانسن

قصیدهٔ عدم نظیرهٔ عاکف پاشا

نقش کام دلم ارایش مینای عدم — جام بخشنده اولور اوسه ده صهبای عدم

نوله سیراب صفا اینسه جنار دلی — زاله نشوه فزای شب بلدای عدم

کوهر اولور ابر فیوضات جناب حقدن — صدف قلب دوشر لولو ولالای عدم

ساحل هجرت فیضر وشهود ایاده — نه کهر لر جیقار رموجهٔ دریای عدم

کوسنه عالم تمنای تمام عبثله — باشقه در جوهر مرات مجلای عدم

منجذب اولمز ابدی هیچ اکا ذرات وجود — مشرق نیر فیضر اولمسه مجلای عدم

عشقدر بعث عرفانده درس اول — عشقدر خاتمهٔ نسخهٔ کبرای عدم

عشقدر ماحصل حادثهٔ ذات وعرض — عشقدر جوهر فرد ایله مسمای عدم

مایهٔ عشقله در پرورش موجودات — عشق ایکیزی اولدی صورتنه پیرایهٔ عدم

شعلهٔ عشق کشور ناسوته دوشر کاه اما — طور لاهوته در برق تجلای عدم

هله برداد وستد کاه جهانده بولسم — واریمی صرف ایدرم المنه کالای عدم

اصلی یوقدر بیلورم غائهٔ هستینک — مطلب عنده ده بنم مطلب اعلای عدم

دولت کون ومکان تخت سلیمان اولسه — نظر مده بنه مانندهٔ رویای عدم

عمری وار اولسون عزیزم بوغی وار ایلیک — حاصل اولمشدر اکا مقصد اقصای عدم

اولمسه نامیه بیمود صبای قدرت — لاله زار اولمز ابدی غرصهٔ پیمای عدم

باغبان کرمک زیبندهٔ بویله — زیب وفر بولدی بنده نکلش غبرای عدم

چونکه موالیه ثلاث ایله مقولات عشر — نزد عبرنده فالور عکس مرایای عدم

نائل تاج کهر بایش سعادتدر اولان — واصل منزلت رتبهٔ والای عدم

بولد یار جلوه که امن و امانی لاریب
بیچون امید رها ایمسون سارای عدم

خواب غفلتدن اویانمز ایدی هرمژگان
اولسه نعره ناقوس کلیسای عدم

نشئه بزم حیات ایله اولور ذوق پرجوش
درعقب کلمسه تادیه مولای عدم

ویرمدی ذوق بکا حالت صحو و مستی
باری الله ویره نشئه اخرای عدم

رسمنی لوحه تصویره نه ممکن المش
جسمی یوقدر نقدر اولسه ده اسمای عدم

اولیان طوغرییی ازاده بود و نابود
دائما ملزم اولور ابنده دعوای عدم

عارنگ ظاهر اولور ناصیه حالندن
اولدیغی مظهر انوار تجلای عدم

واعظه بحث حقیقتده تهدید پرسش
ایدر ادراک اوحقی نکته یه دانای عدم

ذهن صورنه صفیر کلمات ملکوت
ساده کویان ایده مز فهم فرانای عدم

فرق خورشید بقا چشم جهانبین استر
کوره مز بدر فنایی کوزم اعمای عدم

پرتو ذات وصفات ایتدی مظاهره ظهور
کورر انجق اوصاحبدل بینای عدم

معرفتخانه عالمده حدوث وقدمی
خطه تعریف ایدر اول عارفه بخشای عدم

خطه چین فنادن یکن ارباب وقوف
بیلور البته نه ایمش عنبرسارای عدم

ایکیدر دور برلوکر دوریخوان الودک
بری سرمای وجود و بری کرمای عدم

وارلغی هیچ و بر رزمره اهل تجرید
وارایسه سلب وجود اولمی معنای عدم

محوی اثناجی ایدن شکل عقیم نقطه
افتران ایله صفر اسنه کبرای عدم

بنه کرمزمی عجب رسنما هوی وصال
اولسه اراکمهم دامن صحرای عدم

ناوک انداز علامت کیم اولور غیر یکا
قلوب فنای وجود ایلسم ابقای عدم

شیوه بخش قسمتدی اولوردم محفوظ
قسمت الجدی بکا نعمت عظمای عدم

بوق بره بونده هوسکار وجود اولمزایدم
مرشد کامل ارایسه بیهم ایله بنی یکانه وجودی فنایی عدم

دیر ایدم ساخته فرمانه یک عشقک
لاجرم ماحصلی اولسه انهای عدم

بلبل بال شکست قفس بلبالم
جان ودلدن نوله ایتمده تمنای عدم

سرنکوندر اودر طالع وارونکه
قبلدر انجامی بنی عاقبه فرمای عدم

تشنه آب حیاتم بنه اقبالمدن
جریان ایتمده میزاب عطایای عدم

نجم بختم طوغمده مرهیچ افق تابان ایدن
دارایکن نابت وسیاره جوزای عدم

بافسم آیینه به ماهیتی کورمک ایچون
بن کورنجم کورینور زردی سیمای عدم

حاکم جاکر احوال پریشان اولسم
خنده زندن طولاشه زلف سمنسای عدم

بن اوازرده تیغ غم ابامم که
چاره اولمز کیبی ربوده اجرای عدم

بن اوقبیله که هم خیمه لبای عدم
ملجا وقبله کهم خیمه لبای عدم

بن اوسرمست می ساغر جمع الجمعم
صحن سینه مده وطرفه بالای عدم

تن نزارم اوقدر کیم اولورم رنجیده
اولسه بیراهن اکر جسمه ردای عدم

ضعفم اولمزنه در کیم بنی صدپاره ایدر
کله شک کبی نقطه یکتای عدم

دور اولمیه پروانه کاشانه اندوهکه
بنی خاکه ایدر شمع شبسای عدم

صفدر معرکه وحدتم الحق لیکن
نه معرای وجودم نه مهرای عدم

قلبم اول مجمع بحرین وجوب وامکان
طبعم اول مریم جانبخش کهرزای عدم

بزم اول بادی پیدایی نفی واثبات
جوهر مدن اولنور سیر وتماشای عدم

بزم اول زیور پیرایی قیصر مطلق
که خیالمدر اولان بارقه افزای عدم

بزم اول تبزشناس نکت وجدانی
بزم اول داهیه صومعه فرسای عدم

کلمدن نور و خود چار سوی ایجاده — روحم اولدی رستخیزان شکرخای عدم

نطق کلدسه نرم غنچه باغ تحقیق — بلبل فکر نرم معجزه گویای عدم

بو قصیده م که اولور زبور قاف تجرید — نامه دیسه رواشه پیر غنقای عدم

بو فلدر گوشه خاطرده خیال یاری — برغزل سو بلمکه خامه شیوای عدم

دوش اولوب چشم دله جهره لیلای عدم
بیقرار ایتدی بنی جنبش صحرای عدم

بلکه نابود اولور دیر قطرات اشکم — انبساط غنچه رهن خنده بیجای عدم

بو ملاحت ایله اشفته اولور سه بری وار — ساقیا لعل صفا بخشکه صهبای عدم ۷

۸ ورق خلقه منقوش اولیجی نقطه العل — رونما اولدی همان معنی اخفای عدم

۷ گویا زائقه مه لذت انجاز دوشمز — انبساط گرد ره غنچه وعده فردای عدم ۸

وارمیدر ساحه نه طاق فلکده اشرف
گلک طبعم کبی بر بادیه پیمای عدم

مکر اول حاکم فرمانکده غرفانک — قلم سحر اثر یدر بکا همپای عدم

اصف کان کرم حضرت عاکف پاشا — که لب خامه اذنه سی مجرای عدم

مظهر فیض زمان و اوراق ایمان — شاعر تازه زبان سانحه پیمای عدم

مثلی نابود ایدوکه قابل اشکال دکل — شاهد ازجمله یونظم هنرارای عدم

نعت حضرت سید انام علی کرم الله وجهه العلی

سپیده دمکه آیوب دله جیش غم زایات — وجودم ایلدی محسود غرصه غوصات

هوار غشق اولوب اختیار می الدن — شکسته اولدی عنان صبر و ثبات

فراق بیتی و بیتاب اولوب لسانه ورد — انیسم اولدی مدد آه و ناله و هیهات

دوچار بادیه فرقتکه صبح و مسا — بکا نوالهٔ غم خورد کرده در اقوات

دریغ طالعم ابتدای بنی بخفدر زدور — برافدر ظلمته کوکلم نخسه مافات

غیوب خزینه نوشتای عاکفی بخف — افندر سیل مدد سر شکی جبین فرات

بخفکه مجمع بحرین لطف و رحمتدر — حباب جویلرندن کنایه آب حیات

بخفکه مطلع انوار سرمدیتدر — غبار مهر و مهی اندوه فرش ایوانات

بخفکه مشهد شاهنشه ولایتدر
نرایه جوهر جان سنکی روح مخلوقات

شهیکه پایه اقبالی اوج والاده — که انس و جنه اولور سه و ر سنوده صفات

شهیکه دهشت اجلالی عادی غاداه — که بیضه ده نوتفه بدلمز اولدی ریغات

شهیکه مهر هویت فروغ روبندن — وجود بولدی سر جوزره جمیع موجودات

شهیکه هاله سیدر بیضه قرب القرب — که سر جمع بدالله دیکا بیعت بات

شهیکه منزلت جاهی خاتم الخلفا — که طلعتیله عیان اولدی شاهراه نجات

شهیکه صفحه ذرات جنابندن — کورندی روضه اهل یقینه حق بالذات

نموده لوح جمالنده جلوه مستورات — نوشته سطر کتاب رخنده سر حروف

مهیب غرصه هیجا شجیع دشت وغا — تفکننده غزا هزیمت ادرلات

امام فیصل دین مقتدای اهل یقین — امیر عرش مکین سر درجات و کمالات

مدار رسل و جهان ملجا کرم خواهان — شفیع دارامان ملجای فوج عصات

وصی حضرت احمد ولی ذات احد — نقی اکمل و امجد خلاصهٔ سادات

ظهیر زمرهٔ ابرار و جد دُرَر کرار — کریم با کنبار اشنار مکنومات

علی عالی اعلا سمی ذات خدا

ولی والی والا حمی حمی دمات

خدیو تخت وصایت ستِ ولایت کیم — کمینه چاکر خلقه و بر زنوید نجات

خدایگانه که تمثیل جاهِ حیدر و هارون — بود مدایح حدیث شریف بر ایات

ظفر پناه که ابر کفش فیضبار انی — عدو بیت دهن ذوالفقار ابله اسکات

صباح دولتِ شیرانه سیله وقت جهاد — ابد جیوشش عدو بیله امانه وانضمات

شعار اکرمنک سائی مکارم و داد — خصال اقدسنک مائلی سداد و ثبات

طغات امنه نبم انسانِ بحجت نام — بغات محشره حب و ودادر الده برات

مرید خانقه لطفی روح جبرائیل — برید شاهره قهری هادم اللذات

دفوف علمنه منضم ولایت کبری — علوشانه مختصر سمو هر درجات

کنایه کیدانه تیدر و حوش و طیور — نتیجه بندهٔ فرمانی جمله مقدورات

ابد بدر کسب اثر طبیت شجاعتدن — دیر دیر بنجه شیره زبان ظفره شات

دیر بدر صورت اکر حکمی جمع اضداده — وجود انفس عالمده براولور در جهات

غفار طبیعتنه کر مظهر اولسه برسائل — نقود عالمی ایتمز کفایه دیرسه زکات

کمالی نامیه بخش اولسه سنک خارایه — ابد در لاله و نسرین و ورد در ازهات

زلال مرحمتنه رشحه برقطره — بولور در زهر هلاهل مذاق قند نبات

اولنه رفعت اورنک قدر یه نسبت — کمینه پایهٔ اول فالور بونه مرتفات

فلکده مطمح انظار اعتبار اولمه فرد — صفای قلبنی تقلید قیلمه مرات

تلاطم بر احاطه اشارندر — نموجات نسائم تقلب اوقات

جواب لا ایشیدلمز دهان باکندن — مکر که ایلیه تهلیل خالق الاصوات

شه علی نسبا شه و نصفی لقبا

ابا بین امامات و مفخر سادات

سن اول کریم مکارمنشن که سکا — محبت ایلیان ایلیه بولور طریق نجات

بد نیازم ابر مرم رکاب لطفکدن — ابا ملاذ امم فرد و ستوده سمات

دلیل و عمدهٔ الطاف و رأفتنک فرقان — کواه عادل اوصاف و معدنک نوات

بنور عصمت زهرا باوها الکبری — بحق حضرت سبطین زهرد زخم قنوات

بقدر زین العباد و بحرمت باقر — بصدق جعفر و کاظم علیهما الصلوات

بارتضای رضا و بابقای نقی — باطهری نقی کا ولدر عاشر سادات

بعسکری بجناب محمد مهدی — که اولدر ایات الایات و غایت الغایات

عنایت ایله فولک اشرفی شکسته دلم

رکابکه ابدرم عرضر رفعهٔ حاجات

زبن محمدکده قصیده طرحندن — مراد باب خبود منکده عرض ثبات

تصور ایدرینه خالی دکلدر ایله قبول — منین بیت قصیده اولسه سبب ایجاب

کنار بنه واره مز عالم مدایحکک — ایرشه غایت امکانه پای اقدامات

علوشانکی ایات بیانندن — نهایت اولزه ثنا قیلدر ذات حق بالذات

نولکندی قافیه لیکن نولکمدر نقنک — کمال عجز ایله ایتم نوله ورود و صلات

شهور سال موافقنه فهرس اولدی فجه — براغه قدر ایندیکجه اختتام نکات

صحیفه خوان محمدی حسنندن — اولهٔ دوازده ال عبا یه الف صلات

علی الخصوص که اولسون جناب اقدسکه

هزار تصلیه و بیشمار تسلیمات

مدحیه حضرت امام علی رضی الله عنه گفته

اب روکبد سنگ وجه نمای برگ وبار — لاجرم آثار وحدت سندهٔ اولدی آشکار

فهر ولطفکدهٔ ظهور ایندی خزان ایله بهار — جلوه نورک ایله جنبشدار روزگار

سنسن ای سلطان اکرم قهرمان جانسپار — صفدر رزم خلافت سهروردلدل سوار

شاه اورنگ ولایت شهریار ذوالوقار — اهل حاله حاکیا یکدر مدار افتخار

سیف وشانک مدحتنده اولدینجون برهه دار — زیب طاق عشرتدر یومطلع کوهر عیار

لاغزا الاغزا المرتضی بالافتخار
لافتی الا علی لاسیف الا ذوالفقار

کنج برهانک امانت مخزن اسرارسن — غرهٔ اوج هدایت مهر برانوارسن

اصل معنای سطور نسخهٔ آثارسن — کشور تجریده فرمان ایلهدر خنکارسن

یکنفده شش جهاتی دور ایدن برکارسن — قطب اقطاب دوکونی ومرکز اقطارسن

ثابت ویکتا تخت صدر استقرارسن — نعره پرداز جلال وحیدر کرارسن

رخش ران یکه تاز ساحهٔ پیکارسن — مالک تاب جهاد وخنجر زرنارسن

لاغزا الاغزا المرتضی بالافتخار
لافتی الا علی لاسیف الا ذوالفقار

چاره ده مقصود یاکه مقتدای من یا علی — اوزاکی اهل صفایه پیشوای من یا علی

سرنهاد تیغ تسلیم وقضای من یا علی — رستم صعب رضا صعب قضای من یا علی

والد پاک شهید کربلای من یا علی — دستکیر زمرهٔ آل عبای من یا علی

حارس کنجینهٔ ملک بقای من یا علی — فارس میدان الهام وهدای من یا علی

مظهر مدح وسپاس اهل انسان یا علی — برفنا سن که عجب شیر خدا سن یا علی

لاغزا الاغزا المرتضی بالافتخار
لافتی الا علی لاسیف الا ذوالفقار

کفه ابر کهربار سخاوت سنده در — دولت ملک معالی ولایت سنده در

معدلت افروز بی تخت کرامت سنده در — اهم غنایت اهم رعایت سنده در

رهبر وروشن چراغ امامت سنده در — بحر بی پایان کان امانت سنده در

چنگ خیبر ده تدفیع رایت سنده در — دولت صدق وکمال استقامت سنده در

امنیا زجوهر طبع شجاعت سنده در — شهسواری جدلکاه جسارت سنده در

لاغزا الاغزا المرتضی بالافتخار
لافتی الا علی لاسیف الا ذوالفقار

بارک الله ازصبای فیض بخش عنبرین — کوهش الله ازنسیم کلشن علم البقین

فکرتک وبرد رسای خاطره بوی یقین — انتباه کبر وحرص غفلت جهل منتین

واصل مطلوب اولور لاشک دل زار وحزین — کوزه الطافکه دانشه در روح الامین

روحنا اولدی بیجه برهان ایله سنسن همین — محرم خلوتسرای قرب ختم المرسلین

تیغ حکمکدن سنک لرزانده اعدای دین — هر جد الله ورسول عالمک سنسن معین

لاغزا الاغزا المرتضی بالافتخار
لافتی الا علی لاسیف الا ذوالفقار

کارفرمای جهان معرفتنای ولی — نکته غیب هویت ساکه اولدر علی

نقطهٔ مقصود الهی سندهٔ اولدی جلی — عارف کلکه جنده برق سعادت مشعلی

طلعتکله شاد کام ایندک حبیب مرسلی — شاه کونینه بولور تعریف عقل اولی

ایکی مصباح ضیاور در محمد له علی — فخر عالم کرچه اولدی حقیقتدر ولی

سنسن اول آیینه تاب وجلا وصیقلی — ذوالفقار وزانکک بولدی ثنای مجملی

لاغزا الاغزا المرتضی بالافتخار
لافتی الا علی لاسیف الا ذوالفقار

دست تدبیر کده در نظم امور کائنات — دام تسخیر کده در روم نفوس هر جهات
بوی تدبیر کدر اکسیر قوام ممکنات — نور وجهکدر عبارت پرتو ذات وصفات
رشحه از طوبی نطفکدر جهان آب حیات — بر در شاب تمهکدر سنگ قندنبات
استانش افد سکدر درکد فوز و نجات — شاه ایدر سگ شهر قی آیتسک کاهم النظرات
سنسن البت اشرف وسد جنبه صف روات — سنسن ایچن مفخر خیل شهید از دغزات

لا غرا الا غراء المرتضی بالا قتدار
لا فتی الا علی لا سیف الا ذو الفقار

مرثیه امام حسین رضی الله عنه

ا ز اول نظر ایله کل ایام ماتمی — باد و ندکرایت بسنه ماه محرمی
کوز کوزیاچوب جکرده بیچه شرحه الیم — الوده دم ایله دموع دما دمی
خونابه سرشکی روان ایت شوکونه کیم — جیران قبل دو چشمک ایله ساغر جمی
مست اول ادر نبه باده محنتکه کیم کوکل — سیلابه و بر خیال صفای دو عالمی
دلخانه ده نواله جانی قیلوب کباب — مهمانک ایله حرمت ایله لشکر غمی

آه و فغان و جاک گریبان زمانبدر
تجدید داغ شیون و احزان زمانبدر

فکرایت کوکل اودلریکیم اهل شور و شور — خونخوار لقمه و بر دیلر الیش دهور
ابرازایدوب جنایت عدوانی هر بری — و یکدر فضای ملعنه رایت غرور
فریاد قیلدیکیم اودنداکمخدرات — سکان عرشی ایلدی سراغازی یحضور
اوضاع ظلم و جور جهانده عدیم ابدی — کوبا فساد و فتنه اودقت ایلدی ظهور
فریاد مسلمان اودنه جیقدی عرشه کیم — جبرئیل قالدی نفخه جبر نفامی صور
آندک بولندی صنف جفا و دکاه دین — بیچده و بنهایت ایدی فرقه فجور

زاد العناد حین تبری المعاندون
قل السلام یوم تولی المجاهدون

اول فرقه دو چشم شهنشاه انبیا — اول توتیای دیده سلطان اولیا
کلزار قدسده کل سبز ایکی ربیع — صولدی روی برگ عارضی یاد ایدرم
سلطان عرشی ایکیه جاه خلافت — وضع حقارت ایلدی اول قوم بیحیا
کافر لرا قلدی بو جفا و اهانت — کبر و بهود کوردی بو زاری نا سزا
کلمز بیانه حادثه محزن کبر و دار — صغمز زمانه واقعه دهشت کربلا

ایمان یوزنده کفره عجب حیرتم یارم
لعنت دو قومه کفر ایله رحلتم یارم

اول غنچه شکفته بوستان احمدی — اول بلبل گزیده باغ محمدی
اول کوهر یگانه کان بتول کیم — محبوب کبریا در انک جد امجدی
وضع کلمز بکردشی دوران روزگار — یا مال قیلدی اخر اوسر و سرآمدی
جیش اول ایلدی تخفیره اجتماع — موهوب ایکن جنابنه اجلال سرمدی
رشک اور یاض نعیم و خلود در — اول سبط اکرمک حسنان مسهدی

سرمایه جفای او سلطان ایله صرف
کالای عشق شاه شهیدان ایله صرف

صانه قدسبهر دونا اولدی بی سبب — اوردنده امنی جکر البنه روز و شب
شمس و قمر منازل جیرنده دور ایدر — اولدی نجوم ثابت و سیار بسته لب
کرداب چرخ و ایده قالدی محو ذات — افلاک لرزه ناک ایدوب اول صرصر نهب
دست تحیر ایله سر ایاکر و بیان — لاهوت ایلدی و خاک گریبان ایلدی سحاب
فریاد مسلمان اودنه جیقدی عرشه کیم — صد پاره قیلدی هشت بهشتی غم و کرب

رنجور اولنجه جلد گزیدان کربلا
طولدی بلا و کرب ایله میدان کربلا

ابواه کبیر او وادی جنگ وجدالده — صد جبهگیم او معرکه برفت الده

خون حسینه قصد ایدوب اول رهط خارجی — سل سیوف قیلدی یمین و شماله

رنجیده ایندیلر او وجود مقدسی — انجام کار او ساحه یی اختلاله

ظاهر اکین وجوه ایله بغض وخائنی — ایمان اولور می غیری اول اهل ضلاله

شهیت جانگداز مجیئ ماهر سگ — سطر از سلسله زنجیر حاجب قلعه نوزده

در وزر بانم اولدی دم حسجاله

برجان خارجی زده ام پنجه چون اسد
خون حسین می طلبم یا علی مدد

اول رقصه اهانه کون ومکان بنار — هنگامه خروجه زمین وزمان بنار

اول افت فلاکت سا مانگدار کیم — برزره سن افاده ایدر سم جهان بنار

آل عبایه اهل شقاوتک هجومنه — انسان وکل جمیع هیولا نیان بنار

لب تشنه ایکدی جام شهادت امین — اغلر بو ماجرایه فرات روان بنار

اول افتابه ایر دیکنه پرده کسوف — البته مهر ومه طوتشورانس وجان بنار

مظلوم ومنخسف ایدوب اول بدر انوری
ایقاد ایدر نه یوزله فلک شمع خاوری

یارب نه ظلمدر کی حسین بلند جاه — محمل سوار غربت ایکن بیت حضه آه

تابع اولوب بواسطه مسلم عقیل — اخلاص صورتیله او توزبیک قدر سپاه

اول وفاق بیعتنه بیک نامه کوندردی — اخر نفاقه دوشدیلر او اچند رسپاه

قیلدی ارادهٔ خودزن اما مامین — وادی کربلاده او فوجی اولدی سد راه

بهتا و مؤمنین سیه چاره داوری — قیلمدی ظل رایتنی ملجا و پناه

حب القدر سریه حق بولمیوب ظفر
قیلدی قضا کتیبه اشراری کامور

ویرمز جواز کیمه تصاحب ایدر لعنت یزید — سرنامه وجوبده در لعنت یزید

ایلیدر خلیفه حضرت خدول ایدن — مسلمیدر جناب امامی قیلان شهید

سردار عاوبات ایدر روز مبارزه — زیر لجوشن لعین عمر سعد نا سعید

ارسال کوفه قیلدی سر پاک اقدسی — حول اصبحی شقی زاده غنید

ایندی قضیب ایله دراز نانه مطمئن — سخریه لرله نطقه مرجانه مرید

لعنت یزید کفر غداره صبح وشام
لعنت سیاه نکبت واعوانه مدام

رنج سفر کمینه مجازات اوزقه یه — کافی جزا جهیم اولسه هیهات اوزقه یه

انس فروز خوصله اقتدار در — تصویر قهر وفرض عقوبات اوزقه یه

مابستقدرین بنچه تقدیر ایدر عقول — ممکن دکل خیال مکافات اوزقه یه

فجره اشقی قیامت اودم فوبار — سنجیده ایدرسه ملافات اوزقه یه

ویل دکر مکریر ادوب انتقام ایچون — ابنون عقاب صانع طامات اوزقه یه

دوزخ اباید راوکروه بقاندن
ابلیس استعاذه اودنور اول لعاندن

جیقسون اوکوزکه باس اشک غزای اولور — ماتم دمنده فانه بدل سرمه سای اولور

حق طوتسون اول لسانی که لعن یزیده — بیهوده بیانات ارایوب نزاز خای اولور

لعنت اوقوم ظالمه کیم هم دین ایدوب — اظلم یزیده دولت ایکون فاکیای اولور

نفرت غبار وسنگنه کیم شام وکوفه تک — سفیانیان ناکس وبدبخته جای اولور

اولسون خلای دوزخ اوقهر خبیثکیم — نعش یزید خانه نکبت ای اولور

ال رسوله ایلدک ازای فلک
یوف کردش نکونکه مهر ای فلک

یارب بجاه پادشه تخت اصطفا — یارب باحترام جهادات مرتضا

یارب بفاطمه بخدیجه باهل بیت — یارب بخون شاه شهیدان بجنتی

یارب بنور زین العبا وباقر کی — یارب بیاصفر وتقی وکاظم العدا

یارب بشان مهدی معصوم چاردهم — یارب بجعفر وبنقی وعلی رضا

یارب بصدق خدمت سلمان فارسی — یارب بلشکر وخدم شاه کربلا

دور ایچنه کمنه اشه فی دار الاماندن
دار بنده وآیرمه در خاندان

ش اشرف عازم سوی رضا یم شاه احمد علی کا ظلم بنده آل عبا یم با دشاه احمد علی
کا خاکپای مصطفا یم غرق وجاه احمد علی ش ملجام فخر رسل دار بناه احمد علی

جانده مهر مد محمد دلده ماه احمد علی

قبله کاه احمد محمد سجده کاه احمد علی

کا بر تو ابان و دبند رجناب فاطمه ش جوهر قلب حزبند رجناب فاطمه
ش غوث دارین و معبند رجناب فاطمه کا مرجع وحصن حصبند رجناب فاطمه

جانده مهر مد محمد دلده ماه احمد علی

قبله کاه احمد محمد سجده کاه احمد علی

ش حضرت سبطین دبا فر جعفر و زین عبا کا عسکری هادی و مهدی و نقی کاظم رضا
کا جمله سن قبلمش جد انجم سپهر اهتدا ش معبد کونینه اندر دراما م و مقتدا

جانده مهر مد محمد دلده ماه احمد علی

قبله کاه احمد محمد سجده کاه احمد علی

کا سلسبیل و حوض کوثر ابر امی بر افتاب و ماه رو ش که بخلف که سمت بیر بدر کو کلده ارزو
ش نکهتش ابلر کو کل و دل روضه کش جستجو کا بیت معمور اولسه باب غیره قبلم سزد

جانده مهر مد محمد دلده ماه احمد علی

قبله کاه احمد محمد سجده کاه احمد علی

ش خاک طیبه تو تیای دیده عشاقدر کا جوهر سنک تخلف داغ دله نر یاقدر
کا ساحه سی اول کعبه تنک اقدسه لاقدر ش جان و دل روسایه ارکانه فداقدر

جانده مهر مد محمد دلده ماه احمد علی

قبله کاه احمد محمد سجده کاه احمد علی

کا ابده لی قطع تعلق ایلیه کسب امتیاز ش اینمزم میل نشیب و رغبت دست و فراز
ش حاصلی بر بوده اولمز جان و دل ایله ساز کا که تمنای عراق ایلیه که امید حجاز

جانده مهر مد محمد دلده ماه احمد علی

قبله کاه احمد محمد سجده کاه احمد علی

ش روز حاجاتی چو بردم منبر و محراب دن کا انحراف ایتدم بو معبد خانه اسبابدن
کا دستبوسم سجده زرین انجم تابدن ش کسب فیض جاودان قبلدم دو عالمی ایابدن

جانده مهر مد محمد دلده ماه احمد علی

قبله کاه احمد محمد سجده کاه احمد علی

کا سنک طعن ز اهد دلمرده دن ایلدم ملال ش چاک چاک اولسه قفای چشمی قبله کاه حال
ش سایه احسانه اول شهریار بی بدیل کا ابر خلایق دن مسلم فیض قبول

جانده مهر مد محمد دلده ماه احمد علی

قبله کاه احمد محمد سجده کاه احمد علی

ش نشئه خوانه اشکم بو لنماز اعده کا بر نوا کاهم کور نمز شعله مصباحده
کا تولد جان و برسم بو صور تخانه اشیاعده ش بو زطو تو باش کسمم تا عالم اولاعده

جانده مهر مد محمد دلده ماه احمد علی

قبله کاه احمد محمد سجده کاه احمد علی

کا انفس و آفاق دایا و موالید جهات ش نبذی هشتی و بشتی و بلندر و جهات
ش شعبه در نور خندز انکر کب مکنات کا بر شاه اولیا در بر سی فخر کائنات

جانده مهر مد محمد دلده ماه احمد علی

قبله کاه احمد محمد سجده کاه احمد علی

ش روح مختاری سراغ کعبه تخفیفدر کا نور کراری چراغ جاده تو قیفدر
کا بری صاحب مهر بعثت بر بسی تطبیقدر ش ایکی عالمده سعادت اکر نصیبقدر

جانده مهر مد محمد دلده ماه احمد

قبله کاه احمد محمد سجده کاه احمد علی

کا ابده لی کشف و جاشمس ضحا و الضحی ش عالمه فرد و یه له بدر سپهر هل اتی
ش نظم فی الفرایده منصوص اولمغله اجر و لا کا جیفه اثر استفامتدن بخش اهر ما

جانده مهر مد محمد دلده ماه احمد علی

قبله کاه احمد محمد سجده کاه احمد علی

ش نخل باغ معرفت فیض انتمای جیدرم کا واقف سر حکم قدر اشنای حیدرم

کا سر فدای خاندان وقف رضای حیدرم ش مست عشق مصطفی ساغر کدای حیدرم
جانده مهر مدر محمد دلده ماهدر علی
قبله کاهدر محمد سجده کاهدر علی

کا عاشقم کرد سوادز باکدر الحق اوزم ش صادقم خونابه حسرتله طولمشدر کوزم
آتشفا مالیده خاک محبتدر بوزم چاکر آل عبایم کاظما بودر سوزم
جانده مهر مدر محمد دلده ماهدر علی
قبله کاهدر محمد سجده کاهدر علی

مرثیه گفته ۱۰۶۹

آه وزارایله کوکل ماه محرمدر بو موسم چاک گریبان دم ماتمدر بو
دوکه یلیر خونجیسی بوکوزلرک اول قومدر بو اغله ای کوز لرم ال قان دوکه جک دمدر بو
خاندان نبجه ربجیده غدر ایدیلر سبط غالبکهر مفخر عالمدر بو
بضعهٔ فخر رسل والدهٔ ماجده سی قربت شاه رسالتله مکرمدر بو
اوله لر منخسف اول ماه سپهر عظمت باش اوکر چشم سحر صانه که شبنمدر بو
آتشفا فرصدر اعوان یزیده لعنت کیم انکار ایده فرار مسلمدر بو

مناجات بقاضی الحاجات

نگاه اینیم ماسوای حضرتکه نفوسی صرف ایده یم هب ثنای حضرتکه
یرا ولسون عشقکله یارب دردیله یرم وجودیمی ویره یم ابتغای حضرتکه
بو کارگاه جهانده جمیع اعمالم موافق ایله الهی رضای حضرتکه
کوکلده زخم کنه وارکه النیام ایتمز مکر مقارن اولورسه دوای حضرتکه
دلنده هیچ بولنمز خیال غیر وبهشت همیشه تشنه درآتشف لقای حضرتکه

قصیدهٔ قلم

نقدینهٔ بلاغته معیار در قلم میزان در وگوهر گفتار قلم
اقلیم نیض وحکمته فرمان باشدر کیم شهریار کشور اسرار در قلم
اویمش مراسمنه اوفدر سر نوشتیکیم صف خطوط قافله سالار در قلم
آگاه سر وغیب حقیقت ایسم نوله رازنهان عشقه خبردار در قلم
معنای کن فکانی اشارتیدر زهی بیک دریده عالم اخبار در قلم
جای امان وجادهٔ تحقیقی کوسترر کیم خیر خواه زمرهٔ اخبار در قلم
اثبات ایدر وجوه ایله دعوای وحدتی غایت مبانیه اقرار در قلم
بوبزم بی دوامده جکمز ایدخمار سرمستهٔ بیاله سرشار در قلم
بیت الحزنده نسلینه بخش دروز اولور دلخستگانه یار وفاکار در قلم
یک صدمه سیله روح معانی یی بندایدر صحن سخنده صفدر خونخوار در قلم
ایلر نقوش خاطری پیوستهٔ نظام شیرازه بند نسخهٔ آثار در قلم
کاهی عدیل ناقهٔ تاتار در قلم کاهی مثیل مجمر عود وعبیر در
کلفتچه خیاله بوی سمن ویرر عنبر فشان کلشن اشعار در قلم
آهوی نظمی پنجهٔ فکرم کرفت ایدر صیاد دلفریب وفسونکار در قلم
تسخیر ایدر عرایس حسن براعتی جادوی فتنه پرور وسحار در قلم
بیرایهٔ سرائر غیبه درسوزم سرمایهٔ خزائن افکار در قلم
نظم هیئت نقطه به دائر صدف ایدر لولوی تار جدول دیرکار در قلم
اول شاعر مکه ملک وجهان کاله بر موجه باش فلزم زخار در قلم

اول عارفکه لاله دلجوی طبعه — دشت هنرده جوی چنیزار در قلم

اول ناظمکه روی عروس کلامه — مشاطه لطیف دخوش آر در قلم

برفارسکه غربده باز تخیلم — دائم فراسنده کرفتار در قلم

برناطقکه عبسی چرخ معارفم — هر دم شکار نطفه دوار در قلم

بن موسی سفر بر طور فطانتم — کویا المده از در طیار در قلم

بن حبد رفضای مضامینم اشرفا

دستنده ذوالفقار کهر نار در قلم

تحریر نظم راشد معجز بیان ایله — دائم فلکده خرم وفخار در قلم

اوصاف بی قیاسی تصویر ایله دلم — زیب آور صحیفه ندکار در قلم

اول ناظم کهر سخنه انتسابدن — سرمایه دار دولت بسیار قلم

دربار فیضدر دلی غواص طبعنه — دستنده عین لوله دربار در قلم

قصیده عبد به در ستایش سپهر فسکر دولتلو محمد شدی پاشا

اه کیم طالع دارون دنحوست اثار — برنفس دفق مرادا وزره بکا دلدر ایله

دادصد دادالندن کیم سپهر بیداد — اختر کامم ایدر منطفه بیدای خمار

اتبلو قوس فلکدن اور بلور طالعدن — سینه مه تیر فلاکت دله تیغ ازار

روز اسایشی رویاده دخی کورمدم آه — بخت خوابیده می سیر ایدم اصلا بیدار

یا کیلوب چهره نما اولمه هلال مقصود — عبد شادر به کلوب نوبت عرضه دیدار

بو العجب عارضه بدر ایکن رنک خسوف

اردی یکسر یی طالع ایدر تیره دنار

نبض امالکه کوره هیچ بکا نه بهمی دیر — اینجم امید طبیب قدر مدن بیمار

نبض همت ایله کوه مکن ندیدم — قبل قدر سمت مراده آیه مرجای کذار

اولمدی هیچ کهر بایش امل کیم جیقمز — ساحل مطلبه موج ارزده خرش دخار

ایده مزجاه امل سینه وضع رفو — طالع خیاط قدر سوزنی اتمالده ار

سوق امنیه ده یوقدر ایزدار دوستی — نه بو افراط تعقد بو کساد بازار

آب امید ایله مرادا بنم اکر نهاد سفر — اولمدی فاره جبان خیال اینجار

آب رودکه یکه نا بجای انف اولمز — کوش ایدوب فیل بغمی مرمحال ندکار

نابش ناسم ایله صوک بلور الده شبو

موقع نیل اولور بیک سنه اک انتزار

کورمدم چرخده هیچ روز رخا و رحت — بولمدم دوردده هیچ بور صفا یاش مسار

خوانم بغای صفا اولمه فضای امکان — مایه عیشم اولور وایه دردا کدار

فاره بختم اکر عکس اینه عذار مهره — رنک نا یکی اولور رشک ظلام شب تار

دور و ظلمتکده کور نمزد در هلال شوال — شهر را همی بالا به ایده یدم ایثار

بو العجب کیم بیلدم بنده ندر عصیانم — نه قصور ایندی بنی رخنه بذیر ادبار

روزکار کسنم وجوریه طوردم قارشو — هیچ قوندرمدم ایپنه دورانه غبار

عرصه حاجتم ایا یوریدی لکده میدر — فلم قدرت ایدوب نامتناهی طومار

قنقی سحر ایله مطلم عجبا فضل ازل — ضبط ایدیز کیچه امیدی کوره بیلسم نیچه بار

مثلی اولورم جرم وکناهم بیلسم — اولمز ازده تقاضا فلکدن هر بار

غلط ایتدم که هنر دیو یوک عصیانی اولور — هنر مدبکا بادی بلای بسیار

کوهر فرط ذکا در دوشورز قیمتی — قدر می نقد معارف ایدیز سفله عیار

نوله جمعیت اسباب بده وسامانی — لفظ بیمعنی افسانه دیز ایتمه شمار

بیتی نادوزخ نکبته دراعلا بیلورم — خولیا هیچ ایده مم نخل املدن اثمار

دسته جانفشاط السم اکر برلحظه — باغدبرد برق غمومم اوسته چرخ غدار

مدت عمرم اولوب نامتناهی اعوام — فی المثل اولسه بهر بانیه بیک سال هزار

بنه بردم کوره مم محنت و غمدن خالی

بنه بردم بوله مم عقده کشای دل زار

ایده مم شمه مکتبه تقطیر مقام — بر دو دشتخانه کوز اولسه دکان عطار

بوله فجه ازتشه بکا بکسانده — لیله ماتم ایله عید و خزان ایله بهار

عبد اکبر اوزماندکه اوله بوسه کهم — خاکپای کرمم اصف عالیمقدار

بعضی سهر عسکر زیشان محمد پاشا

که ولی النعم و در سعدر بهر بار

خاک درکاهنه بوز سوره در ایچی مقصود — فیلدیز کاه می رخسای زمین استغفار

اولکه شمشیریه نقطه هلال شوال — نیچه نی نی فقه مایه رشک بسیار

اولکه دیوانی سخا سنده برانک بیتام — اولکه احسانه نسبت ایله حاتم جرار

اولکه کلکیله در امضای نظام عالم — عدلیه سهر مایه ارامش وامن امصار

نیچه دستور که جاروب جباه کرما — نیچه اصفکه مثران کبی جاکر اوزدار

نو هلال شرف وصفنی بدر بوله طلوع — اولیچی پرده پرانداز سپهر استکبار

مهر افلاک مهابت مه برج سطوت — اسمان عظمت سدره نشینان وقار

لیله القدر قدر عیده که فضل و هنر — صبح نوروز ظفر صفحه رخسار بیکار

اسمان کوکبه جم دیده به کردون غنیه — قهرمانی مستغنیه سهر عسکر پاکیزه تبار

استانکه کرمی بوسه کهجان وجهان — ذره خاک قدمی کحل عیون و ابصار

بخت فیروزه سنک ایرینه دوران محکوم — کوکب طالعنه هفت فلک خدمتکار

فارس دانشه حفظ الهی یاور — فارس رأیه توفیق و ظفر غاشیه دار

معدلت اشهب انصافنه بندفتراک — رحمت موکب اوصافنه برمهمانذار

ذهنی مورد الهام زنا نخانه غیب — سخنی مغز مزاج کتاب اسرار

ذهن وقادی مهماز فوانین نظام — فکر باریکی صورباز امور دشوار

اوله لی جالس اورنک سهالاری — فیلدیزیان نظامات جنود اعمار

جوهر عقلی ایدوب قصد وقبول قسمت — دهره توزیع اولنه فرضا بمقدار

قورتولمانه فالور حادثه محن وجنون

خلق هب عفل فلاطونی ایدر استغفار

نیم برمشربه دراولمنه لایق کوره مم — چشمه غرتنه ماه نورزیب کنار

صنع بهزاد قدر دائره بسطوت نه — ایمنش سلسله کوهر و مکانه اوتار
سنبله نافی درکاهنه جاروب افسه — طاق هشتمده تنزل ایله فیلبز در قرار
لوح ثانیده کوروب بدخشین عقل اول — ایلدرسجه اوصافی زیب ازکار
لاجرم قطره تاجیر فالور نسبت ایله — لجه ثروت وسامانه بحر زخار
نقد رفکر عمیق ایله غواص خرد — فلزم جوده بنه تخمین ایده مرقعه وکار
بوقدر اغاز وابد کشور جیشینه — عالم شان وشکوهی اوقدر زاهموار
وسعت افقی کوریکم اومحیط کریک — ساحه لطفنه قطبین فلکدر برکار
دوشن جلالنه کالاس سپهر سالاری — دوخته خلعت اولوب بولدیریانی بسیار
نیز رویکم اوقدر نیز قدر اندازی — هر فشه عرشه نه دم فیله خیال رفتار

اولدین براوجی پیروز کمان قوس

براوجی تاوک میدانیه ایدر جای گذار

شیمه تانکی تعلیم لطافت ایله — نخته سخته دکل بنیه یکجه مسمار
شدت قهرانی بخش جلادت ایله — قطره تاب ولور کله صفت انشار
استه فیضی تاکافه اسیاده — چوب جاروبله اهمقامت اولورش خوار
سیرت لطفنه اوضاعنی تطبیق ایسه — اعتماسنه دقضاطرح رسوم ازار
فرقدانی صانه فلک معدلتین کورکده — ظلمه صدتوبه ایدوب ایدیکف استغفار
خطبه عبدده نکریزنکا بیراسا — مطلع شان فخیمن نوله اینم تکرار

بارک الله درکنجینه صنع بیار

لوحش الله صدف درجها نقدر وقار

جنه داور مهر افسر دور انکه ایدر — برج اجلال هال حشمی پرانوار
ایلیدوکه کهرخانه نشو یفنده — رسم وتذهیب اولنور عجبی انکار
بوله براهل کمال اکنوروب کایدین — التفاتیله ایدر مفخره اشراف کبار
زاندیدر کوهر یکدانه بحر عرفان — کلکیدر مالک نقدینه گنج اسرار
همت عالیه سیدرسب رفعت دوران — وعده ما میسیدرسنده فخر وسمار
وارشوراده ایکن وعده لطف ایلدی یکا — ایلت انجازینه فرمان ایدر اولی فخر کبار
عصر یحیی کوسترو ب المنه سد یکا — قلب رنجوری چیرانیدی جناب جبار
لطف یزدانیک بلکه جابی بولنور — حصر و نقدا اولنور سه مکاموج بکار

اصفا محتشما زاده انجم خدما

ارسپهدار اکرمکارو دراکرم کردار

کورمامش عالمه زانک کبی عقل سپهدار — کلماتش عالمه زانک کبی عقل سپهدار
نصرت ایمنه جوهر سیف فهرک — غالبیت بدنا بیدکه تیغ زکار
کره رفعت واجلالکدر نسبته سنک — قبه برج فالورجه کمنز مقدار
زهره بزمکده ندیم اولمغه بولیلی ایکون — مشتری ایدر صبح ومسایه رهین بسیار
نکه لطفکه اوم وکل عالم امکان — خدمت زولنکه دور زمان خواهشکار
محمد نخوانک اولوب شاعر ممتاز اولدم — شوقی مدحکه ایدر سحر نوله فخر ببار
بزم اول فارس میدان سخنکیم کلمز — رخش اندیشه کونین زدخطوه مفدار
شهر نم شاعر وحی اولور الهام انکار — منقبم خواجه زیباجه فن اعجاز
افرین عالمه غرفانه تحسین صد بار — بهتر بن فیضکه غالب اهم شهرنه

بحر اسرار نهانرا من فیضنده دوات — ابر بنیسان کلکدر فلم کوهر بار

کلکم اول ماشطهٔ چهرهٔ دانش ایدلور — هر سوزم رو برغ دلکش هزه نقش نگار

طبع اولی پرورش فکرم یاغمت کدیرر — موج فکرم جمن معرفته فیض بهار

طور معنیده کلیم اولدیغمدن هر زمان — ید بیضای خیالم ایله کلک سحار

وسعت فضلمه تعبیر ایده م کر محیط — موج دریای هنرم بوسطور اشعار

جوهر نظمم همقدر اولمه فرشته دکر — بر مبدر دانهٔ ارزن ایله در شهوار

هیچ خاییده مضامینه تنزلی ایدر — ذهن خامه مک استفسه سبی العمل ایکار

کلک صیادم ایدوب عزم شکار معنی — صحن عرشه ایریشوب ناکه طنین وقار

طوبی وحیدیم ایدر نفس نظمم نزول

شاهباز سخن ودرج معانی تکه دار

بیت معمور بنی دیوانه نقر پیکر باز دوب — افتخار اینه نوله کاتب چرخ دوار

برج دار سبعه سیاره یه نامن اولسه — لوحهٔ وصفکه کیم برغزل ایتدم ازبار

روزه پرسنده اولان مست شراب اکدار

نیم جام مه عیدایله ایدر رفع خمار

بزم عشاقده صوفی نیچه راحت بولسون — صیقیلور مجلس رندانده الیت بیتاب

کل رخسارکه غنچه دهنی کوزدکنک — خار مژکانی اچر سینه سنه زخم هزار

عید وصلی دوهلال ایتدکنی کیم بیلیر — طالع برج ملاحت اوله لی نوخط یار

نیچه قان اغلدمز افتاده لرک ایراقت — ابروان تیغ ونکه تیر ودو چشمک خونخوار

خط وکلدر اوموهک ایتدیکنه حسنده — عکس ایدوب ظاهر اولور نار شعاع انظار

روزه داران وصالی ایدر عید اندر عید — دیر سه اول ماه لقا رخصت کلبوس عذار

شکوه دانف نمدعلاوه زانک بختی — اشدقا نابکی خطاب کلام وکفار

ایلیا خاصه اول اصف عالیجناب — بعدزین سجده دعوانی زیب ازکار

جوهر ذاتی اوله زیور درج اقبال — سحر عیدایده ناکهر فیض نثار

فرنوله نائب مشکات تکه سایه جهان

ناکه یوسان اوله خفقان فتاوی مثار

قصیده نقصیده در ستایش جناب متعالیه ابراهیم شریف کرد زبان بمکر همایون سلیمیه

بک اندر ابتدا ثنا مشهود نده عالمین — هر جنبشی دلیک آیر بر جلوه یین

کهواره صورده بولور فیض بیشمار — جارا مهانه نوع موالید اولوب جنین

انواع نابات صنوف معادنه — فیض کمال نامیه دن اولدی مهترین

زر وحده وفرنه اولوب جنس مشترک — انسانی نفس ناطقه ممتاز ایدر انین

افراد جنس واحد اولور مختلف غیار — کوهر کرانبها وحجارات نامهین

بک نزدکل نظام مقادیر کائنات — سیاره دکل نقدش صور کاه ماه وطین

برقدر وقیمت اوزره دکلدر مراده — کالای کارخانه ترکیب آن وایین

عهد وفروز یکدکر ندن بلند اولور — سیاهه لیال ونهارا شهور وسنین

فصل بهار وقت فراغت لطیفدر — فیض رسیده بکزه مزاجلر ایچین

حیث وتفاوتی وار درما مکنک — ام الفوادر اشرف هر موقع وزمین

چرخ استوار طبیعه یه اولمز عدیل کیم — فائقدر عرشه روضه سلطانه هر سین

فرنه بولور وجود ملوک ایله بارکنت — قدر مکانی برتر ایدر رفعت مکین

جمله معکره بر رواق اولسه جای شک — مشتری استوار سلیمه بعد ازین

سر عسکر مظفر و دوران قبله جهان — انوار مقدمیله سرافراز و شادمان

کشور ستان و زیر جهانبان و کامران — چرخ اختیار مشیر مهد آرا و مهربان

عدل اوستاد آسمان عظمت جهد اقتدار — مهر افسر اصف علم افراز و غرب زین

رسطو خرد هدیو فلاطون منقبت — مشکل گشای دولت و دستور خاوریین

سر عسکر یگانه محمد منانه کیم
ذانیله آسمانه تفاخر ایدر زمین

رشد رلیف که دعوی فردی عقلنه — افزاد نسعه عقل مجرد ایدر یقین

یکتا سوار عرصه شان و شکوه کیم — فرشی رکاب سطوتیدر اطلسین برین

صاحب حشم که ستر جاه و جلالنک — بر پایه کبنه سیدر چرخ هفتمین

کنز العطا که مطلع جود نده عدا سیدر — کردون نسر طائر بینی زاد کنزین

معن و کرم درنده فالور کاب لیسن جود — حاتم کنار خوان سخا سنده ریزه چین

درگاه شفقتنده زمان خلقی مستجیر — دربار همتنده زمین اهلی مستعین

بابوس قبضه نوامی تاج سر کبار — خاک رکاب افخمی مالک جبین

عنوان سطوت وجدی چرخ ارجمند — ایوان دولت و حشمی سدره دیز برین

بازوی غالبنده حرز ظفر — بار و اقتدار بنه توفیقه رحصین

اکسیر لطف و همتی شهدا به جانبات — شمشیر قهر و صولتی تیلر زه ویرین

نصرت همیشه بدرقه راه صولتی — هر مقصدنده عون خدا یار و معین

تدبیر مشکلات امورنه بنا زحل — رأی طلسم گنج نظامات ملک وارین

تقدیر ایدوب کیاستی کلک اندیشه — لوح سپهره چکدی قدر سطر آفرین

بیچ فرقه یه نامناهی کمینی — رفع ایتدی مقاومله جهانی خراب ایدن

حد اختیار فوت مفوضه تنگ فالور — مقدار علم و فضلنه اعاد اولمین

زمانه اوم نبه روزانی مطیع کیم — موقوف ایزی حکمیه دوار وقت جین

تاب و فری عیانی اوله مرتشاه فاورک — پور کره کونده یابنه وضع ایتمه جین

امر ایتسه استقامت شایع العموم — قوس قزح اولور ری اطاعتله راستین

شیرینندی خلقی مرادینه نرمیت — زهرهلی ایدر اعلی انگبین

اولسه رزیب قبضه لطفنه زاکنی — باریک اولوب حریره دوزناوک خشین

جاروب اولور دیار بنه یکسر افتاب — هر ملکه کیم فروغ قدومی اوله قرین

برالتفاتی بیک دل بیماره جان ویرر — عین الحیات نطفه عالم سیلور یقین

سر عسکر اظفر کهر ایندی پرورا
از اصف جلیل وخداوند بهترین

سنین خلاصه سرو چمنزار احتشام — سنین کزیده وکلا و مقربین

دولت علوشانکه پایندز افتخار — ذانکله اولمسنده سر عسکر برین

هر سو روی لطفکه بولدی نوجات — هر جانه دوم یاکه ایله اولدی کامین

تشریف دولتکله سلیمه قرینه سن — قلدک بلند شانی ارادوز نظیر

فاضیله درنکه النفاتکله — نیسانی فکر مکه اولدی یقین تهین

عنبر فشان کلشن اشعار و مدام — مداح حضرتنکه اولدی کلک عنبرین

اولرتبه ویردی نشئه که صهبای جنک — ابر صفا طبیعتی نخجیر خورعین

ممدوح بیعدیلی اولانی بمثیل اولور — وارسه صلابتم کبی اسم وخود برین

درس فراستنده تلامیذ نیسوار — فرسان اولین واسانه اخرین

نسبته مهر دانشه ذره انور — سینه مدرا سمان خیالات نورزین

بر دمده بیک نفار مضامینی طی ابدر — جابکر دن خامه مه صدر صه انزین

شهامه بلاغته شنا قله — کر دیده فالدر دیده روح سنگلکین

نامحرم ابدر جوهر اول اوبزمه کیم — طبعم عروس وحشه اولمشدر بوسه چین

بازهر دزهر نوک زبانمده درهان — چوب کلیدکه دوخا صینی ضبطین

بوافتخار دنیضر خدا دایه حه سود — بیتاب ابدر اهمیته بنی طالع مهین

محکوم ایکن فلکه وحکمت خیاله — حفده زهات اوفورا عدای لانچین

اقبال کور مامس ایکن عالمده چشم بخت — دلخونه در درشکم ایله حاسد لعین

بیچ اغتاضر کردش ناساز ابتدم — ایلر فلک عجب بکا اوضاع بنفرد کین

اولدقچه اصلزاده یم اما بنی سپهر — زعم وقیاس ابدرکه فرومایه ضنین

برمه هزار لک بکا شاباش کور میور — صه دار چرخ دوندیرار دار معین

انجاز وعدی صبح کبیا به درک انار — هراولور فلکده دیو دفتنه رهین

نقصانی درایت اولیسر فیاجنم — کنج کاله ایتمز ابدر حق بنی امین

بیقا بلیم دیرم اما که سوسو — افزانم اولدرینه دسندله کامبین

مه الابدر کیمسی کیمی سه هزار — قائمقا مفلکه کیمی عاقبتنه بین

جیش نیاز قنده عجب فتح کار ابده — برج امید محکم وحصن امل متین

معطوف اولورسه همت بیمنک مکر — شاداب جوی کار اولور البته دل حزین

دهلیز التجاده طوروب فاکیاکه — سوردم عذار حاجتی محجوب ومستکین

نصد یه جزائم دخی یاختیار در — عفوایله رحم بوکر مکار وبرکزین

چاک اولدرغبتی حوصله صبر وطاقتم — اولدم کمال یاسس ایله ناچار بادوچین

وضع نکونه بولیه کیدرسه برازدخی — چرخ ستمکاره چکدم تیغ قهر وکین

بندزبانم ایکن بنه بیک موعرغم قلم — چکدم یاضه برغزل پاک دلنشین

چشمی بلانکاهی قضا قلبی آهنین
شوخ جهان وافت جاندار اوناز نین

مطلعدر اول مهک دوهلالی نظیر سنز — مضمون خطی مصرع برجسته متین

زیج ابندر عبد وصله وکبش الحاوماه — اله قبول ایده دیه رک لاغودمین

کلغنچه ثنا اولوب ایله بولبل باغده هزار — ابندکه زخم خارایله نالش حزین خوزین

قانوز قالورسه هجر اکر عشاقه اصبا — اوج سپهره تیز جیقر پرده انین

ارمهر نازنین صایه رم بندک سنک — شامات افتاب کور چشم احصدین

هردلخراشه چشم حقارتله باقمه کیم — ویرانه لرده کاه جواهر اولور زمین

اشرف بنه تغزل وشکوای ناسجا
ممدوح کامکاره دعا ایله بعد زین

ابندکه ماه سیه منازل بروجده — اولدقچه مهر تاکه مدارنده جانشین

اقلیم احتشامده دائم کذار ایده — اورنک عاقبتده اولمشره درک ملکین

صبح قیام ساغنه درک هج طوفنمسون
یارب چراغ سطوتنه باد واپسین

قصیدهٔ رمضانیه در ستایش رئیس وارشد اردلنلو منزجم محمد رشدی پاشا

جبنا جبهه نما اولدی بنه ماه صیام — سفرهٔ مهر ینه کردون ویره ایله نظام

راه یک اله دوزاول ماه ابدرک سیه وسفر — بوضا فتکده کونده ابندر ارام

مه دکل بارقهٔ ذا یمن عفو وغفران — مه دکل شارقهٔ رحمت صبح انعام

مه دکل عکس کف لطفی اولا صفشانک — تا ابد رسم سخا تقلید سپهر ستام

اصف جرخنبه دار جکو کبه کیم — فاکیا بندز ابد عالمیان اسم خام

اولیا صفکه انک طنطنه اقبالی — ابد آمیزش اجلال کیانی کمنام

زیب اورنک کرم یعنی محمد پاشا

که هزار اصفی قبلدر در لطفنده غلام

بولدر فرنسبت جاهی یله دارشورا — اولدی بر تشریف زانی ایله سلک نظام

کلک تیجی ایله اجمال سیاستن بویله — لوحهٔ جرخه بازار ترجمه سازایام

رایت افراز هنر صفدر والاکوهر — داور پاکیزه دادرس خاص و عوام

ع ~~دوران طرفه صفی حسنی حرفا~~ — ~~نامی خط وفا ناسق رسم اکرام~~

عقل کشدی اوقدار رشک فلاطون رکیم — قبلدی تنصیف نظامات جنود اسلام

خوان احسانه نشسته جهانی

SERMET ÇIFTERIS
YAPI KREDI
ARASTIRMA KÜTÜPHANESI

علی الخصوص که بوعصر اولدی نخبهٔ اعصار — خوشا که طالع سعدا بوا سعد اعوام

دماغ عالمه لذت کنور در قند نشاط — وجود ملکه باطنه کدی رونق نام

زلال شوفله سیراب گلشن دوران — فرحله گل کبی خندان چهرهٔ ایام

اجلدی غنچهٔ شادی فاندی چشم کدر — کلوب برابر صفا کبندر سرمدی الام

کدار محنت وغم قالدی لفظ بیمعنی — مقال حزن والم اولدی حشو محض کلام

زمان زمان سرور و زمین زمین حبور — جهان جهان حضور عالم عالم ارام

سنای رفعت واجلال اولدی رشک برشت — بنای دولت واقبال بولدی استحکام

بهاری عهد سعادت لیالی قدر سعید — بوعهد فیضنما درکزیدهٔ انعام

فلکده رشک فروز و زمین اولور البت — زمان معدلت صدر کیبقباد غلام

نه صدر سدهٔ علیا سنه فلک ردمال — نه صدر بارکهی ملجأ خواص وعوام

نه صدر فخر زمان جان عالم عالمیان — نه صدر خاک دری نوتیای چشم انام

نه صدر حاشیه شهرهٔ رکابنده — فراش اطلس کردون کبینه براجرام

جهان جود وکرم اسمان لطف وهمم — روانبخش نعم عین مشفقت واکرام

وکیل دولت مطلق وزیر جمجمت — خدیو چرخ عظمت اصف قدر احکام

قریر دیدهٔ اقبال وخاتم الوزرا — خجسته مایهٔ اجلال وافتخار کرام

نکین طراز چشم صدر اعظم وافخم — فروغ چشم امم فخر دولت اسلام

سمی شاه رسالت رشید باتاکیم
کمال رشدی ابد عقل اولیه بینام

بکانه صدر مفخم که خاکپای ابد — مزید حرمت ابوعرش درش عظام

ستوده راد و اکرم که خون جود زده — کبنه کاسه فالور طاس چرخ مینا فام

کزیده ملجأ عالم که اسا نشده — چنین سوده ابد رشاه فادار خام

سپهر مهر صفا رنکدسایه فقده — تواضعنده زابد ابنه چرخی استخدام

محیط شان وفا مشکبو مرور قدره — حباب کذر ناچیز در رجال فخام

مهیب دست جلادنکه خاک اولور البت — خیال تیغ جلالیله زهرهٔ بهرام

سپهر دولته برهان سلیمی شرف — سریر عزته رونق فروز صدر دوام

نسیم عاطفتین نفخهٔ مسیح جنان — شمیم مرحمتی روح قالب اجسام

بیاض لطفته اندک نمونه رنک صباح — سواد قهرینه کمتر نشانه ظلمت شام

علو بخشته ارنا مثال علو بابت — غبار طالعه نقش خال بدر تمام

اعاظم وزرا باب سطوته غلام — اعاظم وزرا باب سطوته غلام

فروغ زابنه دلبسته تیغ توفیق — سراج فکر بنه پروانهٔ شاهد الهام

وجود محتشمینه وجود رونق مقصد — عدیل منقد مبدر عدمدن اصل مرام

کنور در قاف عدمدن مثال عنقایه — سئوال ابدنجه ازلدن نظیری انجام

بنان حکمی ابد رمت کلاین حل بوخه — قالور در بسته بتون عقدهٔ مهام نام

کرامت اولدینی مالکانه طبعی — عریض عمین ابد رقاضی قدر اعلام

اوکونه رفع قضا ابندی دست انصافی — که زیر شهر شاهینده راشیان حمام

مصون پنجهٔ قهر ابندر عالمی اوقدر — که شیر درکه الیلر معاشرت اغنام

مصاف درزمنه نهایت برافدی هایبت — اورنبه رأی جهانکیری صفشکاف خصام

نیچه رایحۂ ممالک ارم نظیر اولمز — نسیم عدلی دیر رکن چهار فصله قوام

نیچه زمان اهل کلام اچره عالمده — سحاب لطفی ایکن رشحه باشنه تاج زر دام

کمال عدلی ایله دهره دیر در اسایش — زلال لطفی ایله خلقی قیلدی شیر نیکنام

اولیدر تربیت اموز شجعه عفوی — سپهر هاله سنی ایتمز دیر بده علقه دام

سرایت ایتسه اگر حفظی قعر دریایه — سمکلر ایتمز ایدسورشسنه غرم و خوف و خام

کناره بخشی صیاد قیله زیب فتوح — دوشردی چرخ ایچره غوشنه همایلر ایدم

کیان منقبه صدر اخذ یو ممقدرا

ایاوز یر معالیسیر سده مقام

عدم قصیده سنه عاکف سخنه تاک — نظیره بازمش ایدی کلک نایسنده رام

ننز لکله خدیو انکاه رغبت ایدوب — اونظم ساده یی قیلدک سپهره زیب ختام

زهی کمال تواضعکه نزد لطفکده — اولهورقیچه شعرم بجای استفهام

زهی نهایت همتکه بو فخامت ایله — اولهبنم کبی ناچیز پر سشکله بکام

بو التفات ایدرکه اولدی محکومم — جهان وحی و بیان و قلم و الهام

بزم اوخسرو فیروز بخت تخت کمال — که سر بسر فرق مشکلات اولمه رام

بزم اوفارس معنیکه رخش انشکم — نعال کهنه سیدر سایکان هفت اجرام

سمند طبعه یامال خطه عرفان — کمند فکرم ایدر روح قدسی بسته دام

زمان سحر ایرم چو بیار فیض هنر — زبان کلکم ترم بوسه کاه نظم کلام

غزلده شوکت رومم قصیده ده غرفی — مخیلات رباعیده ثانی خیام

کمال و فضله رشکیله کینه دار مدر — همیشه چرخ ستمکاره و طالع بدنام

سپهر وطالعه تیغ زبان حاکمیم کیم — علو طبعه دو شمز خیال رفع خصام

رکاب خامه مولور ملجا رقاب سخن — غزل زمینته ایندیکه بویله کشت وخرام

شفق سوکنجه کبد موج رنک ظلمت شام

صباح عشرته رونق ویرر صبوح مدام

هزاری زار کلی شه مسار ایدر الیت — ایدیکه غرم همنزار اوشوخ سردانم

شکایت ایتسه زای مه جدکشان فراق — ویرلدی دعوی وصلنه خطکه فیصل نام

بانوب بانفیلمز ایدر ناب رشکدن جانا — شمیم زلفکی تقلید ایدیدی عنبر خام

ملاحتکله بولور رونق مساغ حلیت — حریم غمشقده کلبوس لعل اولیدی حرام

بنز بو مرتبه تصدیع ارتق ای اشرف

دعای صف محمد وحی قیل عبد خدام

شهور و سال صبا یله قیچه ناکه ربیع منوال — چهار فصله دوندیکه بیچه ایام

حساب عمری ولوب بوسه جای روز حساب — رکاب جاهی اوله ملتجای صبح قیام

نهد ایتمش ایکن انتظام اکوانی — فلک دریغ که نقض ایتدی عهد و پیمانی

اچوم کشمکش تند باد غم قویدی — نموج ایلر ایکن بحر لطف رحمانی

دو روزه ثروت و دنیا مان کورر غالبده — حدیثه چرخ دونی جاک ایدر کریبانی

سپهر کینه ورک الحذر که مکر ندن — کولر کن عاقبت اغلتدی نوع انسانی

براولدر ساغر کردون شراب محنت ایله — پیاله کر فلک بوزر ذوق رندانی

چکلدی جام گل ساغر شاطه بدل — طاغلدی بزم صفانک بیاله گردانی

دورلدی دفتر همت بوکلدی نامه لطف — کورندی شاهد مقصد ده چین پیشانی

دیرلش ایدی برات مسلمی خلقه — فورلش ایدی طریکاه شوق وسادانی

اکا بدل بد عالمده رفعه شکوا
بونک برینه فلک فوریدی بیت احزانی

نسیم لطف دوفانک برنده بلدرا سحر — شمیم جود وکرم اولدی موج عرفانی

کشاده بستنی غالب ایدوب سپهر نسیم — رجای شفقته جای ایندی سمت خاطر انی

بورنیه وضع نکوز کورمدی عیون شئون — که چکدی کردش تاک زمد وپایانی

باقوبدی چرخده اشراط ساعت محشر — باخود قضا ایدر اشراب قهر یزدانی

مقدمات قیامتله باخود غرض ایلر — جهانه مالک دوزخ عذاب نیرانی

عجبکه وقعه نویس قضا دخی یکسر — سطور معدلته چکدی خط بطلانی

نه حال کسب ایدر ایا عواقب ایام — دخی نه طرزه کیرر کارخانه فانی

عجب کیم ایلیه ایاد بعد زین بیله مم — کمال لطف ونوازشله قلب ویرانی

کشاده کیم ایدر ایا نسیم شفقته — دریچه دل غمناک مستمندانی

قلوب نلانی مافات ایزد متعال — ایدر می رفع کدورتله دهری نورانی

خلف سلف اولور عالمده عسر ویسرا — نجاد زایندی بلا ماورای امکانی

بولورسه صورت امکان محال ذاتی کر — امید ایدر دی خلایق صفای دورانی

جناب اصف اکرم یاخود ایده تشریف — قدوم سعد لزومیله صدر دیوانی

نه اصف اینه دولت سلیمانی — نه اصف قصر ایا غلاف یابوشی

جهان سطوت وشان اسمان استغنا — مدار امن وامان مسند سلطانی

فضای معدلتک فارس عنانتابی — جهان مرحمتک حارس نگهبانی

سپهر مرتبه دستور موشکاف امور — وزیر غالب ومنصور اصف ثانی

یکانه صدر مفخم خلاصه عالم — محیط شان وحشم مرکز جهانبانی

خدیو ارشد وا عقل رشید بانباکیم
برون عقل امد رکال عرفانی

اوصدر چرخ عظمت کیم شکوه جمشیدی — یریله خلقه اوتندر درصیت غرانی

اوشهسوار زمانکیم اولور رکابیش اهنک — رکاب بروت وشان کوریدی کهکشانی

اوبختیار مکرم وزیر اعظم کیم — همیشه حکم قدر در مطیع فرمانی

مشیر سده سده براسمان کوکبه کیم — همواره جوهر فعاله رشنا خوانی

حریم سطوتنک سده جای رهایدی — سریر رفعتنک طاق عرش ایوانی

غذار مهر سپهر استانه جاروب — سراج ماه فلک شمعه شبستانی

ظفر ممالک اجلال وحشمنده عسس — قدر ممالک اقبالنک نگهبانی

سواد فهرینه تمثیل در شب تاریک — بیاض لطفنه تقلید صبح نورانی

زلال همتی اکسیر جانبهای سرور — سجال شفقتی عین الحیات روحانی

اولور رجیب عطاسنده سیب پژوده — نجوم ثابت وسیار بولسه ارزانی

فلک کبینه حبابی زبهن خار وخسی — خروشکاف قدر در محیط احسانی

سفاطه جیبنی جودیله حاتم دکری — فروغ سالفه یه ایندی عرض سامانی

ساحه بحر السخانی بلکه فرض اولنور — بولورسه جذ کواکب حساب بارانی

الوب سپیکه کونبنی جرا نقاله — سپهر قبضه تقدیره السه بنانی

فالوب قباسدر عاجز وقار و تمکین
کمال شهر ابله فرا ابد در نقصانی

خود که جوهر درج مکرمت در — حریم طینت زیبنده در کانی
هنر که در کرانمایه کرامت در — محیط دانش تک قطره سبد عمانی
کا لکیم شرف ذات او مبدر — اکا خصیصه اولوب بولدر رفعت دشانی
دکل صدف اولور ایسن فریده جاب — ایدر بدر قیضنه بیر دلک ابر نیسانی
نزاکتنه دیر اکر بولسه زیبت فولاد — حریر نازکه البت اولور در رجحانی
صبا کبوسه کلسه نسیم شمه خلقن — ایدر در رشک ایله کریان و ردخندانی
فصد لک اسنه وضع قدیمی تحویل — بهار ایدر در قضا در عقب زمستانی
بنان حکمنه موقوف انحلال امور — مسالمات خلایق منوط فرمانی
چکنجه سایه سنی مسند دکالندن — جهانه کلمش ایدر غایت پریشانی
مقدمه مده بیان ایتدیکمدن افزونتر — فلک دوجار غموم ایتدی تیغ انسانی
صدارتن کوزیر کس بنه اودستورک — صباح جانه کلوب برنوید روحانی
اوای سجده شکره قیام ایدنجه همان — دیدیر بو نغمه ایله بر بشیر نورانی
فنی ثانی ایام امید بن اینمز ایدک — محاله رویرا ایدک انکشاف دورانی
ایدنجه مرحمت انسانه صانع عالم — موافقتله ایدر چرخ جبر نقصانی
کلنجه وقت وزمانی شطارت دهرک — خدا عنایت ایدر برخدیو ذیشانی
طبیعتیله بولور مهر صاحبین البت — اولنجه خالق افلاک امر ملکه فرمانی

رشید بن ابله دی مهره بحاشه اکوان
۱۲۶۸
کلوب ظهوره بو تاریخ عون سبحانی

دکیل مطلق ایدر بو بله بر خداوندی — نظام عالم اولنجه مراد ربانی
طلوع کوکبه دولتی له المنه — صباح عید سرور ایتدی شام اخوانی
بنه جهان بولور سایه سنده انتظام — کلور حدیقه دوران نه رنک غرانی
اسر نسیم مسرت ریاض مملکته — کبی دوب خزان کدر کلدی فصل شادانی

فلک سیاه وصدر نشیناه دستورا
ای عالم کرمک افتاب رخشانی

غلوسنکی تعریف اکرچه محال — ولیک خامه مرا ایدر مدحتکده یونانی
کمال شانکه بیمز هوی شاهر عادل — که طبعم ایله مدحکده عرض نقصانی
بنمده خواجه فن بلاغت اولدیکمک — قصیده خوانلکمدر دلیل برهانی
سن اولیله صدر جهانسن که صورت برینه — ازل ایدر بوله فرسکه اول وثانی
بن اولیله فارسی نظمم که همچنان بکا — نه کور در خوانه کور رغصه سنجدانی
زبانم ایتسه نوله فخر انتابکله — ریاض محمد نکده هزار دستانی
بنم اومعجزه کسنه که طوطی قلمم — کلنجه نطقه ایدر لال نکته سنجانی
بنم اوشاعر ماهر که شاه الهام — زبان سانجه مک مبتلا وحیرانی
جهان وحی وبیانمکه جیب فکر مدر — خزینه کهر واردات سبحانی
مسیح اوج کمالمکه روح قدسیه — ویر لطافت نظم حیات روحانی
قالور در طرح تا بنده نقطه حرکت — سمند ناطقه مک اولسه چرخ میدانی
اورنه رستم طبعم نوانکر و بر زور — که الدر پنجه نسنجیده ملک غرانی
سخنکه غنچه عنبر شمیم معنبر — سزا رفکر وخیالمده در کلستانی

بیا نکه بلبل بگلبنظر از حکمت در — طبیعتمند ابد رمشق اصول کانی
اداکه ماشطه لهجه بلاغت در — دوات وکلکه وابسته طرح الوانی
دقیقه سنجی اندیشه مک کنایه سبد — کمال رمز خجندی خیال خاقانی
ابد وب سلاست طبع سلیمی تسلیم — سخنوران عجم هیچه صابی سلمانی
ابد رسه قوت بازوی دانشم ارکار — حسود جاهل ابد رچونکه یوقدر از غانی
حسود هیچ بنم اسنه فی مسند الدیغی — المده کورسه قیار بلکه بردیلم ثانی
روامی بن کبای اسناد عصری اصف — حدک شانک الندن چکه بریشانی
حسوده قارشو بنی سهر هزار نصب ایله — طوانسون اتش رشک ایله غرق غدوانی
بلند رتبه ومسند ویردوب بکام ابد — کمال لطف ایله هر بنده ثنا خوانی
علی الخصوص اوله طبعی بنم کبی اکمل — جهانه طولدیره اشعار وصیت غنوانی
طلوع کوکبه طبعم ایلدی ایجاب — غروب نادره اشنار افرانی
بوکونه نظم غزل ایلرم قصاندوه — که نارسای خرد در نظیره ابنانی

قفده سیر ایده لی کاه روی خوبانی
اونتدی بلبل بیچاره ورد خندانی

بلای جاندر اودخی غزال رمکه کیم — دوشردی عالمی اشوبه چشم فتانی
ایکی جهانه دکشمز فلکده رندا ولان — صفای یکده غشرت خبابانی
محک جوکه عرض ایله جانم اجرت انوب — عیار عشقمک ای شوخ وارمی نقصانی
غم فراقه تحمل اولور در یک مشکل — صبا کتورمه کاهی پیام جانانی

سن آفتاب سپهر جلالسن ای ماه — بانکده ذره طمع فلق مهر خشانی

دعای اصف ممدوحه باشه ای شرف
بنر تغزل وفخر به بولدی پایانی

سپهر تاکه فیلک زیب چهره ایام — فروغ شمع ضیا باش خاور ستانی

اول اسمان شکوهک صباح محشر وارک
غروب کورمیه هیچ مهر سطوت وشانی

منت الله که بی غائله جنگ وجدال — اولدم انواع فتوحات ایله مسرور البال
طالعم اولدی نمایان افق شادیدن — شاه بختم ایدر صبح ومسا عرض جمال
اولدی گنجینه بر قبضه کف امنیه م — طولدی رنقده بنه سا مانه جیب امال
شمع اقبالمه پروانه چراغ خاور — طالعم داغ دل نادره بدر وهلال
هر شبم غبطه رس لیله قدر مسعود — هر کونم شوقله نوروزه ایدر نازدلال
کنج بادا ورده پروزه سی سوزانکن رنگ — بکا برکان کهر ویردیکه رب متعال
انور بن همت دورانه که صبح اولم — قبلدی انواع کتابنده دم فرخفال
روزکارامرمه اولدقجه بوکونه منقاد — قومز آیینه اندیشه مه هیچ کرد ملال
سهر فردا بنمکه چرخ بکا چاره می وار — روزکارامرمه رام اولمامغه وارمی مجال
که ویرلدریه تا ابده ملک توفیق — بیک دلخواهم ایدر عونز خدا اف فعال

اولدی نه بیره نقد برالهی باور — کیم در دست هوسه بهره نه کیم اینمه خیال

وارمی کورمش عجبا بویله صفا رخاطر — کیمه ویرمش بوقدر نعمتی حق جل جلال

بوقدر دولته لایق کوره مرکند کمی بن — محض الطاف خداوندیکا بوقیضر کمال

لطف حقکه دکلم شکریه قادر که بنی — قیلدی وصاف خداوند قدر استقلال

اوخدایوفلک اورنک وملک جاکریم — سدهٔ جاهنه ارواح مقدس رومال

اوخداوند ظفر پیکر وبهرامه فر کیم — اوج قدرنده طور رشمس وقمر ذره مثال

اسمان پایه همایه فخامت دایه — داور مملکت ارا وهمایون اقبال

کوهر کان هم ابرصفا بایش کرم — نور چشم امم ارایش جاه واجلال

بوعلی فکر وفلاطون خرد ورسطوری — برمکی سیرت وجم حشمت وبهرام جلال

زیب طوغار شرف رشک وزیران سلف — فخر اشراف خلف سرور پاکیزه خصال

صدر ذیشان رشید الوزرا آصف کیم

مهر غرفانه برزده در عقل فعال

معدلتکه عالمکه درم رحمتی — فیضبخشای جهان ناصیه فرسای جلال

قدر دینه اوکه بدست تکریم — خاکیاینده ایدرانس وملک استکمال

دامن کوه شکوهنده جهان برجیه — خرمن عزوه وفارنده فلک برمکیال

ساحهٔ عرصه دوروزمان رحم حادث — روضهٔ رفعتنه کون ومکان کهنه سپال

دعوا خانه موقوف حصول امید — حکم فرمانه محتاج وصول آمال

منبع عاطفتی ماحصل عین حیات — مشرب مکرمتی غایت معنای زلال

جوده بذل مکارمده نظیری نابود — عدله لطف وراحمده عدیم المثال

لطفی اسایش اقلیمه نظام ملهم — قهری دهشت فکن سوکنه ظلم وضلال

اولمه لطفی روانبخش رباض شفقت — بوله مرتشو ونامیوه مقصود ومنال

غرم رزم ایتسه نه دم شعشعهٔ تیغنده — صف اعدایه دوشر صاعقهٔ اضمحلال

عالم اسوده زمانده جهان شاد ویکام — مکرمتخانایده لرغمزده جنگ وجدال

پایهٔ منزلتی استه تخمین شعرا — داره مرتبه رفعتنه تیغ خیال

اوحیط کرمک دائره وصفنده — حد امکان خیالات فالور صف نعال

فیضیاب اولسه علو همتنه اشجار — خاکسار اولمزایدی فصل خزان برگ زوال

خلق نازکتری تعلیم سکونت اینه — بحره بادرتیغیاوله مرباد شمال

مهر رایندهٔ اکر ذره جه فیض السه فلک — نازایدر صبح فروزندهٔ نور روزه لبال

استه نسویهٔ قیمت موجودانی — خاک زرسنک کهر قطره اولوب عین لئال

عنصر بانوفا تنبه کلوب عینیت — کیمیایه حکما هیچ ایده مرزی ابطال

قلب ماهیت اشیایه ایدر سه فرمان — ثمرات نوع موالیده کلور عقل کمال

آصفا محتشما صدر معالیهما

ارجهان داور ودستور وکبیر وقت افضال

سنسن اول صدر همایه که چرخ نیلوفرک — خاک ناچیزی ایدر جوهر لعل همتال

همنک اولقدر غالبکه در لطفکده
عبد کمقدر بولور مرتبه عال العال

بنده مستغرق الطافک اولوردم البت
ایلسیدم دراحاکه عرض احوال

بنده در جرم که هیچ اینمز ایدم استمداد
چرخ دون ایتمش ایکن قدر می پست و مال

عرض تعجیز اولور ایکن یکا بادی حجاب
شکوه بخت نکونده ایدر دم اهمال

لیک برحده رسید اولدیکه نومید لکم
فالدی ربخش الاملة هیچ صبره مجال

داد خواهانک ایدوب جمله مرادین حاصل
شمه مرحمتک کرچه قومز جای سئوال

عرضحال ایدوب حال پریشانی تصدیع ایده
استان کرم ولطفکه اولدم روی مال

عرضحالم کوریجک اشته عروت فیلدک
یکا بیکیاشلغی وعد ایدوب ارصدر رجال

عرضه وعد ریزندم قلم لطفکده
فالدی برصورت انجاز بنه اهمت ذی الکمال

دانه مرحمتکدن فاله حاشا محروم
بن کبی شاعر محتاج دیسنده بده مقال

محضر لطفکه خصوصا نکه رغبت ایدوب
سنسن اشعاره بوقدر مروج دیرن بی امکان

تولة تا عرشه بلاغنده ایدر سه پرواز
طائر فکرمی ادراکه ویردک پر و بال

خسرو نظم اولهمز عصر دیوشانی فیلدک
نفحه عصر دیوشانی قیلدک ایجال

فخر ایدر سمده بنه سطوتکه راجعدر
که ثنا خوانک اولان البت اولور بی امثال

بزم اول شاعر استانکه بجز شعره
نظم پرنکته می بحث کنور اهل کمال

بزم اول فارس زیبا روشه معنی کیم
رخش اندیشه می قیلدقده عنانتاب خیال

چکیلوب پیش رکابده جیاد الهام
ایدر ارایش اقبالی وحی استقبال

کلکم اول ماشطه بکر معانیکه اولور
کمتر نقشی رخ دانشه زیب و خال

فکر باریک ایله برناظم تحریر مکه
ایدرم نقطه موهومه به طرح اشکال

طبعمی یوغزل پاک ایله اثبات ایدرم
نظم ایدوب رشته فخریه یه مانند لال

کشور صبر وقراری بنجه قیلمز پامال
اوشه مملکت حسنه سپهر خط و خال

غمزه جلاد اوبرافت وزلفی کافر
بیم جانه بنجه عشقی اولمه فارغ بال

موج نظاره ادمز اولور رمکر ده
غالبا کشور چینده بکی کلمش اوغزال

چشم بادام ولب لعلکی ساقی کوریجک
نقل وصهبایی فراموش ایدرم شام وصال

بارسز ترک ایتدیره مز عاشقه اغوای رقیب
ویره مز عارفکه یانه شیطان زوال

بدنهاد ان طوقنور خاطر ارباب دله
پنجه خاردن ازرده اولور غنچه آل

لاف وشکوا و تمدح یزارتی اشراف
ویر اخطاب سخن فتنه ایسه ده طبعه کمال

بیک اخلاص ایله دعوانتی اول دستورک
ایله منزلکه بالای قبوله ایصال

تاکه بوعالم اولوب باغچه کام ومرام
باد همیشه ایرشدیکه زمان امال

دامن لطفی اولوب بوسه کاه اهل نیاز
سده جاهی اوله قبله اشراف رجال

خلق محجوب عنایتبده رامابالغرض
وارسه بدخواهلرین قهرایده رب متعال

طالعمدن اودنر نالهٔ ماغم که نه دم — قطره آب استه م آینده صورز هیچ هم

کوزنده یک سنک ایله بیغه خاطر یمی — واه هر لحظه آچر سینه مه یک داغ الم

کوردم موسم اقبال بقول نفعی — اسمر باد هم طوغمدی خورشید کرم

ممتزج اولمدی خالم ایله بر کوی زوران — نخل اکبر ده دراحکام ابدم هر دم

عشر معشار بنی الامک ایتسم تسجیل — چاک بر چاک اولور حوصله حصر رقم

طالعم اولمدی یاور بکا یاور لکده — عجبا قنقی زمان بارا ولمه جقدر بیلیم

کوردم شرح مطالع نسخ عمر مده — سرکذشتم نعجب ترجمه نسخهٔ غم

سولیسو قطع طریق ایتدیرا ماکتم — رتبه بابنده قورخرایتکه تحریک قدم

کاشکی اولمه عقده کهنسال اولسم — باعث رفعت اولور مردم نادانه قدم

وجه رجحان اولوب قراط قدم شمدی عجب — خلق ایدر رجعیه بیضا ایله دعوا هرم

معرفت عصر ده ابقای رسوم ایتمکدر — هیچ اهلیت ذاتیه دکلدر الزم

هنری برپولمه ایز فلک بی ادراک — چکدیکم جلمه بتون غیرت مالا یلزم

اسباب فلکه کرچه نه حاجت عاقل — دوندیرانی کشاکش خرلا یفهم

عاقله باقلی تقدیم ایدر اولدی زوران — الله الله بونه حالت نه خطار اسقم

دائم ایتمه ده تحصیل رضای عالی — اولدم نیل مکافاته اصلا مکرم

کزدم افلاق ایله بغدان و ذریم الکاسن — عسرایله یسری طوزدم بنه دائم نوالم

صکره دوشدی سفرم خطه کوجسانه — لیک اودلره ده جهادایدی بکا اکراهم

مت الاله کورنه ز اثر صلح و صلاح — اولدی الفصه جهان بیوزه جوانان اسلم

بنه حالا بکا دشمنک ایدر طالع اون — رغبت صلح ایله هیچ ایتمدی ایامی نرم

حب حالیله طولاشدیردی بیچه ایامی — بوسیاحتده ولیک ایلدی لغزیده قدم

شهر بنشه آنوب ایام غزاوزه صکره — آجه رجانکا هم بنش سنمی اولدی سقم

بیچه بنش آب و هوا سنده لطافت بولدم — خاک ناپاک زمینده دشامت مده غم

نه قضا غایت معنای قضا یاری قضا — نه محل ایمیدا لوده بنش ارقم

حیف دلتنکی غربتکه بکا بولدیره — عین زندان کوریمنور اولدی داغلرم

کلیه یکی موقعه کندی بنم امثالم هب — ساده بن ایتدم عودت بخدای مفسم

کوریمک اولسیدی میسر وطن مالوفی — بولیه صدکونه سزانجاکه چکردم الم

خاک مسکین ستانبول کوزنده نوتزه — بوفهمی اولسنده زاری یاد صبا بر بیلم

هیچ ممکنمی کورم بردخی استانبولی — صانورم نفس مؤیده بولیاری میرم

اوتیا مه کتوره مژده همنکه مکرم — یک لطف وکرم حضرت صدر اعظم

اولکه درکاهی مطاف سپه غلبین — نظم الفابی کروبیلده نقش خاتم

اولکه اورنک شکوهنده زبین صف نعال — طرف ایوان وقارنده فلک برسلم

کارفرمای جهان آصف رسطو عنوان — دارور دارسان سروز ارباب نعم

خاتما نسوز شفا نقوبت افروز عطا — رستم روز وغا حاتم نوروز کرم

بوعلی منفعه جمکو کبه کردون عتبه — برمکی ابده مختار رضا دیدارم

حامی مملکت و ثانی هرون رشید — صدر حیدر صفت و صفدر فاروق شیم

افتخار الوزرا یعنی رشید الوکلا

که دل باکیده آیینه عقل ملهم

زیب اورنگ صدارتکه اساس دولت — اولدی الحق یه تأیید رایه مستحکم
رود مانزیب وکالتکه معالیده امور — بولدی رند تدبیر مشتبله نظام محکم
حارس کشور و ملتکه ظلال عدلی — خلقی آسوده قلوب فالمدی آثارستم
قلبی مجلای خبایای امور دولت — فاطری مطلع انوار تجلای حکم
زبردستانیده ارباب سیوف و اقلام — زیوردست خدیوانه سیف و قلم
احسان کرمی ملجأ اهل حاجات — سده سامیه سی قبله نوع ادم
قوت طالع فیروزی قرآن سعدین — عصر نور و زمسرات و زمانی خرم
فتن و رنقد و خیارت اثریلست و کشاد — لطف و قهر ندن اشارت صور نور و ظلم
اسمان رایه دارانه اولغ و یاور — قدسیان سایه رایانه اسباب خدم
بارک الله نه فخامت نه کمال عظمت — که جبینای اولور ایوانه عرش اعظم
لوحش الله نه خداوند بلند اختر کیم — موکب فوریتک رابشیدر رهفت خیم
الله الله نه بسیم و نه سیم و نه قسیم — که فلک نام جلیلیه ایدر ابنه قسم
عقل کل نور رشاد و ندن ایدر استمداد — مظهر نام رشد و ندر اورد عالم
سهو بیجا کوزه عرشانه اذیت سنی — اکا دوشمز الهام خدادر محرم
عرز بارد و فیلان آنیده بولور دلخواهین — نام پاکیزه سیدر وارایه اسم اعظم
اولقدر سطوت و اجلال ایله ماشاالله — ذاتنه حسن تواضع بنه خلق اقدم

زمیان ابنه فلک نازکی خلقی ایدر — تیغ بهرامنی اندانه سمت عدم
بحر احسانی شفابخش کیهانیدولسه — علت کبر و ریا زاده اولور جزا صم
مشتریپاسنه تبدیل مزاج اشیا — دکشور به لذت کلفنا یه خاصیت سم
قدر اولور زهر هلاهل کبی بادی هلاک — زهر قاتل دیرانسانه صفای نرخم
طبیه وصفنه تذهیب دکر درکه نوله — یامی فرد اولسه یونو مطلع انور جم

یارک الله خداوند فریدون علم
صانک الله خدیو علم افراز حشم

صیقل افزای کرامات و سرافراز کبار — فیصل ارای نظامات و مهمساز امم
احتشامی ایله نازنده مهام جمهور — اقتدارای ایله پاینده نظام عالم
مشکلات دولی جمعنی حل ایتدی مکر — زلف باری فیله تحریک صبا خمدر خم
عدل اول رتبه که عهدنده نفاذ ایلر — ایلیوب عفو امان بر بره کرک و غنم
امری اول مرتبه کیم اسنه کر رفع نفاذ — بسلر آغوشه اهو یکه یاتسه ارجم
زهی جاریدر او غایتده که دزدشه ذ — هیچ مهتاب صفادن بوله مرموح ظلم

عرش تمکین وزیر امتعالی قدرا
ارد جورک شرف صدر معلای حشم

سنسن اول خانه نسخ جود و شفقت — سکا نسبت ایله برکنه مکدر حاتم
سنسن اول دل دور ربادل و ابر احسان کیم — ساحل لطف عمیمکه نزاد مرفیض کرم
عرشه کاسه خورشیدی طونوب علوبات — فرشه جوشش ضیا غلیه کلوب یوجه یم

عفو قبل طول لسانم صد شکوه ده
بأسله هرا مقلوبه یم الله اعلم

بیلورم لاف دکه انم طوطی بیلور هب معذور
یکبلور هیچ زبان یانمه ده رنجیده اغم

سکا اجدم اکر راز درونی بوقه
کیمه یه شکوه حال ایلدم اینمم هم

مرجع جمله حاجات و سرائر سن سن
استانکه دنوله زار و تظلم اینمم

ملجا عالمیان سن بنی اوعالمده دخیل
ساده لابقمیدر ایتمک بنی محروم هم

حاجتم وسعت افیالده انجق سندن
حاشی لله اوله دربوزه دینار و درم

بیشتر نسبت صرفه الله کریم
بیلور الله کریم اولدیغنی جمله امم

وعده همتک انجاز بنی فرمان ایله
بونده یی اعلا اوله مزوقت و زمان فرقم

وار یکن سن کبی بر صدر سخندان بنجه بر
اهل دل بستی اوله رفعت بوله اصحاب شکم

ناکهی دامن مطلبه خصوصا چکه یم
زحمت لبت لعل کشمکش لا ونعم

مائل شیوه ایلیت ایکن معدلتک
شوخ بختم بنجه براوله پریشان یرحم

سنده یوق عجز کرم بنده قصور داش
بنجه شیرازه سامانم اوله بوله بهم

سن رشید الوزرا بنده رئیس الشعرا
بوقمی یاداشلی ای صدر همایون حشمتم

حصه در قصه شهنامه ایله فردوسی
اهل نظمه نقدر وار ایدی حرمت اقدم

ایله تا قبل سخن هیچ دکلدر مسبوق
شعره هب رغبت ایدر ایدی اسلاف امم

سوز ایاغه دوشوب اولدی در معنی اهل
آنی باش اوزره طوتر ایدی رهب روم وعجم

هب بیخود رجهت وحدت انسانیت
قوه ناطقه در سوزده نشان ادم

کهنه نقودیم قدر قیمتی یوق شمدی دیلک
نطق ایکن احسن تقویمه کمال اکرم

بنجه انکار اولنور صورت تاثیر انی
سوزکه بازهر اولورا ربابنه نا ایله سهم

بویله بر نخبه اعصار ده یک امر غریب
مشورانده صایلور بن کبی بر معجزدم

سن بیلورسن نه ایدر بنده ی بیکاره چرخ غدار
که احاطه ایده مزمجه دل کیفیت وکم

بنده ی داده سر عسکر سابق اصلا
سیعیما دلمش ایکن امر شریفک منضم

بوشکایت دکل احوالی حکایتدر هب
عاقلی هیچه صابر کنه لبی عاقله هم

بخل رفقدر اکا مانع دلخواهم اولان
رتبه مسکینی نکمین بیلور اول کان کرم

خست همتی اول غایته برمشر کیم
خلق آنی بنی همید ایله طوزلر نوالم

دکلایه دل اوزانمق هذیانلرا ما
طوز کستاخ خلق ایتدیردی بکا یاسلی نم

شفقتک شانیه منته مرهون دکل
اصفا موهبه درشت نکه ایثار هم

بن کبی عاجزی قبلدک نقدر استصحاب
هیچ اولطفک دکلم شکر یه قادر بردم

قبلدم احوالی سکا جار قصائد له بیان
هر بری اولدی سزاوار قبولک اقدم

شمدی یوقحفه ناچیزی تقدیم ایلدم
اودمم عاطفتکدن اوله منظور کرم

بویله وصف ایتمز ایدم شان فتحیانه کرک
طبعه دیردی کل جور سپهر اخلم

کرچه امثال نعوتک دکل امکان محدود
وصفکه نامتناهی قونیلورسن فهم

نیچه اغراق خیالات ایدرم مدحکده
قبلب ناطقه می کردشی سازایکم

بوخ منشور بلاغته اوسندرم کیم
دولغه فلم وناطقه در طبل و علم

کشورارای کمال ایله بالاستقلال
تخت حکمده وراقلیم معانی وحکم

قبلسوف سخنم کیم دل بیباکمده
برق اوور نور کرامات ایله رازمبهم

قطره در لجه اوراکه نسبت دریا
ذره در پیش خجالتده سواد عالم

کلکم اول مطرب پاکیزه اداردکه اولور
باسلاسه اینکه اجرای مقامات ونغم

زهره کرمیت الحاج ایله زهره شکاف — رشک انفاس و زمینبله عطا روایحم

طبع اول آب رواندر که طور رهدستان — به طولای کالمده کورنده که فسلم

جوس اندیشم ایله مشرب فیض اقدس — رشح نظمم ایله اعجاز مسیح مریم

شعر غزالرمک هر بری بر سحر حلال — چونکه بر طبع فسونکاریه هاروت دیلیم

نوله دیرسم منم استاد سخن دیگرنیست — نوک خامه مده دراحکام خدای احکم

نظم شیرینه همقدر اوله مر شعر دکر — برمیدر قند مکرر له طعام شلغم

طرح رنگینی تقلید ایده مر بر شاعر — طوطی مر لعل ندایک بر بنی هیچ بقم

همعنان وار ایسه غر فانه کلسون کوره لم — اشته میدان هنر اشته دوات اشته قلم

روح نفخی دخی تسلیم ایده استخدامم — اولسه خلاق معانی بکا مخصوص علم

همچو صنعت اشعاره دکلدر مقصور — هر هنرده ایدرم دعوی رجحان وندم

حاصلی شهدر بیتم ناظم صاحب خم — حکم ایدر عرفی رومی اولدیغمی غرف عجم

بو قصیده که شرفیافته مدحکدر — نامنی سائق وحی ایلدی رشحاتم

ذیل و صفکده نوله اینه تنزل طبعم — یافته درلوح قصائده غزل بازسه قلم

ویرمز اولسه م دخی اول بتشکن شوخ کلفم
نیش هجرانله یا نوش هر وصالین مرهم

کعبه عشقده محراب دوابر دسی بنم — نوخرامم کبی اولمز بکا آهوی حرم

حسن رخسار یکی بالاتر ایدر تاب عرق — غنچه یه فیض طراوت ویرر اکل شبنم

مسلمان جانلر آلور بنکده وصلنده — آه اوکافر بچه آفت صنم اما نه صنم

روح لقمان دخی امداد شفا ایله مر — اولسه مر مملکت نبشده دلریش آدم

لاف دعوی دشکایات هزار اشرف
بعد زین ایله نجات خدیوانجم

تاکه دولت سوره صدرین وجوب وامکان — یانه حکمت اوله بحث حدوث ایله قدم

صدر دیوان بوله اول آصف ذیشان نوفر — فردوجاهی اوله حاشیه لوح وقلم

سایه مرحمتن ایلیه محمود وجهان — عمر واجلال بویله خدایارحم

اوراکه اضطراب جهان بولدی ازدیاد — بوزدی نظام ملکی فلک صدریغ باد

حیف اندان عالمی تاج ایلدی بنه — زهرایه بلا ایچیروب چرخ بی مداد

پژمرده ایتدی غنچه رخسار کشوری — صدداورروزکارک الندن هزار داد

دربسته اولدی حیف دکاکین انبساط — بازار انشراحه کلوب غایت کساد

نقصب ایدوب مراجعه سنک حادثات — بولدی شکست آینه ملکت وبلاد

بادشمال محنت والام اولوب وزان — کلدی شواظ دانش انده واشتداد

ابواه اشتعال امور اولدی مستجیل — افسوس فالدی عقده امال ناکشاد

چکدی کناره سایه سنی اشتالرآه — ساحلسز اردولت وافبالله کیدن باد

بارب نوله بو وضع جفاروزکاردن — بارب ندر بوکشمکش چرخ به نهاد

کردونه ور وزکارک عجب مشربی بورر — کلشنسرای عدله ایدر کلخن فساد

روی موافقت کوره م چرخدنکه هیچ — جور وجفای اهل دلی ایتمش اعتیاد

در حال ابد خزانه مبدل بهار بنی — بر باغ دهد کورسه فلک رنگ امتداد

با مال ابد دب جلیفه قویز بو باغ دهد — بر غنچه زنی الورسه قضا بوس اطراد

صهبای خلاف صور سرقی قدر — بر بزمه ابد رسه تماشای اتحاد

صراف دهر کرمی بازار بنی بوزر — بر جار سوده اولسه رواج سنا دوداد

بو قدر امید کیم بوله اولکی حالتن — آثار اختلال جهان اولدی برزیاد

اسایش جهانگیر بالفرض وحی ابله — تبشیر قیله روح امین ایتمز اعتماد

دوران بولور نظام مکر آصف جلیل

والا مقام صدر عالی اولورسه قدر منهاد

صدر ملکصفت علم افراز مرحمت — دستور ابر عاطفت و برمکی جواد

خاتم شیم خدیو جهانبان محتشم — کردون خدم وزیر کیومرث عدل وداد

دارا اورجهان خداوند جمشان — کشورستان حارس محروسه بلاد

چرخ استان حضرت صدر رشید کیم

اقلیم مالکانه سپهر عالم رشاد

صدر جهانمطاع که رفعای اولوب مدام — بابنده شاه خاور ابدر عرض انقیاد

باشارعش اریکه که دهلیز قدر بدر — بالای صدر صفه اورنگ نه شاد

دستور بختیار که عنوان دولتی — قبلدی علو طالع فیروزی برزیاد

فرمانروای عالم عزو وقار کیم — برکوشه در سپهر بر شکوهنده نه مهاد

خاتم سخا که مطبخ احسان وجود بنک — کمتر گدا سپهر بنجه کسبری وکیقباد

بازار انجمک اولمه فرسه طاری — قوشخانه سخا دونه برکمینه زاد

دست ریاده چرخ طوز کهکشانی — شمشیر جوهر ینه قیلسون ربو نجاد

خشمی شرار خرمن آشوب واعتساف — عدلی مدار پرورش وراحت عباد

آثار لطفی ماشطهٔ چهرهٔ امل — ایثار همتی سبب خندهٔ مراد

خاصیت نگاهیدر ارامش درون — محصول التفاتیدر اسایش فؤاد

دارا نبدر مکمل ناموس سلطنت — نه بیر بدر خلاصهٔ احکام عدل وداد

خیز برین خشمنهٔ اجلالیدر طناب — قصر متین دولتنه افتالیدر عماد

اسوده در جهان اوفدر سایه سنده کیم — افسانه قالدی غارت دیرینهٔ جهاد

اندک غبار مقدمهٔ مشتری اولوب — سودا کران چین دختن اتمز مراد

اول بهاسنه اوله مزمایهٔ ضمان — موجود مال غالیهٔ عنبر وزباد

حکمی اورنبه دهره رواندر کهاسنه — تحویل طبع وصورت نوعیه مواد

آتش مزاجن آبه ویرر آب آتشه

فیضنده عین جوهر خالص اولور رماد

رای منیرک اسنه تعمیم انکشاف — رخسار شبه اولمزایه پرده سواد

تالیف ممکناتی خیال اینه بالعموم — حرمت بولور دلالتهٔ شهبازده کناد

اضداده ویرسه همتی طبع موافقت — بیرون اولور خریطهٔ امکاندن تضاد

بادسموم باغه ویررشتهٔ بهار — نارکنزی خلقتی برگره قیله یاد

سیراب فیض تربیتی اولسه نامیه — کسب نما ایدوب کل صدبرگ اجاد

کهف الامان عالم ودستور افتخا

ارا صف یگانه خدیو کرم منهاد

صدر برین ایوان رفیع و مکلهٔ افتخار — عالم جناح لطفکه قبلهٔ استظهار

شیرین مذاق عدلک اولوب برکمال ایدی — ارایش ممالک و اسایش عباد

دیوان صدر رنج چکیلوب ظل شفقتک — محفل و باغ اولدی بتون مملکت و بلاد

وضع نکونه باشلادی جیفا که چون کوروب — حسن نظام ملکنی چرخ پر عناد

عالم علی الخصوص دکر کونی اولور بنم — ارتق هجوم ایدوب بکا حاد پرفساد

بغایه دیردی مایهٔ سامانی قضا — تقدیره سنک طعن انه رم هرچه بادباد

قیدی فلک محاصره حصن امیدیمی — تیغ زبانمی چکوب آخسم نوله جهاد

کلدی فتور طبعیمه کیم قرط یاسله — اکلنجه م اولدی یوغزل آتشین مهاد

مسحور قیلدی کوکلم اوشوخ پریزاد
جیفا دوشوردی دامنه بنی بخت ناکشاد

لوح قضا یه نسخهٔ زکیمی قلم — نخر ایدر ایکن قره سودا یمش مداد

بر دانه کورسه فرع امیدیمی فلک — تاراج روزکار ایدر موسم حصاد

انصاف سودیکیم بومیدر شهر خسته ده — اغباره لطف و عاشقه ازار بیعداد

عارض اولور خسوف بتون بدر کامله — اهل کمال هیچ اولورمی فلکده شاد

اشرف دغار آصف محمد وصه باشکیم
نصدیع ناسجا صابیلورشکوه فلاد

اولدقجه ناحدیقهٔ امکانده برک و بار — ذیل ریاض عمری اولهٔ غصهٔ معاد

روز خزان کورمیوب ایام حشره درک — بولسون بهار سطوت و اجلالی امتداد

تا کیم بر بارگاه لطفه قبلهٔ انتساب — کامران اولدم بقول نفسی وحی کتاب

تا کیم بر دامن احسانه یوز سوردم بوکون — کیم آکور ظل ظلیلنه فلک فیض نصاب

بارک الله طالعم ریاینه قول بندهٔ بنی — کیم اکا زر حلقه در زرین طوق آفتاب

اول سرای کز زمان دهلیزونک آمیزکیم — بروه خاشاک دری در دکهر کوکده شهاب

اول در حرخ استانه وعرش ایوانکیم انک — دونده دریا ملقدنی دولت آزاسیاب

کهف ملت حرز نصرتدر اوبالا استان — مطلع مهر منیر عالیندر اوباب

فیض کنز استانه وبنده پرور بارکاه — باب عالیکعبهٔ همت قبلهٔ عالمیاب

سدره منزل سده برترکه ویرمش رشرف — استناب فاکیار اصف مالک رقاب

ماهر فن بسالت فاهر کردنکشان — ناصر بنیان شوکت رخشان جرکاب

منبع افروز کرامت جامع خلق حسن — مظهر عدل و سماحت مظهر راه صواب

بیمعادل فهرمان حیدر مهائل صفشکاف — برمکی تمکین فرمانروان صفدر رستم شتاب

حضرت سردار اکرم راد اورانجم خدم
حارس عالم جهانسالار کیخصه رجناب
آب روی دولت اسلام عمر بابا که حق
جوهر شمشیر نه نصرتله دیرمش آب وتاب

اولکه شمشیر جلالن سیر ایدنجه باره شور — آتش زرین خنجرین بهرام ایدوب شرم وحجاب

اولکه رزمنده سلحشور اولی کیوان فلک — جیش علویانه ایلرعرض تاز بیحساب

فا نما نسوز فضا دوردوجغش دادکیم — تیغ قهری برق خاطف رکف لطفی سحاب

جود لطفی او سنه شد ایه امن و امان — بور قهری او شمنه شد او لکن خشم و عقاب

صحن دیوانخانه سنده اسمان صف نعال — موکب شیرانه سنده عرش چیز ارطاب

ساحه اجلالنه برسا یاندر سده رکاه — پایه اقبالنه برز دیاندر نه قباب

هم فلاطون جهان هم نکته دان هم قهرمان — هم سلیمان زمان هم کامران هم کامیاب

ایلسه شیر بنی کفتاری تعلیم طیور — نغمه طوطی کبی دلکش اولور صوت غراب

نازکی طبعی قبله جامدانی تربیت — سنک خارا پشمه نرمه ایدر ناز و عتاب

نقوبنان ضعیفان اولسه دست قدرتی — ضبط ایدر شیر زمانی پنجه امور و زباب

حکمی جاریدر عموم کاشانه شوبله کیم — اسنه قوز و غنا نیدیلینی یه ارنباب

کان دوز بیوابه لکدن خفه بیر دوزه یه
نازایدر پر مایه لکدن کنج پر دیوزه حباب

طالع چرخ الک بختنه نک بایش زره جه — نا بحر دوره اولز کسوف آفتاب

نزه شیرافکنا صاحبقران اکرما
ای عدوسن کشوره رایه دیرن رنک خضاب

سن او صفدر سنکه قبلک هزم راه حیال — روح رستم ضربه سنکدن ایلر اجتناب

سن او سردار مکرمسنکه سیف ساطعک — ذوالفقار آسا دیر کفاره یرانش جواب

دستبرد حیدر کراری کوستردک ستون — دشمن دینک حصار و کشور دین قبلک خراب

عاجزانه التجا ایدر دم بادکه — اولدر درکاه الهیده نیازم مستجاب

یاد رحیم سکا بدر یکا یوا فتخار — همه سایه لطفکده اولدم کامیاب

همت بمنتکله سر هزار ابتدک بنی — ایلیوب عارف اقدر بنده کم نائب مناب

غرة احسان قبلک هم بنی هم عالمی — ای ولی النعمت بیمنت ارباب نصاب

بنده یک فتحنامه ایله بیم عهد کیم — زیب ایوانم اولسه نام ملنک باب باب

حمد سه قوت طبعم دکل اول کونه کیم — نظم ایچون اندیشه یه در سوز مکال اضطراب

منت اللهه یکا اول رتبه در شعر افتخار — باشلاسم نظمه هجوم ایلر معانی بیحساب

طبع مستغنی مزاجم لیکن ایچمز التفات — جوهر شهواره سن ایلر ایچنده انتخاب

صید معنی عرصحال ایلر قیو لیجون یکا — نسر طائر جان آرزو ایدر که سر ر حجاب

بن او بهزاد نکارستانی سحر مکیم ایدر — مور خامه م زره کردیان طوس رقاب

بن او نظم ارایی دورانکه رخش همتم — عرصه معنایه قیلسه هر نم عزم و شتاب

شهسوار طبعه عرض عبودیت ایده وب
وحی پیش آهنک اولور الهام سر هنک رکاب

شهنشاهین موهبتدر مسند ما هیتم — نقد صاف معرفتدر کنج فکر ده نصاب

شعر باکر شاهه عصمتدای فیض حق — بکر فکرم نازنین تو زاده ام الکتاب

ساکنانم مژه حکمت سوزلرم سحر حلال — واردات نظمک هر حرفی بر فصل الخطاب

خرمن ادراکم در بوزه کاریدر فلک — دور ایدر کلکول مهر الده مثال آسیاب

کلشن عرفانمک کنجشک زیدر ملک — کیم و پر رنسیج اشعارم اکا قوت نواب

بن نه غوغی یم نه خاقانی اول استاد کلم — ناطقه مدن درس الور اسلاف عن ظهر الغیاب

شاعران عصر ایله خلقی ارتق ایتمیم — تر انج حریره اکلمز موبتاب

شعر دیکر کوهر کفاره اولز نظیر — برمیدر قدر هجاره بله بهاسی در ناب

بر شبستان بلا قدر قصیده کیم ایک — بوغزل بر نوعروسیدر ایدر رفع نقاب

قنده کور سوز خسنکار خسته دور سوز جواب
دانامست نا فلدر اوچشم بیخواب

غمزه دزد فریبا دهدم داد ز لفدزد امان
تنده تیغ داغ ابتدر بیدادله دزد تیغ زبان

مست نازم چشم سوزانم کورنجه حفظ ایزد
برزم نوشش نوشش مبده نقل شیر بندر کباب

عکس روی آتشینش گر فتد شد رباخود
ساقیا شرم لب لعلش کلکونه در شراب

اشرف قابوسنی لاف تمدح بعد ازین
بر دعا قبل کنیم خلوص را وزره اولی تر مستجاب

که خزان گاهی بهار احکامی سورد کجه نا
کردش ایا مله بور وضه یرا نقلاب

چشم بختی کور مسون کلزار خشمنده خزان
غنچه اقبالی سورسون دائما خکم شباب

آستین همتی یوسل ایلسون زهب خاصه وعام
استانی دولتی اولسون ملاذ شیخ وشاب

میل قدرنکه فیانسون دیده حساد رهب
غزو رفعتکه آجلسون اول درد ولتهاب

شانکه ظاهر اولد چشمه بر روی نوزانی
فیاس ایلمه که برق طور در باسر سبحانی

نه روی ارایشی داغ دل فرات اسکندر
نه برق آتشی کبی دامنش ابر خضر شبانی

ندر ابا اوردی نا پاک اعجاز قدر نمی
کمال حسنیه رشک جمال ماه کنعانی

ندر اول برق برق قوه قدسیه می سلیم
تماشا سی بیر انسانه مدهوشی دجیرانی

باخود نور عذار غیرة اللهد ظهور ایتمش
باخود کیم غره غزار توفیقات ربانی

دکل روی درخشان اول دکل برق فروزان اول
مرصع سیفدر کیم کوزالور دیدار تابانی

زهی سیف کرانقیمت که بولسه خاز بحت
ویرر دنیا محصول کان وکنج رضوانی

مجلا تیغ جوهردار برق خاطف ابترش
غلاف ارای فوز ونصرت پیدا ویزهانی

نمایان قبضه سنده سوره فتح ایت نصرت
فروزان صیقلنده جوهر موج خراسانی

ظهور

ظهور بن طوب دوران تیغ بهرامی دو شرالدن
خود جن کورسه کر دوزخ محوادلو کوبال کیوانی

دکل قوس قزح تصویر بن انک کلک حرمنله
عطارد نقش ایدر زیبن ایکون الوان کردانی

بهار فرده سی دلمز هلالی زال کردونک
او سیف ساطعک دارنده در قدر قزلدانی

بدقدرت هزاران حده ثبیر دن کیسون
اکا بند نیام ایتمک نبت حبل امکانی

زمان رزمده زهراب و دور بزمده شکر
دو خاصیتله ممتاز ایتمش ایله صنع یزدانی

عدویه قانلو از دردوسنه ابر دریا بار
تعالی الله سیف جوهرین اصف ثانی

نه اصف صحن دیوانده هفت اقلیم پرادرنک
نه اصف توزک دامانده در مهر سلیمانی

نه اصف کهکشان کنز کمنده قهرمندی
نه اصف اسمان اندک سپند لطف واحسانی

نه اصف رستم جلاله توفیق خدا شمشیر
نه اصف جیب اقبالنده در الهام ربانی

نهشن صولت و رستم شجاعت مرتضا هیبت
زبان منقبت خاجیقران مسهر اب سلطانی

جهاندار مفخم صفشکاف غره پیکار
خداوند معظم سطوت افزار فرمانده

سرافراز فلک تمکین دعوشن اورنک وعدالتین
مهما زیفار انتظام عالم فانی

مشیر مشتری نویهر لشکر دار کشور گیر
وزیر جم سریر ارایش صدر جهانبانی

عمر یاشار افخم حضرت سردار اکرمکیم
الور لر قدر بلند بخ طالع نیخیر بلدانی

کرامت وایه سردار وهایونیا به اصفکیم
جباه قدسیانده فرشی ایلر انداز دیوانی

دلاور داور عالمطاع کار فرما کیم
فلک محکوم امریدر ملک منقاد فرمانی

یکانه شهسوار صحن دور انکیم نترلدر
صطبل خشمنده سطل ابدر مهر خشانی

غزا اندیشه صفدر جلاله الملک مظفر کیم
عدیل ذوالفقار مرتضا در تیغ برانی

قدر غرمنده بیش اهنکدر کز فضادوشت
ظفر زمنده بر سر هنکده نصرت نکهبانی

سبکجولان وچابکسندر ایام غوغاده
وفادار الوداخانجوادر هنکام شادانی

محیط قدر بنه نسبت زمین بر قطره ناچیز
فلاطون مجلس عقلنده برشکر ایجه خوان
دوام سلطنت خاصیت تمکنه موقوف
خیال آب شمشیر اویوندن فوج اعدایه
کمال عقلنی فرق ایتمکه مولانا ردمینک
آنی بیلمش که اول سردار اکرم آل عثمانک
ندامت عرض ایدر ایتدکلرندن مهب زمانده
اویوندن صبت عدلی فتنه یاولرنه کیم ارتق
زهی عادلکه ذاتی اولدی بیرایه خلقت
ابشتمش صبت حقانیت دنشریف عالیسن
کرم کیم ارغالم قیمت دربار همتدر
ستم کیم خانمانسوز نظام دین و دولتدر
علوشانی بالاتر دراول اسکندر اشتقا
نوله بال همایون دولوره استانده
تقال ایتمه لرایچون دیوان شوکتدن
مکر برجاه فوق العاده ایجاد ایلیوب اولت
اولور هرجندی برستم جدلکاه صولتده
دلیرانه جدالین کورسه کرنیزه ایله غلتر
هنرنمی بانده بلدنین اولنی تسخیر
بدانایی سرایت اول جهانه لاجمک
دکل ایران و توران قدرانده فرزندر

سپهر جاهنک عرشی برین برکهنه ایوانی
فریدون مطیع الطافنک برکاسه کرانی
نظام مملکت وابسته قانون عرفانی
هجوم و صولتی غازی اداقوندرشاه دورانی
سپهر شوکتنه شایسته کور درآل عثمانی
شکوهین بایدار ایلیه اولوب دستور انسانی
فلک دور ایلیوب برموفق دلخواه مسلمانی
فلک رؤیاده ایکن کورمزاولدی روی طغیانی
طوتوب اقرانی واز صفات عدل و احسانی
سپهر انصاف ایدوب وضع ایلیش اولیه میزانی
کف لطفنده ایلر اجتناز فیض بنانی
خیال تیغ قهرینه رانک بادی خزانی
تواضعه ایدرسه لطف ایدوب دارایی دورانی
هایوندرکه ایوان فلکدن شان و عنوانی
دکلر قابل تحسین خلق سطوت وشانی
بیان قدرینه برنده بولسون جاری امکانی
برارد و کیم اداستور مکرمدر قوماندانی
بنارد هیئتنه نیرم چاک ایدر خنجر کربانی
یرونه سوق جیش ایلر کوب افلاق و بغدانی
بتون فرمانبرایلر خطه ایران و تورانی
اولور غالب جهانه ضبط ایدر ایکله اکوانی

نمونه صولت شیرانه سن برکز قیاس ایت کیم
کاندن خیفدن حالا خدنک تیز پیکانی
چنانه طوزه فان سائر حد و طونه و بنده
بوزلدی جیش دشمن سیلدی تیغ غضبانی
جدلکاهانه تدبیر و جهانگیرانه رأینده
بیابان عدم اولدی عدونک راه اعیانی
قبلوب مال غزا افلیمنی هب ضرب دستیله
ندر روسیه کورسون کسر عهد و نقض پیمانی
دونتار جابوب لسه بادهمتنه قبضه
دونتار عدو البرز لیمان قهرمانی
اورنه حکمی جاریدر که وضع خفت و شدت
خالندن کوب تبدیل احوال اولسه فرمانی

ویررد کلمه طبع خسته به خاصیت لیمون
بیفاردی کلمه شکر حصن فولادی صلدانی

جمیع قطره ناچیز برشته بحر لطفندن
ابدوب کسب لطافت باصه برزر دشفقانی
برشته برشراره دوشه رستاخیز قهرندن
اولور غالبنه یران دوزخ باغ و بوستانی
کف جودندن السه رودریا بولور استغنا
بولور کنج کهر عالم حباب یوج مغزانی
اوتاغی برمعلا سایبان کیم اوج رفعتده
برابر شهپر سین اسمانه یار ارکانی
طاغین طاق عرشه عقل کل طوق رفاقلیر
برندر سدره دنی اول خیمه زرنار فوقانی
نکار و نقشی بک رنکین کیم کوسه کر بزاده
اکار بر چار مطبخ صیارد قصر نعمانی
ندر اول رخش چابک سیر دلکشی زیر رانده
خرام رفرفه غالب نیام سیر وجولانی
نثار سرعت سیرین خیاله السه برشاعر
هجوم واردانه تنک اولور اندیشه میدانی
براق برق رفتارانش فرروح وتندطوفانی
مصور روزکار دکوه پیکر موج طوفانی
سم زرینی رخسار یرین روبان کبی یاق
شعاع مهره نازایلر فروغ نعل تابانی

سپهر درخداوندا ظفر یاور خدمتدا
قهرمان فوزجوکانی
ایامیدان جنکک
کهاولمز که صحاری وغاده اول وثانی
سن اول یکتا سوار دشت هیجاوب لکن
نظیرک کورمدم کورم هزاران رادشجانی
نوادر سلف خاطرنه ندر بنم لیکن
مهابت غالبیت شکه وهیبی برزانی
شجاعت طبعکه مختص جلادت دانکه ملخصر

سکاحقه نویسد رلوا الحمد پیغمبر — که هر غوغاره کوسنه اک جهار[illegible]

نیا مندنه چکلر تیغ کشور کیرا جلالک — کلوب وقت حصا دخرمن فتح فراوانی

فضار نظمده ایلر نیجه فتحه لرانشا د — چکوب طبعم دخی شمشیر فلک کوهرانی

عجبمی فخر ایدرسم بنده دعوار نظمدله — یکانه آصفک مماز اولور الیت ثانوانی

بن اول نظم آور عصر مکه الفاظم بازاریه — کنار لوحه دائم قد سیمان عرش رحمانی

جهانکیر بیان صاحبقران عرصه عرفان — نظامی زمان فرزانه دشت سخندانی

سپهر فن سحرک ماهتاب دانش افروزی — جهان نظم وشعرک آفتاب حکمت افشانی

کلام مجت فطعیه رزبحث بلاغتده — که اعجاز بلیغی عاجز ایلر کمنه سنجانی

سوزم رکن جانی ناطقه شعار شعر مدر — عقیقی قیلدر دلخون خامه مک خون پرخانی

خمیر مدر مدار افرینش روح معنایه — ضمیر کلکمک بکر سخن مفتون وحیرانی

فناش نظمک اولنیه درکیم روز بازاری — کنوز در رومه هب کوهر فروشان صفاهانی

شکوه موکب اولر اکم اولسه جاذب رواج — اولور سرمهنک یالنک رکابم روح خاقانی

دکل فایده کارم بتون ایکار رنکیدر — اولونه بردر کمال حسن طبعم صبت خانی

دکر کونش سیاله درصهبای نابشم — که دیرلر کمنه بن نقلیدینه یاقوت رمانی

دماغ چاشنی سنجان نخفیفه دیر روانم — صفار مشرب طبع سلیسم ذوق روحانی

سخنکیم کوهر کنجینه وحی الهیدر — زبانمدر اوکنجک برطلسم کشف وجدانی

بیانکیم نوغ وس خجله کاه رازنده سیدر — دماغمدر انک مشاطه تزیین الوانی

غرابت بونده کیم بیک کنج معنی دار کمنده — یکا چون کور دیلر دنیا پرستان بردیلم نانی

حد دیر بوخه هب عالم ایدر ایلیم تسلیم — نیجه انکار ممکندر فروغ مهر رخشانی

بورنه افتدار ملیه بنه تیغ زبان حکمم — دوشور مم مایه تمکینه تندکار نادانی

بیلورکن رتبه ماهیت ادراکمی دنیا — عبث در فاله انکم غبر انکار حسودانی

بیدی جلیدر هیچ بوکلاف وکذاف ولمز — بن اوکرندم جهانه مسلک نظم آفرینانی

مسلسل طمطراق طرح داستانه طرزمله — صحیح نحکویا یه کوسترم اصول وقواعد سلمانی

فصاحتده مسلم نفر دانیدیکم اما — غزاله بویله اثبات ایلرم دعوار جهانی

اول انش مشرب آنت کوسنه نجه چین بنانی
بنا کرم الفان عشقنک هب صبر دسامانی

چمن آسا بهار جنه درمش نشه دیکر — لب لعلنده بارک سایه زلف پریشانی

برآهو درینی یا مال ایدرکیم راه عشقنده — دکنمز برغبار پایه بیک ناف جیرانی

ایلش جاریاغ جنه برتوغ شاهیدر — اوش وعشوه نک کلشنده رخسار خندانی

کهی خندان کهی کریان کهی نالان رهزار — دکلر بیک نسترن بوکلستانک غنچه لبانی

دعار حضرت ممدوحه باشله یلدیزین اشرف
بیتر لاف نموح کیم قصیده بویله بر بابانی

دم ودوران سوردب جمعیت سیر کوکبله — فلک اینده قیلدیجه چراغ خاوریانی

اولهٔ اقبالیه عمر سرمد دولتی ممتد — بوله فوت زمانده جاودانک زیب عنوانی

شهنشاه جهان ناموس آصف سیف اجلالن
ظهیر ملکی اولسون حشمه دک سردار زمانی

شهنشاه جهان عبد المجید کز بخت بیداری — نکین حکمه رام ایدی هفت اقلیم دامادی

علو طالعدن باور النفاتدن — همیت عسکرنده رد نمادر نصرت یاری

ایکی خطه برار دوسوق ایدوب آنی تعلیمه — کورندر فوت شاه سنه زقدرت یاری

نه ممکن فارسه طوعرمن بویله حرب ایتمز اردو — خیالندن دخی تیرزه طوندی جیش کفاری

معلم برخمات اراو تعلیم مکلکیم — اصول حربه برفانوندر هر شکل هموار

زهی تعلیمکیم دهشت فزای فضل اولدیر — نمایان اولدی هر شکنده بوزیک صنع ستاری

سواری یله طوغری دیاده وصف بصف قول — فزونتر اویله کیم طوندی کوزاره مزاحمت دشمن

کبکه بلده کاهی طایه لرده آتش اولدقجه — کمال دهشتی طور اردی الخی چرخ دوارک

شعاع دناب قلن اینه فلک فرط سرندن — سرشک حیرت اولدی دیده خورشید دنیا جاری

کورنجه بنده اول تعلیمی حقا بوصورتله — فروغی قیلدی کریان جوش حیرت چشم خونباری

ندانم شکلی پنهان دنجاوز رسمی ظاهر ده — زهی تدبیر استحکام وسوق لجبش جاری

مدار فوز در آتشلی تعلیم اولدی یک رغنا ۱۲۶۹ — بوتاریخله کوهر سنه قیلدم سلک اشعاری

بیوک آتشلی تعلیم اولدی فیروز دیلیدم ۱۲۶۹ — عجبمی فال خیر ایتسم بوتاریخ کوهر باری

تعالی الله نه اردو در اول اردوی همایونکیم — عمر پاشا صفدر در مشیر فوز پیکاری

مشیر اما نظیر کلمانش دنیا یه بهم کلمز — وزیر اما که مغبوط دولدر جمله اطواری

مشیر اما اولوندر تیغ قهری فوج اعدایه — وزیر اما فوزندر تاب خشمی بیخ ازاری

مشیر اما که عدلیه نظام الملکه سرمایه — وزیر اما که لطفیه رجمیع عاله جاری

مشیر اما مثالینه نادر عبد ناچیزی — وزیر اما جهانه نقیمت شرفدر حسن انظاری

دلیر یکه تاز صحن تعلیمخانه اجلال — خدیو فهرمان فرزانه میدان کراری

جهان غزو جاهک ماهتاب عالم افروزی — سپهر اقتدارک آفتاب سطوت انواری

زهان دوستانه تبسکر در خانه لطفی — لب اعدایه زهراب اجلدر تیغ خونخواری

کمال عدلیه سرمایه اسایش اقلیم — بدنا بیدیه دل اهلیمان هر امر دشواری

بنون افاقی تسخیر ایچمکدر شاه دوراندن — بوندن بیرات عالمکیر اولمز هر لحظه افکاری

ظفر غرمنده یه پیش اینک اولوالبت بر اردیکیم — اودستور سپهجولان اقتدر قومانداری

بوعهر سطوتک ایلدرم خولیا پنجه قهرین — جهد خواهانک عقلی اولیدر ذره مقداری

علو همتدن سایه شیرانه سندندر — صفوف عسکره بوالنفات ولطف خنکاری

نوله خط همایون ایله تلطیف ایلسه هر بار — بوار دوده مشیر ایتمش اوپاشای جهانداری

جهانقوای عالم دار کشور کشا در کیم — سمند خشمنه یامال اولور دشت جدالکاری

علوشانی سپهر ایت سپهسالار دورانک — بودستور مظفر در کانوفیق آثاری

سپهسالار جهانیه مشیر فوز سرمایه — اودرخ دولتک مهری بوماه سطوت انواری

ندر اول قامت موزون دنول کیمی ایت بازیده — ندر اول جنبش ایلدوندر اول تیز رفتاری

بر رخساره خوبان کیمی اولمز آتشین همال — بر لعل لب جانان کیمی کاکون ومیکاری

بر سر روح مصور بر یسی روح مجسمدر — بر یسی سائق دولت بر یسی اقبال رهواری

خدیو کامکارا اصف ممتاز دجمشدا

اباشاه جهانک فهرمان دستور مختاری

وجودا کر سکه افتخار ایتسون شه اوران — کیسنس سلطنت دیوانک سر صف دسرداری

شجاعت غالبیت جوهر ذاتکده خنم اولمش — کلامکدن کنایت فن حربک جلد وطوماری

سنانک اوصاف تکک اجمال تحریرنده عاجزدر — نه دکلو قبضه ابرامه السه م تکک سحاری

قولک اشرف رکاب ظفر یکه نقدیه شرم البر

دعار دولتک زین ایتمیدی ذیل کفتاری

وجودک پادشاه عاله باغشلیوب یزدان — کورنسون سایه سیکده هیچ دم نصرت آثاری

اولورا ولماز سخن شایان سمع خرده دان اولماز — طنین بایدی بر کونه معنی مستبان اولماز

صور لماز مرد کامل سوق بایسته جا بلدن — زر محبوب محتاج محک امتحان اولماز

خیال خامه دیمیازه افکارکان ارتق — دیمکیم مبهوت کلیوبم اول سرور دان اولماز

بر بر محوا ولور اول آفتاب دور جسته — ابد تجه مهر طلعت چخده انجم عیان اولماز

زلال نظمی توصیف استرفند مکرر — اولورشاعر ولیک اشرف کبی شیرین زبان اولماز

قدرده دارب برادرم اولور البت شیر اما — عمر بایش کبی هم کاردان هم قهرمان اولماز

جهاندن کوسنه بر مقله عالم دشت صولنده — مشیر انسان اولور لیکن شه یلمان اولماز

خداوند ظفر پیکر خدیوینده پرور کیم — زلال لطف واحسانده یوی امثال اولماز

جهانکیر وجهاندار ومشیر فوز یاور کیم — بد تأیید واجلالی کبی کیهنسان اولماز

شجاعت هیبت ونصرت بسالت جوهر تیغی — نجه اول رستم دارا حشم حیدر نوان اولماز

مجر دهمنیدر دشمنه بوغالبسیز — بیر بهمیدر هله بویابده قطعا کمان اولماز

وجودی افتخار سلطنت حامی دولتدر — که میدان جلده بویله بر صاحبقران اولماز

شهنشاه جهانك فعلری غازی زور بازوسی — نصل اول صفدك دورنده عالمشاه وان اولماز

شه دورانه زائك خون وتوفیق الیدر — بو رتبه اشكارا مدار ب مستعان اولماز

هزار اردویه برانك هجومی نار مار ایلر — بوكونه فاتح صاحبجلادت بر زمان اولماز

اوتوز بیك دشمنی هزم ایدن اوج طابور عسكرله — هله اولمشیدر عالمده جنك طوغره فان اولماز

هزار اندر هزار اثار وار دركار فارق العاده — جهانك محصل قابل عد وبیان اولماز

جهانك یك درم الدم كرجه بن تیغ زبانمله — انك شمشیر لیكن فاتح فتح جهان اولماز

سرایا هفت اقلیمی قریبا ضبط ایدوب بیلرسه — اراراقلیم دیكر لیك بر خارج مكان اولماز

تعالی الله زهی صفدر كه صیت اقتدارندن — جهان اسوده ملك سطوتنده پاسبان اولماز

قیام حشره دك دولتده زائك بر دوام اولسون

عباد الله جون بوندن بیوك كهف الامان اولماز

شمع محراب امامت در حسین کربلا — منبر افروز خطابت در حسین کربلا
شعله مشکات فطرت در حسین کربلا — شمس ایوان حقیقت در حسین کربلا
نازنین رب غزت در حسین کربلا
سید شبان جنت در حسین کربلا

بحر جمت در محمد ابراهیم اندر علی — مهر حکمت در محمد ماه غزاندر علی
فخر عالم در محمد شاه مردان در علی — جوهر جان در محمد نور ایمان در علی
ورد گلزار نبوت در حسین کربلا
بلبل باغ وصایت در حسین کربلا

دست اعدا در پی هلاهل نوشش شتابند در حسن — داغ بر دل بر شهید مکر دشمن در حسن
حسن خلق و حسن سیرت ابا عبد در حسن — نور چشم فاطمه محبوب ذریت در حسن
نخبه شاه ولایت در حسین کربلا
وارث نقد سخاوت در حسین کربلا

مطلع شمس المعالی در علی زین العبا — منبع لطف و مراحم در علی زین العبا
فخر اصحاب معالی در علی زین العبا — جامع خلق مکارم در علی زین العبا
قدوه اهل سیادت در حسین کربلا
مبدأ فیض شرافت در حسین کربلا

باقر علم حقیقت حضرت باقر که حق — خضر ابله ذات شریفش ایمن در رهم سبق
نه فلک مجموعه وصفنده کویا بر ورق — سابع سبع المثانی در بحکم متفق
حارس حصن شریعت در حسین کربلا
یادگار کس طریقت در حسین کربلا

نقد موروث نبوت در کمال جعفری — مظهر اللطف فخر در خصال جعفری
لطف حضرت را جها در بمثال جعفری — قبله سر خیل ائمه امثال جعفری
مسند ارای خلافت در حسین کربلا
صدر پیرای کرامت در حسین کربلا

کاظم غیظ الاعادی موسی موسی شیم — دست بیضا مکارم شاه ذی جشم
شعله طور تجلی ایمن ارای حکم — نور مصباح سعادت راه ذات محتشم
صیقل مرات قدرت در حسین کربلا
رونق دور نبوت در حسین کربلا

آفتاب اوج حکمت در علی موسی رضا — ماهتاب برج وحدت در علی موسی رضا
ذائق زهر اب محنت در علی موسی رضا — مبتلای کرب و غربت در علی موسی رضا
کوبر جوکان فلاکت در حسین کربلا
سرزش دیدا بانت در حسین کربلا

پادشاه اتقیا در ذات والا بی نقی — در بحر اصطفا در ذات والا بی نقی
صبح نوروز هدا در ذات والا بی نقی — میوه نخل رضا در ذات والا بی نقی
سبز بوستان سعادت در حسین کربلا
سرو باغ خاتمیت در حسین کربلا

عاشر اثنی عشر شاه سرامد در نقی — معشر اسلامه هادی مؤید در نقی
عروه وثقای امت قطب امجد در نقی — رونق بازوی یمین شرع احمد در نقی
معنی لفظ عبد الله در حسین کربلا
لفظ معنی آرا مارت در حسین کربلا

قبلهٔ حاجت روا نس و جانم باب عسکری ✻ سر بسر جند ملائک در رکاب عسکری
بسته در تأثیر شمشیر جواب عسکری ✻ سیف مسلول شریعت در جناب عسکری

جوهر تیغ جلادت در حسین کربلا
صفدر صحن شجاعت در حسین کربلا

قطب افلاک هدا در مهدی صاحب زمان ✻ زبدهٔ آل عبا در مهدی صاحب زمان
سرّ پاک مصطفا در مهدی صاحب زمان ✻ هادی راه رضا در مهدی صاحب زمان

رهبر نهج هدایت در حسین کربلا
سائق سمت رشادت در حسین کربلا

گرچه اول شهر که بر با نمک گل سر پنید ✻ جمله سی هب بر سپهرک انجم در پنید
بر نهالک بی نفاوت میوهٔ نوشیر پنید ✻ هر بر ملک بفانک شاه بر تمکنید

نور چشم اهل سنت در حسین کربلا
قرهٔ اعیان امت در حسین کربلا

اولهٔ سر دادهٔ حب و ولای خاندان ✻ حمد سرا بلدم کسب حیات جاودان
کاظما اولسم نوله رخسوده باب امان ✻ اشرف اسا ایلیوب بو مطلعی ورد زبان

ملجا ارباب حاجت در حسین کربلا
شافع روز جزا مت در حسین کربلا

قانم ایجی جانی المفدی استغنا قیلان
برکوزلیت دیرکور دیرکوز بنی موتا قیلان

ماجرای عشق آخر هیچ کوز باسلره
قیلمش اجرا بیک کوزل بو عادتی اجرا قیلان

سن صاحی لیلا یه مفتونم جنونده دولنم
هی نه غافلمش من اواره یی شیدا قیلان

بنده قدرت سنده شفقت بوفکه عالم عرضایده م
حکمامش سودایی عاجز سنی خودرا قیلان

میوه وصلکدن اوسنون هیچ بوقدر مطلبم
بختم اما پست قیلمش قامتک بالا قیلان

هیچ در بیعار ایدی لیکن سبب اغیار در
اشرفا للدن بولسون بنی رسوا قیلان

مردکان زهر عصیانی دم پرسوزده
حضرت سانی کوثر دن بنوزی احیا قیلان

زخمت ایتمش زخمه اندیشه امدادایدن
چاره بولسون بنی دلخون سنی جلادایدن

آله ایدن بیوجودانی پریشان ایلیوب
ارجفاجوشانه وشش صد چاک اولوریبه ادایدن

جستجوسی برهوادر مرغ دل مخلص ارار
وارمیدر دام بلادن کیم دسن ازادایدن

هیچ اومولمز کن بنی اغیار ایله دربادن
هی نه ظالمدر کشی بی کور دیکندن یادایدن

جوره کلز رنجنده تحمل بهتر
راز عشقی فاش ایدر بلبل کبی فریادایدن

دردحسرت طاقتک طاق ایتمش ایلیوب
بوقدر ایچاره اشرف حالک استفساد ایدن

چخه باشن اکمز جهانک وارین الزیوله
خاک اولوب باب علیده کب استعداد ایدن

بنکه کریانم کوکل سویاک که خندان اولسون
بن چکر خونم کنهدر خلق شادان اولسون

بادایه وب زلف سیاهک غلزم راه آه
بادا ولان سنده نیچه بربادهجران اولسون

خونم اولکیم فرنکدن اریری سینه م کبی
کندک احبا قیلیونک برفاک دیران اولسون

اکلامز دیکر علاج البرطبیب روزکار
سینه ده بیک پاره دارفورقم عمان اولسون

بارصوغرآب بیقین تشنه یم بن قتله
عاشق اولدر مرغ ماجو در آب حیوان اولسون

آه دودیله سرغ المدن بنی کافر قیب
کوزلرم قان دوکسون قاعلمی کریان اولسون

محتب اخر کریبانن طونوب رسوا قیلار
کیمسه بوبیخانه ده الوده دامان اولسون

دیکسون جانا صباطره کبه باشدن جیقوب
مبتلای حالی زلفک تک پریشان اولسون

سینه ده برزخم جلد یکیم نظیرین کورمدم
بوخه ار آهونکاهم داغ مزکان اولسون

خسته نومیدم درکاه اشرف کیم اکا
جانین اورکونکدن ارزان تلاف درمان اولسون

نسبت دیرمزاکا هیچ ایت لاتقنطوا
باب جیدن کشی نومید احسان اولسون

وصلت کوزل اندیشه هجران بهتر
ار یه کیچ کوندن غم دوران بهتر

زخم اوسنه زخم آچمه انوب تیر نکاهک
ناوک سنک ارقاشیه کمان جان بهتر

لعلندن اوسوغک بله کلبوس اله مزار
هیچ کمسه یه دیرمم لب جانان بهتر

ترک ایتدیره فرسک بکاس عشقی رقیبا
دیرمم سکا بن نافله ایمان بهتر

اندیشه دنیا غم عقبا سنک اولسون
صوفی بله میخانه غوغان بهتر

سودا ایله باشن اصفی الان صاغ عشقم
اشرف بوخرابانده میدان بهتر

المنه سرکه علی عسکر یم بن
اثر شرف شاه شهیدان بهتر

جانه قصدک وارسه جانا بن سکا جانداده یم
اشنه بوسنوم اشنه بنیک قتله اماده یم

افتابم طلعت ایتمز نه قره کوندر یکا
بیله بزم دوشکونم پرتو نخال براقماده یم

قبله حاجت قبله دن فاشرک محرابنی
نازنینم مسجد کلفه سجاده یم

زانکه جان رشته سی در سن اودر دام اجل
سن دکر خودلیاده شوخم بن دکر سوداده یم

بن اباغله طوتدم باشن اوروب میخانه یه
بوسن ایله نی لبلرک ساقی سیراده یم

یار تخت وحشتم شهر جنوندر اشرفا
قیس وفتنم امتحان عقلدن ازاده یم

بوندن اعلاغ ورفعتی اولور دار بنده
حیدر یم بنده ناچیز حیدر زاده یم

دردمهلک یک بمان حال تباهم الامان
از طبیبم چاره قیل سنسن پناهم الامان

شام غمده تا یکی یه چهره دوران بکا
روز دل سندندر ای کون یوزلی ماهم الامان

می صورساقی بکا لیک ایچه یکم زهر ایدر
هجر جانان تیغ قیلدی بزمکاهم الامان

وصلتنده هجر دن پیش اینمدم داهم یوکیم
یارغفو ایتمز سه مشکلدر کناهم الامان

صبح امیدم شب تاریک یاس ایله مدام
بی اماندر اشرفا بخت سیاهم الامان

یار بیلمز درد می اغیار صورمز حالمی
چاره کیمدن استیم یارب خوب احوالمی

نور عینم جانم غلیوب خونجکر دن رم اورر
قانلو باشم ازبرابنمش شرح مافی البالمی

خوفم انجق حسرتکدر صانه کیم وهم اجل
جان درمکده سکا جانا کوروب اهمالمی

بن انی جان اوخنه جکدم ولی جانان دیمش
سینه یه جکسون بنوز غاشقلرم تمثالمی

جوهر دانشه اشرف اولقدر کیم قیمتم
درمکه قادر دکل چرخ اجوت دلالمی

سجده کاه عشق قبلمش قبله ابروسنی
کعبه حسن اینمش اربت کیسوه کیسوسنی

سن نه افت اولدیکه بیلمز سن اشوب جان
سوزه چشمک کورسون مفتون اولور اهوسنی

فاصه قدر نکه دیوان ملاحندن کلوب
صدر ناز دنخونه چکمش خط دلجوسنی

بن نه یایدم کوزاوجیله برنظاره م چوق کورمز
یاره تعریف استمز معلوددر مافی الضمیر

یاره غمزه بندک سنی ارغمزه جادوسنی
اشرفا سباح عشق اولدم دیوب یاهوسنی

موسمنده اجیلوب ارزان ایدر کلبوسنی
کولدیرر کاهی اوغنچیم غاشق ماتوسنی

صاقلدم عطرمثام ایتمک ایچون اول افتک
طوپلیوب مرآت اوکوندن ریزه ریزه کیسوسنی

بوالعجب رسوالغم نصیب ایدر بی دردلر
دردزفرقت هیچ قورمز عاشقک ناموسنی

دیر عشقه محرم اولمز صوفی صورتپرست
کیم انکه پیرمغان انجق جلا رنا قوسنی

سیل دوشن اینجق فرکانک دوکر لعل مذاب
یادقیلسم اشرفا یارک خط دلجوسنی

قان ایچر یک چشم جلاده مذاقلدرسنک
عاشق اولدیرمک ذرا لم یک مراقلدرسنک

جور چکمکدن نه جانا اولمک ایستر بنکا
نیتیم خوف اجل وهم فراقلدرسنک

سینه وبردم دهر رای افت چرخ قاتی ایله
اغلادن بهردم دوچشمم اشتیاقلدرسنک

حور سن غوش ملاحندر مفاتک ریزی
منتار سدره جان کوهنه طاقلدرسنک

اشرفا برکره حالن صورمدک انصاف قیل
از طبیبم زهرناک افترافلدرسنک

SERMET ÇİFTER
YAPI KREDİ
ARAŞTIRMA KÜTÜPHANESİ

بن نه حاجت ایلیم تفصیل مافی الباطنی — شرحه سینه م اچوبدر قصه اجمالی
نیلدر ظرف صبا سیر ایله قد دالمی — چهره زرد مده کوز هردم سرشک آلمی

اول کل رعنا یه بورنک ایله بیلدر حالمی

طاقتم کسدی فراقنده آه تنسم نیلسم — تنده بیک داغ نحسر دله بیک زخم الم
خاکیا کیم نالم برشمه بارگاه دم — تاکه سردم باصه باشم اوزره کاهی برقدم

ارمصور رهگذار اوزره جک تمثالمی

جان ویروب جانان قزاغمقدر بنوی کارم بنم — جان اوزده باره لردر نقش دیوارم بنم
بوقلقدر بوفنا ملکنده هب وارم بنم — ارفلک بوقدر لباس فقر دن عارم بنم

اطلسکدن کوزمشم اوستون محفر شالمی

قوریغ اوزحاله برآه آتشبارایده م — اودایده وب چوخلک برین دنیایی محشروارایده م
زلف اوجندن چکه کیم بخشلر اشعارایده یم — ارخوش اول کیم عشق حرفن بردخی تکرارایده م

حشر دیوانده کوزکج نامه اعمالمی

بن صانوردم دوستلر عالم حکایت ایلیز — درایدم دشمنلرم البت حمایت ایلیز
دردایله فان بوتدیکم کم روایت ایلیز — هیچ کیم بوقدرکه نالمدن شکایت ایلیز

شکر کیم عرض ایلین چوقدر سکا احوالمی

نوخط مشکینکه یک نقد سامانم ویرم — هب سنکدر ملک فرمان ایله سلطانم ویرم
جانمه منت قبول ایلرسک ایمانم ویرم — بنیم اولدرکه رخسارک کوروب جانم ویرم

مصحف رخسارایله قبل کل مبارک فالمی

کعبه روی نگارمدن فلک قبلدر جدا — شکر ایلرلر دارالسلامم واقعا
شکر کیم جان لوحنه تصویرین الدم آشنا — صبح وشام اول قبله ابرو برابردر بکا

ارفضولی نکر کوزدن صاقلسون اقبالمی

اولسون دشمنلرک مفتون ومبالک سنک — اوزکه بردم بلادر جین فرخالک سنک
جان بافتنه کلوب کچدیره وسالک سنک — قیلدرز لفلک تنک پریشان حالمی خالک سنک

برکون ارپیدر دصور مازسک نذر خالک سنک

اعتبار بادر سلطان عشقک پایه سی — اعتبار ایتمز سه بارشک نهاندر دایه سی
قالمدر خاک رهندن زیده ده سرمایه سی — کندن باشکدن کوکل اولسه ردفکر سایه سی

اغلمه کیم اوباره تبدیل اولدر افلاک سنک

رشک زلفک اولره بافدی وجودین عنبرک — هرکورن اولمز بیچه حیران حسن بیکرک
کل چشمم ایتمز دم ارایش ایچون خاک ارک — زینت ایچون جسم دیوارنه قیلدردم برک

چکمه دیدی عشق جان لوحنده نمثالک سنک

چکمه هیچ نازوادا تیغین بنی اولدیرمکه — حمله قیل جانا بلا تیغین بنی اولدیرمکه
لیکن اورفرسک قضا تیغین بنی اولدیرمکه — تیز چکمزسک جفا تیغین بنی اولدیرمکه

اولدیرر هرکون بنی اخر بوایهاالک سنک

نور نظاره کدر دیدار چشمک تاب وزین — لاله دلخونر کوروب جسمده بیکانک برین
نور عینم جانه ایشلنکده مژکان تشنه بین — غرق خوناب جکر قیلمز کوزم مردملرین

ارزدی خال مشکین ورخ الک سنک

قید سرکزمه بوایلده زینهار ارمرغ دل — غفل صیادلر اولور برکون شکار ارمرغ دل
باغله باشک طره دلداره وارمرغ دل — دامکاه عشقکدن طوت برکنار ارمرغ دل

صندی سنک ملامتی بردیاک سنک

زلفکک هرتاریته بالله بیک جان باغلنور — اقدیم تاب بیچک کوردین دل باصلنور
باشی اچیق دربوزه کزارکیم کورن اشرف صانور — سایه وش چوقدن فضولی خاکیک باصلنور

اول صید ایلین که برکون اوله یا مالک سنک

کولدی هیچ زمانکده دل ناشادم — دامن لطفکه بهوده دراسته دادم
چوخه عکس ایتدردی ولوله صدادم — صورمدک حالمی کوشش ایلمدک فریادم

بوتغافل ندرای شوخ جفا معتادم

نه قیامت قوپارراه اوزلف سیهک — قتل عام ایلدی باسه بلاکونکهک
بنی سن بیقدک ایدوب هجرکش برکهک — ملکن اعمار درا املی یادشهک

بوتغافل ندرای شوخ جفا معتادم

نه رواهمدم وهمبزمک ایدوب اغیاری — قبله سن رشک ایله بیتاب دل ناچاری
کوره مم غمزه مستکده وفاآثاری — راضیم برغضب الودنگاه ایت باری

بوتغافل ندرای شوخ جفا معتادم

هجرچکدیره ده نک جورکیب ایله — سن بهان لایق رحم اولدیغم اقرار ایله
زهر بیداد کایله دردمه تیمار ایله — لطفدن کچدم امان قاتلم ازار ایله

بوتغافل ندرای شوخ جفا معتادم

کرچه عشقه جفا ملزم ایسکدر — ناز ونخوت بیلورم مشرب تمکینکدر
فتنه شهره سب طره پرچینکدر — اشرفه رحمت ایت عاشق زخمینکدر

بوتغافل ندرای شوخ جفا معتادم

۲

صبح وشام ایلرایکن بارایله طرح الفت — روزکارایندی بنی آه دوچار غربت
شمدی ریب الحزن اولدی بکا جار غربت — نائل وصلت اولورسم بودراسلم صورت

جانم جانانه ویره م کورمیم نک فرقت
یک بمان افت ایمش آه بلای حسرت

وصله زحمت اغیاره دکلکن قائل — دردهجرانه طولدمکه دواسی مشکل
جانم جانانه وفضله ویرندر عاقل — اولمه بن رقیبت دیداری اولورسه قابل

جانم جانانه ویره م کورمیم نک فرقت
یک بمان افت ایمش آه بلای حسرت

افزان اینزایدر خاطره هیچ خطور — سرنوشته مکر کیم قدرایمش مسطور
جکرم پاره لدی صاعقه وش ایتدی ظهور — عهدم اولدرکه جالیله اولورسم مسرور

جانم جانانه ویره م کورمیم نک فرقت
یک بمان افت ایمش آه بلای حسرت

مذهب عشقده جائز دکل امافریاد — دادطالعدن امان دست فلکدن صدداد
طالعم سینه می هرپاره ایده جکه یاد — چرخ ظلمدن ایله باکه فراق معتاد

جانم جانانه ویره م کورمیم نک فرقت
یک بمان افت ایمش آه بلای حسرت

اولقدر دشمن جاندرکه بنی چرخ غنیدر — قورقرم برکون ایدرتیغ قضا ایله شهید
وهم اولدرکه قالور حسرته حصول امید — کوزکورسم یله برصاع قالوب کرچه بعید

جانم جانانه ویره م کورمیم نک فرقت
یک بمان افت ایمش آه بلای حسرت

ذوق نظاره سی ایلرسکرانم سکر — وایتمین عمرده بوقدرسه بنی یارم اکر
لبیک اولمزکه بولطفی ایده اول نازپرور — نذر قیلدیمکه ملاقات ایده بیلسم بوسفر

جانم جانانه ویره م کورمیم نک فرقت
یک بمان افت ایمش آه بلای حسرت

برنفس کورمسم ارام ایده م ترکین یاری — بخت کوسترد یکانه فرقه اشواری
عالمی بیله کهی ویرسه سلی یاری — خسته فرقنک اولمزسه نه کوچ غمخواری

جانم جانانه ویره م کورمیم نک فرقت
یک بمان افت ایمش آه بلای حسرت

وصله زحمت اغیاره دکلکن قائل — دردهجرانه طولدمکه دواسی مشکل
جانم جانانه وفضله ویرندر عاقل — اولمه بن رقیبت دیداری اولورسه قابل

جانم جانانه ویره م کورمیم نک فرقت
یک بمان افت ایمش آه بلای حسرت

افزان اینزایدر خاطره هیچ خطور — سرنوشته مکر کیم قدرایمش مسطور
جکرم پاره لدی صاعقه وش ایتدی ظهور — عهدم اولدرکه جالیله اولورسم مسرور

جانم جانانه ویره م کورمیم نک فرقت
یک بمان افت ایمش آه بلای حسرت

مذهب عشقده جائز دکل امافریاد — دادطالعدن امان دست فلکدن صدداد
طالعم سینه می هرپاره ایده جکه یاد — چرخ ظلمدن ایله باکه فراق معتاد

جانم جانانه ویره م کورمیم نک فرقت
یک بمان افت ایمش آه بلای حسرت

اولقدر دشمن جاندرکه بنی چرخ غنیدر — قورقرم برکون ایدرتیغ قضا ایله شهید
وهم اولدرکه قالور حسرته حصول امید — کوزکورسم یله برصاع قالوب کرچه بعید

جانم جانانه ویره م کورمیم نک فرقت
یک بمان افت ایمش آه بلای حسرت

ذوق نظاره سی ایلرسکرانم سکر — وایتمین عمرده بوقدرسه بنی یارم اکر
لبیک اولمزکه بولطفی ایده اول نازپرور — نذر قیلدیمکه ملاقات ایده بیلسم بوسفر

جانم جانانه ویره م کورمیم نک فرقت
یک بمان افت ایمش آه بلای حسرت

حاش لله دیمم اول روح روان ظالمدر — عاجزم شکر وفاسنده خدا عالمدر
ابتلای غم دوران بنم اقبالمدر — حکمه یکم چله بنون صدقه ا یهالمدر

جانم جانانه ویره م کور میم نک فرقت
یک بمان افت ایمش آه بلای حسرت

طعمه قیلمز سه بنی تیغ دوابر ولر بنه — ایچه یم زهر اجل باده گلگون پر بنه
باغلیوب ایکی ابا غم طوره یم محضر بنه — بو بنی کند والمله اوره یم خنجر بنه

جانم جانانه ویره م کور میم نک فرقت
یک بمان افت ایمش آه بلای حسرت

جانم المز اکر ناله وافغان ایده یم — آهم ابنمز سه اثر چاک کریبان ایده یم
فاتلو باشم ایله دامانی آل فان ایده یم — النفا تیله قزاندم اکا ارزان ایده یم

جانم جانانه ویره م کور میم نک فرقت
یک بمان افت ایمش آه بلای حسرت

نه صفا عاشقه زانور جیبنده وفات — اب حیات ایمش افتاده لره اب حیات
بیلدم اما که نه چاره دم وصلت بهمات — اشر فا ممکن اولور ایسه وصول ما فات

جانم جانانه ویره م کور میم نک فرقت
یک بمان افت ایمش آه بلای حسرت

کربلا وقعه سیدر داغ درون عشاق — خونم اولدا ایله الفانه بو یاندر افاق
انلره موهبه حب وطن در بو فراق — بنده جانم ویرنه ویرمکه اولدم مشتاق

جانم جانانه ویره م کور میم نک فرقت
یک بمان افت ایمش آه بلای حسرت

داغ عشقکه کوزم لاله ستانه رکو کلم — چشم خونریزک اوجنه طوله فانه رکو کلم
کوزه بر مفیچه هم قلب دلور هم مجروح — تیز در دارو شفا دنده یانه رکو کلم
حال وفالیه چیقه مز دائره دلبرلرن — ملک دلمیچ بنون وقف بانه رکو کلم
مه دار فاشیه کان رخنه ازار کدن — ناوک خشکه هر بارش اندر کو کلم
لاف کثرت ایده مز هیچ خیالم نقصه — بحث وحدتده سراز اد کاندر کو کلم
اشر فا جوهری سوق معانی یم بن — جنس نظم ودر اشعاره دکاندر کو کلم
سه فدا ایره ناجی تولایم بن — باب حیدر ده جبینم ایماندر کو کلم

زلف خمدر خم ابله عقده سودا جوزیلور — چین ابرو ابله جمعیت خاطر بوزیلور
باده مم دیده بیمار که ارمست نکاه — خسته نازدر اول ملکه نظر ایزیلور
کور بنور دام اجل عاشقه ار شوخ نازم — مرغ دل صیده نه شهباز نکاه یوزیلور
ویره ده شوق طرب غلغله میخانه ده — ساقیا بزم صفا نیله مکمل اوزیلور
قیله جادو قلمم نظمه غریبت اشرف — کنج معنی اجیلور تیز طلسم بوزیلور

قیمت عرفانیست ابلر فراور وزکار — برزبانده عارفه دارو شفا در وزکار
تا بکی وضع مخالف خرمن امیده — برنفس اولماز می ابا اطرار وزکار
حدت اشک اولور برزهوای سرد ابله — هیچ عاشقه اولور می خمار در وزکار
فنده بولسون فلک دل کرای محنت زده — تنده خورد ارنار اکسلمز غبار در وزکار
نقد عمر ریجار سوز دهر ده قیله بها — بادر افلاس عالمدر کسار در وزکار
اشر فا مقصوره عشقه طرزون چیکه در — سینه می صد چاک قیلمقده مزار در وزکار
اول سلیمان کبیم علی عرش ولایت بخشدر — شانه کمتر کرامت انتظار در وزکار

نظیرهٔ جازم

بسکه در آیینه عالمنماسی کو کلمک — سر الهامات حقه ندر جلاسی کو کلمک
النفات ایتمز سکا بیگانه سن سن ای سرور — غمدا انجق همنشین واشناسی کو کلمک
فیلسوف اولسه عجبمی فرق ما بینده — کیم سودا در فریب روشناسی کو کلمک
رشک عالمسوز پرفیض المش اما غالبا — آفتاب عشقه ندر انجلاسی کو کلمک
قصهٔ سودا حبیقهب فالف اللیله ده — سورهٔ واللیله ندر اقتباسی کو کلمک
خانهٔ آتش جار سوانش سمندر می عجب — سوزش همواردر فتوت وغداسی کو کلمک
اندرون نیمارینه مشروط بافید حیات — کشور تجریده ملحقدر قضاسی کو کلمک
اربعینی واپسین دورانه رک محمد اولور — خلوتنیلر مسکیدر انزواسی کو کلمک
جازم تحریره اشرف کوستر رنقد خلوص — وارث تنظیره طوردا داسی کو کلمک
عرق جانمدن نکلور هب دغوی خوی حسین — شهر ماغمدر قضا کربلاسی کو کلمک

دیگر نظیرهٔ جازم

عاشقم قندیل سودا در دل روشن بکا — محزن غمدن دیر هر کون قضا روغن بکا
بی وجودم ایله کیم بار کران در جسمه — سینه زار خونبادن اولسه پیراهن بکا
لاابالی رندیمخوارم املدن ساده یم — کوشهٔ خمخانه بیدر دلنشین مسکن بکا
جرأت نظاره ممکنمی اوخوز یر افکنه — کوستر تیغ تغافل غمزهٔ پرفن بکا
نیلسون عشق تقسیم فرحناکی دیو — سوز دلدن بسته زار اهنگ ایدر بیزن بکا
رستم سربازم اشرف غزه اشعاره — کلک طبعم بیدر اندیشه در جوشن بکا
استان حیدرک پرورده احسانیم — حق تصیبم ویرمش اول باب مقدسدن بکا

صورتن کورمک اکل مقصود هیچ اینه دن — مشق سحر ایلر او کافر غمزه بر کینه دن
چاره سی واردر وصالندر طبیبم نافله — دیرمه زحمت اکلامز سن هیچ زخم سینه دن
کاله زرباف دیر مزخرف زاغ اوده — حرمت درویش ارنار خرقه پشمینه دن

باد کار حمدایتسون بزمه نقل ماجرا — دور جام اولسون بوکون ساقی می دوشینه دن
اشتر فانوسیه وصل اولدم هجران کچر — کچمز اول نورس فدانم عاشق دیرینه دن

نظیرهٔ میرحالت افتخار اردوی اطوله

اشنا درحرم عشقده هرحاله فدح — بارد وهمدم اولهلی راح کهنه فدح
ساقی بزمک ایاغن اوبرم صانه زهی — بذل ابدرهب بکا باقوته سیاله فدح
یاره تکلیف وصال اینجه ده یک ازمدر — که نمکدانلق ایدر شفقه امالله فدح
رونق بزمه سبب کردشیدر مهراسا — غزه مست اولسه نوله غزه افعاله فدح
دور جمدن بنجه افسانه لرایدر انیان — باشکه غفلتمیدایه امثاله فدح
لعل جانان کبی هرشیوه یه دلکش جامع — روی کل چهرهٔ ملدن الیه زاله فدح
باقی مه روزه خاتمیله اولوب باده فروش — نشئه نام ویرر غزهٔ شواله فدح
رندلر صحبت تلخیله بولور حلو مذاق — روی دل کوسترهلی باده سلساله فدح
میدر اشرف بکا همخانه وهمراز مدام — محرم اولسه بریه سینه ده هرحاله فدح

مشارالیهک سعادتلو حالت سیری — مصرعی ایجدی استخراج اولنان غزل
مصنفک تنظیر اولوب یعنی سرخ ایله اشارت اولندیغی اوزره مصرع اولمک اول واخر
حروفی جمع وترکیب اولندیغی تقدیر ده — اسیر دلیرم حیران عشقم مصراعی بیدا اولور

اه جانسوز ایله هنگ ایلرم فانوسمی — زهره میزان ایتسون ارذل نغمه موزونمی
شمع ماندیکا فرمتاب جور دور ایله — ارقمر طلعت فباسن ایت طالع وارونمی
کوشهٔ غربنده فالدم یارب اوقات غمبار جون — نیله دمساز ایلیم یارب دل محزونمی
اوزکه زهراب جکر مجر اسید کیم هرکون — صانمزمی جیحون بلادر دیده پرخونمی
رحم ایدرمی اول طبیب سنگ دل بیچاره یه — ریزهٔ الماسدن ترتیب ایدر معجونمی

اشرفا نقاد مستغنی فراهم نظمده
گنج پر ویزه دکشمم کوهر مضمونمی

مبتلای سیاتم با علی سندن مدد
فیضیاب حسن حال ایت حال دیگر گونمی

تاب رویک خیره سازد دیده نشاقدر
افتابم حسنکه عالم سنک مشاقدر

کام دل بیلمم ندر کام استرم جاناندن
خلوت سودا ده حالم حال استراقدر

صورت پیارنک عکسن تماشا ایلرم
ار بر سینه کده کیم ایسه دنی براقدر

کشور دل معدن سیم اولدر ایاک خراب
کیم انی یا مال ایدن بر شوخ سیمین ساقدر

یا لکز اشرف دکل مفتون زلف پر خمک
افتابم حسنکه عالم سنک مشاقدر

Varak 63a - 71a
arası beyaza boştur

کرچه دهه احدینده هویدا در عشق
لیک دور لیشریت ایله پیدا در عشق

افرینش کهر ذاتی ایله بولدی شرف
زینت هر دو سرا نفخه کبرا در عشق

باعث خلقت ادم سبب نوح و قلم
نسخه عالمه دیباجه اسما در عشق

فاعل شاهد وحدت نظر غیر ندر
سینه دن نقش سوا جیقه سودا در عشق

بزم امکانه دیر کردشن جامی رونق
فیض اقدس ایله اسخه صهبا در عشق

بیتکلف ایسه ده بو غزلم اشرف
حسن طرحنده بنه ساده مزایا در عشق

پر هنر نامق و وا مفله منسب ناظم
رشحه خامه لرندن که مطرا در عشق

قیلدیلر وادی تنظیر ده یکدیکره عرض
که براکسیر روانبخش هیولا در عشق

مهر نامق که اودر راز نویس عرفان
وامق نادره دانکیم اکا عذرا در عشق

نکته عشقی مناسب ایدن منسب ماهر
آفرین اندره سرمایه معما در عشق

بنده اولسم نوله پیرو اوسخنورلره کیم
وادی شعرده محکمکش سودا در عشق

پریشان نلق کوکله طره سرو هوادندر
ولیکن فتنه لر هر بار تحریک صبادندر

غزلزم عالم تخفیفده بود و نبود اولمز
مقالات صوریان هپ جنون و جرادندر

مدار گفتگو انجق خیال ساده در کویا
دهانی وار ایسه اول کلفک بور وفادندر

دو چشمدن افان خونابه هر دم اریکان یرد
جکرده تیر غمزه ک احدیغی زخم قضادندر

بنون تبلرزه غم رعشه سیدر نبض خانه
بو جنبش طبیعم صانمه کیم ذوق وصفادندر

نوله دیرسه که ورنابه خضره جوی خامه کیم
زلال نظم اشرف منبع فیض خدادندر

دو خاصیتکیم بدا اولدی اعجاز ذکر امثله
نبوت مصطفادندر ولایت مرتضادندر

فور یوب مجلس مبده برایکی جام جافر
رندلر زاهر جنکال ستهزایه طافر

اولدی منتزده خرمنده وکیاه کندم
دیر دیکی دانه یی انجامی فلک ایسه قافر

کریه ایندکچه دکلدر کوریان سیل سرشک
جکدم باره لنوب چشمه چشمین آفر

نکه کرم ایروب عنقا اول انش مشرب
صبر ریغمایه دیر رخ من ایامی بافر

مصحف حسنه اول دلبر جاراسرونک
اشرف باکنظر غیرتله غیرته بافر

۸ در بیان استحکام بنیان نظام عالم

ملکن اعمار ایلمکدر نو بنو افکار کیم
ایلیوب حفظ مهمات جهاده اهتمام
سده الطافیدر دارالامان کائنات
بارک الله شه عسکر پرور وحید ظفر
لوحش الله طرز دلجو مخزن الات حرب
ایزدصانع جهان طور دفیجه شاه عالمک
زر فلعله یازدم اتمام بو تاریخ اشرفا

پادشاه کشور آرا داور دارا عسیر
نیشه جند رد بقه پایدی دیور جدید
قوه قدسیه سن هر وجهله قیلدی پدید
سر حد ظله سحاب قهر یدر سد سدید
صانک اله خسرو ذیشان وخاقان وحید
حبذا دیور کیم مانند ه بیت القصید
عسکرین انجم عداد وعمریدن قیلسون فزید
یک متین دیور باق پایدار خان عبدالمجید

۱۲۷۷

کفته ۱۲۷۶ دار اکم بوم یازار

اول مقتدر اهل سنت حضرت عبدالمجید
پیرایه در تاج خلافت فرق استقلاله
ظل همایون شوکتیدر ملتجای کائنات
سور خدانده ابدی دنیایه دلسیر ور
اورنگ نازفتیه دلسون جهان طور دفیجه
هر مصرعی برجوهرین تاریخ دیوبیله
چشم جهانه دیردی شهزاد کانک سنتی

فرمانروای مشرق ومغرب شهنشاه جهان
حقا شعاراقدسیدر مسلک پیغمبران
فیض نوال شفقتیدر مایه اکسیر جان
لطف وکرمله اول ولی النعمت بی امتحان
شهزاد کان برگزیده اوخاقان زمان
سور همایونه اشرف قولی نخجیرخوان
اجرا اولندی سور مسنون همایون خان

۱۲۷۷

۷ عمر پاشا غازی حضرت سردار اکرم کیم
شه عالم پیلوه اول دادرک قدر معالیدن
حجازایله عراق اردوسی چیفتلکی اصولیدن
فراغطه بغداد ارتوب حد ذاتنده شمندی
بوادر معنا اول صفه مخصوصه دار الخلق
خداوند معظم افتخار دودهٔ آدم
سپهر معدلت ده همتیدر غرهٔ غرا
معیت دولتیله میر الای دلسم یکا جوقمی
افندر بنده سن اوکسوز ایدر می هیچ عالمده
جهان طور دفیجه بارب عمر واقبال مؤبدله
بارلسون تیغ جوهردار بنه تاریخ اشرف

نظام ملک دولت قبضهٔ اقتدارده برقرار
که تفویض امور ایلر اکا هم سهل وهم دشوار
نظامات اتک دولتیجه اولدی اقدام افتخار
آنی اصلاحه رشحی مرادات وجمقدار
شهنشاه جهانبانه ملاذ غیب یمنی اخطار
عمر فاروق عالم قهرمان مرتضا بیکار
جهان مرحمتده شفقتیدر مهر پرانوار
الله مدد ولی النعمتدر اول جهانسالار
قبولیله چراغ ایلر بنی بو بایده تکرار
سپهر آرای جاه اولسون اوکسون ظفرآثار

عراق اردوسنه بغداده اقبال ایلدی سردار
۱۲۷۶ بوم پنجشنبه

زاده محترم شیخ محمد ابواه

اولدی جنت فوشی اول نخل تجلیل معصوم
مدا خلا صله تاریخی یازدم اشرف

غنچهٔ نورسی ایکن قیلدی جهاندن رحلت
والده پنجیون اولور زاد شفاعت البت
اولدی فردوسه روان طفل ابو احمد جود

۱۲۷۶

طوغدر سعد ایله زهی غالب افندی زاده
فرده خان اولدم اجابه بو تاریخ اشرف

صدف دهره بنه بر در یکتا دوشدی
اوج امکانه طلوع ایلدی مجد رشدی

۱۲۷۶

جبل اقطار پاشا زاده احمد بک افندینک
طلوع ایتدی سعادت ایله برفرزند صلبندن
تعالی الله مولود مکرم والد اکرم
صفاکاه جهانده والده بیله اوخدومه
بونارنجکله اشرف ایلدم تبشیر میلادین

غرپاشای افخم حضرت سردار اکرمکیم
سحاب لطف حق سیراب ایدوب کلزار امیدین
تعالی الله دلارا دختر فرخنده اختر کیم
قریب العین سردار مکرمدر اوخدومه
فاطمی رشته افبال درج دولتدر
اوله دائم معمر والده بیله اومولوده
نوله تاریخ جوهردارم اشرف ولد اسناوز

جناب شیخ محمود الخصالک زوجه پاکی
هدای خیر مقدمله براولدی کلشن فردوس
شهید کربلا عشقیله اوجه محمدن
نمایاندی دولای اهل بیت دل پاکدامنده
جکلدی رشته تاریخه اشرف جوهر اخلاص

فلوب سیراب کلزار امیدین خالق اکوان
که ایلدی افتاب رشک حسنی چهره پنهان
بری دریای دانش دیکری بحر جوهر عرفان
دیره اقبال سرمد عمر بیحد حضرت یزدان
قدوم میمنت علی رائف جهانی ایلدی شادان ۱۲۷۲

فروغ طالعندن جلای دیده دوران
جهانه کلدی صلبندن بنه برفرخ زیبان
نظیر بن کور مامشدر خالیا کهواره امکان
پرستاری عجبمی زهره اولسه خادمی کیوان
اوکوهر پاره ده ظاهر کمال درة غلطان
موالید ثلثه اولدی فیجه یارب زینت اکوان
وجودی عین احسان اولدی طوغدی فاطمه خانم ۱۲۷۷

فلوب ترک جهان اولدی جریحم وصلنه محرم
جوار رحمتان خیریه قافله اولوب خرم
کیدوب حفه شهیدان مشهدنده ایلدی ماتم
محفل اسکندریه رحلت سید عالم
ایده خیریه یی هردم خدا زهرا ایله همدم

۱۲۶۷

بارک الله طالع دورانه کیم اقبال ایله
رازدان حضرت سردار اکرم کیم اولور
والده بیله اومولوده بغیر مدی
اشرف فانی تاریخ میلادین ایدرکن جستجو
سلک دعوانه درتاریخنی دیکدم نظیف

جهره طالعی خندان اولوب عثمان بک
بارک الله نه سعادت مشتبه زیبنده برات
عمر سرمد ایله اقبال مؤبد برسون
اشرف فانی سه بو تاریخ ایله تبشیر ایدم

اول فریق محتشم دردیش پاشا کیم
بارک الله طالعی عوض جمال ایلر مدام
صلب پاکندن طلوع ایتدی جهان فطرته
والده بیله اوفرزنده خداوند کریم
جوهرین تاریخم اشرف بهار فرده در

جمله ایه نجه غودت زوج مکرم بیله
بولدی زهی سعادت اقبال اخویله
نقد بس روحنه سبحان الذی قسمون
اغلندی افراسیاب ترک جهان ایدنجه
درج سعادتدن تاریخن الدم اشرف

اولدی برفرزند برزانه نشان امتیاز
حامی دیوان دولت ملجا اهل نیاز
ایلسون احسان خلاق جهان عمر دراز
سویلدی بوبینی اول نظم اولور معجز طراز
اولدی اوغلم یوسف کنعان فوز مصر ناز ۱۲۷۱

دردری دختر سعد اختر اکارب وردود
قیلدی طلعت اوکوهر پاره جوده مسعود
والده بیله اوکاشکه خدای یعبود
ساره دریه ایله بولدی صفا درج شهود ۱۲۷۴

ذاتنی ممتاز قیلمش رحمت حق ایله
اول فلک تمکنک صفا خاطرین اکمال ایله
مهر وشن برنجل عالی سعد فرخفال ایله
عمر و دولت ایلسون احسان بیحد ایله
مهد کونه طوغدی میراحمد نهیم اقبال ایله ۱۲۷۷

بانوی نوخاسی هاشم بک دریغا
سعد اخلق ایدی اول خدیجه دلارا
مواج قبره اولدی وادی کذارا سرا
کلبانک اجیدیه بولدی مقام بالا
سعد یه فاتم اولدی جنتکان حقا ۱۲۷۶

مقطعات

صهر شاه‌نه محمد علی پاشا ابواه — ایلبیجه حرکت بلده استانبولدن
الله الله نه علامت نه فیا مندربو — قویدی دنیا یه یقیلوب زلزله صاغ وصولدن

جنگاور اولان عسکره غیرت وطن ایدی — داماد علی پاشا ایده لی غربته رغبت
عالمده نه حکمت اثر جاذبه دندر — اثر نجه کیدر هرکس افتد یسنگ البت

علی سیرت محمد نام داماد شهنشاهی — استانبولدن حرکتنده سایه احسانی ابواه
قویوب اشراط ساعت ذلزلوافات ومصائبله — بروسه شهرینی بیره کچوردی اولا الله

فلک صهبر مغه فالقه صهر پادشهی — نهی خیال قهی خولیاسی نا قابل
خلاصه تبریز اولمازبو فقه صوکنور — رشید پر نجیدر اما که یک بیاض دکل

نه حاجت البیم تفصیل بن احوال دنیایه — بروسه زلزله یله کتدیکن هرکس اشمدر
محمد حقی الکون ملک وملت کنج الدین کیم — استانبولدن علی پاشا حکمش واه کتمدر

رئیس مجلس اردو فریق اسمعیل — کشاده قلبمش ایکن بادبان امالم
ولیک کشمکش روزگار دن حالا — اجیقده اولطه اورر ناخدای اقبالم

معین دولت اسلام ایکی دلاور در — که بونلرک شرف ذاتنه اسنمز تفصیل
برلیسی حضرت سردار اکرم جمجاه — بریکانه قوماندان فریق اسمعیل

قوماندان مفخم حضرت سردار اکرمدر — فضای افتدارک یکه تازشیر وشهبازی
اودسنورک کشاف مشاریدر بنجه دلیر — فریق سردار اسمعیل پاشا قهرمان غازی

اکدیر ذات علی وعمر فاروقی — غرضه رزم رسالتده جناب سردار
اولسه دولتده فخامتنه یه شریک — صدر جمقدر محمد علی پاشا نکدار

رئیس اولدی فریق اردوسنه اقبال دولتله — فریق افخم اسمعیل پاشا مصباح کار
اوغازی قهرمانک سایه سیف جهاندنده — شه دوران بوافلیمی ایدر البته استوار

خیمه اقبالمی ایواه فیلدیر سرنکون — دورایدوب کردونی هی اردوی اسمعیلدن
جله یکجا دنی افروزندر کرخم خاطرم — نجم اقبالم کورندی سمت ابرائیلدن

سردار اکرمه دیرم عمری تمام — قابل اولوب دیرلسه اکر کوهر حیات
بوکارخانه ده یکانه کون ازدم ایوفی — انک وجودی دلنیدر روح کائنات

قره قالده یه روسیه یی فتح ایدن اسلام — چارطوب ایله اوج ساب اوج اسپه الدی نام
حق معمر ایده سردار عمر پاشا یی — بویله انواع فتوحات ایله نا روز قیام

صور پیرایه سطوت حضرت سردار اکرمدر — نقوش کائناته صورتی سردار اکرمدر
نظر دقت صافلاسون هم ذات وهم تصویرینی مولا — وجود کامرانی عالمه بالله الزمدر

وزیر نیه ایلکیون کشور اسلامی روسیه — اولانجه قدرتن صرف ایلیوب کوشش وسعایت
ولی حدین تجاوز ایتمکیون ایلیوب تغیر — عمر پاشا وزیر نیه ایلدی برکوبده بی تکلف

اولدی مسقوفریمی کوزلره غوغا سنده — بنجه روسیه فریم سمنده عسکر یورید
بنجه صولتی سردار جهانسالارک — باش تخته دخی ایمپراطوری خورید

کوزلره جیقدی کوزندن که ایدوب ملک خرام — شمدی روسیه عدم سمنده عسکر یورید
اولین التفاتی سردار عمر پاشانک — اخر عمرنده دخی ایمپراطوری خورید

بنه رو سیه بی سردار اگرم فیر در صولته — بیلانلی طابیه سنده خلیجه جنگ وجدال اولدی
لله المنه جنود مسلمینی صاقلیوب مولا — تمام اوجیک سکز یوز جنده مسقو یا یمال اولدی

بیلانلی طابیه سی ایله عرب طابیه سی جنگنده — بنه زهراب صولت کوسترنجه عسکر اسلام
دماغ جانلری تانیز اولدی فاجدی روسیه کله — صوقولدی مارو وش سوراخنه روسیه شرسام

قاضی محکمه فیض شریف رشدی — شهر خویونه حکومتله شرف ویردی یوسال
ابو البنه قدومیله تشرف بغداد — نصف منزل طونلوره یه ده فال اقبال

برزمان ایتمش ایدم قطعه دیکرده بیان — که قدومیله تشرف ابو البنت بغداد
اشتمش اول شهره شرف ویردی شریف رشدی — قاضی عادل اولوب یوسنه بالا سعداد

شمدی خدمتکارلق ایتمکده در خیلی رجال — خواجکاندن میر میرانکیی پاشایه دک
رتبه منزلده بو کونکی مشاریالیان — منتل اولدی مراتب رتبه بالایه دک

صدارت کرچه برادرنک عالی پایه دراما — اکار ونق ویرر یا صف رسطو نظیر استر
قوام عدل ایله اثبات رشد ایتمک ایسه مقصود — نظام مملکت صدر رشید اسا وزیر استر

خوردم که نبش یاس وزد سنم که جام رفت — زان عیش تلخ صدر زمانرا پیام رفت
اسباب عشرتست مکمل کنون چه سود — جامم نهبست باده همت کدام رفت

خوردم که نبش یاس وزد سنم که جام رفت — زان عیش تلخ صدر زمانرا پیام رفت
اسباب عشرتست مکمل کنون چه سود — جامم نهبست باده همت کدام رفت

بو مزه آب رحمت اهل جرمک جرمنی یارب
با اول بیجه و بیابان اولان دریای نیلدرسن

15732

SERMET ÇİFTER
YAPI KREDİ
ARAŞTIRMA KÜTÜPHANESİ

ÖZGEÇMİŞ

1981 yılında İstanbul'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini aynı ilde tamamladıktan sonra 1998 yılında Kocaeli Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde başladığı yüksek öğrenimini 2002 yılında tamamladı.2003 yılında, bu üniversitenin Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Eski Türk Edebiyatı Anabilim Dalı Araştırma Görevliliğine atandı. Aynı yıl Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Yüksek Lisans Programı'nda lisansüstü öğrenimine başladı. Hâlen araştırma görevlisi olarak çalışmaktadır.